

Magyar tiszti irasmod a' polgari igazgatas es törvenakezes
szotaraval. (Ungarischer Amtsstyl nebst einem Wörterbuche
für Verwaltung und Gesetzgebung) (hung.)

Egyet ny.
Buda 1827

Signatur: 55482-B
Barcode: +Z157841101
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ157841101>
Umfang: Bild 1 - 530

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS.KON.HOF

BIBLIOTHEK

55.482-B

Alt-

~~43.06.36.~~

55482-B.

~~23 On 36~~ ||

M A G Y A R
TISZTI ÍRÁSMÓD

A'
POLGÁRI IGAZGATÁS'
ÉS
TÖRVÉNYKEZÉS'
S Z Ó T Á R Á V A L.

A'
M A G Y A R
I F I Ú S Á G N A K
HASZNÁLÁSÁRA

KIADTA
PAULY KÁROLY
MAGYAR UDVARI CONCIPISTA.

B U D Á N N
A' MAGYAR KIRÁLYI UNIVERZITÁS' BETŰIVEL

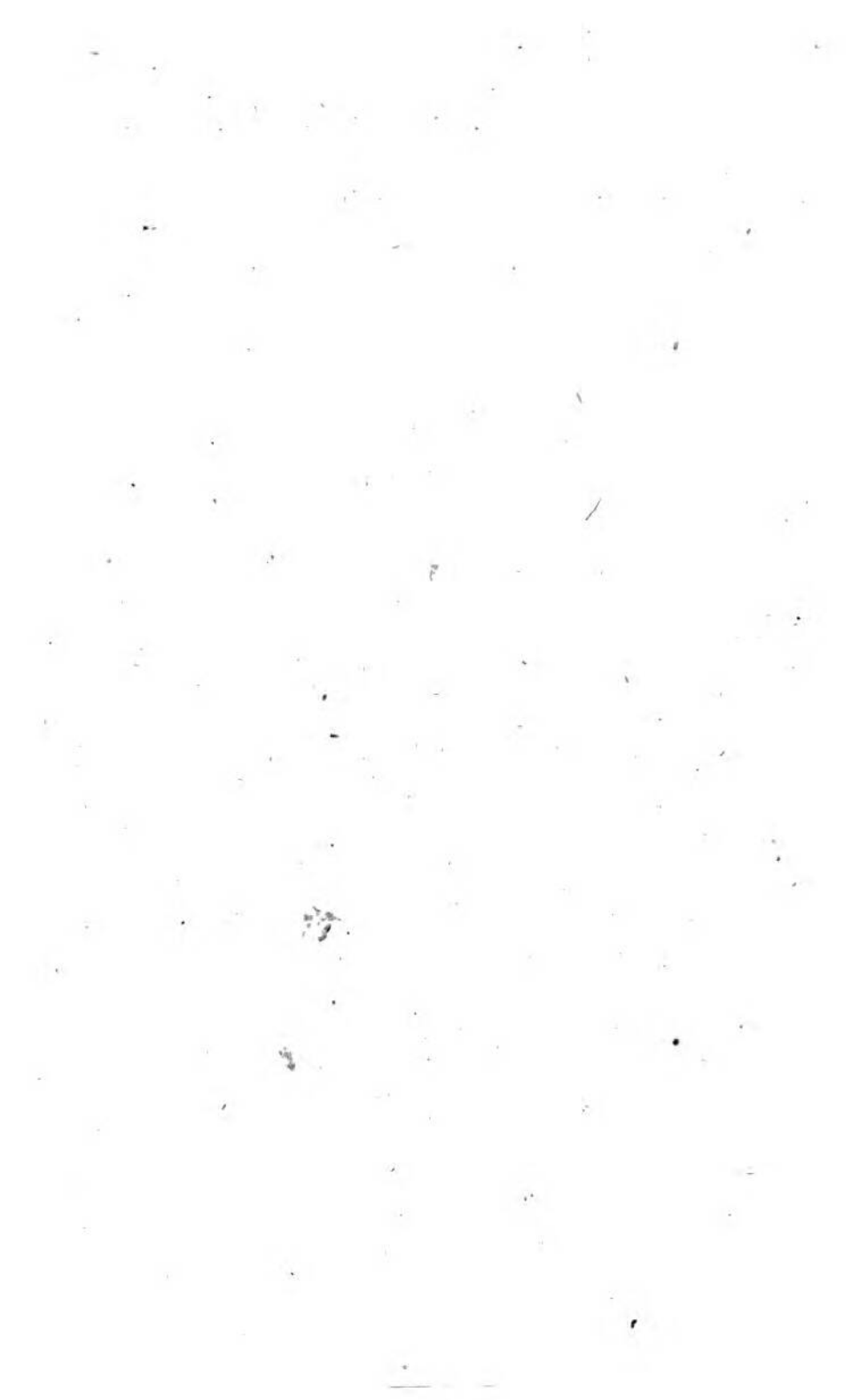
1 8 2 7

A' nyelv a' 'Tudományok' kulcsa, mennél miveltebb az, annál tanultabb a' Nemzet. A' hol az anyai nyelv parlagodásban sinlődik, jele, hogy a' legnagyobb rész tudatlan, durva, magával 's mással jó tehetetlen. A' hol az kivész, kihal nemű-némű-képpen a' Nemzet is. A' tudós, csinos nyelv feun tartya százodok mulva is dicsőségét az üdönék viszontagsági alatt elenyészett népnek.

(Észre vételek a' M. nyelvnek 's a' t.
mellyeket a' Haza elejbe terjeszt
N. Veszprém Vármegye 1807.)

MÉLTÓSÁGOS GRÓF
T O L N A I
FESTETICS LÁSZLÓ
CSÁSZÁRI KIRÁLYI
VALÓSÁGOS
K A M A R Á S Ú R
δ
NAGYSÁGÁNAK.

Méltóságos Gróf Úr!

Néhai Nagy Méltóságú Gróf Tolnai Festetics György Ő Excellenciájának tündöklő érdemei a' Haza' javára 's díszére arányozó felséges Intézetei, nevezetesen az ifjúságnak nevelésére 's előmenetelére fordított bő adakozási, nagy kiterjedésű tudománnya és egyéb fényes erkölcsi, melly előszámláltt tulajdonságának több esztendeig majd nem minden napi szemtanúja és csudálója voltam, háladatos emlékezetben fognak maradni a' késő Maradéknál is. Azonban valamint a' Sasok nem nemzenek gyáva Galambokat, úgy az Ő elhunytá után a' köz veszteségnek nagyságából származott fájdalomnak enyhítésére a' Haza mint e' jóra, szépre, 's nagyra törekedő Léleknek valóságos Örökösét köz örömezzel tisztelheti Nagyságodban, úgymint a' kinek elméjét 's törekedését a' nagy lelki Atyának dűcső példái után e' fényes, e' nagy tekintetű Tárgyak: a' Király, a' Haza, az Erkölc, a' Nevelés, a' Tudomány, már gyöngye korátúl fogva egészen elfoglalták,

És ime! Méltóságodnak ebbéli jeles szív-
béllyege, mellyet már régtől fogva köze-
lebbrül van szerencsém ösmerni, birtt enge-
met arra, hogy jelenvaló munkámat, mint
nagy lelkű Gyámolyítójának, mély tiszte-
letem' örök emlékéül szentelni bátorkodom,
's legnagyobb jutalmamnak fogom tartani,
ha azt, szándékom' tisztaasága felül meggyő-
ződven, kegyesen fogadni méltóztatik.

Méltóságodnak

Bécsben, Böjt' más havának 12. napján 1827.

igaz Tisztelője
Pauly Károly m. p.

A' munkának foglalattya.

	Oldal
Első Szakasz. A' hivatalbéli levelezés' czímei, a' méltóságok', tisztségek', szolgálatok', hónapok', törvénytörvénynapok' nevei.	1
Második Szakasz. A' hivatalos írományoknak, és meghatározásoknak kivonásai.	19
Harmadik Szakasz. A' Vármegyéknek különös végzése, Toldalékkal együtt.	71
Negyedik Szakasz. Tifzti jelentések, tudósítások, és Levelezések.	103
Ötödik Szakasz. Felírások a' Magyar Helytartó Tanácshoz.	143
Hatodik Szakasz. A' Magyar Helytartó Tanács' intéző levelei.	184
Hetedik Szakasz. Birói ítéletek, Toldalékkal együtt.	230
Nyolczadik Szakasz. Hiteles kiadásoknak és egyéb tífzti írományoknak példái.	292

Ezek után következnek a' polgári, és pörös Szótár. — E' Szótárra nézve szükségesnek tartom előre megjegyezni, hogy benne több szavak, úgymint: *ascen-*

-dentes, exercitus, mandata, montanisticus, opifex, processus, scientiae, scholae, 's a' t. fordúlnak elő, mellyek alatt a' többi ezekkel szövetségben lévő, vagy bár mi szempontból azokhoz tartozandó nevezések is, ha az érdeklő fő szavak alatt (*Schlagerwort*) tán nem találtnának, egybe keresendők legyenek. Nagyobb tökéletesség' kedvéért pedig *Verböczybül* is némelly régiebb törvénybéli szavak ide iktattattak be, mellyekhez mindazonáltal, a' mostan szokott értelmek is, ha amazok már kiavúltaknak tartatnának, rekesz közé hozzá kapcsolattak.

Magyar Tifzti Írásmód. *)

Első Szakasz.

A' Hivatalbéli levelezésnek címei, a' Méltóságok', Tifztségek', Szolgálatok', hónapok' és törvéynapok' nevei.

Tituli Imperantis.

A' Felséges Császári és Királyi titulusok, és címerek háromfélék. Az 1ső a' *nagy titulus* és *nagy czímer*: Felségi pecsét. A' 2dik a' *közép titulus* és *közép czímer*: Hivatali pecsét. A' 3dik a' *kis titulus* és *kis czímer*: Kézi pecsét.

A' *nagy titulus* és *nagy czímer* vetetik a' hódolásra, a' familiák' alkuvásaira, birtokok' foglalására, vagy azoknak kieresztésére, a' Monarchiának belső állapottyát illető jeles esetekre, külső hatalmasságokkal való egygyezésre, meghatalmazó, megbízó, útmutató írásokra, Követségek' passussaira, és a' Consulok' írásaira.

A' *közép titulus* és *közép czímer* vetetik minden más nem olly jeles esetekre, mellyek t. i.

*) Az Írásmód ollyan erőt kíván, melly az embertől, és az üdötől kitellik. Sok nagy elmének százról százra kell dolgozni, még egy orfízág' nyelve felemelkedésbe jön. A' nyelvnek mélységét, méltóságát, méltóságos lelkek szülik. — A' nyelv az egész Nemzet' tulajdona. — Új szavak kívántatnak az új gondolatok' s ösméretek' kifejezésére.

az igazgatás' rendes folyamattyaúból erednek, hárde-
tésekre, rendelésekre, privilegiumokra, engedél-
mekre, orfzáglás' passussaira, ugyan ezen peesét
vetetik különös szabadfággal bíró házakra, fabri-
kákra, 's a' t.

A' *kis titulus* és *kis czímer* vetetik azon
megkérő, tudósító és barátságos írásokra, mellye-
ket Ő Cs. Kir. Felsege tulajdon személyében a' külső
Fejedelmekhez küld; ez tetetik a' pénzekre is.

Nagy Titulus.

Mi Első Ferencz, az Isten' kegyelméből Aus-
triai Császár; Jerusale, Magyar, Cseh, Dalmátia,
Horváth, Tót, Galliczia, Lodoméria, *) Rama, Ser-
via, Kún és Bolgár Országoknak Apostoli Királya;
Austriai Fő Herczeg; Lotharingiai, Salisburgi,
Würzburgi, Frankoniai, Styriai, Kárinthiai, és
Karnioliai Herczeg; Krakói Nagy Herczeg; Erdélyi
Nagy Fejedeleme; Morvai Markgróf; Sandomériai,
Massovi, Lublini, felső és alsó Sileziai, Auswiczi,
Zátori, Teschini, és Friauli Herczeg; Berchtolds-
gadeni, és Mergentheimi Herczeg; Herczegi Gróf
Hapsburgban, Kyburgban, Goricziaban, és Gra-
diskában; felső és alsó Lusacziai, és Istriai Mark-
gróf; Volhinia', Podlachia', Berest', Triest', Freu-
denthall', Eulenberg', nem különben Wendi Mark-
nak Ura; 's a' t.

Közép Titulus.

Mi Első Ferencz, az Isten' kegyel. Austr. Csász.;
Jerus., Magyar, Cseh, Dalm., Horv., Tót, Gall.,

* Némelly újítók mondgyák: Gállitz, Lodomér, 's a' t.,
de ez idegen nyelveknek majmozása.

és Lod. Országoknak Királya; Austr. Fő Herczeg;
Loth., Salisb., Würzburg., és Frankoniai Herczeg;
Krakói Nagy Herczeg; Erdélyi Nagy Fejedelem;
felső és alsó Sileziai Herczeg; Berchtoldsgade-
ni, és Mergentheimi Herczeg; Hapsburgban Her-
cegi Gróf; 's a' t.

Kis Titulus.

Mi Első Ferencz, az Isten' kegyel. Austriai
Császár; Magyar, Cseh, Galliczia, és Lodoméria
Országoknak Királya; 's a' t. Austriai Fő Herczeg;
's a' t.

In Rescripto Regio.

Titulus.

Első Ferencz, 's a' t. a' birodalomnak mindenkor
Öregbítője, 's a' t.

Ingressus.

Tisztelendő, Tekintetes és Méltóságos,
Nagyságos, Vitézlő, és Nemes
kedves Híveink!

In contextu.

Tik — Tikteket —

Conclusio.

Egyébaránt Tikteket Császári Királyi kegyel-
münkről bizonyosokká tefzünk.

Költt Császári Városunkban Bécsben 1826.
— Havának — napján.

Titulusok (címek *) a' hivatalbéli Levelezésekben.

1. *A' Királynak.*

A' levél' elejénn.

Felséges Császár, és Apostoli Király,
Kegyelmes Urunk! **)

A' levélben.

Császári 's Királyi Felséged.

A' levél' végénn.

Cs. 's Kir. Felségednek kegyelmeibe, jobbágyi
alázatos hívséggel ajánlottak holtunkig maradunk
Császári 's Királyi Felségednek . . .

alázatos és hív jobbágyi.

Vagy: mélységes alázatosságú 's örök
hívségű jobbágyi.
N. N.

---

*) Czim (*Cime*) Franczia szó, valaminek tetejét és hegyét teszi, ebből lett *Cimier*, és elejénten a' pajzok', és sisakok' felső részénn lévő ékességet jelentette, azután a' nemesi czímerben a' felső koronát; midőn a' czímereket több nemzetek is szokásba vették; e' nevezetet a' Magyarok is elfogadták, és Nemességeknék jelét czímereknek nevezték.

**) Juxta alios legkegyelmesebb, sed hungari raro utuntur ejusmodi superlativis.

2. *A Magyar Királyi Udvari Cancellariának.*

A' Levél' elejénn.

Fő Méltóságú Magyar Kir. Udv. Cancellaria,
Kegyes Uraink!

A' levél' végénn.

Kegyességébe, és szíves jó voltába ajánlottak
tellyes tisztelettel maradunk

A' Fő Mélt. M. K. U. Cancellariának

kötelezett, v. köteles alázatos szolgál,
N. N.

A' levél' borítékjára.

A' Fő Mélt. Magyar Királyi Udvari Cancellariának.

3. *A Nádor Ispánnak, Ő Cs. és Kir. Fő Herczeg-
ségének.*

A' levél' elejénn.

Felséges Örökös Cs. és Kir. Austriai Fő Herczeg,
Nádor Ispány Úr,
Kegyelmes Urunk!

A' levélben.

Felséges Herczegséged,

A' levél' végénn.

Kegyelmebe ajánlottak mély alázatos tiszte-
lettel maradunk

Cs. és Kir. Fő Herczegségednek

alázatos szolgál.
N. N.

A' levél' borítékjára.

Magyar és Cseh Ország' örökös Császári 's Királyi, nem külömben Austriai Fő Herczegnek, Felséges Nagy Úrnak, (Arany gyapjas, 's Szent István Apostoli Király' Rendgye' Nagy Keresztes Vitézzének, *si habet hos ordines*) Magyar Ország' Nádor Ispánnának, Királyi Helytartójának, és törvényes Fő Kapitányának; a' Jászk' és Kunok' Ispánnának, és Bírójának, a' Császári, és Királyi Lovasság' Fő Vezérjének, két Magyar Lovas Ézered' Tulajdonosságának, Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesültt Vármegyék' örökös Fő Ispánnának, a' Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanács', úgy szinte, a' Fő Méltóságú Septemvirális Tábla' (Magyar Fő Törvényfőnök', vagy Hetes Tábla') Elöl Ülőjének, kegyelmes Urunknak.

4. *A' Magyar Helytartó Tándosnak.*

A' levél' elején.

Felséges Örökös Cs. 's Kir. Austriai Fő Herczeg,
Nádor Ispány Úr,
Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanács,
Kegyelmes Urunk,
Kegyes és jó akaró Uraink!

A' levélben.

Cs. 's Kir. Fő Herczagséged, és a' Nagy Méltóságú Magyar Kir. Helytartó Tanács.

A' levél' végén.

Kegyelmébe, kegyességekbe és jó szívűségekbe ajánlottak alázatos és tellyes tisztelettel maradunk.

**Cs. 's Kir. Fő Herczegségednek ,
és a'**

**N. Mélt. M. K. H. Tanácsnak
alázatos, 's kéz köteles, vagy
engedelmes szolgái
N. N.**

A' levél' borítékjára,

**A' Felséges Örökös Cs. 's Kir. Austriai Fő Her-
czegnek, Nádor Ispány Úrnak, és a' Nagy Mélt.
Magyar Királyi Helytartó Tanácsnak, kegyelmes
Urunknak, kegyes és jó akaró Urainknak,**

5. *A Magyar Királyi Kamardnak.*

A' levél' elején.

Nagy Méltóságú Magyar Királyi Udvari Kamara !

A' levél' végén.

**Kegyes jó voltába ajánlottak tellyes tisztelettel
maradunk**

**A' N. Mélt. M. K. U. Kamarának
lekötelezett, v. köteles kéz szolgái
N. N.**

A' levél' borítékjára.

Additis addendis, ut supra.

6. *A Királyi Táblának.*

A' levél' elején.

Tekintetes Királyi Törvényes Tábla !

A' levél' végén.

**Böcsös jó voltába, vagy voltokba ajánlottak
szokott tisztelettel maradunk**

**A' T. K. T. Táblának
kézf köteles szolgái
N. N.**

7. *Az Erdély Országai Guberniumnak.*

A' levél' elején.

Nagy Méltóságú Királyi Fő Kormányfők!

A' levél' végén,

Teljes tisztelettel maradunk

A' N. M. K. Fő Kormányfőknek

köteles (v. lekötöztetett) szolgálai,

N. N.

A' levél' borítékjára.

Additis addendis, ut supra.

8. *A' Hadi Fő Kormányfőknek,*

A' levél' elején.

Tekintetes Hadi Fő Kormányfők!

A' levél' végén.

Szokott tisztelettel maradván

A' T. Hadi Fő Kormányfőknek!

kész kötelességű szolgálai.

N. N.

A' levél' borítékjára.

Additis addendis, ut supra.

9. *A' Nemes Vármegyének.*

A' levél' elején.

Nagy Méltóságú, Méltóságos, Nagyságos, Fő Tisztelendő, Tekintetes, Nemes, Nemzetes és Vitézlő

N. N. Vármegye Közönsége,

Kedves Barátink (Szomszédink), Atyámfiai!

A' levélben.

Nagyságtok, Kegyelmetek,

A' levél' végénn.

Atyafiságokba, szíves barátságokba, (böcsös
szomszédságokba) ajánlottak szokott tífztelettel
maradunk

Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek

kész köteles szolgái,
szíves baráti (szomszédi), és

Attyafiai.

N. N.

A' levél' borítékjára.

Additis addendis, ut supra.

Vagy e' helyett rövidebben.

A' levél' elejénn.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Vagy: A' Nemes N. N. Vármegye' Rendgyeinek
tífzteletet, barátságot, boldogságot!

A' levélben.

Nagyságtok, Kegyelmetek.

A' levél' végénn.

Szíves baráti, attyafiai (szomszédi), N. N. Vár-
megye' Rendgyei.

Vagy: Csak a' datum.

N. N.

A' levél' borítékjára.

Nagy Mélt., Mélt., Nagys., Fő Tífztelendő,
Tífztelendő, Tek. Nemz. Vitézlő és Nemes N. N.
Vármegye' Közönségének.

N. b. *In extradandis documentis publicis
Comitatum titulatura occurrit in formularibus
Sectione 8.*

10. *A Jász és Kun Kapitány Úrnak.*

A' levél' elejénn.

Tekintetes Nádor Ispányi Fő Kapitány Úr!

A' levél' végénn.

Állandóul maradván

kész köteles jó akarói
N. N.

A' levél' borítékjára.

Tekintetes Nemes, Nemzetes és Vitézlő N. N.
Úrnak, (*si est Consiliarius Regius*, Ő Császári és
Királyi Felsége' Tanácsnokjának,) a' szabad Jász
és Kun kerület' Nádor Ispányi Fő Kapitánnyának.11. *A Várasnak.*

A' levél' elejénn.

Nemes Váras Tanács!

A' levél' végénn.

Kész jó akarói
N. N.

A' levél' borítékjára.

Szabad Kir. Nemes N. N. Várassa Tanács-
csának. *)

---

*) In cortesia officiosarum expeditionum occurrunt
sequentes latinae expressiones — in hungarica
lingva omitti solitae, utpote:

Domino Gratosissimo. Kegyes Urunknak, (nem
pedig: Kegyelmes Urunknak), quia hoc tantum Majestati

12. *Sedes judiciaria.* Törvényszék.— *Civilis.* Polgári Törvényszék.— *Criminalis.* Fenyítőszék.— *Censuralis.* Számvevőszék.*Deputatio.* Küldöttség, vagy Biztosság, vagy Kirendeltség.13. *Excellentissimus ac Illustrissimus.* Nagy Méltóságú, Méltóságos.*Magnificus.* Nagyságos, (Nagy Tekintetű.)*Spectabilis ac Perillustis.* Tekintetes Nemzetes Vitézlő.*Spectabilis ac Generosus.* Tekintetes Nemes Vitézlő.*Perillustis ac Generosus.* Nemzetes Vitézlő.*Prudens et Circumspectus.* Érdemes.*Honestus.* Böcsületes.14. *Az egyházi és világi tisztségeknek titulussai.**Primas regni.* Primás.*Herczeg Primás' titulussa.*

Fő Méltóságú Herczegnek, N. N. Magyar Ország' Primásának, és Fő Cancelláriussának, az Apostoli Szék' született Követtyének, az Esztergomi Egyházi Fő Megye Érsekjének, Szent István Apostoli Király' Rendgye' Nagy Keresztes Vitézzének, és ugyan azon Rend' Praelatussának, a' Császári

Regiae et Principibus datur, et significat: Clementissime, Benignissime.

Domino nimis observando, Nagyra böcsülendő Urunknak.

Domino peculiariter colendissimo. Nagy jó akaró Urunknak.

Domino colendissimo. Jó akaró Urunknak.

Domino singulariter colendo. Nagy jó Urunknak.

's Királyi Felség' belső Titkos, és a' Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanács Tanácsnokjának, a' Nagy Méltóságú Septemvirális Tábla' egyik Bírójának, és Nemes Észtergom Vármegye' örökös Fő Ispánnyanak, 's a' t.

(Ezen Méltóságnak több titulussai is vagynak, de azok nem bizonyosak, hanem a' fellyebb megírt titulusok ezen méltóságos hivatallal öfzve szoktak kapcsoltatni.)

Cardinalis. Kardinális. *)

Archiepiscopus. Érsek.

Episcopus. Püspök.

— *Dioecesanus.* Megyés.

— *Titularis.* Választott.

— *Consecratus.* Felfzenteltt.

Praelatus. Fő Pap, vagy Praelatus.

Generalis Capitularis Vicarius. Káptalanbéli Fő Képviselő.

Ini pontificalibus Suffraganeus. Püspöki Széknek Helytartója, vagy Püspök' Segédgye.

Sede vacante Suffraganeus! A' megüresedett Püspöki Széknek Helytartója, (Püspökség' Helytartója.)

In Spiritualibus Vicarius. Lelkiekben Képviselő.

Praepositus Major. Nagy Prépost.

Canonicus. Kanonok.

---

*) A' Magyarok némelly nevekben a' Deák us és is, végzéseket elíztokták hagyni: p. o. *Albertus*, Albert. *Apostolus*, Apostol. *Constantinapolis*, Constantinápoly. *Conventus*, Konvent. *Neapolis*, Nápoly. *Modus*, mód. *Praepositus*, Prépost. De az *Admiralis*, *Cardinalis*, *Cancellarius*. Fő Tifzti nevekben megtartatik.

Generalis Causarum Auditor. Az Egyházi
Ügyeknek Fő Igazgatója.

Abbas. Apátur.

Ecclesia. Egyház.

Cathedralis Ecclesia. Püspöki, vagy Székes
Egyház.

Collegiata. Káptalan, vagy Társaságos Egyház.

Archidioecesis. Érsekség.

Capitulum. Káptalan.

Consistorium. Szent Szék.

Archidiaconus. Fő Öspörös.

Vice-Archidiaconus. Al Öspörös.

Clerus junior. Kispapság, (Nevendék).

Baro regni. Záfzlos Úr.

Palatinus. Nádor Ispány.

Judex Curiae regiae. Ország' Fő Bírója, vagy
Ország' Bírója.

Banus Croatiae. Horváth Országí Bán.

Tavernicus. Fő Tárnok mester, (hajdan Ta-
varnok).

Curiae regiae Magister. Királyi Fő Udvarnok.

Pincernarum regalium Magister. Királyi Fő
Pohárnok.

Dapiferorum. Királyi Fő Asztalnok, (Fő Kony-
ház, régi szó).

Agazonum. Királyi Fő Lovász mester.

Cubiculariorum. Királyi Fő Palota mester.

Janitorum. Királyi ajtónn állóknak Fő Mestere;
Fő Ajtónn álló, Kir. Ajtómaster, (Fő Kapus, régi szó).

Capitaneus turmae Nob. praetoriae. A' Ma-
gyar testőrző Nemes seregnek Kapitánya, (Ve-
zérje).

Comes Posoniensis, Temessiensis. Pozsonyi
és Temesi Ispány.

Coronae Custos. A' Szent Korona' őrzője,
(Koronaőrző).

Tabula Septemviralis. Országí Fő Törvényték,
(Hét személyes vagy Hetes Tábla).

Assessor. Táblabíró.

Tabula Regia. Királyi Törvényték, (Tábla).

Personalis. Személyviselő.

— *Praesentiae Regiae.* A' Királyi
Jelenlétnek Személyviselője.

Personalis in Judiciis Locumtenens. Itélőszék-
béli Helytartó.

*Personalis Praesentiae Regiae in Judiciis
Locumtenens.* Itélőszékbéli Királyi Személyviselő.

Protonotarius. Itélőmester.

Districtualis Tabula. Kerületbéli Itélőtábla.

Causarum Regalium Director. A' Királyi
Ügyeknek Fő Igazgatója, (Királyi Fő Ügyész,
Ügyviselő).

Intimus Status Consiliarius. Belső titkos Ta-
nácsnok.

Cancellarius. Fő Cancellárius.

Consiliarius Aulicus. Udvari Tanácsnok.

Secretarius. Udvari Titoknok.

Concipista. Írástfeltevő, Feltevő, (Szerkesz-
tetőnek mondgya Pest és Veszprém Vármegye)
talán legjobb Tollnok.

*Cassae fundationalis politicae praefectura-
tus Officium.* A' Polgári Hagyományok' Pénz-
tárjának Királyi Fő Tíztsége.

Officium Cassae. Pénztárra ügyelő Hivatal.

Extraserialis. Rendenn kívül való.

Cassa filialis. Fiók pénztár.

Thesaurarius Transilvanicus. Cs. Kir. Er-
délyi Kincstartó Tanács.

Supremus Provincialis Commissariatus Director. A' Tartománybéli Fő Biztosság' Igazgatója.

Provincialis Commissariatus. Kerületbéli, tartománybéli Biztosság.

Superior Provincialis Commissarius. Kerületbéli, tartománybéli Fő Biztos.

Substitutus. Al Biztos.

Comissio studiorum. Tudományokra ügyelő Biztosság, vagy Tudománybéli Biztosság.

Fundus religionis. Egyháziérték, (vagy Fundus).

Fundus studiorum. Oskolai érték, (vagy Fundus).

Supremus Comes. Fő Ispány.

Administrator Officii Supr. Comitis. Fő Ispányi hivatal' Helytartója.

Ord. Vice- Comes. Első Al Ispány.

Substitutus. Második Al Ispány.

Ord. Notarius. Fő Jegyző.

Vice-Notarius. Al Jegyző.

Archivarius. Levéltárnok, Levélőrző.

Generalis Perceptor. Fő Adószedő.

Rationum Exactor. Számvevő.

Ord. Judlium. Fő Szolgabíró.

Vice-Judlium. Al Szolgabíró.

Jurassor. Esküdt.

Fiscus Magistratualis. Fő Ügyész.

Vice-Fiscus Magistr. Al Ügyész.

Adjunctus. Segéd.

Geometra. Földmérő.

Hydraula. Vízmérő, vagy Vízépitő.

Architectus. Építőmester.

Delineator. Rajzoló.

Rei Sericeae Curator. Selyem tenyésztető.

Cancellista. Korlátos írnok.

Scriba. Írnok.

Diurnista. Napszámos író, (naposíró.)

Officium Registraturae et Archivi. Lajstromozó és Levéltartói hivatal.

Registrator. Lajstromtiszt.

Registrans. Lajstromozó.

Adjunctus. Lajstromsegéd.

Expeditura. Kiadóhivatal.

Expeditor. Kiadótiszt.

Accessista. Béjáruló, vagy Bejáró.

Officium Protocolli et Exhibitorum. Jegyző hivatal.

Protocolum. Jegyzőkönyv.

Protocollista. Jegyzőkönyvvezető.

Officium Taxatoratus. Taksáló hivatal, (Váltságbéli hivatal.)

Taxator. Váltságfzedő, vagy Váltságos.

Controlor. Zártartó, Zártárs.

Cassirius. Pénzfzedő.

Domus fiduciariae Officium. Zalogbéliház-hivatal.

Directio hydraulico-aedilis. A' vízi, és építő mesterség' igazgatása.

Administratio Cameralis. Kamarai igazgatás, vagy Helytartóság.

Assessor. Itélő Bíró, Tábla Bíró, Székülő, Egybenülő.

Cameralis Mappatio. Kamarai földrajzolás.

Supremus Camergrafius. Banya Fő Kamarás.

Comes Campi Turopolya. A' Turopolyai Nemeseeknek Fő Bírója.

Officium Monetarium. Pénzverő hivatal.

Officina Rationaria. Számvevő tiztség.

Rationum Magister. Számvevő mester.

Rationum Consultor. Számvevő tanácsos.

Rationum officialis. Számvevő tisz.

Ingrossista. Lajströmíró.

Adjunctus. Lajstromsegéd.

Officium Archivi. Levéltár' tisztsége.

Director Archivi. Levéltár' Igazgatója.

Civitatis Judex. Város' bírása.

— *Consul.* — Polgármestere.

— *Senatores.* Várai Tanácsbéliék.

— *Camerarius.* Város' Kamarása.

— *Tribunus plebis.* A' Polgárok', vagy

a' Nép' Szószótlója.

15. *Apellationes Mensium.* Hónapoknak nevezései.

Januarius. Boldog Állzony' vagy Vizöntő' hava.

Februarius. Böjt' elő vagy Halak' hava.

Martius. Böjt' más vagy Kos' hava.

Aprilis. Szent György' vagy Bika' hava.

Majus. Pünkösöd' vagy Kettősök' hava.

Junius. Szent Iván' vagy Rák' hava.

Julius. Szent Jakab' vagy Oroszlány' hava.

Augustus. Kis Állzony' vagy Szűz' hava.

September. Szent Mihály' vagy Mérték' hava.

October. Mindfzent' vagy Scorpio' hava.

November. Szent András' vagy Nyilas' hava.

December. Karácson' vagy Bak' hava.

Pro 1mo vel 2do semestri anni praet. A' múltt esztendei első, vagy második felében. Vagy a' múltt esztendőnek első, vagy második hat hónapjában.

Pro 1mo quadrante a. c. A' folyó esztendőnek három hónapjára, vagy a' f. esztendei első negyedre.

16. *Termini Judiciorum.* Törvéynapok.

Rendszerint négyszer áll be minden esztendőben a' törvénykezés, úgymint: Vízkerefztig. — Húsvét után. — (noha a' húsvét utánni törvényűdöben a' Hét Személyes Tábla nem ül öszve.) Szent István, — és Sz. Márton napkor.

17. *Ordinaria Juristitia.* Rendszerint való Törvénynyugvások, — vagy Törvényfzünet.

1. Sz. Tamás Apostol' napjátúl, vízkerefztig.
2. Fársáng' utolsó vasárnapjátúl, Böjt első vasárnapig.
3. Fekete vasárnapjátúl, húsvét után való 2dik vasárnapig.
4. Aratás' üdejében, Sz. László Király' napjátúl, Sz. István Király' napjáig.

18. *Alii Festi Dies.* Más ünnepnapok.

Circumcisionis. Új esztendő, vagy Kiskarácson. — *Epiphaniae.* Vízkerefzt. — *Purificationis.* Gyeretya Szentelő. — *Annunciationis.* Gyümölcs oltó. — *Indica.* Fekete vasárnap. — *Palmarum.* Virág vasárnap. — *Coenae Domini.* Zöld csötörtök. *Parasceve.* Nagy péntek. — *Dies rogat.* Kerefztjáró napok. — *Ascensionis.* Áldozó csötörtök. — *Corporis Christi.* Úr' napja. — *Visitationis.* Sarlós Boldog Állzony' napja. — *Assumptionis.* Nagy Boldog Állzony' napja. — *Nativitatis B. M. V.* Kis Állzony' napja. — *Quatuor tempora.* Kántor.

Második Szakasz.

A' Hivatalos írományoknak, és meghatározásoknak
kivonásai. *)

E x t r a c t u s.

1. *Quoad verberationem vindicandam.*

N. N. sérelmesen panaszolja, miképen Nemes N. a' múltt télen N. N. jobbággyát a' helység' bírója által magához idéztetvén, azt az ő uradalmi jussainak nagy megsértésével minden ok, vagy híre nélkül 48 pálczával büntette meg: a' mennyiben ezen törvénytelen cselekedet az ő uradalmi jussainak megsértetődését magában foglalná, azt magának törvényes, és rendes úttyánn megboffzulni fenn tartván, esedezik a' jobbággyánn elkövetett sértésekért, elégtételt kiszolgáltatni.

2. *Quoad protelationem processuum et executionum.*

N. N. elő adgyák, hogy több olyan pörök, melyek a' Nemes Vármegye' törvényszékénn

*) Nyelvednek ereje, mélysége, erkölcsödnek erejét, méltóságát, mélységét ábrázolják, és bizonyos, hogy, ha anyanyelved gyáva, erkölcsöd is.

vagy elítéltettek, vagy pedig benne még némelly élfre vett híjánosságok' kipotolása végett az N. mezővárosi Tanácshoz által küldettek, a' panaszolók' nagy kárára és hátra maradására minden ok nélkül tartóztatnak le, vagy ha pedig az ítéletnek végre hajtása némelly Tanácsbéli személyekre bízattatik, azok a' végezetekről vagy ritkán, vagy pedig igen késedelmesen teszik jelentéseket, holott illy módon az igazság kiszolgáltatása a' pörösök' tetemes károsodásával halasztatik. Azért esedeznek, hogy előadások méltó tekintetbe vetessen, és sérelmeik megorvosoltassanak.

3. *Quoad celeriores processus decisionem.*

N. N. előadgya, hogy megyebéli birtokos N. Úrnál húzomossabb üdeig Tisztartói Hivatalt viselővén, végtére a' nevezett földes Úr minden töképenzt, házat, szőlőjét elfoglalván, ötet pörbe idézte, mellyben ámbár a' panaszos minden vagyonnyainak igazságtalanul történt letartóztatását elegendőképpen bebizonyította, és annak mennél előbbi megvizsgálását számtalanfzor sürgette, de minden fogamat nélkül. Arra való nézve alázatosan esedezik, hogy ügye minden halasztás nélkül felvétetessen, és elítéltetessen.

4. *Quoad procurandum determinationis publicae effectum.*

N. N. Község panaszolván, hogy a' helybéli Bíró nem tekintvén a' Vármegyének a' múltt közgyűlés' alkalmával benyújtott könyörgő levelekre hozott kegyes végzését: hogy erre az esztendőre

a' helység' házának felépítésétől felszabadíttatnak, őket annak építésére a' mézei munkának nagy hátra maradásával erőszakosan szoríttya, esedezik a' helybéli Bírót a' N. Vármegye' végzése' következtében ilyen erőszakoskodásoktól eltiltatni.

5. *Quoad gravaminum decisionem.*

N. N. Helység több rendbéli panaszainak a' N. Vármegye által leendő megorvosoltatásáért alázatosan könyörög.

N. N. több rendbéli panaszok' orvosoltatásának kiefzközléséért, újabban folyamodván olly hozzá adással, hogy a' hegyvámot meghatározó levelet, melly az N. Megye' levéltárából végzés-képen N. Fő Bíró és N. Ügyvéd Uraknak kiadott, kezekhez nem vehetvén, a' hegyvámnak fellyebb emeltetésével terheltetnek, kéri a' N. Vármegyét, hogy ezen panasz megorvosoltasson.

N. N. Szőlő helység' Elöljárói arról panaszolnak, hogy N. Úr által elfoglalt szőlőhegy' alaik iránt pört kezdvén, azt még is N. N. Fő Ügyvéd, mint a' N. Vármegye által rendelt tisztű pártfogó máiglan sem végezte el, kérvén a' N. Vármegyét, hogy ezen pör valahára elvégeztessen.

N. N. helységnek közönsége panaszolkodik, hogy a' N. Uradalmi tífzség a' régi szolgálatyokat fellyebb emelő 's előbbi hafzonvételeket megcsorbító kötéstételre némelly lakós társaikat reá birtván, azt alá is íratta, ámbár pedig ezeknek arra semmi meghatalmazások nem volt, kérvén a' folyamodó közönség a' N. Vármegyét, hogy ezen

új Contractus félre tetessen, 's az előbbeni meghagyatasson.

N. N. esedezik, hogy a' N. Vármegye N. N. lakosok' törvénytelen, 's erőszakoskodó cselekedeteit szoros vizsgálat alá vetetni, 's a' bűnösöknek érdemek szerint való büntetéseit kirendelni méltóztatna.

N. N. panaszképen elő adván, hogy 's a' t. — esedezik ezen sérelmének orvoslásáért.

6. *Quoad Militis dimissionem.*

N. Mária, Férjének N. Ferencznek a' katonaságból leendő kifzabadíttatásáért esedezik.

Végzés. A' folyamodónak ezen esedező levele a' járásbéli Szolgabírónak ki fog adattatni, hogy ez iránt vizgálattyát megtévén, egyfzersmind nézze meg, ha nincsené neve a' lajstrómba beiktatva, hivatalos tudósítását iránta meg tévén.

N. Márton Nbéli adófizető ide haza elkerülhetetlenül szükséges fiának N. Jánosnak a' katonaságból leendő kifzabadíttatásáért esedezik.

Végzés. A' Járásbéli Fő Szolgabírónak meghagyatik, hogy a' folyamodónak állapottya felül szükséges vizgálattyát megtévén, hivatalos tudósítását külön feljegyzésben adgya be.

7. *Quoad relaxandam Contributionem*

N. József, Nbéli adófizető, a' mostohájokkal történtt osztályok után, annak részére jutott egy negyed rész házhelyet 's annak terheit felvállalván,

de mostohája azon negyed részt tőle ismét vissza vévén, és az attúl esendő adót még is az esedezőre rovattatván, alázatosan könyörög, hogy annak megfizetésétől felfzabadítasson, vagy kimentessen.

Végzés. A' felek között fennforgó panasznak az adó rovásnak (dicalis conscriptio) alkalmatossá-gával leendő megvizsgálására, és elintézésére a' járásbéli Fő Bíró küldetik ki.

8. *Quoad indemnitatem.*

N. István, Nbéli adófizető, a' b. alatt kivilágosodott káranak leendő megtérítéséért esedezik.

Végzés. A' folyamodó az említett gonofztévők ellen intéztetett törvények' kimenetelétül várjon. Melly végre ezen esedező levelé is az iránt folyó törvényszéki írományokhoz által fog tétetödni.

9. *Quoad sublevamen ab oneribus militaribus.*

N. Helység' lakossai, közönségesen a' katonai tartásra megkivántató élelembéli szereknek adásátul magokat annyival is inkább feloldoztatni, mint-hogy helyben katonákat Kuártélyonn tartanak, és a' múltt hónapra a' szükségeseket már meg is adták, etc. alázatosan kéri.

Végzés. A' folyamodók ebbéli panaszokkal a' Járásbéli Fő Szolgabíró Úrhoz útasíttatnak, a' ki azt igazságos mód szerint intézze el.

10. *Quoad constitutionem Tutoris.*

Nemes N. Sára Nemes N. Mihály' özvegye, veje Nem. N. Ferencz által elhagyatott két neve-

letlen árva gyermekeknek gyámolót, és nevelőt kér rendeltetni.

Végzés. E' tárgy iránt a' folyamodó Nemzetes N. János 2dik Al Ispány Úrhoz, mint az árvák' egygy gyámfzék' Elölülőjéhez útasíttatik.

11. *Quoad satisfactionem.*

N. István, Nbéli lakós, a' helység' Bírója N. András által méltatlan megmocsoltatásáért, és több ízben történtt minden ok nélkül való megzalogoltatásáért adandó elégtételért esedezik.

Végzés. Ezen panasznak megvizsgálására a' járásbéli Fő Szolgabíró Úr, arról teendő jelentés mellett, kiküldetik.

12. *Quoad elibertationem fundi a Contributione.*

Nemes N. József, N. napján n ofztályképpen az atyai ház, és telek helyett neki jutott N. István jobbagynak fél ház helyét (mellyet úgy is Nemes birtokból a' szabad tetfzésig kihasíttatottnak lenni állit) az adó alúl a' Nagy. Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak úttján kifzabadíttatni kéri.

Végzés. Az előladott házhelynek kinyomozására, és az esedező' fzükségének megvizsgálására N. Fő Ügyész N. Fő Szolgabíró 's N. Esküdtt kiküldetettnek, 's ez iránt hivatalos tudósítások a' jövő közgyűlésre bevárattatik.

13. *Quoad tagliae solutionem.*

N. Mihály fzenégető esedezik, hogy azon helyi tolvajoknak, kik közül némelleyek elfogattat-

tak, némelyek mások által, 's egyik pedig az ő fia által megölettetett, ruhájók és nálok találtott pénzek, az okozott sok kárának kipótólása fejében nekie által adattassanak, egyfzersmind pedig a' Vármegye által a' zfványok elfogattatásának, vagy ha az lehetetlen lenne, az agyon ölettetésért meghatározott jutalompénz nekie fizettetni rendeltessen.

Végzés. A' zfványoknál találtatott ruha, és pénz, a' kirablott embereknek tulajdona lévén, azok senkinek kinem adattathatnak; a' mi ellenben a' megöletett zfványért kért jutalompénzt (fogóbért) illeti, ennek fejében a' Vármegye meghatározása szerint az esedezőnek 24 for. a' Fő Adófzedő Úr által a' házi pénztárból kifizettetni rendeltetik.

14. *Quoad processum altiori revisioni transmittendum.*

N. N. Megyének Törvényfzéke ddo N. Ignácznak a' N. Község' ellen több pontokból álló urbáriomi panaszait, mellyeket azon Község Ö Felségéhez benyújtott; és — szám alatt költt parancsolat mellett ide küldött könyörgő levelében előadott, az elintézés végett felküldi.

15. *In repositionalibus.*

N. N. Katalin, N. N. János által N. N. törvényes örökségű birtokában történt hatalmas megháborítatását panaszolván, visszahelyeztetéséért esedezik.

Végzés. A' N. Járásnak Fő Szolgabírója magamellé veendő Bíró társaival együtt a' helynek szí-

nénn ezen tárgynak miben létét megvizsgálván, hogy ha a' törvénynek értelme úgy kívánnya, Al Ispányi hatalommal felruházva, vißza helyheztetés végett kiküldetik, beadván iránta hivatalos jelentését.

Vagy. A' N. Járásnak Fő Szolgabírója vißza helyheztetés végett Al Ispányi hatalommal felruházva, maga mellé veendő Bíró társaival a' törvény' értelméhez képest kiküldetik, beadván iránta hív jelentését.

Vagy. A' kívántt vißza helyheztetésnek megtétele végett, ha helyét találándgya, Tábla Bíró N. Ferencz Úr Al Ispányi hatalommal felruházva kiküldetik, 's a' t.

Vagy. Nemzetes és Vitézlő N. N. Tábla Bíró Al Ispányi tehetséggel (hatalommal) és a' magához veendő Bíró társaival a' vißza helyheztetésnek, a' törvény' értelmében való tellyesítésére, kirendeltetik.

Vagy. A' kérő' levelébe megnevezett Tábla Bíró a' vißza helyheztetésről szolló törvények' értelmében Al Ispányi tehetséggel felruházva, felveendő társaival egybe kirendeltetik.

Vagy. Minthogy az esedezők a' vißza helyheztetésbeli költségek' fejében, szer fellett való megrovások iránt nem ok nélkül panaszolkodnak, a' kiküldött Al Ispáynak meghagyattatik (javasoltatik), hogy a' költségek megítélésében arra vigyázzon, ne hogy a' megbuktatott felek az illetén költségekkel a' szükségenn túl terheltesse.

16. *Quoad qualitatem fundorum quaestioni obnoxiorum.*

N. N. Szolga Bíró jelenti az — számra, hogy N. N. lakosok általlyában állították jobbágyi földgyeiknek végítül a' N. tó partig terjedő rétekeknek Eleik által is gyakorlott haszonvételeit. A' most haszonbérelő N. N. Uradalom ellenben, — N. esztendőben készült N. helység határának földabroffzából a' kérdéses réteket nem az urbarialis illetőségbe tartozni, hanem eddig is eggyedül a' földes Úraság' jó voltából jobbágysága' haszonvételeire által engedve lenni állította.

Végzés. Folytában azt nyilatkoztatván illető földes Úr N. N., hogy a' panasz tárgyát mennél előbb Uri Szék birálására fogja vezérelni, meghagyattatik N. N. Földmérő Úrnak, hogy üdö halasztás nélkül mérje fel a' panaszolkodó községnek urbarialis telekeit, melly munkálatból majd kifizemléhető lévén az illetőségnek tökéletessége, vagy ne talán fogyatkozása, az Uri Szék' használattyára kifog adódni, a' birálásnak bejelentése minden esetre elvárattatván.

17. *Quoad defectum fundorum.*

N. N. helység' adózója üdönként $\frac{3}{4}$ sessios földgyei, szomszédgyai által, nagy fogyatkozásai mellett elfszántatván, híjánosságát megvizsgáltatni, és tetemes káranak villa állítása elzközlését könyörgi.

Végzés. Oda útasíttatik N. Szolga Bíró Úr, hogy segéd Esküdtyével, és N. rendszerént való földmérő Úrral, és a' panaszlott N. N. jobbágynek földes Úra' befolyásával, a' panasznak mivoltát kinyomozza, és

azt valóságnak tapasztalván, az elégtételt eszközölni ügyekezzen, végre hajtásárúl jelentése váratlatván.

18. *Quoad occupationem tenutorum.*

N. N. Kebelybéli Jobbágyság panaszát abban terjeszti, hogy határjokba a' N. partyánn, réttyeik között két darab kaszálló porontyokat, melyeknek ember emlékezetét fellyül halladó üdöktől fogva használásába voltak, a' határ' újonnan történt felméréstetésével az Uraság elvette, és elfoglalta; mire való nézve esedeznek, ebbéli sérelmeket megvizsgáltatni, és az elvett réttyeiknek haszonvételebe vissza helyeztetetni.

Végzés. A' Panasz mint Urbarialis kérdésekbe ütköző, és így az illető Uradalomnak bíróságátúl nem lehetvén elmellőzhető, annak rendes útonn módon való megbíráltatása N. N. Fő Szolgabíró Úr által az illető Uradalomhoz útasittatik; egyéb iránt a' panaszolkodó jobbágyság' ügyének rendes előmozdítására Ügyéfszi pártfogás rendeltetvén, a' tífzi eljárás N. N. Urra bízattatik.

19. *Quoad Sequestrum.*

N. N. Szolgabíró jelenti az — számra, hogy N. N. minden némű javait zár alá vetvén, a' hátra lévő árvák' 's helység' számadásainak vizsgáltyáig 's a' lezárott javakat az uradalombéli tífzség' gondviselésére bízván, a' nevezett helység hátra lévő adójának gyors befzedését sürgette.

Végzés. A' jelentő Szolgabíró Úrnak eljárása helyesnek ösmertetvén, a' tárgyolt számadások'

megvizsgálása' eszközlésérül tovább is bevarattatik a' jelentése.

20. *Quoad prohibitii exassignationem.*

N. N. Főbíró a. f. esztend. Junius 9kén — szám alatt lett végzéshez képest jelenti, hogy az elfoglalt oldali szűrűt az Uradalmi tífzség mint tilost azonnal a' panaszolkodó jobbágyságnak vissza adta; — a' mi pedig a' másik tilost illeti, úgy nyilatkoztatta ki magát, hogy mivel arra a' birka csapásra nézve az Uradalomnak nagy szüksége nagyon, kész inkább az Uradalom a' helyett a' jobbágyságnak minden esztendőben a' parlag földekenn ugyan annyi tilost kiszabni, mellyel a' jobbágyok is megelégednek.

Végzés. Jelentő Főbíró Úrnak ezen hivatalos tudósításához képest a' panasz, érdeme szép módgyával kiegyeztetve lévén, magában megfűnt.

21. *Quoad auctores incendii.*

Fő Szolgabíró N. a. f. esztend. Mártius 18dik napján N. mező várássában történt szerencsétlen tűz' eredetének kinyomozására kiküldettvén, hivatalosan jelenti, hogy annak semmi nyomára nem akadhatott.

Végzés. Tudósításul vetetett.

22. *Consignatio erogationum.*

A' házi pénztár' (Cassa domestica) szükségeinek feljegyzése, mellyet a' folyó 18 $\frac{1}{2}$ esztendőre a' kiküldött Biztosság kidolgozott, bemutatattik.

Végzés. A' felsőbb rendelkezésekhez képest a' N. Mélt. M. K. H. Tanácsnak felküldettetik.

25. *Exhibetur adhaerens processus.*

Fő Szolgabíró N. András, Nemes N. által némelly Nbéli adófizetők ellen kezdett, de már több esztendőktől fogva nem folytatott pört bemutat.

Végzés. Bátorságnak okáért a' Levéltárba betettni, rendeltetik.

24. *Excontentatio praetensionis.*

N. Szolgabíró Esküdtt társával, N. volt lakós, ki a' saját házából hátra maradott kielegíttetése iránt a' Vármegyére beadott könyörgő levele által panaszolkodott, az N. Uradalom Úri Ízéke előtt felvetetett panaszának elítéltetése felül szólló jegyzőkönyvét bemutattya.

Végzés. Annak megvizsgálása a' legközelebb tartandó Törvényfűzékre által tétetik.

25. *Constituitor Plenipotentarius.*

N. Fő Szolgabíró Esküdtt társával hivatalosan jelenti, hogy. N. János Tábla Bíró Ilites Társával N. Christina Affzonyal előtte személyesen megjelenvén, N. Antalt magok törvényes tellyes hatalmú Biztosoknak vallották légyen.

Végzés. Mellyről a' szokott bizonyság levél kiadatni rendeltetett.

26. *Quoad Vineam impignoratam.*

N. László Szolgabíró Esküdt társával együtt jelenti, hogy Nemes N. Borbála és Mária Alfzonyokat, bizonyos dézmás, zálogos Szöllő iránt, mivel sem az esedezők a' szöllőnn fekvő terheket letenni, sem pedig a' zálogos annyi auctiót, (rá fizetést) mint a' mennyi kérettetett, letenni nem akartak, Nbéli lakos N. Istvánnal atyafiságosan megnem egyeztethetvén, a' törvény' útjára igazította.

Végzés. A' jelentő Szolgabíró rendelése jóvá hagyattván, a' részeknek tudtúl adattatni rendeltetett.

27. *Extradatio Testimonialium super Nobilitate.*

Nbéli lakos Nemes N. Mihálynak Nemesi biznyság levélnek kiadattatása véget tavali éfztendőben benyújtott esedező levele, Ügyéfszi vélemény véggett kiadatván, és azon vélemény a' folyó éfztendei Boldog Alfzony' havának 17kén beadattatván, mivel azon szerint az esedezőnek Nemessége felül semmi kétség nem támadott, a' kért Nemesi Biznyságlevélnek kiadattatása elhatározottatott, melly határozáshoz képest, ezen alkalmatossággal felolvastatván, és helyben hagyattatván, az újabb Felséges Királyi rendelésekhez képest szórúl szóra ide beiktattatik, 's a' t.

28. *Ratihabetur Protocollum particularis Congregationis.*

A' folyó éfztendőben Mindszent' havának 10kén N. Várassában tartatott kis gyűlésnek

jegyző könyve felolvastatván, az abban hozatott végzések helyben hagyattak.

29. *Termini pro Sedriis et Congregatione.*

A' jövő esztendei Boldog Affzony' havának 23dik napjára rend kívül való törvényfzések, a' törvényes napok pedig a' pörök folytatására Böjt' más havának 3dik, a' törvényfzék 4dik; és a' közgyűlésre 10dik napjai rendeltetnek.

Végzés. Melly is közre fog hirdettetni.

30. *Computus Semestrales.*

Fő Jegyző N. és Fő Adófzedő N. a' folyó esztendei nyári hat holnapokrúl, a' hadi pénztárral tett számvetésről jelentést tefznek.

Végzés. Melly hadi számvetés a' N. M. M. K. H. Tanácshoz felfog küldetni.

31. *Quietantiae militares super perceptis naturalibus.*

Megyebéli Biztos az N. könnyű Lovas sereg-béli és ezen Megyében fekvő katonasággal a' múltt Szent Jakab' havának 1ső napjátúl fogva a' közelebb múltt Kis Affzony' havának utóllyáig kiszolgáltatott 15fm kenyér, — N. — Zab — és N. fzena a' regulamentális ára fzerint N. — (forint.) és N. — xr. menő portiókrúl tett számvetését a' katonaság részérül adatott nyuglevelekkel együtt ide benyújtotta.

Végzés. Ezen számvetés a' felsőbb rendelések' következésében a' N. M. M. K. H. Tanácsnak meg-

küldetni, a' nyuglevelek pedig a' szokott hafzonvétel végett az Adószedő Tifztségnek által adatni rendeltetnek.

52. *Quoad dimissionem e militia.*

Főbíró N. N. a' hegybéli N. István adózó gazdának a' N. Ezredgyénél katonáskodó fia' Andrásh' örökös kifzabadulása iránt való könyörgő Levelében kitett elől adása' valóságának, általa véghez vitt megvissalásárul, a' szükséges jelentést ide benyújtja:

Végzés. Mellybül kitetszvé az, hogy az esedező szép értékkel, és gazdaságbéli eszközökkel bir; továbbá, hogy 70 esztendősen törődött öreg ember lévén, 's segítség nélkül szükölködvén, maga és gazdasága segitőt kíván; végre, mint hogy említett fia helyett már más legényt is állított, annak könyörgő levele ezen tífzti tudósítással együtt a' N. M. M. K. H. Tanácshoz fiának óhajtott örökös elbocsátása' megnyerése' eszközléséért beküldetni rendeltetik.

Vagy. Az abban elő hozott nyomos okokból, mellyek szzerint az esedező egy egész adozó helyt bir, 's ettül minden esztendőben 90 forintot fizet a' köz adóba, annak kérelemlevele azon jelentéssel együtt a' N. M. M. K. H. Tanácshoz kérése' megnyerésének eszközléséért befog küldetni.

53. *Procurator vel Plenipotentarius constituitur.*

Első Al Ispány jelentette, hogy N. Benjamin általlýában a' közelebb múltt hónap' 15kénni előtt Ugyéft (Ugyvédet) vallott, vagy N. N. teljes hatalmú törvényes Biztossának vallotta légyen.

Végzés. Melly Ügyvédlői, vagy tellyes Biztosi vallásrúl a' kívántt bizonyító levél kiadatni rendeltetik.

34. *Intabulatio et extabulatio debitorum.*

Három rendbéli adóslevelek a' törvényes elsőbbségnek megnyerhetése okáért leendő feljegyzések (vagy beíratás) végett beadattak.

Végzés. N. N. Nnek — költt 's a' t. melly három rendbéli adósság a' jegyző könyvbe beírtni, és arrúl a' szokott bizonyító levelek kiadatni rendeltetnek; *vagy* a' jegyző könyvből kitörültetnek.

Vagy. N. N. intabuláltt adóslevele, melly fzerint N. — forinttal tartozott, utóbb pedig lefizette, a' jegyző könyvből ki fog törültetni.

Vagy. Melly adósságnak a' közelebb múltt hónapnak 13kánn esett vißza fizetése megösmertett 's a' t.

Vagy. Ezen három rendbéli adóslevelek tehát a' feljegyzett adósságok közül kitörültetni rendeltettek.

35. *Quoad fassiones testium in Nobilitaribus.*

A' Megyebéli Levéltárnok az idei — szám alatt rendeltetett Biztósság előtt a' N. N. és N. N. nemzetségbélieknek nemességét bebizonyítására szolgáló meghitelesített tanú vallatásokat benyújtotta.

Végzés. Melly tanú vallatások a' levéltár' részére másában megtartatni, az eredetiek pedig az illető feleknek vißza fognak adatni.

36. *Quoad damna per milites illata.*

Több részről tetetvén az iránt panasz, hogy a' megyében fekvő N. Lovas ezredbeli katonaság a' szomszéd szőlő hegyekbe fegyveresen kimenni, 's ott a' gyümölcs fáiban erőszakosan rablásokat űzni szokott.

Végzés. Meghagyattatik N. N. Fő Szolgabírónak, hogy az ebbéli kártételek elkövetéséről, mellyek leginkább onnét látszatnak eredni, hogy a' katonák a' helységekből eltávozván a' köz legénység magára hagyattatik, az azon ezredbeli Kapitányt tudósítsa, 's a' rossz következtetéseket szülhető rablásoknak foganatos meggátolására serkentse.

37. *Quoad consumptionem divisionis.*

N. N. hitves társa beadgya esedezését a' végett, hogy a' Vármegyének kiküldöttsége által testvérei közt a' köz osztály még a' múltt esztendőben elkezdődött ugyan, de tökéletességre némelly akadályok miatt nem vitetett; mint hogy pedig ezen akadályok már megszűntek, azért esedezik, hogy az osztályoknak leendő teljes végre hajtására egy Biztosságot kebeléből kinevezni méltóztasson.

Végzés. A' kívántt osztálynak tökéletes végre hajtására N. N. Urak kiküldetnek, a' dolognak miként lett elszökléséről utóbb tudósításokat megtévén.

38. *Quoad imminuendam contributionem.*

N. N. — az N. N. uradalom' helységeiben lévő csapfzékek' hafzon bérlője, a' maga természetében

adandó természetményeknek úgy is súlyosan reája vetett köz adóval terheltetvén annyival is inkább, mint hogy a' felbérlett, és szinte úgy adó alá vetett csapfzéke, más Vármegyében is van helyhez-telve, kegyes mérsékeltesért esedezik.

Végzés. A' mennyiben a' külső Vármegyei haszonvételtől járandó fizetés ezen megyében volna felvéve, az itten kihagyattassék, — azonban a' gyülekezet szinén az adatván elő: hogy a' folyamodó több helységben birná a' korcsmáltatást, a' melly haszonvétel itt ez üdöig számba nem vetetett, jövő-dőre nézve ez is jegyzésbe vetetni, és ahhoz képest a' haszonbérlo attúl is rovattatni rendeltetik.

39. *Quoad damnificatorum per elementa in Contributione reflexionem.*

Az e' most folyó esztendőben történtt veszedelmes jégesső, és víz áradások által megkárósított N. N. helységbéli lakósok, ebbéli tetemes kárvalásaikat méltó tekintetbe vetetni, 's irántok könyörületességgel viseltetni esedeznek.

Végzés. N. N. Főbíró a' megyebéli Számvevővel kifognak a' hely' szinére menni annak megvisgálására, hogy minő rendbe valók azon földek, mellyekben az árvizek kárt okoztak, és mennyire lehet ezen kárvallást böcsülni? hogy ahhoz képest lehessen utóbb az adó alúl való felfzabadítást mér-tékelni.

40. *Quoad reprimendos militum excessus.*

A' N. Seregnek Fő Ezredesse a' közelebb múltt hónapnak 29känn ide intézet levele által arra

kéri a' Nemes Megyét, hogy a' katonaság által elkövethető illetlen cselekedeteket, a' közel lévő Előljárásnak bejelenteni, úgy nem külömben köz hirré tetetni méltóztasson, hogy senki a' köz legénységtől (ide értvén a' Strázfa mestert is) akár melly szín alatt is, vagy természetményeket, vagy katonai eszközöket, nem csak megvenni ne merészellyen, sőt az efféle holmikát áruló személyeket feladni, kiki köteles legyen.

Végzés. N. N. Főbíró ezen hafznos rendelést a' járásában, hol a' lovas katonaság quártélyt tart, kifogja hirdetni, és a' lakósoakat annak szoros megtartására kötelezni.

41. *Quoad alimentationem militiae.*

A' N. gyalog seregének Fő Ezredesse a' közelebb múltt hónap' 1ső napján költt levele által azon kéri a' Nemes Megyét, hogy azon seregbéli N. falúba helyheztetett 2dik Század' számára a' kívántató élelmet kiadatni méltóztasson.

Végzés. Ezen kívánság a' N. M. M. K. H. Tanácstól érkezett útasítással ellenkezővén, azt az adózó népnek szörnyű kárával elfogadni nem lehet, mellyről már a' katona tífztség a' N. M. M. K. H. Tanács' rendelésének következésében tudósíttatott is.

42. *Quoad annunciatum Opus oeconomicum.*

N. N. a' közelebb múltt hónapnak 20kán költt levele mellett, a' gazdaságbéli számtartóságot tárgyazó munkájának hirdetményét azon kéréssel közli e' Megyével, hogy, ha a' már ez előtt ide

küldött ebbéli munkát 12 forintokért megtartani kívánná, ötöt arrúl tudósítani méltóztasson.

Végzés. Megfog a' nevezett könyvfzerzőnek írattni, hogy az említett munkája ide nem érkezett, annak okáért se azt vissza küldeni, se az árát befizetni e' Nemes Megyének kötelességében nem áll.

43. *Quoad remissum ad locum originis individuum.*

Bécs' Várassának kapitánysági Tifztsége a' közelebb múltt hónapnak 14kenn — szám alatt költt levele mellett, Nre mint születése' helyére vissza útasíttatott N. N. Zfidónak személyes leírását ezen Megyével közli.

Végzés. N. N. Szolgabíró Úrnak a' végre kiadatni rendeltetik, hogy a' kérdésbéli zfidónak életmódgya, 's magaviselete felül értekezvén, azt a' N. Elöljárók' szemességére bízza.

44. *Quoad oblata pro Pestiensí Theatro.*

A' Pesti magyar Játzfó társaság számára ajánlandó segedelmi sommáknak öszve fzedése végett a' tavali — szám alatt költt végzés szerint kiküldött N. N. az általa bevett — forintokat ide beadta, egyfzersmind azt is jelentvén, hogy a' többiek még megnem szállítottak. Külömben az ebbéli fzedésnek folytatásárul lemond.

Végzés N. N. Szolgabíróval közöltetvén ezen jegyzés, a' mennyire tapasztalván belöle, hogy a' járásbéli több helységekben a' Nemes Urak még nincsenek megfzöllítva, ezen nemzeti csinosodás

elzközének elő mozditására, abban eljárni ügykezek, utóbb jelentését a' dolognak miként lett végrehajtásárul ide beadván.

45. *Quoad Substantiam militis profugl.*

N. N. Szolgabíró a' N. N. szökött katonának találandó maga tulajdon vagyonyyából a' Királyi pénztár' kárának helyre potolása végett az idei — szám alatt költt végzésre azt jelenti, hogy a' nevezett katonának legkevesebb saját értéke sincsen.

46. *Quoad substantiam defuncti,*

Fő Jegyző Úr szóval azt jelentvén, hogy a' N. helységben szerencsétlenül kimúltt N. Péternek értéke a' N. Uradalmi Ügyésznek az idei — szám alatt költt végzéshez képest kezéhez adattatott, az arrúl szóló nyugtató levelet ide benyújtotta.

Végzés. Melly a' Vármegyének levéltárába el-tetetni rendeltetik.

47. *Quoad collisiones Partium sopitas,*

Tábla Bíró N. N. N. N. Urak, mind N. hegyben szöllös szomszédok között fennforgó villongásokra nézve való megvisgálás végett az idei — szám alatt megnevezett Biztosság, a' dolognak elintézésérül való jelentését beadta.

Végzés. Melly a' feleknek kívánsága szerint hiteles másolatban (párban) kiadatván, az eredeti irás a' levéltárba befog tetetni,

48. *Quoad numerum asservandarum Ovium.*

N. Várasí birkás gazdák közönségesen a' N. Vármegyéhez benyújtott könyörgő levelekben azon alázatos folyamodásokat terjesztették elő, hogy minekutánna a' N. földes Uraság által né-melly birkáiknak elfoglalása azon okból, mivel azok az — esztendei Törvényszéki ítéletben megállapított számot, a' toklyó bárányokat darab számra egyben véve felül halladták, megrendeltetett volna, mint hogy azon Törvényszéki ítéletnek foglaltatya ez üdöig előttök ösmeretlen lévén, magokat ahhoz, alkalmaztatni nem tudták, de egyéb iránt is meghatározva nem lett volna, hogy egy öreg számban hány darab toklyó bárány vétetödgyék, a' Nemes Vármegye jelenvaló sérelmes ügyöket tekintetbe venni, 's annak védelmezésére a' tiszthéli ügyviselő pártfogást kegyesen megrendelni méltóztasson.

Végzés. Mellyhezképest N. Fő Szolgabíró kiküldetik olly útasítással, hogy a' jelenvaló könyörgő levelet a' N. Uradalommal hivatalosan közöl-vén, ezen tárgyat, szép móddal elvégeztesse; egyéb iránt pedig, ha a' nevezett N. Várasíak' folyamodásának a' kiküldött Főbíró' közbenjárása után is óhajtott kimenetele nem lenne, a' tiszthéli Ügyviselői pártfogás a' folyamodók' részére megrendeltetik, és N. N. Fő Tiszti Ügyész Úrnak kötelességül adatik, hogy a' könyörgő N. Várasíak' sérelmes ügyét az illető Úrféknenn rendes pörformában a' N. Uradalom ellen folyamatba tévén, annak minél előbb leendő elintéztetését, 's igazságos megbíráltatását eszközölni iparkodjon.

49. *Quoad audaciam plebis seductorum et emunctorum reprimendam.*

N. N. kéri, hogy a' N. Vármegye' kegyes közbevetése által a' legfelsőbb helyekenn elzközleni méltóztasson, hogy N. N. lakos a' folyamodónak jobbhággyait csábítani, a' legfelsőbb parancsolatoknak vakmerő megvetésére bűzdítani, 's reábirni, az Uradalom ellen bujtogatni, 's fellázítani, azoktúl mesterséges fogásokkal nagy somma pénzeket kifacsarni, 's így őket végső inségre juttatni meg nem szűnik, már valahára érdeme szerint megbüntettessen, 's veszedelmes ámitásainak eggyfzer még is hathatos gát tetessen,

Végzés. Ezen kérelem felküldetik a' N. Mélt. M. K. H. Tanácsnak olly alázatos kéréssel, hogy azon bujtogató N. N. Bécsben hasonló fellázító, és a' megcsalattatott jobbhágyság' vagyonnaiból élő társainak megbüntetését elzközleni, 's hogy valahára a' nevezett uradalmi adózók közt a' békesség helyre állíttathasson, ezen Nket azoknak dolgaiba való befolyástúl hathatosan akadályoztatni méltóztasson,

50. *Si ex Consilio R. L. transponatur Instantia.*

A' leküldött kérelem levélnek kiadása mellett kiküldetnek N. N. N. N., hogy az abban foglaltt panaszokat megvizsgálván, ha lehet, jó módgyával elintézni ügyekezzenek; az ellenkező esetben pedig a' tartandó Úrfzéknenn felvetetvén az Urbariomi rendszabásokhoz, és felsőbb rendelkezésekhez képest elintéztessen, 's az Úrfzéknnek végzése annak üdejében jelentések mellett bemutattasson.

Vagy. A' közöltetett két rendbéli eredeti kérelemlevelek, és a' rendbéli Kir. parancsolatoknak párjai N. N. Főbírónak a' végett adatnak ki, hogy azoknak közlése mellett a' N. N. Uradalmat oda útasítsa, hogy a' kérdésbéli panaszos pört mentül előbb intézze el, és a' mennyire ezen mostani folymodásokban is újabb panaszok adatnának elő, azokat intézet alá vegye; pártfogóul N. N. Al Ügyész kineveztetvén, a' folyamodóknak szabadságában hagyattatik, más Ügyésznek tanácsával, és segedelmével is élni.

Vagy. Ezen Kir. parancsolat párjának 's melléje oldalasított eredeti folyamodó levélnek, 's záratékjainak kiadásával N. N. kiküldetik, hogy az érdeklett panaszokat N. Al Ügyésznek hozzá járultával, a' lefolyó pörben bevezetvén, végképen elintéztesse, és hogy legfőbb megvizsgálás végett a' N. Mélt. M. K. H. Tanácshoz felterjesztethessen, e' Vármegyének bemutassa; egyfzersmind azt is szorosán kinyomozván, ha vallyon a' folyamodó levél mellé iktatott N. Káptalan' bizonyáglevelében megnevezett adózók, ugyan azon eggy üdőben mindnyájan jelen voltaké, és önn akarattyokból kiküldöttjeiket, mint tellyes hatalmú képviselőiket Bécsbe küldöttéké? tudósítását a' Megyének megtegye, a' folyamodó adózók' pártfogó Ügyészének ezen Kir. Intézetek másolatnya e' jelenvaló végzéssel egyetemben haszonvételre kiadatni rendeltetvén.

Vagy. Melly kegyes Intézetnek mása, a' vílfa küldött eredeti könyörgő levéllel egygyütt kiadatik N. Főbírónak a' végett, hogy azt az illető Uradalommal közölvén, a' folyamodó jobbágyoknak kérelembéli kitételeit a' vílfa küldött Urbariális

pörben tiszti Ügyész pártfogás mellett folytatva az Úrfzéknél felvetesse, újabb ítélet által elintéztessék, és így a' pört a' Törvényfzéknél leendő megvizsgálás végett a' Vármegyének ismét bemutassa, a' jobbágyok' részére a' tiszti Ügyész pártfogás ezennel megrendeltetvén.

51. *Recursus indorsata provisos transponitur.*

A' Nagy Mélt. Magy. Kir. Helyt. Tanács az idei — havának 24kén — szám alatt költt közlő levelével az N. Jobbágyoknak hátúlról való írással jegyzett folyamodásokat a' kézhez szolgáltatás végett megküldi.

52. *Erga instantias Comitatus exhibitas.*

Kiadatik N. Járásbéli Főbírónak olly utasítással, hogy az említett könyörgő levelet a' panaszolt Uradalommal közölvén, a' panaszolkodók' abban kitett sérélmeit az Uradalmi Úrfzéknél minden haladék nélkül felvetesse, 's elintéztessék, és az Úrfzéknél ítéletét, minden írományokkal együtt a' Törvényfzéknél leendő megvizsgálás végett a' Vármegyének bemutassa, a' folyamodóknak pártfogására a' tiszti Ügyész védelem megrendeltetvén.

Vagy. Többnyire a' beadott jelentéshez képest az adózóknak sérélme kiegyeztetve lévén, a' panasz' érdeme megszűnt.

Vagy. A' mi a' folyamodó adózóknak hosszú fuvarjok iránt való sérélmét illeti, meghagyatik a' jelentést tévő N. Fő Szolgabírónak, hogy a' jobbágyi rendszabások szerint a' hosszú fuvarnak minő

meffzeségéről, és miképen leendő tellyesítéséről az adózókat értesítse, 's annak, a' szerint való kívánására az Uradalmat megintse.

Vagy. Jelentést tévő N. Al Szolgabírónak meghagyatik, hogy a' folyamodó adózók' sérelmének miben létét a' tardandó Úrfzékenn vetesse fel, és tiszti Ügyéfszi pártfogás mellett, melly ezzennel megrendeltetik, elintéztesse, annak végzését pedig, jelentése mellett, bemutassa.

Vagy. Az Uradalmat minden új szokásoknak behozattatásátul eltiltsa, jelentését azonban a' reá bizottaknak miképen lett tellyesítéséről megtegye.

Vagy. A' folyamodóknak panaszai iránt az Uradalom által pör folytattatván, és az Úrfzékének lett elvégzése után, már a' Vármegyére is törvényfzéki megvisgálás végett azon pör bemutatva lévén, ne hogy azonban a' folyamodó adózóknak most beadott sérelmei, ha még talán azok a' pörbe beiktatva nem volnának, orvosoltatlanul maradgyanak, ezen kérelemlevél és a' lefolyt pör N. Fő Tiszti Ügyéfsznek a' végett kiadatni rendeltetnek, hogy a' kérelemlevélbéli panaszoknak a' pörhez tartozó újabb létét kitanulván, ha azokat a' pörbe be nem iktatottaknak 's következő elnem intézetteknek lenni talállya, újabban tartandó Úrfzékenn vetesse fel, 's végeztesse el, jelentését azonban minden esetre a' dolognak miben létéről megtegye.

Vagy. A' mi a' folyamodóknak felesleg való rohotolását (Szolgálatyokat, vagy Úrdolgát) illeti,

az iránt N. Fő Szolgabíró kiküldetik, hogy a' földes Uraknak meghallgatásával a' dolognak miben létét megvizsgálja, és a' panaszolkozóknak sérelmét kiegyeztesse, jelentését pedig róla megtegye.

Vagy. Ezen folyamodó adózóknak a' kívántt fel adó levelek hiteles másolatban a' Vármegye' Levéltárából a' jegyzői olvasat alatt kiadatni rendeltetnek.

Vagy. Meghagyatik, a' kérelemlevélbéli kitételeket megvizsgálván, ha az Uraságnak ebbéli rendelkezését nem a' törvényhez alkalmaztatottnak lenni tapasztalta, attúl eltiltsa, és az illyes új szokásoknak behozásában a' rendes útnak megtartására intse; a' mi pedig a' szőlőhegyekben való marha tartást illeti, az iránt a' Vármegyének rendelete megtetve lévén, azt a' folyamodókkal megtartassa, jelentését pedig a' tapasztaltattnak végbe viteléről bemutassa.

Vagy. Meghagyatik, hogy a' kitétel' érdemét megvizsgálván, a' panaszlott és panaszolkozó felek' bővebbi meghallgatásával őket öfzve egyeztetni ügyekezzen, ez pedig meg nem eshetvén, a' panaszlott N. Józsefet Úrszék' tartására intse, 's azonn a' folyamodónak sérelmét tisztí Ügyéfsi pártfogás mellett felvetesse, és elintéztesse, jelentését pedig 's a' t. — (annak végzését azután jelentése mellett bemutassa).

Vagy. Meghagyatik, hogy a' panaszlott N. Földes Urat a' szükséges tilosnak Kis Alföly' napja után is egész Szent Mihály napig való kirendelésére megintse, olly formán, hogy ha azon N.

erdőről a' maktermés esetre a' folyamodókat Kis Affzony' napja után letiltatni akarja, a' helyett vonós marháik' számához képest elegendő Marha tilost más helyenn a' folyamodóknak jelettessen ki. 's a' t.

53. *Quoad complanationem querulosarum
urbarialium instantiarum.*

Bemutatta 2dik Al Ispány Úr e. f. efzt. Szent Jakab' havának 1ső napján tartatott köz gyűlés jegyző könyvének — száma alatt költt végzés' következésében, Nbéli adózók által N. Földes Urok ellen Ő Felsege' eleibe több rendbéli terheltetések, és sérelmek iránt terjesztett, 's kérelemlevelek' 3. 13. 21. és 24. pontyaiban foglaltt panaszzaiknak miképen lett megvizsgálásárul szőlő tiszti jelentését.

Végzés. Mellynek pontonként lett felolvasása után, és ugyan a' 3dik pontra nézve, ámbátor a' végben vitt tiszti vizsgálatból a' tetszene ki, hogy panaszlott Földes Úr N. jobbággyának annak üdejében jobbágy helyét felmondotta, a' Szolgabíró, és Esküdtt Urak' jelenlétében javításait megböcsültette, és a' törvényes bizonyság előtt azokat kifizette; mivel azonban ezen böcsü nem a' tiszti Ügyésznek jelenlétében, 's eképen nem is az újabbi főbb rendszabások szerint történt meg, arra való nézve Főszolgabíró N. Úrnak meghagyatik, hogy egy tiszti pártfogó Ügyésznek jelenlétében, 's hozzá járulásával, ezen adózónak javításait újra megböcsültetvén, a' szerint annak járandóságát kifizettesse, 's a' t.

54. *Quoad commune pascuum.*

Második Al Ispány Úr e. f. efzt. Szent Iván' havának 9kén tartott köz gyülekezet jegyző könyvének — számához képest a' Nbéli Községnek kérelmére kiküldve lévén, a' marha legeltető iránt köztők, és a' N. úgy többi köz birtokosok között is fennforgó kérdéseknek miképpen lett kiegyeztetéséről, és az illető birtokosoknak magok között tett végzéséről és kötelezéséről szóló tiszti jelentését bemutattya olly formán, hogy a' tilosoknak kiszakasztása, és kimegyellése híres földmérő N., és járásbéli Fő Szolgabíró Úrak által végre vitessen.

Végzés. A' mi a' köz birtokosok' magok között tett ebbéli rendfzabásait, és megegyezéseit illeti, azok törvényeseknek lenni tapasztaltatván, helyben hagyattnak, 's a' t.

55. *Quoad confrontationem testium in Criminalibus.*

N. N. Vármegye e. f. efzt. Szent Milály' havának 26kán tartatott köz gyűléséből megyénkhez útasított levelében, a' legközelebb múltt — efzt. Pünkösöd' havának 27kén és Szent Iván' havának 23kán a' N. N. elkövetett rablások iránt gyanúba vett N. Tamás, és N. József, Nemes N. N. Vármegye' tömlöcczében lévő rabokkal az e. f. efzt. Karácsony' havának 2dik napján N. városban tartandó Törvényfzékjek előtt, a' Megyének által küldetett tiszti nyomozásban megnevezett tanúkat, a' szükséges szembe állítás végett által küldetni kívánnya.

Végzés Ezen N. Vármegyének hivatalos levelehez képest a' járásbéli Fő Szolgabíróknak meghagyatik, hogy a' megnevezett tanúkat a' kívántt napra oda rendellyék be.

56. *Limitatio mercedis opificum.*

N. Vármegye a' Mesteremberek' művei' árának meghatározása' dolgában vele közlött rendszabásokra tett némelly észrevételek mellett abban keresi meg a' Vármegyét, hogy a' kézi művek áramentül előbb meghatároztasson.

57. *Quoad limitationem Carnium.*

N. Vármegyei első Al Ispány N. N. a' közelebbi múltt hónapnak 20kánn költt levele mellett a' húsának említett Vármegye által az ő kebelére nézve újonnan lett meghatározását e' Megyei első Al Ispánnal közli.

Végzés. Tudósításul szolgál.

58. *Quoad invalidorum superarbitrationem.*

A' N. erősségnek kormányozó tífztsége, — költt levelében arra kéri meg a' Megyét, hogy mivel az udvari hadi Tanácstúl érkezett rendeléshez képest a' bizonytalan üdöre haza bocsátott invalidus katonákat hová hamarább megvizsgálni, és a' további szolgálatra való alkalmatos vagy alkalmatlan voltokat bebizonyíttatni kellett, ezen foglalatosságnak végbe vitelére pedig a' N. Verbung Commandó volna kinevezve, arra való nézve a' Megye' kebelében találtató invalidus katonákat a' N. minél előbb leendő megjelenésre, és szabad-

ság levelek' elő mutatására beparancsolni méltóztasson, ne hogy más különben az elmaradók az élelmekre kif zabott zfoldgyokat elveszejtsek; ha azonban némellyek vagy megaggott korok, vagy szembe tűnő testi hibájok miatt minden nemű további szolgálatra alkalmatlanok volnának, ezek a' személyes megjelenéstől feloldoztatnak ugyan, mindazonáltal ebbéli tehetetlenségeket az említett Verbung Commandónál Verbuváló, vagy (Verbúvá-lás - Kormánynál) a' Szolgabírók tanúleveleik által hitelesen bebizonyítani köteleztetnek.

59. *Quoad celebrandum Sedem dominalem.*

N. N. esedez, hogy sérelmes ügyének elinté-zése okául N. N. földes Urasága már általa meg-ajánlott Úrfzéknak megtartására minél előbb reá birattassék.

Végzés. N. N. Járásbéli Főbíró által felszólítat-ni rendeltetett, hogy ezen folyó hónapban, ha Úrfzék nem tartana, ennek elfolyta után, köl-cségére az Úrfzéknak megtartása ez úttal megha-tározottatott legyen.

60. *In casum ulterioris morositatis.*

Ne tehát, hogy ezen állapot a' törvényes rend' ellenére üdörül üdöre halasztasson, a' Tekintetes Karok az Uri Szék' tartását, melyet a' földes Urak mind eddig elmulattak, a' törvény' értelme szzerint más móddal kéntelenitettek eszközölni, arra való nézve a' folyó esztendőnek — havának 22dik napját határnapnak rendelték, annak Előt Ülőjévé N. N. Tábla Bíró Urat kinevezvén, a' ki azt a' törvényes

rend szerint N. N. Tiszti Fő Ügyésznek pártfogó ügyellete mellett megfogja tartani, és ott a' fennforgó állapotot elintéztetni. N. N. Szolgabíró Úr pedig ki ahhoz törvényes bizonyságul kiküldetik, e' végzésről az illető földes Urakat, és Feleket előre tudósítsa.

61. *Quoad militis elibertationem.*

N. N. Főbíró beadgya N. születésű N. N., N. ezredbeli Huszárnak örökös haza szabadelulása' dol-gában véghez vitt tiszti vizsgálattját.

Végzés. Meg fog a' Nagy Mélt. M. Hely. Ta-nácsnak küldettetni.

62. *Quoad elevationem mercedis textorum.*

A' N. N. N. Takács Mester emberek, minek-utánna a' ruházat', és élelembéli szerek' ára fele-tébb felmentt, a' mostani árszabás szerint mestersé-geket a' végső inségre való jutás nélkül nem foly-tathatták, azonn könyörögnek, hogy legalább a' múltt eszt. Böjt' elő havának 28kánn lett meghatá-rózása szerint szabattassék ki munkájoknak bére.

Végzés. A' szövbér az egész megyebéli taká-csokra nézve következendőképen határozottatott meg:'s a' t., melly a' szükséges tudomány, és hozzá al-kalmaztatás végett közönségessé tétetni rendeltetik.

63. *Quoad serici culturam.*

A' megyebéli selyem tenyésztés Fő Gondviselő-je azt jelentvén, hogy a' szeder ültető kertnek

elvetésére két icze fejer fzeder magot 8 for., és 5 lat selyem bogár tojasokat 3 f. 20 xr. megfizerezte, egyfzersmid alázatosan esedez, ha ezen 11 for. és 20 xr. kifizetése iránt a' szükséges rendelés megtétettnék.

Végzés. Ehhez képest a' fellyebb irtt somma neki a' házi pénztárból kifizettetni rendeltetik.

64. *Quoad molitorum mercedem elevandam.*

A' N. N. molnárok könyörgő levelek által a' végett folyamodnak a' Nemes Megyéhez, hogy a' mostani drágaságnak tekintetéből az aerariomi egygy mázfa gabonának örlésétől eddig fizetni szokott bérnek, legalább is a' megkettőzését, e' mostoha szükség tartásáig a' N. M. M. K. H. Tanácsnál elfközleni méltoztasson.

Végzés. Az esedezők által elől adott nyomos okokból azoknak könyörgő levele a' N. M. M. K. H. Tanácshoz beküldetni, és kérések alázatosan ajánltni fog.

65. *Quoad probas nobilitatis producendas.*

Nemességérül való bizonyság levélnek kiadat-tatása megnyerhetéseért esedező N. N. folyamo-dása iránt, a' tífzti Ügyviselő Úr azon vélekedés-béli tudósítását nyujtotta be, hogy annak dolga elég világos nem lévén, a' szükséges ok levelek-nek bemutatására ötet útasítani kellene.

Végzés. E' szerint tehát az esedezőnek kérése nem tellyesíttethetvén, az említett fogyatkozásnak kipótolására igazíttatik.

66. *Quoad mercedem inoculationis.*

N. N. megyebéli seb orvos a' f. eszt. bemutatott hiteles lajstroma szerint, — annyi ezer adózó magzatokonn történtt téhen himlőnek beoltásáért, melly a' felsőbb helyenn meg határozott pénznek, (fejenként 15. kr.) a' házi pénztárból való kifizetéseért esedezik.

Végzés. A' beoltott gyermekeknek kitett száma, mind a' helységbeli lelki páfztorok, mind a' megyebéli orvos által igaznak ösmertetvén, a' folyamodó seborvosnak fáradsága minden gyermektől 15 xr. számlálván, a' házi pénztárból kifizettetni rendeltetik.

67. *Concessio juris Statarii.*

Nádor Ispány Ő Császári Királyi Fő Herczegsége a' folyó eszt. Szent András' havának 22kénnt költt kegyes levelében, ezen megyének az elhatalmazott zfványokról a' f. eszt. Szent Mihály' havának 10kénnt tett felírására valószolni méltóztatik, hogy a' nyomonn itélő Törvényfszéknek (Jus statarium) további fennmaradása, még egy esztendeig meghagyatik, annak okáért a' múltt eszt. Szent György' havának 18kánnt — szám alatt az iránt költt rendelések pontosan megtartatni parancsoltatnak.

Végzés. Mellyhez képpest a' nyomban büntető hatalomról (statarium) költt akkori kegyes rendelés újra kihirdettetni, ezen kegyelmes levél pedig a' nyomonn itélő Törvényfszék' biztossainak útasításul kiadatni rendeltetik.

A'

Magyar Helytartó Tanácsnak
Intéző levelei
(Rendelése i á l t a l).

---

68. *Quoad liquefactionem auri et argenti.*

— Szám alatt, az arany és ezüst pénznek megolvasztása az e' tárgyban múltt elszendő Mind-szent' havának 7dik napján — szám alatt költt parancsolatnak értelme szerint szorososan eltiltatni parancsoltatik.

Végzés. Az említett kegyes parancsolat kikérestetni, és a' járásbéli Szolgabíróknak köz kihirdetés végett ki fog adattatni.

69. *Quoad exportationem frugum.*

— Szám alatt jelentetik, hogy az életnek az Austriai kikötő helyekre, és onnan Dalmatiában és Albániában leendő kivitelére a' Nagy M. M. K. H. Tanácsnak úti levele szükséges legyen, különben a' nélkül vissza útasíttatik.

Végzés. Melly kegyes parancsolat közre fog hirdettetni.

70. *Quoad valorem conventionalis pecuniae.*

— Szám alatt, mind azon kétségnek eltávoztatására, hogy a' conventionalis pénz minémű értékben fog a' Királyi pénztárban bevetetni, és a' magányos személyek között is folyamatban, az legfelsőbb helyenn meghatározott feljegyzése az ezüst pénznek, közre bocsátatás, és megtartás véget közöltetik.

Végzés. A' Járásbéli Szolgabírók által a' fozott útonn közre hirdettetni rendeltetik.

71. *Consignatio ablicentiandorum militum.*

— Szám alatt — a' Megyébül származott és az N. ezredgyében lévő 's a' folyó esztendei Szent György' havának 50dik napján, — szám alatt költt parancsolat szerint szabadsággal haza bocsátandó katonáknak lajstroma a' szükséges kiválasztás véget megküldetett.

Végzés. Melly katonáknak lajstroma a' Járásbéli Szolgabíró Uraknak olly véggel kiadatik, hogy azt megvizsgálván, ha még olyanok találtatnának, a' kikre idehaza gazdaságoknak folytatására szükség lenne, és még a' nevek fel nem küldetett, azoknak neveit feljegyezvén, a' már megírtt módon adgyák be.

72. *In Promotionalibus.*

— Szám alatt Szent Jakab' havának 50rúl tudtúl adattatik, hogy Ő Császári Királyi Felsege lovasság' Generalissát N. N. Herczeget a' Magyar

Hadi Fő Kormányfőnek Elöl Üljévé kegyelmesen kinevezni méltóztatott.

Végzés. Ő Herczagségének ezen Magyar Országai fényes hivatalra lett felemeltetése tekintetéből örvendező levél megküldetni rendeltetett.

73. *Abolitio tricesimae officii.*

— Szám alatt Szent Jakab' havának 9rül kihirdettetni rendeltetik, hogy a' Marmarosi, s' Szigethi Királyi Harminczad eltörültetvén, a' portékákra való felvigyázás, az odavaló Fő Tifztségnek gondviselése alá bizattatott.

74. *Quoad revocationem profugorum.*

— Szám alatt meghagyattatik, hogy azon felírásokban, mellyek a' megfőzött házasszérményeknek vissza hívása véget tétetnek, mindenkor a' vissza hívott szérményeknek vallása tétessen ki; a' vissza hívásra pedig olly határ napok rendeltessenek, mellyek a' vissza térésre elegendők legyenek.

Végzés. A' Járásbéli Szolgabíró Urak által kihirdettetvén, zsinor mértékül fog szolgálni.

75. *Termini edictales et alia currentanda.*

— Szám alatt N. Sára kérésére, férjének N. Jánosnak a' vissza térésre való üdő, a' jövő Szent András', Karácsony' és Boldog Asszony' havainak 1ső napjaira rendeltetett.

— Szám alatt, öt rendbéli pártütő szérményeknek leírása közöltetik.

— Szám alatt a' Jászk és Kunok kerülettyében találtatott bitang marháknak lajstroma.

— Szám alatt a' katonaság elől elfzökött Cseh országi jobbhagyoknak végső meghivattatások kihirdetni rendeltetnek.

Végzés. Mind ezeket a' Járásbéli Szolgabíró Urak kifogják hirdetni,

— Szám alatt kihirdettetni rendeltetik, hogy Ő Császári Királyi Felsege minden Királyi élésházainál, és azoknak Tifztségeinél, a' Hadi Fő Kormányfzések által olly rendeléseket kegyelmesen tétetni méltóztatott, hogy a' szokásban lévő Királyi fuvarozásoknak alkalmatosságával az adó fizetőknek szekerei szér felett ne terheltessenek.

Végzés. A' Járásbéli Szolgabíró Urak ezen Királyi rendelést kihirdetvén, annak szoros megtartását az elől adandó esetekben eszközölni ügyekezzenek.

— Szám alatt azon esetben, a' midőn vagy egyes személyek, vagy közönségek a' Királyi élésházaknál valami hátra lévő kereseteket követnek, szabaddá hagyattatik, az azoknak bebizonyítására szükséges írásait, vagy egyenesen a' Hadi Fő Kormányfzéknél nyugtatványok mellett letenni, vagy pedig a' Nagy Mélt. Magy. Kir. Hely. Tanács által azoknak eszközöltetését kérni.

Végzés. Ennek kihirdetése a' Járásbéli Szolgabíró Urakra bizattatik.

— Szám alatt N. Vármegyében találató üres ház helyek kihirdettetni rendeltetnek.

— Szám alatt N. Ignácztékozlónak találatván, kihirdettetni rendeltetik.

— A' N. fogságból kiszökött N. Péter' személyes leírása.

— Szám alatt N. Várasszában lakos N. Mihály ellen, bizonyos örökség miatt pör támasztatván, annak végre hajtásáig kiki a' kölcsönözéstől eltiltatik.

76. *Quoad postae portorium pro privatis expeditionibus.*

— Szám alatt azon kegyelmes Királyi rendszabás, hogy az egyes személyeknek különös dolgaikban a' törvényhatóságok által folytatandó levelezésekért a' posta pénz fizetessen, megtartatni rendeltetik.

Végzés. Ezen kegyelmes Királyi rendelés az Al Ispanyi és Jegyzői hivataloknak zsinor mértékül kiadattatván, mind ez, mind az előbbeniek járásbéli Szolgabíró Urak által hirdettessenek ki.

77. *Quoad mutationem cognominis.*

— Szám alatt a' folyó esztendőben Szent Mihály' havának 3känn azon nem egyesültt Görög vallást tartó és a' ne talán ezen Megyében találató ollyatén lakosok iránt, a' kik atyáiknak kérefzt neveit, ezen *ich* hozzá adásával, vezetéek neveiknek felyenni szokták, ha ugyan azok egyfzersmind ere-

deti nemzetséges neveiket megtartották? múltt elztendőben Mindfzent' havának 18känn kívántt jelen-tés elmaradván, most minél előbb felküldettetni rendeltetik.

78. *Quoad inediam praepediendam.*

— Szám alatt a' folyó elzt. Mindfzent' havának 8känn, hogy a' mostani szük üdőben az éhlhalál elháríttathasson, Ő Felségének kegyelmes rendeléséből minden szorgalom arra fordíttatni parancsolatik; hogy a' földes Uraságok' jobbággyaikat mind vetni való maggal, mind pedig az élelemre való szükséges szerekkel felsegéllyék, úgy a' pálinka főzésnek tilalma szorosan megtartasson, és az azt áttallágók méltóképen megbüntettessenek. Továbbá a' folyó elztend. Szent Mihály' havának 3känn

— Szám alatt költt kegyes parancsolatnak folytat-tyában rendeltetik, hogy a' köznép a' jövő aratásig tengődhessen, ennek a' fuvarozás, és munkálkodás által a' kereset megengedtesen, és a' földes Urak a' tavaszi terméssel leendő segítségére serkentessenek. Azok pedig, a' kiknek semmi módgyok a' keresetre nem volna, a' megye által a' házi pénztárra felvé-vendő kölcsön pénzrel is felsegéltesenek.

Végzés. Melly kegyes parancsolathoz képest, a' járásbéli Szolgabíróknak meghagyatik, hogy az illetén felsegélésekre a' földes Uraságokat serkengessék, és minden ügyekezeteket arra fordítsák, hogy az köznép munkát kapván, élelmét könnyeb-bítthesse.

79. *Quoad diurna Magistratualium.*

— Szám alatt a' folyó eszt. Kis Alföny' havának 6kán a' legfelsőbb helyekre beadatván, hogy a' villa helyheztetéseknek, és határozásoknak alkalmatosságával fáradozó Vármegye' tiszttyei a' feleket szér felett való fizetésekkel terhelnék, erre nézve a' Vármegye Tisztviselőinek illendő napi bérek, a' bebizonyítandó úti költségeken kívül, a' mostan uralkodó drágaság üdején, a' Status Tisztjeinek napi béréhez képest váltó czédulákban csak kétszeresen fizettetni, és ezen kegyes intézet szorosán megtartatni parancsoltatik.

Végzés. Ezen kegyes parancsolatnak mása zűnő mértékül az Al Ispányi és Szolgabírói hivataloknak kiadatni rendeltetik.

80. *Quoad passuales pro proficiscentibus ad exterar oras.*

— Szám alatt a' folyó eszt. Szent Jakab' havának 30kán gyakrabban tapasztaltatván, hogy a' Magyar Országai származású mester legények törvényes engedelem, 's úti levelek nélkül külső Országokra utazni szoktak, melly rendetlenségnek elhárítására az e' tárgyban költt Királyi rendelések újabban kihirdettetni, az illyetén külső országokra szándékozó mester legények pedig oda utasítatni rendeltetnek, hogy magoknak a' ki menetelre az illető Al Ispányi hivataltól elegendő bizonyáglevelet 's engedelmet szerezzenek, a' mellyben világosan kilégyen téve, hogy hová menni, és meddig mulatni szándékoznak, melly bizonyág leveleikkel annak utánna, vagy a' N. M. M. K.

H. Tanacshoz, vagy a' Fő Mélt. Magy. K. Udvari Cancelláriához folyamodni rendeltetnek.

Végzés. Ezen kegyes parancsolat útasításúl az Al Ispányi hivatalnak kiadatni, és kihirdettetni rendeltetik.

81. *Quoad Conscriptionem popularem.*

— Szám alatt a' folyó eszt. Kis Alfzony' havának 6rúl a' felsőbb helyekenn tapasztaltván az, hogy a' nemtelenek ölfzveírása' alkalmatosságával a' külföldiek származásoknak helyét többnyire hamisan szokták beirattatni, e' végett meghagyatik, hogy az ölfzveírásnak megújításakor a' külföldiek származásának helyei mindenkor úti levelekből íratassanak be, az elegendő bizonyosság levél nélkül kóborlók pedig mindenkor lakhelyeikre útasíttassanak vissza.

Végzés. Ezen kegyelmes rendelés a' külföldiek's idegenekre nézve zfinor mértékül tartatni, 's e' végett ezen parancsolat a' járásbéli Szolgabíróknak (hogy nem csak a' nemteleneknek újabb feljegyzésekor, hanem a' dicalis ölfzveírás' alkalmatosságával is, az idegeneket a' fellyebb meghagyott mód szerint tegyék jegyzéseikbe) másolatban kiadatni rendeltetik.

82. *Descriptio profugi.*

N, Annának — mint N. lakos N. Mátyás nevezetű férjét hitetlenül elhagyonak személyes leírása, életbe való létele felül, vagy halálárúl teendő jelentés véget megküldettetik.

83. *Enunciatur prodigus.*

— Szám alatt N. Vármegyéből az atya házatul elfőkött N. Imre, az édes atya által tékozlónak kihirdettetni kérettetvén, az illetett ifjúnak kölcsönözendő pénzeztől mindenek az elvesztés terhe alatt eltulalmaztatnak,

84. *Celerior justitiae Administratio.*

— Szám alatt N. M. Magy. K. H. Tanács az Ő Felsége által az igazságnak a' törvényes útonn folyó dolgokban való serényebb kiszolgáltatására nézve tett rendelkezéseket megtartás végett leküldi.

85. *Quoad mercedem molitorum.*

— Szám alatt — a' molnárak' malombéli részé iránt az egész országra nézve behozatandó egy arányuságnak tekintetéből még a' múltt esztend. — Szám alatt megkívántt tudósításnak mi előbb való felküldetését sürgeti.

86. *Quoad signum distinctivum resolvit petitem.*

— Azt Válaszolja, hogy e' megyebéli seb orvos N. N. számára eszközleendő Érdemjelnek kinyerése végett az esedezőnek érdemei iránt bővebb tudósítását beküldgye.

87. *Quoad incassationem taxarum Cameralium.*

— Némelly hátra lévő Kameralis taxáknak feljegyzése azon útasítással küldettetik ide, hogy az abban kitett sommak befzedettessenek, és a' leg-

közelebb lévő só, vagy harminczadbéli tífzttségnek által adattassanak, és ennek tellyesítéséről az említett feljegyzésnek villza küldésével a' jelentés tétesék meg; azon esethen pedig, ha azon pénzek be nem fizedethetnének, annak okai bemutatassanak.

88. *Declaratio quoad remansa alicujus bona.*

A' Korona Herczeg seregbéli néhai N. N. Fő Strázfamester Úrnak javai iránt annak édes attya N. N. Úr részéről beadatott ki nyilatkoztatás, az ide való katonai Elöljáróságnak e' részben tett jelentésével együtt, az ezen tárgynak elintéztetése esetében leendő hafzon vétel végett küldi ide által.

89. *Quoad obtingentias militorum.*

— Szám alatt hogy minekutánna az élelembéli szereknek ára szer felett megnevekedvén, a' szegényebb embereknek leginkább a' malombéli rendkívül való vámnak fizetése terhesen esne, a' felsőbb rendelések szerint a' malombéli rész mindenütt eggyaránt a' népességhez képest alkalmaztatva, megállapitasson, úgy a' piaczi kenyérnek arulása iránt is a' szükséges rendelés megtétesen, 's arra leginkább felvigyáztasson, hogy az e' tárgyban hozott meghatározások szorosán megtartassanak.

Végzés. Melly parancsolatnak következésüül a' malmokban lévő vámrésznek megvizsgálása végett a' második Al Ispán N. — Al Jegyző N. — és a' járásbéli Szolgabírók kiküldetnek. Egyébb iránt a' kegyes parancsolatnak tellyesítése iránt a' szükséges rendelések megfognak tétetni.

90. *Quoad praepediendam famem.*

— Szám alatt minekutánna az idei termésnek, mind a' többszöri árvizek, mind pedig egyéb veszedelmek miatt lett megromlása és kevesedése több megyéknek felküldött tudósításaiból kitetfzene, 's ez okonn az abból következhető éhségnek veszedelmétül méltán félni lehetne, arra való nézve, annak előre való elhárítása végett parancsoltatik, hogy a' földes Urak a' lakosoknak szükséges vetésekre adandó segedelemre ösztönöztesse, a' szántó földek bevettesse, az élelemre megkívántató élet' üdeje korán elne adasson, vagy a' pálinkának, és sörnek főzésére ne fordítasson, a' portékák étellel fel ne cseréltesse, e' mellett a' szegényebb lakosok kenyereknek kézi munkával, és szekerezéssel leendő megszerzésére köteleztessék, a' közönséges hafznok, és jövedelmek, a' helységek' Elöljárói által elne adassanak, hanem a' szegényebb lakosoknak szükségére fordíttassanak: a' kik pedig minden segedelem nélkül szűkölködnének azok az N. — esztendőben Szent Jakab' havának 17dik napján 16627. szám alatt költt rendelésnek értelme szerint a' közönség által segítettessenek.

Ennek folytatában felolvastatott Nádor Ispány Ő Császári Királyi Fő Herczagségének Budánn a' folyó esztendőben Szent Mihály' havának 18dik napján költt első Al Ispány Úrhoz intézett válaflza, melly szerint első Al Ispány Úrnak a' folyó hónap 15kánn felküldött azon tudósítására, hogy a' megyebéli lakosok' szükségének pótolására 12 ezer Pozsoni mérő, 's ebből különösen a' vetésre 6000 p. m. gabona kívántatna, jelentetik, hogy valamint az említett tudósítás szerint a' megyebéli földes Urak-

nál kevés segedelemhez lehet reménység, úgy a' közellévő Királyi Kamara uradalmaiban is szintén szük lévén az aratás, azokból semmi segedelem nem adattathatik, a' távolabb lévő uradalmakból pedig a' vetésnek üdejéig, a' szükséges élet felnem szállíttathatuk, hogy továbbra ezen közönséges nyomorúságban a' nagyon meggyengültt Királyi pénztárból kész pénzbéli segedelemet is várni nem lehet, de ha éppen az kiadatna is, azon kész pénznek hosszas útonn való kiefzközlése meg nem engedi, hogy azon a' szükséges élet annak üdejében megfereztesse, melly okokra nézve ezen környüállásokban a' sietőbb segedelemről gondoskodni kellett, ezen kívánt czélt legjobban lehetne elérni, ha a' megyebéli tehetősebb földes Uraktól a' szükséges pénz kölcsön felvételük, azon Gallicziából a' kívánt élet a' fomszéd Vármegyéknek segítsége által is beszállíttatik, a' földek annak üdejében bevettetnek, és arra szoroson felvigyáztatik, hogy a' lakosok marháikat eladni ne kénytelenitessenek, és így élelmeknek egyik módgyátul megne foztassanak.

Végzés. Melly kegyes parancsolatnak, és kegyes válafoznak következéséül mind a' földes Urak az illeendő lehetséges segedelem iránt megfognak kérietetni, mind pedig a' fenn tisztelett intézetben érdekllett rendelések útasításul fogván szolgálni, minden ügyekezettel tellyesíttetni fognak.

91. *Quoad rationes de proventibus communitatum.*

— Szám alatt a' f. e. Kis Alfzóny' havának 6kann Ő Felségének kegyelmes rendelésébül a' megyékben tatáltató helységek' jóvendelmeirül, kik által, és

miképen beadatni szokott számadásokról, és azoknak megvizsgáltatásbéli módgyairól tökéletes, és körülállásos jelentés, a' N. M. Magy. K. H. Tanácshoz felküldtetni parancsolatik.

Végzés. Melly kegyes parancsolathoz képest a' járásbéli Szolgabíróknak meghagyattatik, hogy a' legközelebb véghez vitetendő dicalis öszveírásnak alkalmatosságával helységenként vizsgálják meg, hogy azok mindenkor az illető helyekre Számadásaikat beadták-e vagy sem? és a' ne talán elmaradottakat azoknak azonnal leendő beadására szorosan kötelezzék, a' mellyről is hivatalos tudósítást a' legközelebb jövő közgyűlésre adgyák be, hogy a' kívánt jelentés minél előbb a' N. M. Magy. K. H. Tanácshoz felküldethessen.

92. *Quoad terras remanentiales.*

A' N. M. Magy. K. H. Tanács az Nbéli urbanialis fenn maradt földek iránt a' f. e. 1ső Julusi Közgyűlekezethűl, tett felírására a' Megyének Ő Felségének ábbéli kegyelmes meghatározását, hogy az illyes földek, mellyeket a' majorságbéliekhez számlálni semmiképen nem lehet, szoros feleletnek terhe alatt az adó alúl ki ne vetessenek, tudtára adván a' Vármegyének, és egyfzersmind meghaggya, hogy a' kérdésben lévő földek az adózás alúl felne szabadíttassanak, és a' Vármegye minden esetre azok iránt az urbaniumi útmutatás 5dik részének 19. cikkellye', és a' Királyi Biztosi útmutatás 57dik cikkellyének rendelkezéséhez alkalmaztassa.

93. *In repositionalibus.*

Fő Mélt. Udvari Magyar Kormányfő a' f. e. — napjáról — ízám alatt költt kegyelmes rendelése, mellyben (vagy mellynek foglalattjában) az N. N. az E. határonn lévő irtásokban N. Ferencznek lett vissza helyheztetés' dolgában hozott ítéletnek megváltoztatása íránt beadott esedezés olly végre közzeltetik, hogy az esedezésbéli kítételnek mi-voltárúl tudósítás a' vissza helyheztetési írómányokkal egyútt felküldetessék.

94. *Quoad petita poenae relaxationem.*

A' közelebb múltt hónapnak 16. napján — ízám alatt költt rendelés' végzése szírint N. Janósnak még hátra lévő rabságbéli büntetését kegyelmesen elengedtetni esedező N. Anna folyamodása' tárgyában, közelebb múltt hónapnak N. — napján — ízám alatt innen tett jelentésre az írómányoknak vissza küldése mellett azt méltoztatik e' Megyének válafzúl adni, hogy a' fenn forgó környüállásoknál fogva a' kértt elengedésnek helye nincsen.

Végzés. Melly kegyelmes végzés tudományúl vetetvén, a' folyamodó személynek is tudtára fog adatni.

Vagy. Válafzúl adni rendeltetik, hogy Királyi kegyelemből a' hátra lévő rabságnak fele kegyelmesen elengedtetett.

95. *Quoad praetensionem allaturalem.*

Tudósíttya e' megyét, hogy mivel N. Susanna be nem bizonyíthatta a' maga' folyamodásában ál-

lított hozománybéli jussainak valóságát, mellyel a' férje és még más hajós legények ellen intézett végre hajtást (*executiót*), elakarta magától távoztatni, már meghagyatott légyen N. Várassa' Tanácsának, hogy az ezen megyebéli törvényszék által N. Ferencz ellen hozatott bírói ítélet végre hajtassék.

96. *Quoad novas bancales schaedas.*

Válaszolja, hogy minekutánna sem a' folyamatban lévő papiros pénznek beváltására, sem az új bankó czéduláknak elfogadására senki nem kényszeríttetnék, a' felírásban említett észre vételek magoktól megszűnnének; többnyire pedig, hogy a' tiszteelt Királyi Rescriptumnak vagy nem tudása, vagy félre magyarázása miatt a' megyebéli lakosok kárt ne vallyanak, meghagyatik, hogy mind a' Felséges Rescriptum, mind az annak következtetésében a' N. M. M. K. H. Tanács által közlött legfelsőbb rendelkezések a' megye' kebelében a' feleletnek szoros terhe alatt kihirdettessenek.

97. *Quoad relaxationem poenae in medietate.*

A' közelebb múltt hónapnak 16. napján — szám alatt költt rendelés' végzése szerint a' káromlások és a' tisztviseelő személyeknek megbántása miatt ezen Megye' törvényszéke által N. N. ellen hozatott, és még hátra lévő rabságbéli büntetését kegyelmesen elengedtetni könyörgő rabfőszemélynek folyamodása tárgyában, a' közelebb múltt hónapnak 3känn — szám alatt innen tett jelentésre az írómányoknak vissza küldése mellett azt méltóztatik

e' Megyének válfazúl adni, hogy Királyi kegyelme-
 lembűl a' hátra lévő rabságának fele kegyelme-
 sen elengedtetett.

98. *Quoad appellatam admissam.*

A' közelebb múltt hónapnak 16dik napján —
 szám alatt költt rendelés' végzése által N. N. ellen az
 N. Úr' széke előtt indított pörökre nézve fellyebb
 küldő parancsolatnak kiadásáért esedezőnehány N.
 N. három leánnyainak folyamodása iránt a' múlt
 hónap' 1ső napján innen tett tudósításra a' bemu-
 tatott pörnek vissza küldése mellett azt méltóztatik
 e' Megyének válfazúl adni, hogy a' fenn forgó
 környúlállásokhoz képest az említett könyörgök-
 nek ezen Megye Törvényfzékére való további fel-
 lyebb vitel megengedtetett.

Végzés. Melly szérint e' kegyelmes parancsolat-
 nak mása ki fog a' folyamodóknak a' végre adatni,
 hogy a' mellett azon pört a' jövő törvényfzékenn
 felvetetvén, az abban hozott ítélet fontolás alá
 vetethessen.

99. *Quoad prodigalitatem unius faeminae,
 ejusque vivendi rationem.*

Az N. N. feleségének tékozlása, és búja éle-
 te' módgya iránt innen tett jelentésre azt méltó-
 zatik a' megyének válfazúl adni, hogy az Ország
 szerte leendő kihirdettetés már megrendeltetett
 légyen, nem kételkedvén mindazonáltal hogy em-
 litett személy' feslet élete' módgyának megzaboláz-
 tatása, 's a' nála lévő két gyermeknek neveltetése

íránt e' megye' részérül a' szükséges rendelesek meg nem tetettek volna, továbbá, minthogy azon személy az ilyen életmódgyára külömben nem vetemedett volna, ha a' sógora által ígért élelme kiszolgáltatót volna, azon környül állást bővebben megvizsgálván, az gátoltassék meg, hogy az élelmének fogyatkozása' színe alatt tovább is a' buja életmódgyát ne kövesse, és folytassa.

100. *Rescriptum diaetale seu regales.*

Ö Felségének kegyelmes Kir. levele, mellyben jelenteni méltóztatik, hogy nem csak önnérzéseitül indíttatván, de az ország' törvényhatósági alázatos ohajtásainak is kegyesen eleget tenni akarván, meghatározta, hogy a' felséges Császárné N. N. szerezett hitves társa, az országnak szent Koronájával Magyar ország' Királynéjának koronáztasson, mellyre nézve Ö Felsége ezen koronationak törvényes mód szerint való végben vitelére valamint más az ország' és hozzá kapcsolttt részeknek javát, 's gyarapodását illető tárgyaknak felséges Személyének jelenlétében való megállapítása, 's elintézése végett, az ország', és ahhoz tartozó Tartományoknak Karjait, és Rendgyeit a' f. elzt. Pünkösd után első 16. vasárnapra, avagy Szent Mihály' havának 11dik napjára Pozsony Várassában tartandó ország' Gyűlésére öfzve hívni, és egyfzersmind kegyelmesen parancsolni méltóztatik, hogy a' fenn említett napra, 's helyre, e' nemes Megye is, a' bevett szokás szerint maga részérül két alkalmas békesség és közjót szerető Követeket küldgyön, és ezeknek meghaggya, hogy a' meghatározott üdöre, a' törvényben kített büntetésnek terhe alatt okvetetlen megjelenjenek.

A' T. Karok, és Rendek Ő Felségének, ezen kegyelmes Királyi leveléből az országgyűlésé' tartásának kegyelmes meghatározását, jobbágyi háladatossággal értvén, minekelőtte erre küldendő Követek' választásához hozzá fognának, szükségesnek találták az útmutatásnak kidolgozását.

Mellyre nézve a' T. Karok és Rendek Ő Méltóságának elő adására N. N. előlülése alatt — N. N. Urakat kinevezték. —

(*Sequitur instructio — per Comit. approbata*)

Köz megegyezéssel — Követeknek neveztettek N. N. és N. N. kik már az előbbi ország' gyűlése mint köz dolgok igazgatásában való jártasságokat megmutatták, és ha ezen férfiak valami okból jelen nem lehetnének egész végezetig, akkor N. N. Urak lépjenek helyekbe, és folytassák a' követiséget' a' gyűlés befejezéséig.

Harmadik Szakasz.

A' Vármegyéknek különös végzése, toldalekkel
együtt. *)

Determinationes.

1. *Quoad limitationem carniū.*

Ez alkalmatossággal a' megyebéli Szolgabírók által a' marháknak megolcsósodása, ennek következtében más szomszéd Vármegyékben a' húsnak is lefzállított ára bejelentetett.

Melly jelentéshez képpes N. mező városban, és a' megyében fekvő katonaságnak helycinn a' tehén húsnak fontya — 6 xr. 's a' t. — mérettetni rendeltetik, melly meghatározás a' járásbéli Szolgabírók által azonnal közre is hirdettetni rendeltetik.

---

*) Valaki hazájának nyelvét emeli, nemzetének érdemét telji ragyogó fénybe. A' szép és nagy dologra való törekedés, erőtelenségben is megismeri! a' mi emberi munka, arra nézve jobbitani való marad. A' mi nem volt, annak neve sem volt; a' lettnek nevet kellett adni, így szaporodtak a' találmányokkal a' nevek, így teremtetek új szavak.

Vagy. Ez alkalmatossággal a' fontoként méretni szokott húsnak meghatározása is eszközzésbe vetetett.

Melly szerint 's a' t.

Vagy. A' naponkint nyilván való tapasztalás bizonyítása szerint, minden, de főképen az első élelembéli szerek árainak voltaképen való alább szállása tekintetéből a' marha hús fontjának ára 's a' t.

Melly ebbéli végzés valamint minden Főbírónak a' végett, hogy azt tulajdon kormányok alatt lévő járásokban azonnal hírdetessék, és az, a' törvényben megrendelt büntetés alatt megtartassák, kiadódik, úgy a' szomszéd N. N. Vármegyékkel is a' szükséges egyvétel gyanánt közölni fog.

2. *Quoad faeminam marito infidelem, et ejus bonorum sequestrationem.*

A' N. Nnek, Felesége ellen, tékozlása, és bűje életmódgya iránt a' vér szerint való atyafiai által tett panasznak megvizsgálása végett kiküldött Biztosságnak tiszti jelentése mellé csatolt több rendbéli bizonyító levelekből, 's a' t. megvizsgálás által szerzett tapasztalásokból kiszülvén,

1ször. Hogy az N. N. mióta férjétől külön lakik, N. Nnel a' tilalom ellenére is botránkoztató fajtalan életet él; 2ször hogy az illy tökéletlen élet közben nem csak vele lévő nevetlen árvaainak illendő gondgyát nem viseli, hanem ezek-

nek nyilvánosságos rövidségekkel, már sok böcsös ingó ősi javait elidegenítette, sőt az ingatlanak is veszedelembe forognak; 3szor hogy a' mind ekkorig tellyességgel végbe nem mentt osztálynak fagyatkozása miatt, a' vádolt állzonyi illető egész birtok tökéletesen öfzve nem irattathatott.

Mind ezekre való nézve meghatározatott az, hogy N. N. és N. N. mint botránkoztató házasságtörő személyeknek a' törvényszék elejébe leendő idéztetések, 's a' büntető pörnek folytatása végett ezen írományok a' tiszti Ügyviselőnek kiadattassanak, hogy az N. N. illető minden javai tovább is Bírói zár alatt legyenek, mellyeknek gondviselőjévé Nemes N. N. rendeltetik, és oda utassittatik, hogy a' jószág minél jutalmasabban kotyavetye által adassék ki haszon bérbe; 4szer hogy N. N. özvegyállzony az osztályt késedelem nélkül megtettesse, mellynek a' tiszti Ügyviselőnek jelenlétében való megfzközlésére N. N. Szolgabíró kiküldetett.

3. *Quoad occupatas per Civicum Magistratum fruges.*

Minthogy a' folyamodóknak igazságtalan erőszakkal elfoglalt gabonáját még N. N. első Alispánynak hivatalbeli megintésére sem adatta vissza a' N. Város, kiküldetik N. N. Szolgabíró, hogy azon gabonát a' fenytő pörnek büntetése alatt töstént vissza adattassa a' kárvallottaknak. Mivel pedig ez úttal több hasonló panaszok is említettetek a' gyülekezet' színe előtt, p. o. hogy a' ki el nem adhattya a' heti vásárban gabonáját, annak haza-

vitele, valamint a' saját termésének, és a' város' határán keresztül máshová való szállítása meg nem engedtetik, melly rendetlenség, nem hogy olcsóságot, hanem inkább az eladó feleknek elijesztése által az élelemre valóknban szűkséget, és így nagyobb drágaságot okozna, említett Szolgabíró a' Vármegyének nevében ajánlani fogja a' városi Tanácsnak, hogy a' héti vásárok' alkalmatosságával dél előtti 10 óra után senkit ne akadályoztattasson a' gabonának megvásárlásában, annyival inkább, mivel több polgárok estek már azon gyanúba, hogy szűkségekn fellyül megrákatván a' tilalom' üdeje alatt házaikat eleséggel, magok akarnak utóbb nyerekedni (*speculari*).

4. *Circa potus, qualiter per diversitores subditis Contribuentibus ad dicam praestandos.*

Mivel tapasztaltatik, hogy a' helységekben lévő parafztgazdák a' korcsmákból a' hitelbe hordatni szokott italokért magokat több több adósságra verik, és annak lefizetésére marhájokat és más vagyonyokat vagy gabonájokat vesztegetik; azért ezen kártékony szokásnak és visszaélésnek hátráltatására, a' régen fenn álló rendszabásnak (*statutum*) következtében a' járásbéli Fő Szolgabíróknak meggyatik, hogy minden helységekben kihirdessék, hogy az egész helyes gazdának Conv. pénzben 4 fl. fellyül, a' fél helyesnek pedig 3. fl. fellyül, az egy fertályosnak és zselléreknek 2. fl. fellyül, a' községnek pedig semmi szín alatt a' korcsmárosok italokat azok' elvesztése és az esetekhez képest még más büntetésnek terhe alatt is hitelbe adni ne mérzellyenek, melly rendelést a' Fő Bírók írásba

foglaltatván, mindenütt a' falú házában táblákra ragasztassák, és a' lakósoknak gyakran olvassassák fel.

5. *Quoad inoculationis necessitatem publicandam.*

A' mentő himlő beoltás iránt kiadatott Királyi Rendelések' következtében, a' járásbéli Fő Bírók ezen dűcsősséges és minden figyelmetességre méltó intézetnek hasznát a' nekik kiadandó húzdító írás szerint hirdető levelek által előterjesztvén, minden iparkodással azonn fognak lenni, hogy a' beoltó Orvosok munkájokban akadályt ne szenvedgyenek, a' történhető esetben az Al Szolgabírók hasonlóképen ehhez alkalmaztatván magokat. Melly végzés a' megyebéli Orvosnak útasításúl kiadattatván, erről a' járásbéli Seborvosokat tudósítani fogja.

6. *Quoad sylvarum conservationem, et praepe-diendam earumdem devastationem.*

Az erdők' napról napra elhatalmasodó pufztításának káros következtéseit, és innen eredett Ország szert tapasztalható fa' szükét szívünkre vévén és hathatós orvoslást elfközölni ügyekezvén, meghatároztuk, hogy nem csak azon esetben, midőn az erdő iránt a' köz birtokosok között kétséges pör, vagy határvillongás van, hanem még akkor is: mikor a' tulajdonos saját erdejébe szembetűnő pufztítást tesz, mihelyt azok, kiket a' dolog akár örökösödés, akár birtokosság által illet, az erdőpufztítást a' Vármegyére feladgyák, a' Vármegye pedig azt megvizsgálván, hogy a' vádolt fél 's a' mértékletlen favágásban az erdőnevelés' mód-

gyát szembetűnőleg áthágta, ötöt a' további favágástól az erdőpufztítókra háromlandó büntetés alatt legottan eltiltsa, és úgy hozván magokkal a' környülállások, az erdőt zár alá vegye. A' ki pedig ezen zárt megfegné, a' zárnak gondviselője által azonnal feladattatván, és tette a' Vármegye által megvizsgáltatván 's a' tiszti köz Ügyész által a' törvényfiek' elejébe idéztettetvén, a' többi köz birtokosoknak okozott kár', és a' pörre leendő költség' megtérítésénn fellyül 200 fl. fog a' mennyifzer annyifzor büntettetni, pénze pedig nem lévén, más fenyyítékkal fog érdekelteni.

Az erdőkben, mellyek felvagynak ugyan ofztva a' köz birtokosok között, mindazonáltal a' köz legelő fenntartatott, mindegyik köz birtokosnak megengedtetik, hogy a' maga részében vágásokra (sectiones) felofzthassa, és a' marhalegeltetést a' meddig ez az erdő' gyarapodásának káros lehet, azon részben, melly le van vágva, vagy művelés alá véve, megtilthassa, 's a' t.

Vagy. Az erdőnek még valamit igérő része is a' pufztulás' veszedelme alatt lévén, annak megoltalmazására egy tilalom védő rendeltessen ki, hogy a' köz birtokosok' eggyezésének tiszti kiefzközlése mellett a' tilalomnak miként lehet behozásának módgya iránt véleményeket adgyák be.

7. *Quoad erectionem Lazareti.*

A' nyomorúlttaknak és betegek' inségei alatt sinlődő szegényeknek szánakozásra méltó sorsokat szívére vévén ezen Vármegye, a' legközelebb el-

folytt efsztendőben többszöri tanácskozásának tárgyává vette azt, hogy mi módon lehetne ezeknek számára egy menedék helyet itten N. felállítani. Ezen a' szenvedő embertársainn segítő szent czél-
nak elérésére intézett törekedései már eddig is olly foganatosak voltak, hogy embertársai' nyomorúlt állapottyokonn meginduló jó szíveknek példás adakozásábúl, és más ezen intézetre illő kútföbül annyi pénz egybe gyűjtethetett, a' mellyenn ezen jó szándéknak tellyesíthetésére egy alkalmas épületet — fl. már megvett, és egynehány nyomorúltaknak és betegeknek a' kórházba leendő felvételére tehetséget nyert. Meglévén tehát már ezen szent ügyekezetnek talpköve vetve, az a' reménység táplállya tovább is ezen Vármegyét, hogy ennekutánna is fognak ollyan könyörülő szívek találkozni, mellyek az elnyomorodott és elbetegesedett embertársainak sanyarú sorsát enyhíteni kívánván, tehetségekhez kepest adakozások által ezen intézetnek további felsegállítását eszközölni fogják.

Mellyre nézve, 's a' t. (*Sequitur organisatio exterior et interior hujus Lazareti.*)

8. In Pupillaribus.

Bejelentetvén ezen alkalmatossággal nemes N. N. Úrnak e' napokban történt halála, minthogy a' megholttnak özveggye gazdaságának gondviselésére és rendes kormányozására elégtelennek állítatott, az árvák' javának tekintetébül jónak találtatott, hogy, a' járásbeli Fő Bíró N. Imre és a' rendszert való tífzi Ügyész N. István a' hely' fzinére kimenvén, 's az árvák' házi körülállásait meg-

vizsgálván, ha szükségesnek találjuk a' javak' özve irását, azt tegyék meg, 's mind ezt, mind pedig az iránt való véleményeket, hogy mi módon lehetne legbizonyosabban az özvegy' és a' gyermekek' táplálását, 's a' jószágoknak a' maga épségében való megtartását előközölni, a' jövő gyűlés' alkalmatosságával beadgyák.

9. *Opinio Fisci Magistratualis subjacet publico deciso.*

Jóllehet mink tiszti Ügyészünknek vélekedése iránt minden tisztelettel viseltetünk, mindazonáltal azt olly zsinormértéknek nem találjuk, hogy a' gyűlések' termékéthez képest köz tanácskozás alá vetetvén, változást nem szenvedhetne.

10. *Quoad fluviales molas.*

A' hajós malmokat, ha azok káros helyeztetések miatt akadályban nincsenek, a' birtokosi jusnak rövidsége nélkül tiltani nem lehetvén, mint-hogy a' kérdésbéli malmok a' járásbéli Fő Birónak jelentése szerint a' hajókázást éppen nem gátolják, azok az ártatlan helyenn tovább is megmaradhatnak. Többnyire, ha a' hajókázásra ügyelő Királyi Biztos jövendőben valamelly malmot rossz helyenn találna kikötve lenni, jelentse a' járásbéli Fő Birónál, kinek kötelességében fog állani, a' dolgot töstént megvizsgálni, 's a' szükséges rendelkezéseket megtenni.

11. *Quoad regulationem fluvii.*

Minthogy a' kérdésbéli munkának gyökeres orvoslásához tartozandó, 's a' víz' ággya némelly he-

lyekenn köfsziklás lévén, nagyon terhes, és költséges volna, arra nézve a' megyebéli Földmérő kiküldetik, hogy a' szükséges erőt és költségeket vegye számba, mellyeknek bejelentése után megfognak a' szomszéd Megyék kérettetni, hogy az ajánlott munkának arányos közös erővel leendő végrehajtásához járulni méltóztassanak.

12. *Quoad exustionem cremati.*

Ezen alkalmatossággal a' pálinkafőzés' eltiltásának czéllya fontolóra vetetvén, kérdés támasztatott: hogy vallyon az olyan helyekenn, a' hol számasabb sörtések tartatnak, és a' pálinkafőzésnek megakadályoztatása miatt azokat moslék helyett szemes étellel tartatni kintelenítettnek, a' kívánt cél elhibáztatiké? hogyha a' sörtésekre fordítandó szemes élet kifőzetvén, abból kétfzeres haszon vetettetik, melly kérdést a' felsőbb rendelkezéből kivilágosítani nem lehetvén, annak hővebb megvilágosítása végett a' N. M. Magy. K. H. Tanács kéretni rendeltetett.

13. *Quoad officiosum usum Linguae Hungaricae.*

A' Magyar nyelv' csinosodásának öregbítésére, melly már törvény által megparancsoltatott, Ő Királyi Felségének megegyezésével az Ország' Rendgyei elvégezték:

1ször. Hogy az Ő Felsége' elejébe menendő felírások, a' szók' kétséges értelmeknek eltávoztá-

tására már ezen gyűlés mellékes rendenn Deákúl és Magyarúl készűllyenek.

2szor. Az Országbéli törvényes tífztségeknék is szabad legyen az ő felírásaikat a' Magyar Királyi Udvari Cancelláriához ugyan Magyar és Deák nyelvenn intézni.

3szor. Szabad legyen ezen fellyül a' törvényes Tífztségeknék, ha kívánnják, a' K. Magyar Helytartó Tanáccsal nemzeti nyelvenn folytatni levelezéseiket és az ítélő székeknél, 's a' törvénykezősekben ezen nyelvvvel élni.

4szer. Azon törvényes tífztségeknék, mellyek hazai nyelvvvel fognak élni, a' K. Magyar H. Tanács azon nyelvenn felellyen, de a' Királyi Fő Törvényfzék még most azon pörökben, mellyek Magyar nyelvvben végződtek, és az ő vizsgálása által küldettettek, azon nyelvenn ítéletet hozni ne köteleztessen.

5szor. Mivel pedig a' Magyar nyelvvnek megtanulása már törvény által Magyar Országban rendszerint való tárgyá tetetett, Ő Felségének azon törvény' tellyesítésére gondgya leszen.

Erre nézvé:

1szor. Meghatároztatik, hogy nem csak a' jegyző könyvek, hanem a' levelezések is minden törvényes tífztségekkel és községekkel Magyar nyelvvenn folytattassanak. Ide számlálván a' Magyar hadi Seregeket, és a' Magyar Orzági Hadi Fő Igazgató Széket is, csak a' Német Törvényfzékekkel,

vagy a' Nemet Seregeknek Elöljáróikkal hagyatik meg egy üdeig a' Deák nyelv.

2fzör. Hogy ezen N. Vármegyének Tisztyei minden hivatalbéli tudósításait Magyar nyelvonn adgyák be, és minden Magyar Országai Elöljárókkal azonn levelezenek.

3fzör. Minden magányos személyek is arra köteleztetnek, hogy jelentéseiket, vagy kinyilatkoztatásaikat Magyar nyelvonn nyújtsák be.

4fzer. De a' törvénykezés' folyamattjában noha óhajtánánk mindgyárt behozatni a' Magyar nyelvet, mindazonáltal hogy a' félénkeknek szíveiből minden nyughatatlanságot kivegyünk, a' szükséges törvényes kifejezéseknek megállítására, nem különben az Ügyélzkeknek magok' gyakorlására megengedtetik, hogy még két esztendeig akár Magyar, akár Deák nyelvonn szabad legyen pört támasztani, de úgy, hogy az alpörös köteleztessen azon a' nyelvonn felelni, mellyenn a' pör kezdődött. Hogy pedig azon üdö múlva annál bizonyosabban közönséges folyamatba mehessen a' Magyar nyelv.

5fzör. A' földes Uraságokra nézve is meghatároztatik, hogy azt az Ürfékekenn, ha előbb nem, két esztendő múlva bizonyosan felvenni tartozzanak.

6fzör. A' lelki Páfztorokat, és Oskolamestereket arra kéfzteti ezen Vármegye, hogy a' Papok ugyan a' kerefztény tudományak előadásában, a' mesterek pedig az oskolai tanításban, a' mennyire lehet, a' Magyar nyelvvel éllyenek; e' végre:

7szer. Megkérettetik a' megyebéli Püspök Úr, és a' földes Urak, hogy csak olyan papi füzeményeket küldgyenek, vagy ajánllyanak, a' kik a' Magyar nyelvet értik, és azoknak meghaggyák, hogy a' felserdülő ifjúságot mennél előbb a' Magyar nyelvre, és ez által a' keresztyény tudományra oktassák; de azért e' mellett a' nyelvnek, a' közönséges életben, és a' kereskedésben való haszna által is a' tanulásra édesgetni ügyekezzenek.

8szor. A' mesterek pedig, ha magok nem tudnának Magyarúl, mindgyárt olly segédeket fogadgyanak, kik a' gyermekeket Magyarúl taníthassák.

Vagy. A' legutóbb tartatott Országgyűlésén a' Magyar nyelv iránt hozatott Törvénynek következtében több Vármegyék tettek immár közelebb való olly lépéseket, melyeknél fogva reménylenünk lehet, hogy nyelvünk nem sokára az egész Országban általlyában minden köz dolgok' folytatására kiterjed.

Pest Vármegye volt az első *), melly azon szókat, melyeket a' polgári és pörös dolgok' rendszer folyamattya megkíván, legelőször fordítani, és pótolni kezdette, és a' többi Vármegyék között, mellyek ezen munkát szövetséges egyetértéssel bővíteni fogják, mi is eltökélttük magunkban, hogy

---

*) Ezen cím alatt:

1.) A' Tifzttbéli írás' módgyának saját Szavai 1807. *Pesten Trattner Mátyás' betűivel.*

Jegyzésre méltó munkák a' következők:

2.) Élfzrevételek a' Magyar nyelvnek a' polgári igazgatásra, és törvénykezésre való alkalmaztatásáról 's a' t. *Veszprém Vármegye 1807. Szammer Klára' betűivel.*

é munkában részt veendünk, és az ő végre kiküldött Biztosságunk folytattya is már az iránt való tanácskozását. Hogy azonban anyai nyelvünk' terjedése és virágzása iránt viseltető buzgóságunkat annál világosabban kijelentsük, és azon tudós Hazafiaknak is, kik az ekképen özfveszövetkezett Vármegyék' munkálkodásából helyzetésekre nézve részt nem vehetnek, alkalmatosságot nyújtsunk ezen nemes és dűcső czélnak elérésében való részesülésre, azt végeztük mai naponn köz gyűlésünkben, hogy azon érdemes Hazafiaknak, ki a' tiszteletbéli

---

3.) Tifzti Szótár 's a' t. *Zala Vármegye, Bécsben Pichler Antal betűivel.*

4.) A' tífzti írás' alkotásának és módgyának sommás tudománnya. *Huszár Károly, Fehér Vármegyének Jegyzője. Pesten 1816. Trattner János Tamás' betűivel.*

5.) Magyarázója azon Szóknak, mellyek a' Magyar Országgi polgári és törvényes dolgokban előfordúlnak. *Szirmay Antal Udvari Tanácsos által, Kassán 1806.*

6.) Szregh Samuel, T. N. Borsód Vármegyének 's a' t. *Pesten Trattner. 1806.*

Ezekenn kívül méltó figyelmetességet érdemlenek a' következő munkák:

a) Honi Törvény: özfveszedegette T. T. Georch Illyés 's a' t. 1804 — 1809.

b) A' Magyar polgári Törvény 1822. T. T. Kövi.

c) Közönséges törvényfzéki polgári Magyar Törvény. Fejtegette T. T. Slemenics Pál 's a' t. 1823.

d) Tudományos Gyűjtemény. *Petrócai Trattner Mátyás' betűivel és költségével.*

írásmódnak saját szavait, hová a' pörök' folytatásához szükséges nevezetek is tartozni fognak, legjobb magyarsággal, és leginkább meg bővítve elő adgya, saját értékünkbul — fl. nem annyira fáradtságának jutalmául (mellyet megböcsülhetetlennek tartunk), mint inkább szíveségünk' jeléül ajánlunk, 's annak adadni rendeltünk, a' kit Pest Vármegye által öfzvehivandó és a' magyar nyelv' kiterjesztésére nézve barátságos szövetségbe lépett Vármegye' követtyei legérdemesebbnek fognak ítélni.

14. *Quoad regulationem molitorum.*

A' tapasztalás bizonyítván, hogy minden z'fák gabonából ugyan annyi z'fák, liszttel megtömve, kikerülhet a' korpánn kívül, arra nézve a' kinevezett malomvígyázók ennek teljesítésére ügyelni fognak. Hogy pedig a' z'fák' mennyisége a' kérdés' esetében azonnal tudasson, az örlők mindenkor kettős rovasra messék fel a' Molnár' jelenlétében a' z'fákok' számát. Többsnyire a' biztosi és számvevői hivatalra bizattatik, hogy a' gabonának folyó árához képest határozzák meg, 's jelentsék be a' kenyér' fontjának árát, és a' z'femlyének nehézségét, figyelve e' tárgyban a' szomszéd Vármegyéknek divatban lenni szokott z'finormértékekre; hogy pedig sem a' Molnárok, sem a' Kenyér'sütők magokat tudatlansággal ne mentegethessék, ezen rendszabásról őket a' Szolgabírók tudósítani fogják.

Vagy. A' molnárok által elkövetetni szokott csalások, és ezekbul származó kártételek sok rendbéli méltó panaszokra adván alkalmatosságot, mel-

lyek kiváltképen a' jelenlévő gabona' szükében a' Megyének figyelmetességét a' szükséges orvosló efz-
közöknek felkeresésére ingerlették.

Arra való nézve az igen elhatalmasodott vizs-
szaéléseknek megszüntetésére hasznosnak ítéltetett,
hogy a' tájékokhoz képest, hol számosabban vannak
a' malmok, a' megyebéli Táblabírók közül felví-
gyázók (Malominspectorok) választassanak, a' kik
gyakrabban a' malmokat véletlenül megtekintsek,
a' molnárok által venni szokott részt s az erre
szolgáló mértékeket megvizsgálják, és arra ügyel-
lyenek.

Melly kötelességnek elmulasztásáért, ha valaki
panaszt teend, a' felvígyázó igazságosnak találván
a' vádot, a' kárnak megtérítésénn kívül, a' család
molnárt büntettesse meg. Értetődven, hogy az illető
földes Uraságok is ügyelni tartoznak a' jó rendre,
és a' tapasztalando sérelmeknek fogatos megor-
voslására.

15. *Quoad praepediendam famem.*

Az idei szük termésbül származható éhségnek
eltávoztatására meghagyattatik:

1ször. A' Szolgabíróknak, hogy a' járásbéli
helységeket bejárván arra vigyázzanak, hogy a'
földeknek bevetése előtt senki a' lakosok közül ke-
mény gabonát eladni ne bátorkodgyon; ha pedig
vető mag nélkül némelly jobbágyok szükölködné-
nek, annak kölcsönözésére földes Úraikat serken-
teni el ne mulassák.

2szor. Minthogy a' termésnek mostohaasága miatt az adózóktól ki nem kerülhet, hogy a' számos katonaságot kenyérrel kitarthassák, a' N. Mélt. M. K. H. Tanács alázatos felírás által meg fog kértetni, hogy csupán a' kemény gabonának a' Királyi életházból leendő kölcsönadását közbejárása által elfolytasson.

3szor. Semminémű termeszterményből, a' mi az emberi táplálásra szükséges, a' millyen a' búza, rozs, árpa, zab, kukoricza, földi alma, sem pálinkát, sem sört égetni, sem eczetet, vagy keményítőt nagy mértékben készíteni nem lefolyt mindaddig szabad, még a' szorongató környűállások meg nem szűnven, ezen rendelés meg nem fog változtatni.

4szor. Akár miféle gabonát cserép edényért, vagy gyümölcsért cserébe adni keményen tilalmaztatik.

5szor. A' helység' előjárói a' községet illető termeszterményeket a' helység' szükségére a' feleletnek terhe alatt megtartani köteleztetnek, és a' kereskedők a' gabonának alattomos megvásárlásátul és más helyekre való átfállításátul hathatósan akadályoztassanak.

16. *Circa modum votisationis occasione restorationis Magistratualium Comitatus.*

Köz tanácskozás alá bocsáttatik a' múltt elfolytendei Szent András' havának 20dik napján N. tartott közönséges gyűlésből a' tizt választó szék'

alkalmatosságával elő fordulandó voksolásra nézve, bizonyos zsinormértéknek és rendtartásnak kidolgozására kinevezett Küldöttségnek e' tárgy iránt benyújtott véleményre, melly is közönségesen ekképen állapított meg.

A' személyes voksolásbéli jusra nézve.

1ször. Voksok vagyon ezen Megye' kebelében lakó minden rendenn lévő Egyházi és világi nemeseknek, akár birtokosok, akár nem, ide nem értetődnek mindazonáltal azok, kik szülői, vagy gyámatyai hatalom alatt vagynak.

2ször. A' Vármegyében nem lakó nemeseknek, ha a' Megye' kebelében valóságos nemesi birtokok vagyon.

3ször. A' Káptalanoknak, úgymint egy személy gyanánt vetendő egész testeknek öfzve véve egy voksok vagyon; ha pedig a' Káptalanok' küldöttyeikenn kívül több Kanonokok is megjelenének, a' tífzt választó széknak alkalmával, azoknak is fejenként különkülön voks engedtetik.

4szer. Azon Plébánusoknak, és Káplánoknak is, kik születésekre nézve nem nemesek, minthogy a' törvények szerint ezek is nemesi szabadsággal élnek, voksok vagyon.

5ször. A' királyi Városok a' törvény szerint egy nemes személyt ábrázolván, Küldöttyeik által egy voksot adhatnak.

6ször. Az atyai hatalom alatt lévő fiaknak, bár nem értek is még tökéletes emberkort, ha

köz hivatalt viselnek, vagy attyoktól külön familiát tefznek, vokсок nagyon.

7szer. Az ofztatlan testvéreknek különkülön vokсок nagyon.

8szor. A' nemes árváknak gyámattyai 's gondviselői az árváik helyett vokсокnak.

9szer. A' megüresültt egyházi, nem külömben Fő Oskolai értékhez tartozandó, úgy szinte a' Caméralis Uradalmak' neveiben egygy Fő igazgató Tifzt vokсокhat.

10szer. Azok, kik a' tífztválasztásra személyesen megjelennek, magok helyett vokсолás végett képviselőt nem küldhetnek, hanem a' jelenlévők választanak tífztviselőket.

11szer. Azoknak, a' kik talán böcsületből Táblabíróknak nevezettek, mindazonáltal születésekre nézve nemesek nem volnának, a' Táblabírói nevezett vokсолásra just nem adhatnak,

Vagy. A' Megye' Fő Ispányi Hivatalnak Kormányozója N. N. a' hazai törvénynek intézete szerint a' megyebéli Tífztválasztást megtartani kíványán, ezen Tífztválasztásnak napjára a' reánk következő N. hónapnak kilencedikét rendelni méltóztatott, melly, hogy mennél csendesebben, jobb móddal, és díszesebben megeshessen, a' fellyebb tífzteltt N. N. Úrnak Előülése alatt az idei N. hava' 26dikánn tartatott köz gyűlésben a' miképen, és melly renddel tartandó, és végbe menendő tífztválasztásnak módgya megállapított. Tudni illik:

Mindazok, kik ekkoráig nemesi szabadsággal éltek (nemességek' minden megvizsgálása nélkül) ha már egyszer tökéletes üdejeket elérték, a' tisztválasztás' szabadságával élhetnek; sőt azok is, kik, ámbár tökéletes üdejeket el nem érték; de még is akár melly módon magoktól függők volnának, akár ofztozott, akár ofztatlan állapotban éllyenek, a' tisztválasztás' alkalmatosságával szabadon voksolhatnak; mindazonáltal

Mivel Hazánk' alkotmányának ebbéli egyik ága egyedül csak személyes szabadság volna; senki ezen választást másra nem ruházhattya, mellyből nyilván következik, hogy csak a' jelenlévők voksolhatnak.

Hogy a' tisztválasztás mennél hamarább végbe mehessen, és kiki minden akadály nélkül voksát adhassa, az üdö' megnyeréséért a' Járások szerint annyi különböző helyekenn fog voksoltatni, és szinte minden egy járásra egy Küldöttség leginkább az olvasni nem tudók miatt a' tisztválasztó szék' alkalmatosságával ki fog neveztetni.

Mivel pedig maga magának tisztet, avvagy bírót választani egy a' leglégbbe nemzeti szabadsághoz tartozandó volna, mellynek díze' és böcse' fenntartására ezen Megye, és egész Magyar Hazánk leginkább különös figyelemmel szüntelen arra ügyeltt, hogy a' nemesi szabadsággal élő minden tartózkodás nélkül voksolását tetfzése szerint szabadon tehesse, különösen ajánltatik, hogy kiki minden mellékes tekintet és részre hajlás nélkül, jó renddel és igaz lélek szerint gyakorollya ebbéli szabadságát, külömben, a' ki ne talán (a' mit ne-

mesi indulattal felruházott emberről feltenni nem lehet) a' voksokat árúban bocsátani, vagy pénzenn megvásárolni, világosságra jöven a' dolog, fenyítő pörbe fog idéztetni, és érdeme szerint büntettetni.

Mellynek okáért, a' voksolás' szép szabadságával bíró minden rendenn lévők különösen serkentetnek, hogy, ha a' bizodalomok és tetszések szerint való bíróinak és tisztyeinek válaftása szívekenn fekszik, a' megrendelt hatánapra személyesen megjelenyenek.

17. *Intuitu relationum per Magistratuales qualiter adpromptandarum.*

Több alkalmatossággal azt a' tapasztalást tévén a' Rendek, hogy némelly Szolgabírók, midőn jelentéseket beadgyák a' nélkül, hogy megvisgálásokra bizott panaszoknak kivonását feltennék, csak a' kiküldetés' számát, és a' panaszolkodó' nevét említik, mellyre nézve meghagyatik a' Szolgabíróknak, hogy ezután azon tárgyaknak, mellyeknek elintézésére kiküldettnek, rövid ugyan, de egyszersmind a' dolog' velejét tökéletesen elő mutató kivonását jelentéseikben mindenkor kitegyék, és ahhoz vélekedéseiket, az előbbeni rendelés' következésébe is, melly nélkül jelentések he nem vetetik, hozzá adgyák.

18. *Quoad fumationem captivis interdictam.*

A' mostanában legközelebb tartatott bünt ítélő szék' alkalmával a' Megye' fogházában napról

napra annyira nevededő gonosztévőknek (hogy már azoknak helyek is alig találtatott) elrettentésekre nézve, úgy a' czégyeres bűnben léleközőknek lehető megorvosoltatására nézve rendeltetik, hogy minden fogházban lévő raboktól a' pipák elfzedetvén, azoknak a' dohányzás semmi szín alatt meg ne engedtesse, és a' Megye' háza előtt olly szégyenofzlop állíttasson fel, mellyhez az arra ítéltettek, minden hétenn kétfzer a' bőjti napokon nyáron egész napra, télen pedig dél előtt két, és dél után is két óráig kilánczoltassanak, nyakokba egy olly tábla, melly vétségeket czégyerze, és büntetéseket a' jövő menő nézőknek tudtúl adgya, függesztessen; nehogy mindazonáltal a' nem dohányzás miatt egészségekben fogyatkozást szenvedgyenek, a' fogházoknak levegő tisztító eszközökkel való füstöltetése meghatározzatik,

19. *Quoad controversias inter sanguinem enatas, decretumque contra viduam Sequestrum.*

Minthogy a' Vármegyének az előbbi esztendőkről megtekintett jegyző könyveiből az tapasztaltatik, hogy N. Örsfébet N. N. feleségének, Ő Cs. Kir. Fő Herczegségéhez a' Nádor Ispány Urhoz tett folyamodása' következtében, a' Vármegyéhez még — esztendőben — hónapnak 24kán — szám alatt olly értelmű kegyes parancsolat, hogy írt N. Örsfébet és édes anyja N. N. néhai N. N. Úr' özveggye között az atyai javakból részenek leendő kiadattatása, vagy azoknak törvényes zár alá vétele iránt folytatott tárgyat barátságos módon elintézni, vagy ha ez meg nem lehetne, azt az igazsághoz képest elrendelni ügykezzen, érkezett, s ennek mai napig is elég nem tetetett

volna, ugyan azért N. N. 2dik Al Ispány és N. N. Fő Szolgabíró Uraknak ezen kegyes porancsolat valóságos másának és a' melleje zártt kérelemlevélnek kiadása mellett meghagyatik, hogy mind ennek, mind az érintett N. elztendőbéli — közgyűlésnek — szám alatt nekik kiadott parancsolatnak mentül előbb eleget tegyenek, és azokra nézve az illető feleknek kinyilatkoztatásait, jelentéseket mellett bemutassák. Minthogy pedig a' most írtt — közgyűlésnek — számai alatt lett végzésekből az is világos volna, hogy többször említett N. N. affzornak tett törvényes zár fel nem szabadított, arra nézve ezennel rendeltetik, hogy kiküldött 2dik Al Ispány és N. N. Urak az említett affzornyt mindennemű jószágainak elidegenítésétől, vagy akár mi módon leendő megterhellésétől és irántok akár mi szín alatt teendő egygyességtételektől, úgy kölcsönös pénzeknek felvetelétől bíróiképen eltiltsák. A' Szolgabíró Urak pedig azt Járásaikban mindeneknek tudtára kihirdessék, hogy senki az előbb említett affzornak pénzt kölcsönözni's annak jószágát örökbe, akár zálogképen, pénzének elvesztése alatt, megvásárlani ne bátorodgyon.

G e n e r a t i m

usitatae in determinationibus et sententiis expressiones,
harumque in iuridicis uberior dilucidatio.

---

1. Az esedező' keresetének helyes, vagy helytelen voltát voltaképen nyomozza ki, és arról tegyen jelentést.

2. A' jószágnak az adófizetés alá nem eshetése megbizonyított; a' nemes jószágra adó nem szállíthatatik.

3. Az itt tanyázott katonaság már a' Megyéből elmenvén.

4. Ezen ára nem is láttatnék a' mértékletes nyereséget meghaladónak lenni.

5. Mind ezek tehát a' reájok bízott hivatalos kötelességeknek mentül előbb való tellyesítésére emlékeztetnek (a' megye' körében, kebelében).

6. A' több költségek' elkerülése végett — kinek is a' szükséges költségekre jövődöbéli számolás' kötelessége alatt a' házi pénztárból 600 for. jeleztetik ki.

7. Ezen Kir. parancsolatnak (a' vontaték-
miatt, *praejuncturae*) közönségesse való tétele
rendeltetvén, egyfzersmind az ahhoz lépendő al-
kalmaztatás végett mássa a' megyebéli adófzedő
hivatalnak kiadattatik.

8. A' miként találttakról pedig, vagy eligazi-
tottakról (elvégeztettekről) hivatalos jelentést te-
gyen — (a' miként elszközlöttekről, a' miként vég-
hez vittekről).

9. Az a' végre kirendelt biztosok, az adózás
alá egyenkint és fejenkint való megrovásolásnak
kúlsát bemutatták.

10. Hogy a' tolvajokat voltaképen kinyomoz-
tatni, és található javaikból a' kárvallottaknak
tellyes elégtételt szereztetni ne terheltesse.

11. Biztos N. számadásának most még nem
lehető beadhatását jelentvén.

12. Tömlöczből megszökött, elillantott.

13. Minden mag nélkül meghalálozott N. N.
a' Királyi Ügyészre szállott javainak kótyavetyélé-
sére e' folyó hónapnak 20dik napja kiintéztetett.

14. A' katonaságnak visszafszállításárul a' ne
talan következhető reménytelen kimenetelnek meg-
előzhető végett annak el nem fogadható tellyesi-
tésére a' széna' és zab' szük volta miatt, a' N. Mélt.
M. K. H. Tanács és N. M. Fő Ispány Úr is az e' rész-
ben hathatós közben járásra meg foguak kérettetni.

15. A' vízszintes keresetek', fizetések' (correlatiók') dolgában hozott végzéseknek jegyzeménnye.

Pecuniae valoris fluctuatio ingravescens metu imminentis fortunae omnibus periculi universalem anxietatem et trepidationem induxit: a' papiros pénz', vagy váltó czédulák' böcsének ingadozó volta, vagy voltak minden vagyont érdeklő veszedelem' félelemtől közönséges aggodást, és rettegést támasztott.

Vagy. A' melly közönségesen az Ország' lakosait a' magok' tulajdon vagyonyainak bátorsága felül aggodásban tartotta.

Periodicae shaedarum relutionalium de cursu retractio et Conventionalis Monetae emissio: a' váltó czéduláknak üdöszakaszankint a' folyamatból való kivonása, és a' pengő pénznek kibocsátása.

Pecuniae cusio ita instituat, ut illius internus valor a nominali tantum cusionis expensis differat: a' pénznek verése úgy rendeltessen, hogy annak belső értéke név szerint csupán csak a' verésnek költsége által különbözzön.

16. A' dolog' fekvése azonban eddig való állapottyában az ítélet' teljesítése nélkül hagyattatván, az írások azon ítéletnek, vagy végre hajtása fogamatba való vétele előtt félküldetnek.

17. A' megyére nézve kidolgozott meghatározásoknak a' miként következett fogamatról való tudósítással együtt 15 nap alatt leendő felküldetése rendeltetik.

18. Eredeti valóságban, eredetében (*in origine*) hiteles lemásolásban, maga' valóságos másában (*in fidedigna copia*).

19. Szívekből örvendenek a' Rendek, illy érdemes Hazafiaknak megjutalmaztatásann és méltóságokrúl, fényesebb méltósagra lett magasztaltatásann.

20. Minden javait önkint birói zár alá vetette.

21. Kéri, hogy a' vontatékokra jövet menet tett költségei és napjutalmai kijeletessenek, annyi számú életet egy vontába szállítani tellyesen lehetetlen.

22. Újól megahagyattatik.

23. Az okozott károknak, költségeknak és sérelmeknek megtérítésében is megmarasztva volnának.

24. N. N. a' Nbe beszállítandó életek' dolgában Kir. Biztos abbéli sajnos értését kijelenti.

25. Az Ő Felségéhez való igaz hűségetek vételkedő indulattal megbizonyítani, és úgy hazájokhoz és ősi alkotmányokhoz vonzó szereteteknek jeleit adhatni. Mivel azonban Ő Felsége, mint a' hazának Attya iránt a' Rendekben búzgó megméréselhetetlen hűség a' támasztható nehézségeknek mentül jobb móddal leendő elhatározását javaslaná.

26. A' szokott segedelem végett segítő gyűtemény felállítatni rendeltetik, és az öfve gyűlt segedelemnek átküldése meghagyatik.

27. Mindennemű indító okoknak hathatós elö-
terjesztésével szünet nélkül serkenteni.

28. A' beiktatott ügyeletek szerint, (*juxta indu-
cta allegata*,) az ítélet' végre hajtása előtt, *vel* bir-
tokonn belül, *vel* birtokból, *vel* birtokonn kívül,
(*intra*, *vel extra dominium*) a' felvétel megenged-
tetik.

29. Levonván a' törvényesen levonandókat,
és egyik a' másikért, 's egyért mind jót állani
köteleztetvén — az egész község' egyike mindnyá-
jáért és mindnyájan egyért, *vel* egyikünk vala-
mennyiért, és valamennyien egyikünkért (*in so-
lidum*).

30. Mivel a' szarvas marháknak közönséges
lett megölcsösödások a' köz tudományban, az N. N.
e' részben ne talán tehető panaszok' eltávoztatásá-
nak okáért a' Szolgabíró húspróbát tetessen, és a'
marha' árából miként kifzámllátatott nyereségrül,
vagy kárrül jelentést tegyen.

31. A' tilalmaknak megtartása a' köz gondos-
kodásnak egy fő ágazattyához tartozván.

32. Hogy Ő Felsége a' valóban felette szorgos,
és a' miatt a' maga és Ő Felsége által is kegyel-
mesen megösmertt rendes úttját elzáró környül-
állások között ezen segedelmeket (az újonczoknak
kiállítását, *tyronum statutio etc.*) töllünk méltán
megkívánhattya; a' köz boldogság' fenntartására
pedig, mellynek minden hazafi előtt legfőbb tör-
vénynek kell lenni, az illetén áldozatok' tételére
mindnyájunkat kötelez.

33. Ez iránt a' rendelések előzőleg megtet-
vén, a' szükséges megvizsgálás, jó móddal való el-
intézés, és iránta teendő tudósításnak beadása vé-
gett ki fognak adattatni.

34. Annál fogva az ellenek hozott ítélet meg-
enyhítettén, a' visszahelyeztető Al Ispány arra út-
sittatik.

35. A' szózállítmányok' akadályai elhárításá-
nak, ámbár az ilyen akadályok Királyi költség nél-
kül a' nép' erejével tökéletesen elháríthatók soha
sem lesznek; mindazonáltal meghagyatik a' járás-
béli Szolgabíróknak, hogy a' kemény felelet' terhe
alatt a' szózállítmányokat szorgoltatni el ne mu-
lasszák.

36. Az eredett káraik' és megszüntt haszonvé-
teleik' visszaterítettése iránt tett panaszos előadá-
sokra.

37. A' romlottság minden házas felek között
szer felett divatba jöven, a' járásbéli tiszteknek kö-
telességül tetetik, a' hasártoskodó, és egymással
vifzalkodó házas feleket kölcsönös egyességre és
vifzonyos hűségre hozni.

38. A' pörtül való pihenés (*respirium*) a' ki-
fizetendőknek törvényes böcsüje mellett leendő ki-
fizetésével.

39. N. Nnek hivatalos kötelességévé tetetik,
hogy N. N. Fket ezen a' felsőbb rendelések ellen
való engedetlenségekért és nyakasságokért hathatós
nyomósággal dorgálja meg.

40. Ügyvédői vallomány (*procuratoria constitutio*), a' pénz' böcsének habzása (*fluctuans cursus*), megbukott kereskedő' hitelezői.

41. A' köz jónak hathatós előmozdítására czélzó szándék.

42. A' magyar nyelvnek a' hivatalos értekezésben való használása iránt hozott törvény, a' N. Mélt. M. Hely. Tanácsra nézve nem kötelező, hanem megengedő erejű lévén.

43. Az önbíráskodás sem nem illő, sem nem törvényes.

44. *Quae ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.* (Jur. art. 210.) a' mi elejétől fogva sükeretlen volt, üdőjártával fogánatos nem lehet.

45. *Exmissis de jure exmittendis*, kihagyván a' törvény szerint kihagyandókat. *In proprio nemo violentus*, saját tulajdonában senki sem hatalmas. *Res domino fructificat*, minden jószág tulajdonosságának hajt hasznót, nem pedig rossz lelkű birtokosságának. *Quis, quid, coram quo, quo jure petatur et a quo*: ki, mit, ki előtt, micsoda igazsággal és kin követ.

46. *Actio regulat partes et Judicem*: a' vádlel határt szab, mind a' feleknek, mind a' bírónak. — *Vagy*. A' vádlel meghatározza mind a' feleket, mind a' bírót. *Ne poena mensuram delicti excedat*, hogy a' fenyítéknek súlya a' téteménynek minéműségét fellül ne haladgya. *Qui*

injuriam sibi illatam sentit, eam coram judicio persequatur, kinek mihez igaza van, ha az iránt magát megsértetettnek érzi, sérelmét a' törvény-szolgáltató hatalom' elejébe terjeszti.

47. *Factum legi, aut consuetudini applicare*, a' történet dolognak valóságát a' szabott törvényhez, vagy szokáshoz alkalmaztatni. *Sententia Judicis non est juris constitutivum, sed ejus declarativum*, az ítélet törvényt nem szabván, hanem csak azt, miben állapotott meg valakinek igazsága, magyarázván, a' Bíró' maga kénnyé szerint nem ítéltet. *Prolog. 13. 15.*

Processum judicio submittere, a' pört ítélet alá bocsátani. *Ad leges applicatio*, a' törvényhez való alkalmaztatás. *In conformitate citationis*, az idézéssel megegyezőleg. *Contumacia incurritur per non venit, aut per non defendit*, a' megátalkodottság (makattság) vagy a' pör' elejénn a' meg nem jelenés által, vagy a' pör' folytatában a' védelemnek elmulasztása által követtetik el.

48. *Rebus, ut praefertur, stantibus seque habentibus*, a' dolog' mivolta az előadással megegyezvén.

49. N. N. Szolgabírónak meghagyatik, hogy ezen kegyelmes Kir. meghagyásnak foglalattját a' vádolt félnek értésére adgya, és hogy jövendőben magát ahhoz tartsa, szorosan szívére kösse.

50. Mivel hogy a' törvény kinekinek a' magáét megadatni parancsolja, és az igazság valakinek

másnak kárával való boldogulását meg nem engedí 's a' t.

51. *Secundum quod se quisque obligavit, ita judicium et justitiam recipiat*, kiki a' fzerint ítéltesen, és részesüllyön az igazságban, ammint magát kötelezte.

52. *Coercenda est hominum audacia, ut inter improbos tuta sit innocentia*, meg kell az emberek' vakmerőségét fenýíteni, hogy a' gonoszok között bátor maradása legyen az ártatlanságnak.

Contributio

(Quantum contributionale.)

Expressiones eatenus usitatae:

1. A' tavali felesleg való fizetés; *id est: quod ultra ejektionem solutum est.*

2. A' helységnek adózóira a' múltt eszt. a' község' fűkségeinek számára kivetett készpénz' fizetésből való hátra maradások; *restantia.*

3. A' katonai eszt. szolgáló minden adói tartozásokrúl, és azokra mind készpénzben, mind pedig betudásokban (bele számlálásokban, beszámí-

tásokban, *imputatio*) leendő kifizetésekről szóló
lajstrom, *confrontationalis tabella*.

4. A' tavali katonai esztendőre kiszolgált von-
tatokról (*vorspont*) járandó megtérítésnek som-
mája téfzen N. N. forintokat,

5. Az N. Helységnek kimutató lajstróma azon
község' pénzeivel, mellyek a' múltt esztendőre a'
községbéli költségek' kipótolására minden egyes
adozó jobbágyra kivettettek, és befizettettek,

Negyedik Szakasz.

Tízfői Jelentések, Tudósítások és Levelezések. *)

Relationes, et Correspondentiae.

1. *Quoad populares conscriptiones.*

Tekintetes 's a' t. folyó esztendőre N. járásban a' nemteleneknek öfzveírását végbe vivén, a' mennyiségről szóló kivonás A. Ő Felsége' örökös német birodalmaiból B. úgy nem külömben külső országokból C. alatt a' tabellaris jegyzéseket alázatosan bemutatom. Költt —

Vagy. — Alázatosan bemutatom a' köz népnek, a' melly ki- 's beköltözött, úgy a' már itt talált idegeneknek, 's végtére a' született zsidóknak idei feljegyzését. Költt —

*) Ha a' többi Nemzetek az idegen szokat nemzeti nyelvekből kiirhatták, nekünk annyival nagyobb okunk vagyon a' deák 's más Europai idegen szóknak kiirtására, mivel a' magyar nyelvnek azokkal legkisebb atyafisága, legkisebb hasonlósága sincsen.

Vagy. — A' külső Tartományokból beköltözött külföldieknek, vagy kimenő magyaroknak feljegyzését, az N. Járásból, alázatosan bemutatom. Költt —

2. *Quoad provisionem et substantiam pupillorum.*

Néhai Nemes N. N. Úrnak (*Tit.*) özvegye, Nemes N. N. Alfzonság, a' folyó elzt. — napján ezen Szabad Királyi N. Várassában meghalálózván, a' most írt hónapnak 25kén váratlanul esett értesünkre, hogy maga után nevetlen árvákat is hagyott; annakokaért mi hivatalbéli kötelességünk szerint a' megholttnak szállására mentünk olly czéllal, hogy annak mindennemű javait özveírjuk. De már ekkor N. N. Úr a' nélkül, hogy nekünk, vagy más Tisztviselőknek jelentést tett volna, a' javak' kótyavetyéltetésébe, minden előbbi özveírás nélkül olly szín alatt, hogy ő a' végső rendelkezésnek végrehajtója, noha ez még ekkor felolvasva sem lévén, azon hatalommal nem is birhatott, bele erefzkedett, és az ingó javaknak nagyobb rélfzét kótyavetye által el is adta, azért azon javaknak özveírását végre nem hajthattuk. Így lévén a' dolog, mi az özvegynék előladott végrendeletét felbontván az N. N. N. N. jelenlétekben felolvastuk, mellyet valóságos másában alázatosan ide zárunk.

Az írómányokat az N. N. különös megkérésére rendszerint özveírtuk, a' mellyeknek özveírását, úgy szintén azon ingó javaknak is, mellyeket természetben által vettünk, ide mellékelve bemutatjuk, jelentvén, hogy a' megholt özvegynék N. N.

gyermekai maradtak, kiknek gondviselését az özvegy N. N. vejére bizta. Az ingó javaknak kótyavetyél-tetéséről készített jegyzést ide zárván, alázatosan jelentyük, hogy az árvák a' Tekintetes Nemes Vármegyének gondviselése alatt állván, a' javaknak eladásában az említett Executor törvénytelenül beerefzkedett, és ezen cselekedetével több zavarodásokra alkalmatosságot adott.

3 *Quoad querimonias urbanales.*

Közzétetett velünk a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak azon kegyes rendelése, mellyben az N. N. jobbágyi földeknek elvételéről, és ezek iránt fennforgó panaszoknak miképen lett elintézéséről értesítést kíván; mellynek következtében a' következő világosítást nyújtjuk a' Közönség' elejébe. — Az N. N. rendszabó urbáriális pörnek léte majd 30 esztendőt meghaladván, többször, és több üdöfzakaszokban némelly világosítások tekintetébül a' felső helyekről vissza küldetett, még végre a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak múltt eszt. — szám alatt költt kegyes végzése' következtében, a' kívántt rendszabás helybe hagyattatott, és a' földes Uraságok oda útasítottak, hogy a' panaszlókknak az irtásföldgyeik iránt fenn maradt panaszzaikat elintézzék, és a' szokott útonn fellyebb tegyék, meglévén egyetemben az is rendelve, hogy a' kihalított földeknek elválolására, és művelésére az illető jobbágyság erőszakos móddal is kényszeríttessen, mint a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács ugyan a' folyó esztend. költt Királyi végzéseit tartják. Ezen helyheztetésbe lévén az N. N. dolgok, és a' földes Uraságok a' megrendeltt kimenéseket

megtették és a' jobbágyság' birtokába által adták; de a' második fennforgó tárgynak, azaz a' jobbági követelések' felvétele, és elintézése mind ekkoraig nem tellyesítettett; mert jóllehet, sem az illető földes Uraságok, sem a' felpörös Tifzti Ügyész semmit elnem mulasztottak, melly ezen czéllyára vezethetné őket, minekutánna azonban ezen pont iránt az említett hoszas pörben elő adott hathatós vittatások, és ezeket támogató probák, a' felsőbb helyenn ítélethozásra elégteleneknek találtattak, és a' felek újabb próbákra utasítottak, hogy ezen nagy érdemű tárgy valahára végére juthasson, számos vizsgálódásokat szükségesnek látott a' Tifzti Ügyész, mellynek véghez vitelére nem kevés üdö kívántatik, mihelyest pedig ezeket kezéhez nyerheti, és a' szükségeseket a' pörbe beiktathattya, végső ítélet alá bocsátani nem késik. Költt —

4. *Quoad initium perpetuum Contractum urbariam.*

N. N. jelentyük, hogy azon urbáriális pörben, mellyet az N. jobbágyság a' Mélt. földes Uraság ellen (*locus et datum*) tartatott Úrszék előtt a' régi contractualis lábra leendő vissza helyheztetése végett indított — szám alatt költt kegyelmes Királyi Intézeteknek, 's ezekre következett, Tekintetes Nemes Vármegye' végzéseinek értelme szerint a' tisztelett Uradalom, és az említett Község között felállítandó örökös contractusnak, és a' jobbágyságnak okozott károk' megtérítésének eszközölése végett kiküldve lévén, a' folyó efsz. — napján Nre kimentünk, a' hol is az Uradalom' részéről N. N. N. Úrak, a' helység' részéről pedig N. N. N. és a'

többi lakosok mindnyájan megjelenvén, minekutánna a' pörben hozott ítéleteket és a' fellyebb discsértt Királyi intézeteket felolvastuk, anyai nyelvenn megmagyaráztuk, és a' feleket a' jóságos egyezésnek hafznárul, és szükségérül elegendőképen meggyőztük volna, a' megnevezett uradalmi Tiszt Urak, és a' jobbágyság egyedül magok' meggyőződésébül indittatván, minden környülfállásoknak megfontolásával az 1ső fszám alá zártt örökös contractusra léptek, fenn tartván akkor az alá írtt uradalmi Tisztek ezen kötésnek a' fellyebb való helyekenn leendő megvisgalását.

Ezen contractust mi négy példányban elkészítvén, mellyeket midőn bővebb megvisgalás végett ide csatolnánk, hogy ezen contractusnak terhe az urbáriális adózásokkal, és szolgálatokkal öfzve tartva a' Királyi urbarium' rendfzabása szerint megítéltessen, a' szükséges írómányokat a' 2. 3. 's 4dik fszám alá kapcsollyuk.

A' jobbágyságnak azon kárait, mellyeket az Uradalom az által okozott, hogy a' régi, és az ember' emlékezetétül fenn álló contractus ellenére, a' törvényes útonn kívül önnön hatalmával az érdeklett községet a' contractusbéli terheknél nagyobb adózásokra szorította, 's végtére azon régi szövegségbéli hafznaitul egészen megföfztván, minden urbáriális szolgálatokra kéynfzerítette, az uradalmi Tíztségnek jelenlétében öfzve számlálván, az ide, az 5dik fszám alá oldalasított feljegyzésben foglaltuk, és ezennel a' Tekintetes Nemes Vármegyének ítélte alá terjesszük, és az eredeti pörnek vissza mellékelésével tesszük ezen tizti tudósításunkat.

Költt —

5. *Quoad regulationem fluvii.*

A' folyó eszt. Szent Iván' havának 1ső napján tartatott N. N. Vármegye' közgyűlése' — szám alatt költt végzésének következtében a' Rába, 's evvel öfzve kapcsoltt folyó vizeknek megigazítására ki-nevezett Biztosság, N. N. Nnek a' folyó eszt. Szent Iván' havának 7dik napján öfzveülvén, N. N. Víz-építőnek e' tárgyban elkészített munkája, 's hat pontban foglaltt észrevételei, mellyek tudni illik:

1ször. A' Rábának 's Rábczának a' Mosonyi Du-nába való hibás befzakadását.

2szor. A' Rába' csavargós folyását.

3szor. A' Rábánn lévő malmokat, és azoknak gáttyait.

4szer. A' víz' folyásában bedültt tákat.

5ször. A' törzfököknek, 's bedültt tákok' ki-tisztításának elmulasztását.

6szor. A' folyásonn készített hidaknak a' fo-lyás' szélességéhez nem alkalmaztatott hosszát, és a' sürűen 's felesleg való károknek számát érdeklik, úgy N. N. Vármegye' Földmérőjének erre adott vélekedése, más magányos észrevételekkel együtt felolvastatván, szorgos megvizsgálás alá vettettek.

A' mi az első pontot tudni illik, a' Rábának 's Rábczának a' Mosonyi Dunába leendő hibás be-folyást illeti:

Minekutánna a' Vízépítőnek az új ásatandó csatornyának rajzolatya a' Vármegyével nem kö-

zöltetett, a' melyből kitetszenék, hogy hol akar-
 ná jelesen az említett vizeknek a' Dunába leendő
 beszakadását előközölni; de ha bátor kéznél volna
 is az, mint maga a' tiszteltt Vízépítő is említi, mind
 a' négy országútnak által metfzésénn felállítan-
 dó nevezetes négy hidaknak, mind a' 3,290 öllnyi
 hosszasságú új vízároknak ásattatása, 's mind ezek
 után a' Nemes Megyének pusztaí kerülettyében,
 nem csak az új csatornya mellett esendő Hely-
 ségek, hanem míg a' távulabbaknak lapos határjai
 is a' bizonyos áradás alá vettetnének, és ha méltó
 tekintethe vetetődnek, a' nevezetes négy hidakra,
 úgy az új csatornyához megkívántató sok napfzám,
 's az N. N. Földmérőnek megjegyzése szzerint más
 mellékes akadályok, és ezekkel járó terhes, 's meg-
 győzhetetlen költségek, a' Kiküldöttség ezen állí-
 táson egy általlyában meg nem egygezhet; hanem
 mind ezeknek eltávoztatására hasznosabbnak itéli
 N. N. Földmérőnek e' tárgyban beadott, 's kidol-
 gozott véleménynyét elfogadni, mivel ez által, mind
 a' terhes, 's megbirhatatlan költségek, mind pedig
 az árvizek által okozandó károk eltávoztathatnak;
 de ha a' földszinénn éleszem ügyre vetetődik is a'
 víznek esete, úgy annak természetes lefolyása, fek-
 vésének lapossága a' miatt elegendőkép' meg fog
 szereztetni.

A' mi a' Vízépítőnek második észrevételét ille-
 ti: elkerülhetetlenül megkívántatik, hogy a' Rába'
 csavargásai egyenes metfzésre vetetődgyenek; mert
 ez által a' víznek természetes elfolyása jóval is elől
 mozdíttatik, olly megjegyzéssel mindazonáltal,
 hogy mind addig, míglen a' Rábanak a' Dunába
 leendő beszakadására, szélba vett új csatornya meg

nem készül, nem külömben az alsóbb helyekenn lévő csavargások egyenesre nem metfzetnek, mind addig a' felsőbb szomszéd Megyék az efféle munkáktól, szintügy mindenféle változásoktól megszűnynek, minekutánna tagadhatatlan azon állítás, hogy a' víznek regulatióját alúlról kell kezdeni.

A' mi a' malmok iránt lévő harmadik megjegyzést illeti: minthogy a' fenn álló malmoknak elpufztítása nagy áldozatok nélkül meg nem történhetne, és ha bár minden malmok elpufztítatnának is, még is bizonyossá nem tétethetik a' Község a' jövődő áradásoknak tellyes elmellőzésérül; de az őrlés is az első szükség' csikkellyei közül egyik lévén, azoknak elrontására most egy általlyában reá állani nem lehet; ha mindazonáltal a' Rábának új kifolyása, úgy a' vizek' tekervényes folyásának egyenes metfzése, s más akadályoknak elmozdítása után is, az árvizek meg nem szűnnének, csupán ezen esetben lehetne a' malmoknak elrontását elfogadni.

A' negyedik és ötödik akadályoknak elmozdítása, hogy tudni illik a' víz' folyása a' ledültt fáktól, úgy törzfököktől kitifztittassék, minden kérdésen kívül vagy on, úgy hogy a' főbb vigyázás ezután is oda terjedgyen, hogy a' megye' kebelének víz' folyásaiban találtató fák és törzfökök kifzedessenek, és hogy e' tárgyban a' Királyi Biztosság által megállapított módok tovább is zsinór mértékül szolgállyanak.

A' hatodik pontban az áradas' okának, a' Rábán lévő hidak által a' folyó árkoknak elszorítása állittatik, szükség tehát, hogy ha a' Megye

kebelében ne talán efféle keskeny, és elzorító hidak találatnának, ezentúl megfizésséssenek.

Mellyeknek következésében a' több, és több károknak eltávoztatása okáért a' szomszéd Megyék által mások tudta, híre 's befolyása nélkül teendő mindenféle alattomos ásásokat, vagy töltéseket, megszüntetni szükséges lészzen.

Végte're, hogy a' Rába' vízének a' Mosonyi Dúnába vezető új csatornyára teendő költségek, mint közös teher, a' törvényhatóságok között egyarányosan osztatódgyanak fél, igazságosnak itélné ezen Kiküldöttség, ha azokban minden Megye a' Porták' száma szerint részesülne; ha pedig a' Portákra kivetett somma elégséges nem volna, kériessék meg a' Királyi Biztos, hogy a' sónak fellyebb vitt árából ezen hasznos munkának a' kelleltes végre hajtására segedelem adassék.

Ezen módok, mellyeket a' hasznos czélnak elérésére a' Kiküldöttség szükségeseknek itél, a' Megyének bölcs megvissálása és elintézése alá, alázatosan terjesszetnek. Költt —

6. *Super authenticatione operati urbarialis regulationis tenutorum colonialium.*

Minekutánna Tekintetes Nemes Úrnak részére, és kérésére, Tekintetes Nemes Vármegye a' folyó eszt. Szent Mihály' havának 10dik napján — szám alatt költt kegyes végzése' következésében, a' helységben végben vitt új urbariális regulatiónak meghitelesítése végett a' folyó eszt. — napján azon helység' szinére kimentünk volna, a' helység' határjának A. betű alatt ide mellékeltt classificatióját

(rendezés), és B betű alatt egyes jobbágyoknak feljegyzését zsinor mértékül vévén, N. N. jobbágyok által felváltott és reájok kimértt urbáriális birtokoknak meghitelesíttését következőképen vittük legyen véghez.

Mindenek előtt közönségesen eleibénk rendelt helység' lakóainak Tekintetes Nemes Vármegye' Kiküldöttségét közönségessé tévén, megmagyaráztuk nekik, miképen kívánnánk az uradalmi Földmérő által újonnan kimértt jobbágyi birtokokat, ha valyon azok a' Királyi urbáriom szerint mennyiségekre nézve kiadattak? megpróbálni.

Melly hivatalos Kiküldöttségünknek eleget akaráván tenni, az uradalmi Földmérő C betű alá ide rekefztett birtok könyvet (*fundualis*) előadván, jelenlévő N. N. lakósoknak eleibe terjesztettük, hogy neveznének ki magok közül egynehány lakókat, kiváltképen pedig olyanokat, kik ezen új mérés által magokat megsértetteknek gondolnák, és a' kiknek mint belső, mint külső birtokok, földekben, és rétekben, darabrúl darabra próbatétel végett, a' jelenlévő Nemes Vármegye' Földmérője által megmértetnek; mellynek következésében jelenlévő lakósok közül három jobbágyok, kik kimért birtokjait híjánosaknak lenni gondolnák, magokat jelentették.

Ez meg lévén a' helység előjárói előtt az uradalmi, és a' Nemes Vármegye' Földmérő lánczait öfzve eggyeztetvén, azokat eggyenlőknek lenni találtuk.

Továbbá magunk mellé vévén N. Bírót, N. N. jobbágyok földgyeinek, réttyeinek, és belső telekei-

nek megmérése végett, a' jobbágyi birtokoknak hely' színére kimenvén, és darabonként mint földekben, mint rétekben birtokaikat A. betű alatt említett classificationnak (rendezés) zsinormértéke szerint 1ső osztály- *vagy* rendbéli földeknek holdgyát 1,100; 2dik osztálybéli 1,200; 3kát 1,300; a' réteknek pedig 1ső osztálybéli kaszás *vagy* holdat 800; 2dik osztálybéli 900; a' 3dik osztálybéli pedig 1,000 négy szögletű ölekkel felvévén, úgy szintén az utakat, vízmosásokat, posványos helyeket, és más haszonvehetetlen tájékokat mindennütt kihagyván, újra megmértük, öszve számítottuk, és így a' fenn nevezett jobbágyoknak birtokaikat, valamint ide D. betű alá mellékeltt és hitelesítettett lajstrom (*authenticationalis tabella*) mutatya, helyesen kimérve lenni találtuk, ezen fellyül pedig akár melly jobbágy által előadott egyes aprólékos panaszokat, és nehézségeket elrendelvén, megigazítottuk, azon hozzáadással, hogy a' helységhéli jobbágyoknak kender földgyeik urbariális birtokba bemérettettek, és bezámláltattak, 's a' t. *)

(*Sequitur quoad pascuum; vide formular suo loco.*)

*) Si autem super authenticatione ejusmodi testimoniales e parte Magistratuum extradantur; tunc *initium* est sequens:

Alúl íratlak ezen levelünk' rendgyeivel bizonytságot tefzünk, hogy mi, minekutánna (*etc. ut supra*).

Conclusio. Melly ekképen véghez vitt N. helység' határa' regulázásának meghitelesítésérül adgyuk ezen bizonytságot tévő levelünket, *vagy* ezen bizonytságlevelünket. Költt —

7. *Quoad classificationem fundorum.*

Alább íratlak hivatalosan jelentyűk, hogy mi Tekintetes Nemes Vármegye a' folyó eízt. Bőjt' más havának 7dik napján — 150 szám alatt N. helység' határának classificatiója (rendezés) iránt költt kegyes végzése' következésében kimenvén mái alúl írtt üdőben N. helység' szinére N. N. Úraknak jelenlétében, magunk mellé vevén N. öreg Birót N. N. Esküdtteket, N. N. és több közembereket, az egész határt megjárván és megvizsgálván, következendőképen a' telekeknek classificatióját (osztály- vagy rendbeszedését) így vittük légyen véghez.

1ször. A' helységből Nre vezető ország útonn kimenvén, a' helység' vonyós marháinak legellőinél kezdvén, mind azon szántóföldeket, mellyek Atúl — Nnig kiterjednek, mivel műveltetések igen nagy fáradsággal van ölvze kapcsolva, a' 3dik osztályba tettük.

2ször. Ugyan a' helységből Bfelé indulván, a' völgybe lévő réteket és földeket, N. helységtől, a' szőlőhegyek' sarkánál kezdődő és Nre vezető gyalog útig 1ső rend- vagy osztálybélieknek ítéltük.

3ször. Ezen gyalog úttól kezdvén pedig egész az N. erdőig kiterjedő réteket és szántóföldeket, minthogy némellykor vízöntés alá vannak vetve, 2dik osztályba vettük, 's a' t. Költt —

5. *Quoad oculatam sylvosi pascui.*

Alább íratlak hitelesen bizonyítottuk és megösmérjük, hogy a' folyó eízt. Szent Jakab' havának

22dik napján N. Nbe Tekintetes N. Vármegyében helyheztesett helységbe kimentünk, a' hol is Nemzetes és Vitézlő N. N. Tiszt Úrának, úgy nem különben Nemzetes és Vitézlő N. N. Úrnak, Tekintetes N. N. Vármegye' Rendes Ügyviselőjének, és még N. N. Esküdtek', és több helybéli lakosok' jelenlétében.

1szor. Ugyan az N. lakosok által az N. ellen folytatott pörben, és a' Tekintetes N. Vármegye' törvényszéke által a' folyó eszt. N. hónapnak 24dik napján hozott ítéletet felolvastuk, mellynek meglétével a' legelőre kimentünk, és a' földszínién az előnkbe állított bizonyságokat, és böcsűsöket, nevezetesen pedig N. N. 46 esztendőst 's a' többi lakosokat meghíteztettük, ennek meglételével.

2szor. Az N. lakosoknak a' legelőjét kerefsztülkocsúl járván megvizgáltuk, melly alkalmatossággal, mivel a' helybéli erdős legelőben több helyeken kopados helyeket, nagy árkokat, mohával belepett földet, úgy ligeteket is találtunk, a' fenn nevezett bizonyságok úgy nyilatkoztatták ki ítéleteket, hogy mind az N. mind pedig az N. erdőkben lévő legelő általlýában véve, egy nagyobb marhára 12½ hold, egy párra pedig 25 hold legyen szükséges legelőnek.

3szor. A' régiebb vágást, melly is a' mappánn 9dik és 10dik szám alatt vagyon, meg jártuk; de ezen vágást, minthogy abban több számos apró fél araszos, két araszos, és egy és két lábnyi, nem különben egy öles növények látszanak, úgy a' fenn nevezett bizonyságok' vallásából, valamint a' meghíteztetett vadászoknak ide írásban az A. alá

csatolt itéletek szerint a' felfzabadításra még ebben az éltend. igen károsnak tartották, annál is inkább, mivel egynehány éltendők előtt magok a' lakósok a' vágásokat megegetették, és még most legjobban vefzi magát növésnek.

Mellyekről is adgyuk ezen bizonytság tévő le-
velünket. Költt —

N. N. N. N.

N. N. N. N.

9. *Quoad fundorum oculatam.*

Alább íratlak hitelesen (*ut supra*) hogy (*praesentium nomina inserenda*) az N. határban fekvő szántóföldeket és réteket is fel és alá keresztül kocsúl megjártuk, melly alkalmatossággal a' földekben sok árkokat, és nagy gödröket találtunk, mellyek' az árvizek, és a' sebes essők által okoztattak; és minthogy a' nevezett vízmosásokat szemmel meg nem mérhettük, az uradalmi Tifzt Úrak' egyyetértésével azt rendeltük, hogy az olyan lakósoknak, kiknek földgyeiben árkok, és vízmosások vagynak, egész birtoka a' Földmérő Úr által felvetessen, és általa meghatároztasson, hogy azon vízmosások által kinekkinek földgye vagy réttye mennyiben károsodott meg. E' szerint a' Földmérő Úr' kötelességét tellyesítvén az ide csatolt jegyzéseit beadta, melly Földmérő munkából, mind egyiknek rét- és földbéli birtoka világosan kitetfzik. Költt —

N. N.

10. *Quoad fundum pro erectione domus viarum
Inspectoris e parte dominii terrestralis resolutum.*

Alább íratlak jelentyűk, hogy N. N. földes Uraság a' köz jó' előmozdítására való készségének tanúbizonyságául, az N. helységben az útfelvigyázó' számára készitendő épület alá, a' szükséges földet a' következő feltétel alatt kimérette, hogy a' fenn írtt célra az N. N. határában a' töltött út mellett, minden következés és földes Úri tulajdonos, vagy Királyi haszonvételek' gyakorlására való jus, egyébaránt pedig minden külső határbéli birtok, és minden építésbéli segedelem, és ahhoz megkívántató épületbéli fa' kiszolgáltatásának terhe nélkül, nem tartozó kötelességből, hanem csupán csak a' földes Uraságnak jó indulattyából, 's ingyen való szabad tetfzéséből, melly a' köz jó'nak előmozdítására töreke-
dik, — posonyi mérő, *vagy* is — — vékashely, olly különös feltétel alatt a' Földmérői kéz által szakasztasson ki, hogy azon hely, a' Tekint. Vármegye által az N. földes Uraság' hire, és megegyezése nélkül soha elne indegenítettessen, sem semminémű más egyéb célra ne fordíttathasson, sőt inkább, mihelyt a' fenn kitett ország út' fenntartására célzó közönséges intézet jövendőben akár melly okból megszűnend, azon hely töstént a' tulajdon földes Uraságának előbbeni valóságos birtokába és szabad tetfzése szzerint való rendelése alá vissza szálljon; 's a' t.

11. *Quoad complanationem gravaminum
exhibitorum.*

Initium. Alább íratlak ezennel megösmervén bizonyíttjuk, hogy mi a' folyó eszt. Pünkösöd' ha-

vának 25dik és következő napjainn Ndon Tekintetes N. N. Vármegye' mezővárossában a' Nagy Mélt. M. Kir. Helyt. Tanácsnak, a' közelebb múltt eszt. Szent Mihály' havának 2dik napjann költt kegyes parancsolattya, 's ehhez képest a' Tekintetes N. Vármegyének ugyan a' most mondott eszt. Mindszent' havának 6känn folyvást tartott közgyülekezete' jegyző könyvének 2066. száma alatt költt végzése' következésében az N, N, Ő Felsegéhez beadott panaszai' felvétele, 's elintézése végett N. N. Tekintetes N. Vármegye Törvényfzéke' Tábla Birójának előlülése alatt öszvegyülvén, és az ítélő feleket rendszerint meghallgattatván, e' következőket tapasztaltunk légyen; 's a' t,

Conclusio. Melly panaszoknak ekképen lett felvételéről, és némelly panaszok' kiegyeztetéséről adgyuk ezen bizonyság tévő levelünket. Költt —
N, N,

Fagy. Initium. Alúl irattak ezennel hitelesen megösmerjük és bizonyíttjuk, hogy mi 's a' t,

Conclusio. Melly ekképen általunk öszve írtt panaszokrúl adgyuk ezen hiteles bizonyság levelünket. Költt —

N. N,

12, *Quoad peractam Investigationem.*

Initium. Alúl irattak hitelesen bizonyíttjuk, hogy mi Tekintetes Nemes N. Vármegyének közönséges kiküldése mellett N. N. Úrnak és hitves társának N. N. asszonynak részére, és kérésére az ide beiktatott kérdő pontok szerint, az alúl írtt

helyenn, naponn, és esztendőben következő tanú
vallatást vittük végbe, úgy mint: *kérdő pontok.*

1ször 's a' t.

Conclusio. Melly tanú vallatásunkról is adgyuk
ezen hiteles bizonyság tévő levelünket neveink' alá
írásával, 's szokott pecsétünkkel megerősítve.

Költt —

N. N.

15. *In negotio querelarum N. Communitatis contra
Dominium terestrale positarum.*

Alább íratlak alázatosan jelentyük, hogy a'
(Titl.) N. N. úgymint az A. uradalomnak örökös
földes Úra, és ezen uradalomhoz tartozó N. mező
várassának községe között a' jobbágyi adózások, és
szolgálatok iránt fenn forgó kérdéseknek követke-
zésében a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács
által — eszt. és — szám alatt bebocsátott kegyes in-
tézetnek végre hajtása, az N. eszt. Böjt' más havá-
nak 2dik napján tartatott közönséges gyűlése által
a' jegyző könyvnek N. számú végzése szerint reánk
bizattatván, ugyan azon esztendő N. havának 2dik
napján Nre kimentünk: a' hol tífztelt földes Úr'
részéről N. N. Igazgató, N. N. Ügyész, és N. N.
Tífztartó Urak, a' jobbágyság' részéről pedig N.
Bíró, N. N. N. Esküdtek, 's csak nem mindnyá-
ján a' közönséges gazdák is személyesen megjelen-
vén, a' dicsért intézetet felosvastuk, és a' jobbágy-
ságnak élő nyelvekenn is elő adtuk, ezen kegyes
intézetnek, melly minden hozzá tartozó előbbi írk-
mányokkal ide az 1ső szám alá csatoltatik, tartal-
ma e' következő két pontra oízik.

1ször. A' mennyire a' jobbság a' régi kötés' törvénytelenül történt kimozdításával megkárosított volna, az uradalom az elégtételre ízortassék.

2ször. Ha az Uradalom az irtásokat vissza váltani kívánná, ezen keresete iránt a' törvényes utat megtartani köteleztessék; 's a' t.

Vagy. Az N. község újabban Ö Felsége' elejébe folyamodott panaszolkodván, hogy jóllehet a' fellyebb előadott szám alatt költt kegyelmes intézet által a' régi contractualis állapotban leendő vissza helyheztetése elrendeltetett volna, és ehhez képest a' panaszolkodó község az 1771. éft. contractualis lábra való vissza tételét sürgette légyen, mindazonáltal a' Nemes Vármegyének Kiküldöttsége a' községet csak az N. éft. kötésre állította vissza, melly eggyezést azon okból, mivel erőszakkal eszközöltetett, és Ö Felsége által jóvá nem hagyatott, elvetetni, és helyébe, ezen ügynek végső elintézéséig, a' régi contractust megállapíttatni, egyszersmind pedig kárainak tösténtt való megtérítését elrendeltetni kéri. Ezen folyamodás a' nevezett községnek a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács által — szám alatt költt és ide a' 3dik szám alatt csatoltt intézet mellett azzal az útasítással küldetett le, hogy ezen panasz is a' közönségnek vizsgálás alá vetetvén, az előbb már elrendeltt újabb contractusnak kidolgozása, mind pedig a' jobbság' kárainak megtérítése késedelem nélkül eszközöltessen, melly kegyes parancsolatnak tellyesítése végett az N. éft. Szent György' havának 10dik napján tartatott gyűlésnek — számú végzéséhez képest, ugyan azon éft. Szent Iván' havának 19dik napján Nre ki-

mentünk, a' hol is az Uradalom' részéről az előbb már megnevezett Tifztség, és a' helység' részéről az Elöljárók és nagy számú lakósok megjelenvén, minekutánna mind a' jobbágyoknak folyamodását, mind pedig a' következett kegyes intézetet elolvas-tuk volna, az Uradalom' részéről az ide 4dik szám alá csatolt kinyilatkoztatás terjesztetett előnkbe, a' mellyhez 3. 4. 5. és 6dik szám alá csatolt contractusokból kitetfzvéen az, hogy az 1771dik eszt. contractus is csak három esztendőre lévén kötve, ámbár annak feltételei az — esztendeig változás nélkül megmaradtak, de csak ugyan több izben, jelesen az 1778. 1780. és 1784dik eszt. megújíttatott, azért az 1771dik eszt. contractusban sem látván a' jobbágyságnak nagyobb oltalmát, mint az 1803dik eszt., és Ő Felsége által ez sem lévén helyben hagyva, ezen utóbbi contractus mellett a' jobbágyságot meghagyni véllyük, annál is inkább, mivel azon kéréseket, hogy az ügyeknek végezetéig a' magok által előadott contractus szerint bántason velek, 's következésképen az ítéletet a' végrehajtás (*executio*) megelőzze, helytelennek lenni találtuk.

Mellyről tesszük a' Tekintetetes Nemes Vármegyének ezen alázatos tudósításunkat. Költt —

N. N.

14. *Continuatoria relatio.*

Alább íratlak alázatosan jelentyük, hogy a' nevezett községnek legújabban terjesztett és a' Nagy Mélt. Magy. K. Helyt. Tanácsnak 1821dik szám alatt költt kegyes intézete mellett megvizsgálás és tudósítás végett leküldött folyamodását, már megvis-

gáltuk, és mivel ezen helység' tractamentumának általunk elvégzett, és most a' Tekintetes Törvény-szék' vizsgálatától függő munkájában mind azon okokat, és okleveleket, mellyeket a' folyamodó község ezen kereső levelében említ, és elő ad, és már az előbbi kinyilatkoztatásában is befoglalt, a' mennyire a' munkának tárgyhöz tartoztak, és figyelmet érdemeltek, tekintetbe vettük; azért ezen új folyamodását az N. községnek éppen szükségtelennek, és az annyira sürgetett ügyek' kimenetelét akadályoztató szó szaporításnak találtuk. Mellyekről —
ut supra,

15. *Quoad Instantiam pro Nobilitaribus Testimonialibus sine praestandae opinionis deputationi communicatam,*

E' Vármegyében helyheztetett N. Várassában lakós N. Nnek igaz Nemes voltárul kelendő hiteles bizonyságlevél' kiadattatásáért benyújtott esedező levele a' megvizsgálás alá vetetvén, mivel a' folyamodó azt, hogy

1ször Ő az Nrül mestersége' folytatása végett ide által költözködött, 's állandóul itt lakozott nehai N. Nnek törvény 's természet szerint való fia, 's az Nnenn lakozott nehai Nemes Nnek unokája légyen.

2szor. Az esedezőnek mind édes attya, mind pedig a' nagy attya megháboríttatlanul nemesi Szabadságban éltenek, 's nemesi Jószágot birtanak.

3szor. Hogy és miképen történt által költözködése, 's nemesi Szabadságának Nre állandóul a'

mai üdöig lett megtartása' tekintetében legkisebb kételkedés sem forogna fel, meghitelesített és a' C. alatt benyújtott kilencz tanúknak egyenlő vallásai-
búl bebizonyította; de a' köz tudomattól is töké-
letesen bizonyos volna az, hogy a' megyebéli N.
helységében lakó és birtokos N. N. nemzetség az
emberi emlékezetet meghaladó üdökönn túl állan-
dóul mindenkor igaz nemesi Nemzetségnek tartat-
tott, 's annak tagjai valóságos Nemes embereknek
lenni megösmertettek, a' folyamodónak, 's Eleink
állandóul nemesi Szabadságban lett éléséről, 's az
esedezőnek a' mostani éléséről is ide járulván a' me-
gyei Ügyésznek tellyes megnyugovása, a' hiteles pe-
csét alatt kelendő bizonyságlevél kiadattathatik,

16. *Si testimoniales petantur, dum nexus edoce-
tur cum eo, qui aliquando Testimoniales super
nobilitate obtinuit,*

Megyebéli N. helységben lakó N. úgy szinte
N. N. fiaival ismét N. N. N. fiaival; N. ugyan N.
fiával igaz nemesi Szármozásokról kelendő hiteles
tanú bizonyságlevélnek, ágazások szerint 17 da-
rakokban leendő kiadattatásáért folyamodván, mi-
vel az esedezők az N. Vármegyében részfzerint nagy
attyok' attyanak, részfzerint nagy attyoknak, részf-
szerint pedig attyoknak nevezetesen pedig (*hic enu-
merantur ii, qui in productis Testimonialibus no-
minati exstiterunt*) valóságos Nemességekről N.
Vármegye kiadott hiteles tanú bizonyságlevelét ere-
detiben előmutatták, 's mint magoknak, úgymint
(*hic exponitur condescensio n. b. additur semper
enek és enek*) a' felyebb említett levélben beiktat-
tatott Mihálytól — lett származásokat, 's vérség-

béli 1200-as öfzveköttetések, részszérint az előhozott Nemes tanúbizonyosságlevéllel, részszérint pedig a' C. betű alatt meghitelesített tanúk' vallásaival, továbbá Nnek Irűl — Ire miképen lett általköltözködését a' D. betű alatt lévő tanúkkal, és mindnyájoknak Elei által 1637dik efzt. dücső emlékezetű 5dik Ferdinand Cs. és Királyunktúl nyertt kegyelmes nemesítő czímeres levele nn épültt Nemes-ségét, soha meg nem háborított igaz nemesi Szabadságban való éléseket, és örökös birtokos voltokat, részszérint azon érdeklött nemes tanúbizonyosságlevéllel, részszérint pedig ugyan a' D. betű alatt meghitelesített tanúk' vallásaival tökéletesen megvilágosították, a' folyamodók igaz való-ságos birtokos származásbéli nemes voltokrúl kelendő hiteles tanúbizonyosságlevél kívánságokhoz képest 17 darabban, a' megyei Ügyész' tellyes meg-eggyezésével is kiadattathatik.

17. *Limitatio carnum Vice-Comiti alterius
Comitatus perscribitur.*

Tekintetes 's a' t. —

Az ezen Tekintetes Nemes N. N. Vármegye' részérűl kirendeltetve lévő állandó Biztosság a' marha, bornyú és bányahúsának árát font számra, e' mai naponn tartatott öfzveülésében meghatározván, a' tífztelt Biztosság által kézfittetett árfzahás Tekintetes Rendes Al Ispány Úrnak előbbeni hivatalos levellemnek folytában, és illendő tudás végett ide mellékelve, olly jelentéssel küldöm meg, hogy az eleségnek ára megyénkben még mind ez üdeig is alább nem szállván, az eleségre tartozó szereknek ára, a' napfzamosoknak, köműveseknek, és

ácsoknak napi bére ez úttal még az előbbeni árszabás mellett megmaradott. A' ki egyébbaránt böcsös indulataiba ajánlott, szokott tífztelettel maradok 's a' t.

18. *Propter rebonificationem quarterii, officialibus
militaribus ad exercitationem destinatis,
assignati.*

Nagy Méltós. 's a' t. —

Nagyobb részént megyénkben fekvő, Nagyságtok', Kegyelmetek' megyéjének is némelly részébe, és századgyába befzállított — nevét viselő, lovas Ezerednek, közelebb múltt eszt. megyénk' kebelében, jelesen pedig N. mezővárassában és környékében lett öfzvehúzása alkalmatosságával ezen századnak részére, melly a' fegyverben volt gyakoroltatás végett, Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek megyéjéből jött által, kívántt tífzti quartélybérnek az illető járásbéli Szolgabíró' által beadott feljegyzését avval a' szomszédóságos atyafisággal küldgyük itten A. által, hogy a' mennyiben a' felsőbb rendelések' értelme szzerint is ezen teher a' külföldben is minden más szomszéd, és mérték felett nagyobb számú katonasággal megterheltt megyénket, és a' katonai öfzvehúzás által szintúgy egyéb bajok, költségek, és alkalmatlanságok alá vetett adozó népünket nem érdekelhetné, azon tífzti szállásbért minél előbb megküldeni ne terheltesenek.

A' kik egyébbaránt 's a' t.

19. *Quoad palatinale iudicium propter controversias metales inter duas Civitates et oppida subversantes.*

— Mai köz gyülekezetünkbe csak vetethetvén köz tanácskozás alá Nádor Ispánnunk Ő Csáfz. és Királyi Herczégsgének még a' múltt elzt. — 26känn — szám alatt költt mi hozzánk, és a' mint a' Rendelés' foglalattyábúl értettük, egyfzersmind Nagyságtokhoz is érkezett kegyelmes Rendelése, melybe az N. és N. városok közt támadott határbéli villongásoknak a' kívántt Nádor Ispányi bíróság által leendő elintézése' tekintetébül oda útasíttatunk, hogy a' delegáltatni kívántt bírónk iránt magunkat Nagyságtokkal, Kegyelmetekkel egyetértésben lévén, a' midőn azok iránt megegyeznének, folyamodásunkat nyujtanánk be Ő Csáfz. Királyi Fő Herczégsgének. Ugyan ennek következésében, a' mennyiben az említett végre kegyelmesen delegáltatott bíróságnak Elöl Ülője Csáfz. Királyi Tanácsos és N. Vármegye' első Al Ispánnya N. N. üdö közben meghalálozott volna, helyébe N. N., N. Vármegye' első Al Ispánnját Elöl Ülőnek, melléje rendelendő Bírónak pedig az illető Megyék' N. Al Ispánnjait olly móddal kikérni szándékozván, hogy azon palatinális Bíróság, mind a' fellyebb említett, mind az N. és N. közt fennforgó határbéli kérdéseket elítélhesse, szomszédságos 's barátságos bizodalommal megkeresni kívántuk Nagyságtokat, Kegyelmeteket, hogy az e' tárgyban ne talántán előfordúlható észrevételeiket velünk közleni, vagy hogy ha az említett palatinális Bíróságnak kirendelésében színtügy megnyugodnának, ebbéli megnyugovásokrúl minket barátságosan tudósítani méltóztassanak. Kik 's a' t.

20. *Quoad praetensionem aerarii militaris.*

Minémű kérése légyen a' hadi Kincstárnak Nemes N. N. ellen, azt ezen eredetiben ide rekefztett Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács' kegyes parancsolattýábúl megérteni méltóztatnak Nagyságtok, Kegyelmetek. Minthogy pedig megyénkbeli N. helységébúl N. N. lakását Nagyságtok', Kegyelmetek' megyéjébe N. várassába által tette, annál fogva Nagyságtokat és Kegyelmeteket illetvén, ezen parancsolat' megküldése iránt a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot is mái naponn tartott gyűlésünkбűl tndósítottuk.

21. *Quoad bona Nobilitaria sub sequestro constituta publicae licitationi exponi determinata.*

Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek még az elmúlt efsztendő Karácsony' havának 1ső napján tartatott köz gyűlésébúl hozzánk intézett böcsös levelekre, mellybe az N. N. törvényes zár alatt lévő javai gonviselőjének azon javak' egy részének leendő eladattatása iránt széllel küldött hirdető levelezésébúl eredett aggodásokat kijelenteni méltóztatnak, atyafiságos nyiltfzívűséggel válafzképen kijelenteni kívántuk, hogy mi is ugyan mindenekben, mellyek a' kedves hazai alkotmányunk' további fenntartására szükségesnek íteltethetnek, tiszta hazafiúi indúlattal testvéri kezet fogunk, és magunk' részéről is mind azon történetekre különös figyelmünket fordítani szoktuk, mellyek mellett az őseink által vérrel szerzett alkotmányunk' bár melly részében is megrázódtathatna, de az előnkbe adott esetben az ide mellékezett hirdető levélben a' kótya-

vetyének semmi nyomát nem találván, Nagyságok' Kegyelmeinek' aggodása ne talán a' fellyebb tisztelett törvényes ár' gondviselőjének az első Al Ispányokhoz küldött levelekben, mellyeknek mása előnkbe nem terjesztetett, vehette eredetét, melly hogy ha szinte azon értelemben íratatott volna is, nem fűlhet mibennünk semmi félelmet, vagy aggodást, a' mennyiben a' kotyavetye által a' rövid úton a' fellyűfizettetés (*superinscriptio*) által szokot eszközöltetni. Hogy ha tehát bölcs Eleink, midőn minden hitelezőnek a' *superinscriptio* úttyát nyitották, attúl nem tartottak, hogy idegenek, kiknek a' kézfénz' gyarapítására nézve könnyebb és több módgya vagyon, hazánknak legfőbb részeit magokhoz kerítsék, és mesterséges haszonkémlések által úgy elterhelyék, hogy sem maga a' tulajdonos, sem osztályos atyafiai a' javai' birtokához ne juthassanak, holott ezt a' fellyűfizettetésnek úttyánn még sokkal könnyebben véghez vihetik, nem láttyuk elegendő okát annak, hogy miért kellessen éppen a' kotyavetyétül annyira rettegnünk, holott éppen az által eleje vetetik annak, hogy a' jószágoknak birtokossa az eladni kívántt jószágot a' hármastörvény' 1ső része' 60dik czímjének értelme ellen, illendő árann fellyül, ammint annak számtalan példái vagynak, nagyobb színlett sommába titkon és osztályos atyafiainak hírek nélkül el ne adhassa. Mi részünkről nagyobb sérelmet tapasztalunk ebbe, hogy hazánknak Fő Birtokossai és Naggyai hazánkonn kívül költtven el jövedelmeiket, és ha ezek nem elegendők, uzforás adóságokat téven, gyermekeit és maradékait, a' legfőbb jószágoktól megfosztván a' hazai dücsöséges alkotmányok ellen, melly a' törzfökös nemzetségeknek virágzását tárgyazza,

szegénységre juttatták, ezen az úton szemléltünk kótyavetye nélkül is hazánkba befzivarogni számos idegeneket, nem csak egyes jószágoknak, de egész Uradalmaknak Urait. Ezt állítjuk mi egy érdemes tárgynak az Ország' Gyülésénn öfzve gyülekezendő Törvényhozótestnek, melyet is a' legközelebb tartandó Ország' Gyülésénn hazánk' súllyai közt említeni el sem mulattjuk — 's a' t.

22. Quoad Nobiles in Civitatibus degentes, a possessorio suo Civili contributioni subjectos, remonstratio Civici Magistratus ad Comitatum.

Nagy Méltós. 's a' t. —

A' Folyó esztendő' Böjt' más havának 8kánn és Szent Iván' havának 17kén költt két rendbéli, nagy böcsű levelekbe, méltóztattak a' Tekintetes Nemes Rendek, ezen Várási Tanácsot a' kebelebeli Nemesek adóztatása' módgya iránt megfzöllítani, elsőben ezen kifejezésekkel: „megütköznek abba a' Tekintetes Nemes Rendek, hogy „a' Nemes Tanács a' Polgári Személyes terhek' „váltságának színe alatt, valamelly adót szokott „a' valóságos Nemeseknek elősmertt személyekre „felróni, melly adózás, mivel a' Hazai Törvényekbe szokatlan, azokban nem is gyökereztet- „hetik, ne terheltesen a' Nemes Váras az iránt „világosító tudósítását megtenni, hogy azon adó- „zás nemét micsoda Törvény mellett, vagy ala- „ponn, és mioltátúl fogva, 's micsoda számítás- „sal kivette kezdette, az ott lakós Nemesekre fel- „róni, azután e' következő sorokkal: „„A' „„Nemes Tanács a' Nagy Mélt. Magyar Királyi

Tifztitoll.

„Helyt. Tanácstól újabban érkezett kegyes parrancsolatnak erejével is intetik, hogy a' válfazást, főképen ezen nevezetes tárgyban, el ne mulassa.“

Án bár minden királyi Városok, a' keblebeli lakósokra és birtokosokra vettetni szokott adófelfosztást, belső elrendeltetések, s alkotmányok szerint, a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács' Fő Kormányja alatt, annak rend szabásai szerint vífzik és folytattyák, és bár az adófelfosztás iránt közbe jöhető felelet terhére nézve is, egyedül onnan, a' hová számadásai rendszeren főbb vizsgálatra felküldtetetnek, függenek (melly részben ezenn Tanács, a' maga kötelességének mindenkor eleget tenni ügyekezett); mindazáltal, a' Tekintetes Nemes Rendek által, e' részben lett megintettetése' következéséül, ezen Tanács, annak bizonyására, mennyire kívánnyon ez, a' Tekintetes Nemes Rendek' megösmertt törvényes Hatalmának, az iránt viseltető igaz tífztelésébül, mindenkor, és minden szoros kötelességre való tekintet nélkül is engedni, két izbéli megfzólítására, e' következendőkbe tefzi a' Tekintetes Nemes Rendeknek tudósítását:

Polgári vagy Várási terhek' váltsága' fzíne alatt, bizonyos adozás' neme alá vonattatnak ezen Váráshba a' valósággal nemeseeknek megösmertt személyek az 1565dik 66. az 1647dik 78. 1715dik 77. az 1735dik 27. Törvénycikkelyek' értelme szerint; melly Törvényekben a' Királyi Váráshokba bíró nemesekre nézve e' következendők foglaltatnak (*tenores legum adducuntur*).

Mind azon Törvényeknek az az értelme, hogy a' Nemesek a' Királyi Városokban, birtokaiktól a' köz terheket, és fizetéseket, a' többi Városi lakókkal, és Polgárokkal egyenlő mértékben vinni tartoznak, kivéven az 1647dik eszt. 78. Törvény-cikkely' értelme szerint a' Városi dolgoztatásokat, és személyes fizetéseket. A' személyes fizetések: a' fő porczió; a' személyes dolgoztatások: a' töltések' és utak' csinálására való személyes köteleztetések és egyebek. A' fő porczióval ezen Városba senki sem tartozik a' töltések' és utak' csinálására, mellyre a' nemesek személyesen nem is hajtattatnak; de az efféle törvényes megkéméltetéseket, hogy pénzel váltsák meg, valóságos igazság, mivel a' Törvény is parancsolja, hogy a' Nemesek birtokaiktól a' köz terheket és szolgáltatásokat a' polgárokkal egyenlően, egyenlő mérték szerint vigyék.

Itten minden terhek a' birtokok után feküsznek, mert a' kinek semmi jószágja nincs, az terhet sem viszen; azért minekutánna már a' Nemesek birtokai után háramló személyes szolgáltatoknak tellyesítésére köteleztetnek a' Törvény' szavai szerint, természeti okosságból származó igazság az, hogy azon szolgáltatásokat pénzzel váltsák fel, mivel külömben a' városi birtokok után járuló köz terheknek, a' nemesek által birtokaihoz képest a' többi polgárokkal való vételében, vagy az azokért tartozó fizetéseknek vételében egyenlő mérték nem lehet.

Így magyarázta ezen Törvényeket maga a' Nagy Mélt. M. Kir. Helyt. Tanács — szám alatt az ezen városi Nemesek panaszos folyamodására; és a' Tekintetes Nemes Vármegye' részéről

megbízattatva volt tiszti Küldöttségnek Ő Felsége elejébe terjesztett munkájára költt, és a' Tekintetes Nemes Rendeknek is megküldetett kegyes parancsolattyának első pontyában, a' holott a' Nemesek a' Királyi Városba egyedül a' személyes fizetések alúl, mellyek a' fő porczionn kívül más nem lehetnek, kivétetteknek lenni jelentetnek.

A' dolognak egész ereje azért ottan fekszik, hogy a' Királyi Városokban a' Nemesek által tetetni szokott fizetéseknek arányosságát a' birtokok' mennyiségéhez kell alkalmaztatni.

Midőn a' nem Nemes polgár szolgálatot is tészen jószágaitúl, nem lehet a' birtokhoz képest való fizetésekbe igaz mérték, hanem ha a' Nemes ember is fizet, és a' mellett azon szolgálatokat, mellyeket amaz maga valóságába tetet, ez pénzül felválttya.

Ha a' nem Nemes polgár az elromladozott töltéseket, utakat megújittya, a' Nemes ember ennek csak szemmel látó tanúbizonysága nem lehet azonkívül, hogy ezen kivételését a' Nemes ember, annak segítségére pénzül meg ne váltsa, mivel a' töltések úgy a' nemtelen, mint a' Nemes polgárnak és lakósnak birtokát oltalmazták, és az utak úgy a' nemtelen, mint a' Nemes polgárnak egyenlően használnak; és ez az oka ezen Városban a' Nemesekre polgári vagy városi terhek váltsága nevezete alatt rovattatni szokott adózásnak, melly, a' mint látni lehet, a' hazai Törvényekbe nem szokatlan.

Gyakorollya pedig ezen Város, ebbéli adózás' nemét a' Nemesekenn, már régtől fogva, de

kiváltképpen — esztendőtül, a' Királyi várási Nemesek' dolgában, a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácstúl leérkezett kegyes parancsolat üdejétül ólta, Ő Felsege' helybe hagyása mellet; mivel ennek előtte, még a' más jó pénznek szűke lévén, annak nagyobb böcse volt, a' Nemesek ezen Várasba, a' birtokaik után háromlott szolgálatokat, önkint in natura tellyesítették; azolta pedig, kiváltképpen azonn okbúl, hogy látván ezen Tanács a' Nemeseknek ezen Várasba fzemlátomást való szaporodásokkal az adónak és a' köz terheknek naponkint való nevekédését, minnekutánna a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak a' fennt érdeklett kegyes parancsolat-tyában, a' Királyi várási Nemesek, csak a' fzemélyes fizetések alúl kivétetteknek lenni, jelentetnek, ezek pedig a' pénz' bővülésével, és a' szolgálatok' szaporodásával is már azokat magok való-ságában tellyesíteni nem akarták, bővebb visgálat-tyába bocsátkozott ezen dolognak, és rendkívül sérelmesnek, 's a' többi várási Polgárok' nagy elnyomattatásokra szolgáló elmellőzésnek találta azt, hogy a' Nemesek ezen várási birtokaik után háromló terheknek, a' több lakósokkal egyyenlő mértékben leendő vitelébül, más Királyi várasok' példája' ellenére kihagyattassanak, ammint hogy ezen elmellőzésnek az a' következése lett volna, hogy jövendőben még jobban jobban megfzaporodván itten a' Nemesek, a' köz szolgálatokat viselő köz-szég' népessége megapadván, ez a' nagy teher alatt lerogyni, 's a' Nemességnek mintegy jobb ágy-tyává válni kéntelenítettett volna.

A' mi a' Számitást illeti, mellyel a' várási terhek' váltsága' nevezete alatt, az ezen Várási Nemesekre bizonyos adó rovattatik, és a' mit a' Tekintetes Nemes Rendek még e' részben tudni kívánnak, az: minden esztendőben valamint a' közönség, úgy a' felvetendő adó' mennyisége változik, de a' rend, melly szerint az felvetetik, állandó. Az pedig ez: hogy a' várási vagy polgári terhek váltságára nézve, minthogy ezek a' birtokok után feköfűznek, a' nagyobb birtokú Nemes tetetik az első osztályba, a' kisebb birtokú a' második osztályba, a' legkisebb a' harmadik osztályba. Minden e' részben való osztálybéli Nemesre vetendő adó' mennyisége nagyobbodik, vagy kisebbedik ahhoz képest, a' mint több vagy kevesebb az egész adó' mennyisége, és azon terhek, mellynek a' Nemesek által felváltatni kell.

Illyen terhek már a' quartély tartás' alkalmazossági, útfának, töltéseknek tizedenkint való igazításai, éjjeli strázfa állások, kövek' szállítása, vad állatok', tolvajok' kergetése, a' tűzoltás' dolgában tetetett rendelések szerint való külömb külömbféle köteleztetések, határ járások, 's több afféle várási közönséges munkákra való alkalmaztatások, mellyek a' mint kevesebbbednek, vagy szaporodnak, a' felvetendő egész adó' mennyiségéhez képest, a' fenn említett osztályokra teendő adó' sommának a' köz igazság szerint fogyni, vagy öregbedni kell.

Ezek az okai, 's ez a' módgya az ezen várási Nemesekenn, a' városi terhek' váltsága' nevezete alatt gyakoroltatni szokott adózásnak; mellynek ekképen lett előadása mellett, kegyességekbe ajánlottak, vagyunk 's a' t. N. N. Váras Bíró. N. N. Polgármester, és Tanács. Költt 's a' t.

23. *Quoad Complanationem amicam.*

Alúl íratlak hivatalosan jelentyük, hogy a' Tenkintetes Nemes Vármegyének — napjänn tartatott köz gyűlésébül, a' Jegyzők — száma alúl kiadott kegyes végzését, melly szerint az N. Uradalom, és ahhoz tartózkodó N. helység között felállított contractus, a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács által tett változtatásához képest kiadatni, úgy ezen helységtül felesleg kivetett adózásoknak, vagy barátságos, vagy a' törvényes útonn leendő behajtása rendeltetik, tellyesíteni kívánván, a' folyó eszt. — napjänn N. mezővárassában kimenvén, ottan az A. Uradalom részérül Nemzetes N. N. N. Uráknak hozzá járulásával — az N. helység' részérül pedig N. bírónak. N. N. N. mindnyájan N. helység' hitessei, azután N. N. N. lakosoknak 's jobbágyságnak jelenlétében azon pörben, mellyet a' földes Uraság az N. jobbágyság ellen indított — a' Nagy Mélt. Magyar Királyi Helyt. Tanácsnak — datum — szám alatt költt, 'és a' Tekintetes Nemes Vármegyéhez leküldött kegyes intézetét felolvastuk, és élő nyelvenn meg is magyaráztuk 's a' t.

A' mi a' jobbágyságnak a' régi contractussából lett kimozdítása által okozott sérelmeit illeti, azok iránt közben járulásunkkal a' N. Uradalom, és említett jobbágyság között szép egyességet eszközöltünk olly móddal, hogy 's a' t. (*Sequuntur puncta complanationis.*)

Melly ajánlását az N. Uradalom' részérül jelen volt ügyviselő Úr, a' nevezett helységbéli jobbágyság háláadással elfogadták, és az egyességrül szóló leveleket is elkészítve által adták, a' melly-

nek egyik példázattya, egyes B. alatt alázatosan ide rekesztetik.

Mellyekről a' velünk közlött, írományoknak vissza adásával beadgyuk a' Tenkintetes Nemes Vármegyének ezen tiszti tudósításunkat. Költt 's a' t. (*Subscriptio Magistratualium*).

24. *Circa Nobiles Hungaras ratione suae substantiae Militaribus judiciis haud obnoxias.*

A' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács', a' katonai Törvényhatóság alá tartozó személyekhez férjhez mentt Magyar Nemes affzonyok iránt költt Kegyelmes rendelése, beadandó vélekedés végett velünk közöltetvén, a' Tekintetes Nemes Vármegye' elejébe alázatosan terjesztjük,

Bizonyos, hogy már az 1802. eszt. Ország' Gyűlésénn a' sérelmek közt elő fordúlt azon visszafizetésnek emlékezete, melly mellett, a' katonai Törvényhatóságok a' Tisztek' özvegyeinek és örököseinek vagyonnyában avatkozni szoktak. Vágy-nak arra elegendő, és világos törvényeink, hogy akár minémű sorsú Nemes személyt, mi útonn, és módon kellesen törvényesen keresni, a' mennyire tehát világos a' törvény, egyedül ez szolgálhat út mutatásul; ha ellenben némelly kérdések bővebb meghatározást kívánnának, ezen magyarázatot egyedül a' Törvényhozó testtől, azaz: az Ország' Gyűléstől válalhattuk el. — Valójában a' Magyar Nemes születésű affzonyok, kik azért, hogy katonákhoz mentek férjhez, magyar polgárnék lenni meg nem szüntek, sem igazaikról le nem mondtak, sem pedig az Ország' Tör-

vénnyei alúl ki nem vetethetnek, 's így a' katonai Itélő székek' bírószkodása alá nem vettethetnek. 's a' t.

25. *Circa concursum in expensis erigendi
nationalis Theatri,*

Nagy Méltóságú 's a' t.

Nem kételkedünk benne, hogy a' Pesti Magyar Társaság, Nagyságtokhoz, Kegyelmetekhez is folyamodott légyen azon könyörgövelével, melly által az Országtól egy nemzeti Játzfózinnek ottan való felállítására szükséges segedelmet kér. Ezen Vármegyének egybe gyűlt Rendei helyesnek és az egész Ország figyelmetességére méltónak találták a' megnevezett Társaságnak ebbéli kérelmét, és kívánságát. Mert a' nemzeti nyelvnek, és erkölcsöknek állapottyával együtt jár, és változik a' Nemzetnek sorsa. Már pedig tudva van, és közönségesen tapasztaltt 's megösmértt igazság az, hogy a nyelvnek és erkölcsöknek gyarapítására, kiművelésére, és a' Nemzeti jó szokásoknak fenn tartására a' legfőbb, 's legbizonyosabb eszközök közül egy a' jól rendeltt Nemzeti Theatrom, ha az t. i. olyan, a' millyennek kell lennie. Kiki tudgya, mennyit tartottak, mennyit költettek erre a' Tudományoknak, és Mesterségeknek nagy tisztelői, az igazgatásnak olly sok tekintetben követésre méltó példái, a' hajdani Görög és Római népek 's a' t. Ezektől, és több efféle okoktól és tekintetektől (mellyeket azonban elő hozni nem szükséges) indittatván, egy akarattal elvégeztük, hogy az említett Nemzeti Theatromnak felépítésére, 's állandó fenn tartására megkívántató som-

mábúl reánk esendő részt mi örömmel magunkra vállaljuk, és megadandgyuk. Erre nézve meg is határoztuk, hogy e' köz haszonra tárgyazó szándéknak tellyesítését a' jövő Ország Gyűlésre küldendő követeink által is sürgetni fogjuk. Melly végzésinket Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek atyafiságos barátsággal tudtokra adván, tellyes bizodalommal vagyunk, hogy édes Hazájok iránt viseltető ösméretes szeretetekhez képest, ebbéli segedelmeket sajnálni nem fogják, hanem velünk egész hazafiúi készséggel egyet értendenek, 's a' t.

26. *Quoad querelam viduae intuitu restrictae domus suae venditionis.*

Hivatalosan jelentem; hogy N. N. özvegy' háza eladásában lett meggátoltatása miatt — a' folyó eszt. — havának 4kén tartatott kis gyűlésben — szám alatt beadott panaszának bíróiképen leendő megorvoslása, a' dolognak birói befolyás nélkül megigértt megszüntetésének reménysége alatt továbbra halasztatott. 's a' t.

27. *Tabella captivorum exhibetur.*

E' Nemes Megye' fogházába behozott, bent vagy kezes elrendeléstől, vagy itélettől függő, (avvagy megítélt, és végre hajtás), vagy felhívás alatt lévő rabokrúl, és köz Ügyész pörökrúl az e' folyó eszt. első felére készített Jegyzést, nem külömben az N. N. N. N. Uradalmaknak részérül is, a' hasonló tabellákat ide mellékelve alázatosan bemutatom.

N. N. köz Fő Ügyész.

28. *Quoad militis dimissionem.*

N. Helységéből való N. N. katona házi környüállásainak, a' katonaságból leendő végső kibocsáttatása eszközlése tekintetéből való megvizsgálására kiküldetvén, hivatalosan jelentem, hogy a' nevezett katonának kibocsáttatása iránt a' kinyomozás, és a' felírás még a' múltt esztendőben megtetvén, a' további vizgálás szükségtelen legyen.

29. *Quoad prohibendam venationem in media rata bonorum.*

Alább íratlak N. N. azon esedező levelére, melyben a' vadászatnak uradalma fele részében leendő eltilalmazása végett, az előre szükséges vizgálatoknak megtétele iránt esedezett, kiküldetve lévén, hivatalosan jelentyük, hogy az esedező' birtoka alatt lévő a, b, és c. helységeknek határait, részint az előnkbe terjesztett hiteles földabroszok, részint pedig, hol a' felmérés még meg nem történt, más vidékekhez lett alkalmaztatása és hasonlítása szerint, szorgalmasan körül tekintvén, és megvizsgálván, úgy találtuk, hogy a' kérdésben lévő határoknak ezentúl is szabadon marandandó hasonfele részének kellene öfzveséggel 2017. holdokat tenni, teszen pedig az ő öfzve vetések szerint 2279. holdokat, és így 262 holddal, mint sem kellene, többet. Ezen megvizsgálásoknak következéséül tehát valamint az eltilalmazandó, úgy a' szabadon felmarandandó részeket magok valóságos nevezettyek szerint bejelentyük. 's a' t.

30. *Quoad querelam propter onus contributionis.*

Alább íratlak — hivatalosan jelentyűk, hogy N. N. zfidónak a' köz adó fizetésében érzett terhel-
tetése miatt tett panaszait megvizsgálván, úgy talál-
tuk; hogy egyik panasza helyes, mivel a' bírók' tu-
datlanságából a' panaszolkodónak ökrei, melyek
kint a' legelőnn soha sem voltak, hanem csak istál-
lóban hizlaltatnak, és még is a' személyes felvetés-
béli öfzve íratásba szinte behozattattak; a' második
panaszának tellyességgel semmi helye azon okból
sem lehet, mivel az egéfsz reá vetett adó csak egy
fél telekes ember adóját sem tette, ámbátor ehhez
képest több terhet is méltán viselhetett 's a' t.

31. *Quoad confrontationem libellorum Perceptorum
super quanto Contributionali cum libellis
Comitatuum contributionalibus.*

Alább íratlak hivatalosan jelentyűk, hogy szem-
be egygyeztetvén az elmúltt esztendőre kivetett Me-
gyebéli hadi, és házi adónak befolyásárul tanúsá-
got tévő adófzedő hivatalnak kézi lajstromát, a' je-
len volt községek bírói előtt a' helységek' adóbéli
könyvecskéjekkel, úgy találtuk, hogy egymással
tételenként mindenekben megegyeznek; mellyről
tudósítást teszünk azon hozzá adással, hogy az adó-
jokkal kisebb summákban most is tartozó községe-
ket, tartozásoknak hová hamarább való befizetésé-
re fenyték terhe alatt kínfzerítettük; de nagyobb
tartozásban lenni tapasztalván az N. O. P. Q. R.
községeket, ezenn igen tetemes hátra maradást a'
jövő köz gyűlési tanácskozásba bemutatandónak
véllyük. Külömben pedig a' fenn álló szokásnak

követésében, egybe gyülekeztetvén mind a' négy járásbéli községek' jegyzőit, 's bírót, azoknak a' köz bátorság' épen tartását eszközölő kegyes Királyi rendfzabásoknak mindenkori engedelme, a' józan erkölcsre, szoros felvigyázásra 's jó rendtartásra intettük 's a' t.

32. *Quod querimonias dominii terrestralis contra potentiosos jurisdictionatorum suorum excessus.*

Alúl íratlak alázatosan jelentyük, hogy T. Nem. Vármegyének a' folyó hónapnak 13kánn tartatott köz gyülekezete alkalmatosságával, N. N. Úrnak mezővárosbéli jobbágysái által elkövetett hatalmaskodások, és fenyegetődzések megbüntetése végett a' T. Nem. Vármegyére beadott, 's ezennel — szám alatt ide vissza mellékeltt kérelem levelére költt rendelkezésének következtében, N. mezővárosába kimentünk, 's minekelötte a' panasz érdemét a' jobbágyságnak előladtuk volna, a' kérelemmel mellé csatolt vakmerő kifejezésekkel, és fenyegetődző szavakkal készültt levélnek íróját, és koholóit nyomozván, N. Nt, mint azon levélnek íróját kérdésre vettük, 's meg is hiteztettük; ki letett hite után az vallotta, hogy (*sequitur fassio*).

A' kinek kikérdezése ekképen meglévén, a' földes Uraság' részéről A. B. C. D. — a' jobbágysók' részéről E. F. G. 's a' t. és még Nemzetes és Vitézleő N. N. ezen T. Nem. Vármegyének Tifzti Ügyész' jelenlétében, a' kérelemlevélbéli kitételt a' T. Nem. Vármegye rendelkezésével együtt fel-

olvastuk, 's a' megjelentt panaszlott lakókat az ellenek tett vádnak miben léte iránt, vagy annak elhárítására szükséges probáknak előladása végett megszóllítottuk, kik is egyarányosan mind megerősítették előttünk azt, hogy e' levelet a' Notariusokkal ők iratták, és az abban tett kifejezéseket belé irattatni ők kívánták, 's a' t. — megösmérvén e' szerint a' lakósok a' berekben ön hatalmokkal történtt temérdek pufztítást, melly a' — szám alatt ide mellékeltt hites böcsü levél szerint — (*exponendum damnum in specie*) annyira mégyen; megösmérvén továbbha, hogy azon lázzaszító, fenyegetődző 's valóban a' belső függésnek és bátorságnak megrontására czélozó levélírása az önkényes és egyyenlő akarattyokból eredett légyen, őket felette vétkeseknek, 's a' T. Nem. Várm. rendelete által is meghatározott befogattatásra érdemeseknek lenni tapasztalván, mindnyájok közül, mostanában mind azért, hogy a' közöttök lappangó tűz ez által elfojtódgyon, 's az igaz engedelmességre a' többi villza térjen, mint azért is, hogy ezek magokat leg megátalkodottabbaknak lenni előttünk is nyilván kimutatták, nevezetesen N. N. Nt. küldöttük be a' fogházba, a' többinek pedig mikor leendő beküldtetésekre nézve, méltóztasson a' T. Nem. Vármegye megtenni a' szükséges rendeleteit.

Ötödik Szakasz.

Felírások a' Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz. *)

Repraesentationes ad Consilium Regium Locumtenentiale.

1. *Quoad manutentionem contractualis tractamenti.*

N. N. helység községének Ő Csász. Királyi Fel-
ségéhez az iránt, hogy továbbá is jobbágyi tartozá-
sok' dolgában a' kötések' értelme szerint hántas-
son vélek, benyújtott kérelemlevélnek, melly a' múltt
eszt. Szent Iván' havának 5kenn — szám alatt költt
kegyes rendelés mellett érkezett hozzánk, követke-
zésében, ez érdemben kiküldött N. N. Fő Szol-
gabíróknak jelentését, Ő Csász. Királyi Fő Her-
czegségének, és a' Nagy Méltós. Magyar Királyi
Helytartó Tanácsnak a' közlött kérelemlevélnek
vissza rekesztése mellett alázatosan felküldgyük.

*) Mivel a' tulajdonságok, minéműségek, cselekedetek,
szenvedések, és állapotok, azon üdőtül fogva, a'
mellyben e' minden teremtetett, fennállana', ezek-
nek kifejezésére szolgálható szavakat, vagy legalább
ezeknek gyökereit, már eredeti honnyokban is ös-
merni kellett a' Magyaroknak.

Kik többnyire kegyelmében és kegyességeiben ajánlottak, alázatos, és egélsz tisztelettel maradunk.

Költt 1826. eszt. Böjt' más havának 13känn N. N. mezővárássában folyvást tartott közgyülekezetünkül.

Csáfz. és Királyi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak

alázatos, 's engedelmes szolgálai
N. Vármegyének közönsége.

Vagy. N. N. 2dik Al Ispányunk N. helység' lakossainak Ő Felségéhez az iránt, hogy *jobbágyi szolgálattokra nézve tovább is a' régi kötés mellett hagyatni rendeltessenek, tett alázatos folyamodások érdemében kiküldetve lévén, olly jelentést tett, hogy az említett lakosoknak több rendbéli panaszait, az uradalmi Tifztségnek hozzá járulásával, és tífzi Ügyészünknek jelenlétében, rendszerint felvén, azokat kiegyeztetni ügyekeztek; de a' kívánt egyességet az Uradalom, és a' lakosok között éppen nem elközölhették; melly jelentését 2dik Al Ispányunknak a' múltt eszt. — havának 6känn — szám alatt költt kegyes Rendelése' következtében Ő Csáfz. Királyi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak alázatosan felküldgyük. Költt —

2. *Quoad gravamina Urbaria in cursu processuali constituta.*

N. Fülöp az iránt benyújtott esedezőlevelét méltóztatott Csáfz. Királyi Fő Herczegséged, és a'

Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' folyó elzt. Kis Alfzony' havának 29dik napján az N. — szám alatt megküldeni, hogy jobbággyai ellen folyó urbariális pöre hamaritasson, és hogy az Uradalom a' tizednek természetében való kivévése' jussában, 's birtokában megtartasson, és egyfzersmind kegyesen meghagyni, hogy az esedezőlevél' kitételről, és magárul a' kérelemről alázatos véleményünket küldenénk meg; mellyeknek is következtetésben egész alázatossággal jelentjük, hogy az Uradalom, és a' jobbággyok közt a' pör még folyamatban lévén, csak ennek végével adhattuk alázatos véleményünket.

3. *Quoad objecta urbarialia deciso Consilii Regii Locumtenentialis substrata.*

Megyénbéli N. helységeiknek földes Uraságok ellen tett panaszaira, és az Uraságnak vizsont jobbággyai ellen lévő kereseteire nézve tartatott és általunk már megvizsgáltatott egymással igen szoros egybeköttetésben lévő két rendbéli Urszéknek végzéseit minden hozzá tartozó irásokkal együtt, mint jobbággyi tárgyakat, mellyek egyenesen Ő Csász. és Királyi Fő Herczégsegédnek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak kormányozása alá tartoznak, bővebb megvizsgálás végett ide zárva ezenel feiküldjük 's a' t.

N. Vármegyének Törvényszéke.

4. *Adursoria Repraesentatio circa edendam in Urbarialibus resolutionem.*

Felséges 's a' t.

Minekutánna megyénbéli N. helységbéli adózónak urbariális pöre (vel aliud objectum) melly

általunk a' Törvényfzéki megbíralás után Ő Csász. és Királyi Felsége', és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács' elejébe, még a' múltt eszt. Sz. Jakab' havának 7kén folytatva tartatott polgári Törvényfzékünkbul bővebb megvizsgálás végett a' maga eredetében alázatosan beküldetett, mind ekkoráig vissza nem érkezett volna, az említett adózók pedig az abban foglalt több rendbéli sérelmes ügyeinek végső elhatározásáért több ízben már folyamodni meg nem szünnének, ugyanazért bátorkodunk Ő Csász. és Királyi Felsége, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács előtt azon tárgyazott pör által vizsgálásának hamarítása, és annak végső elintézése után leendő vissza küldése végett, legméllyebb alázatossággal könyörögni. 's a' t.

5. *Quoad accelerationem processus.*

Méltóztatott Ő Csász. és Királyi Felsége, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' folyó eszt. — havának 22dik napján — szám alatt költt kegyes intéző levelének értelmében megyénkbeli N. uradalomhoz tartozó a. b. c. d. helységeknek legfelsőbb helyenn tett folyamodásokat, mellyben magokat szabadságaiban megtartatni, és az urbáriumi pörnek elintéztetését sietetni kérik, Ő Csász. és Királyi Felségének, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak kegyelmes végzésébül olly kegyes útasítással hozzánk leküldeni, hogy azon urbáriumi pört a' zárnaphoz megrendelése mellett is minél előbb végképen elintéztessük.

Ezen kegyes intézetnek következtében alázatosan jelentjük, hogy az érintett N. uradalomban

a' jobbágyság és földes Uraság közt kétféle urbaniomi pör folyamatban lévén, az egyyiket több helységek az Uradalom ellen vezetik, és a' pör' hátráltatásának nem az Uradalom, hanem magok a' jobbágyok okai, melly pörnek minél előbb leendő elintéztetése végett az A. alatt intézeteinket meg is tettük. A' második pör amazoktól különböző a. b. c. d. helységeket illeti, mellyek magokat, és jobbágyi adózásaikat a' földes Úrtól kézfpenzben megváltották, és a' mellyek az Uradalom ellen szokásaikban, és szabadságokban leendő megtartás végett pört kezdettek, és az Uradalom szinte ez érdemben visszaváltó zálogos pört ő ellenek indított. Minekutánna ezen helységek közt fennforgó két rendhéli pörökre nézve mind az Uradalomnak, mind a' jobbágyság' részére kirendeltt tiszti Ügyvédnek észrevételeihez képest számos környüállások kifejtendők, és több probák előadandók volnának, és ezen okból hirtelen végekre járni nem lehetne, mind a' két részről azoknak befejezésére zárnapiúl hat hónapot rendeltünk, és a' feleket Fő Szolgabírónk által megintettük, hogy azon üdönek elérkezésével a' pöröket Törvényfzékünk eleibe megvisgálás végett okvetetlenül beadgyák, 's a' t.

6. *Submittitur Consilio Regio Locumtenentiali
processus regulatorius.*

Megyebéli N. községnek tisztviseelő Ügyéfsi pártfogása mellett az N. N. Uradalom ellen az új felméréstetés' alkalmatosságával a' határ megcsonkítása főbül indított, és az abban hozatott Ürfzéki ítéletnek jóváhagyása mellett, törvényfzékünkben által visgálta-

tatott pörét, a' midőn Felséges (Tit.) múltt eszteni-dei — havának — napján — szám alatt költt kegyes intézetnek következtében fellyebb megtekintés végett ide mellékelve alázatosan felküldenénk, kegyelmébe 's kegyeségeikbe ajánlottak 's a' t.

7. *Quoad resolutionem propter extirpaturas in praediis situatas contributioni subjiectendas alterandam.*

(*Praemittuntur resolutionis tenores*). Minekutánna azonban Hazánkknak élő törvényei az urbáriumi rendszabások, Kegyelmes Királyi rendelések, és szakadatlanul gyakorlott földes Úri jussok az irtásoknak vissza válthatását megengednék, de ezen fellyül még magától Ő Csász. Kir. Felségétől Kegyelmes Urunktól — a' mostan tartó Ország' Gyűléséhez a' Nádori porták' megigazítása, és az adó' valódi tárgya' öszveírása' módgya iránt kiadott Kegyelmes Királyi végzésében az öszve írásból mindennémű irtások a' földes Uraktól törvény szerint, mikor kívánnyák, vissza válthatók, és az adózóktól elvetethetők lévén, kihagyatni rendeltetnének, és ezen vélekedésben az Ország' Rendgyei is megállapodván, az irtásokat az adó alá szolgáló tárgyaknak öszve írásából egészen, és tökéletesen kihagyattatni meg is határozták; de ezekenn fellyül még a' földes Urakat az ő tulajdon magányos vagyonyokból, világos és meghatározott törvény nélkül az adó' tárgyának nevelésére kivetköztetni nem is lehetne, következve azoknak adó alá leendő öszve írása törvényeinkkel egyenesen megütköznék, Császári Kir. 's a' t. Tanácsot alázatosan kérjük, hogy minket törvényes jussainkban oltalmaz-

ni, ezen sérelmes kötelességtől kimenteni, és legfelsőbb helyről Ő Csász. Kir. Felségének, és az Országosan öfzve gyűltt Karoknak és Rendeknek elhatározott rendelkezéseihez, és honni törvényeinkhez képest kedvezőbb végzést kegyesen elfközőlni méltóztasson 's a' t.

8. *Quoad submissum abaestimationalem processum.*

Ámbár 1802. elfztendei — szám alatt legfelsőbb helyről érkezett kegyelmes Királyi végzésnek következtében, a' földes Uraságok, midőn a' közterheknek viselésére alkalmatlan, avvagy nagyobb vétkeket követő jobbágyoknak helyeit kiböcsültetni akarják, oda útasítva volnának, hogy az illyes kiböcsülések Úrfzék' tartása nélkül a' törvényes bizonyyságnak jelenlétében pártfogó Tifzti Ügyvédnek hozzá járulásával tellyesíttessenek, és azoknak helyébe más alkalmatosabb jobbágyok rendeltetvén a' törvényes bizonyyságnak ez iránt bemutatandó jelentései az urbariomi jegyző könyvbe vezettetessenek; mivel azonban a' Fő Méltos. M. U. Cancellariátul a' folyó elfzt. — szám alatt hozzánk intézett udvari parancsolatnak értelme szerint Megyénkbéli N. N. (*exprimuntur nomina subditorum*) engedetlen jobbágyoknak kiböcsültetésére mozdított, és Törvényfzékünkön is megvisgáltt pörét felterjesztetni rendelné, azt Csász. Kir. Fő Herczegségének és Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak fellyebbi megvisgálás végett alázatosán felterjesztük 's a' t.

9. *Quoad militis dimissionem.*

N. N. — N. Ezeredbéli köz Vitéz a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak a' közelebb múltt N.

naponn költt Kir. Rendelése szerint a' Hadi szolgálathúl csak a' szokott feltételek' tellyesítése mellett bocsáttathatván el; alázatos mély tífztelettel jelentyük; hogy mi a' Rendelést az N. N. attyával közöltettük, melly felül Szolgabírónk' hivatalos Tudósítása szerint azt felelte: (itt következik a' Felelet.)

Vagy. Melly szerint N. Capitulatio — üdeig való szolgálat — mellett adatván katonának, a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot mély tífztelettel, 's tellyes bizodalommal arra kérni bátorokdunk, hogy az N. haza bocsáttatását, hathatos közben vetése által, kegyesen kiefzközölni méltóztasson.

10. *Descriptio profugi Furis submittitur.*

Elkövetett tolvajságaiért szomszéd N. N. Vármegyében helyheztetett N. helységben elfogattott, de csak hamar szökésre vetemedett, N. Nnek személyes leírását Csásf. Kir. Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak azon alázatos kéréssel küldgyük fel: hogy az ő Ország szerte leendő kihírdettetését, és elfogatása' esetében, hozzánk szoros őrizet alatt leendő kísértetését kegyesen elrendelni méltóztassanak, A' kik 's' a' t,

11. *Consignatio alienigenarum in Comitatu degentium transmittitur.*

Megyénkben találtató külső Tartománybéli lakosoknak feljegyzéseit azon járások' részéről tett tudósításokkal együtt, mellyekben efféle lakosok nem taláttatnak, a' folyó eszt. N. hava N. napján — szám alatt költt felső rendelés' tellyesedésére ide csatolva alázatosan felküldgyük. A' kik egyébránt 's' a' t.

12. *Processus Nobilitaris transmittitur.*

Megyebéli Ügyészünk N. helységében lakósok N. N. N. ellen indított nemesség bebizonyításbéli pörét az általunk abban hozatott végső ítélettel együtt a' legfelsőbb kegyelmes megvizsgálás eljébe leendő terjesztetés végett Ő Csász. Királyi Fő Herczogségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak tartozó kötelességünk szerint, ide rekesztve, alázatos mély tisztelettel felküldgyük.

A' kik — költt — Nemesség vizsgáló Törvény-székünkben.

13. *Quoad Vaga pecora.*

Megyének N. helységéből elveszett (vagy ott feltaláltatott) bitang marhák' leírását, országsterle leendő kihirdetetések' elrendeltetése alázatos kikerése mellett Csász. Királyi Fő Herczogségednek és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak ide rekesztve mély tisztelettel felküldgyük. A' kik 's a' t.

14. *Circa ubicationem militis.*

(N. katonának élete, vagy halála kinyomoztatni kéretik) N. katonának felesége (vagy attya, vagy testvére) hozzánk benyújtott, 's alázatosan ide rekesztett folyamodásában a' fellyebb megnevezett, és (ekkor és ekkor) katonának adatott férjének élete vagy halála megtudhatása eszközéséért esedezván; mivel a' folyamodó szegény, és szükölködő állapottya tekintetéből arra, hogy maga dolgát, 's kérését a' katonai Itélőszék előtt mozdíthassa el, átallyán fogva elégtelen, Csász. Királyi Fő Herczogségedet és a' Nagy Mélt. Magyar Királyi Helyt. Tanácsot alázatos mély tisztelettel kérni bátorkodunk, hogy

az esedező férje' életének, vagy halálának a' maga úttján végére járni, 's bennünket e' részben, annak üdejében tudósítani kegyesen méltóztassanak, A' kik, 's a' t.

15. *Recommendatito pro stipendio.*

N. helységünkben lakós, és birtokos N. N. hozánk e' mai naponn benyújtott folyamodásában fiának N. Nnek. iskolai segedelempénz' felvétele eszközléseért esedezvén, mivel a' folyamodáshoz kapcsolt, 's alázatosan ide rekesztett iskolai és egyéb Tanúbizonyosságlevelekből hebizonyosodott előttünk az; hogy az esedező, több gyermekekkel megáldatott szüléktől származott tanuló ifjú N. N. erkölcsi magaviselete, 's a' tanulásban tett előmenetele által magát jelesen megkülömböztette, 's ő benne a' haza' szolgálattyára egy hasznos tag, 's új polgár látszik felnevelkedni; többször megnevezett, már külföldben is a' himlőzéstől várhatott veszedelmenné szerencsésen által verekedett, 's teste állására nézve tartós egészséget, 's életet ígérő N. N. ifjút, iskolai stipendium nyerés végett, Ő Csász. Kir. Fő Herczegségednek és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak alázatos mély tisztelettel ajánlani bátorkodunk. A' kik, 's a' t.

16. *Tabella currentis pretii frugum submittitur.*

Az kenyér, és élet, az N. közönséges piaczon e' folyó N. Hónapnak első felében folyt árát kimutató feljegyzését tartozó kötelességünk szerint ide rekesztve, alázatos mély tisztelettel felküldjük. A' kik, 's a' t.

17. *Quoad Consignationes et passuales extraneorum ex Imperio, aut Italia in Hungariam venientium, latino idiomate concinnandas.*

Azon kegyelmes Királyi rendelés, melly a' folyó eszt. szám — alatt közönségessé tétetett, a' mennyire minket arra kötelezne, hogy az örökös Német, vagy Olasz tartományokból Magyar országba állandó maradás végett bevándorlott személyeknek jegyzései, annál fogva, hogy a' Magyar nyelv azon tartományokban ösmeretlen, Deák nyelvenn készítve felküldgyük; méltán felgerjesztette bennünk azt a' kívánságot, hogy azon Tartományok is az efféle jegyzéseket, és a' szökevényeknek, vagy más akármi nevenn keresett személyeknek lajstromát vizsont Deák nyelvenn adnák ki, mivel a' német nyelvet Magyar ország' nagyobb részében a' helység' Elöljárói nem értvén, az által a' felvigyázásban, és a' rendeléseknek pontosabb tellyesítésében hátra maradások, és sok hibák is következni szoktak, mellyek külömben elmellőztethetnének, hogy ha az efféle írományok nemzeti, vagy legalább Deák nyelvenn, mellyem a' helységek' jegyzői majd általlyában mindnyájan beszélnék, és értenek, küldettetnének, kiváltképen pedig az útlevelek mellett utazó személyekre pontosabban ügyelhetnének.

Innen Ő Csász. Királyi Felségét, és a' Magyar Nagy Mélt. Kir. Helyt. Tanácsot alázatosan kérjük, méltóztasson kegyesen kiefzközölni, hogy minden efféle lajstromok és jegyzések, mellyek kivált a' személyeknek felkerestetését tárgyazzák, a' Csász. Kir. örökös Tartományok által Deák nyelvenn készíttessenek, és az útlevelek a' Magyar Or-

szághban költözőknek szinte Deák nyelvem adattas-
sanak ki.

Egyéb aránt 's a' t.

18. *Quoad numerum haidonum qd vigilias
augendam.*

A' napról napra szaporodott rabok' száma más
titkos gonofzságok' kifejtődésének meggátlása, úgy a'
köz szolgálat is nyilván megkívánván, a' belső bá-
torságnak fenntartására ügyelő tömlöcz, és egyéb
hajdúink' számának sokasítását, ebbéli kérésünk-
nek felterjesztését annyiból is elkerülhetetlenül
szükségesnek tartjuk, mivel tömlöczeink szük he-
lyennlévén egybe szorítva, ha csak elégséges szá-
mú felvígyázók által az öfzve befélgetések, és hí-
reknek közlése meg nem gátoltathatik, a' belső bá-
torság nyilvánosságos veszedelemben forog; könyör-
günk a' végett Ő Csász. Királyi Felségének, és a'
Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak, méltóz-
tassanak kegyesen megengedni, hogy öreink számát
hatal szaporíthassuk; az e' végre megkívántató köl-
tségek és kiadások a' belső bátorságra nézve meg-
szerzendő nyereség, és megnyugvás által elégsé-
gesen fognak kipótoltatni.

19. *Quoad Contributionem hostilem occasione
invasionis gallorum.*

P. P. alázatosan jelentjük, hogy minekután-
na a' Franczia ellenséges hadi seregnek Fő Kormá-
nyozája által, a' Franczia Császár parancsolattya-
ból a' Vármegyére 2 millio Franczia frankok' fi-
zetése olly meghagyással róvatott, hogy azon som-

mát száz napok' elforgása alatt minden 10 napokra egy tized részét vévén, részént kézfémben, részént gabonában, borban, vászonymban, posztóban, lovaknak állításában, és többféle hőröknek beszoigáltatásában okvetetlenül befizetessen, noha ezen intendens Generalis szűnés nélkül sürgette azon adónak a' megyebéli népre, leginkább pedig a' földes Uraságokra azonnal leendő tellyes kivetését, és felolztását, mindazonáltal azon üdöre rendeltetett Biztosság napról napra reménylvén, hogy akkori szomorú sorsának környüllálása valamelly escttel talán jobbra fog változni, később volt többféle izetlenségeket, és azon Deputatio elsőbb tagjainak, sött Elölülőjének is rabságra tett hurozoltatását is kiállani, mint sem az ellenségnek parancsolatit azonnal tellyesítette volna; de nem lehetett hallasztással a' terheltetésnek nagyságát egészen elhárítani, hanem, hogy a' kemény fenyegetések be ne tellyesíttessenek, kénytelen vala az említett Biztosság a' megyebéli földes Urakat részént személyesen, részént pedig személy viselő tisztyeiket öfzve híván, a' birtosokra olyan kivetést tenni, hogy hasonlókép mind egy erőltetett kölcsönözést kiki adgyon még egy negyed részt az 1807dik eszt. általa a' Királyi segedelemre nézve tett ajánláshoz, és így e' volt a' földes Uraságokra és birtokos nemesekre tett első kivetés.

Továbbá is sürgettetvén azon francia adónak befizetése, arra kellett az említett deputatiónak lépni, hogy mivel már akkor az adozó nép csak nem mindenétül megfosztatott, minden szabad személy, mellynek esztendőbéli jövedelme vagy fizetése vagyon, senkit ki nem hagyván, köteles legyen fizetni 100 forintúl kezdvén 500 forintig

való jövedelmektől, 's minden száztól 3 forintokat (mindegyiket 1 for. 12 kr. számlálván), 501-től kezdve 1000 forintig minden száztól 5 forintokat, 1001 forinttól kezdve 1500 forintig minden száztól 7 forint 's a' t. 3000 forintonn fellyül pedig kineknek tehetsége lelki ösméretesen rovoltasson, mivel ezen adózás is, mint erőltetett kölcsönözés úgy fog tekintetni. — 's a' t.

Vagy. A' folyó Karácsony' havának 19dik napjától Ő Csász. és Királyi Fő Herczagségétől, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácstól — szám alatt hozzánk jött kegyes intézetnek értelmé szerint annak bejelentése lévén meg hagyatva, hogy az egyházi és oskolai értékekhez tartózkodó, és a' megyében fekvő jószágokra a' Francia ellenségnek tett adózásból általunk melly rész, és ugyan az minémű mérték szerint vetetett, és öszvesen miből álló legyen? ugyanazon kegyes intézetre alázatosan jelentyük, hogy ezen megyében általlyában, és úgy szólván egy testben az egyházi és oskolai Értékekhez tartozandó jószágok, valamint a' többi megyebéli Uraságoké, terjedésekre, és haszonvételekre nézve egy sommába rovatattak. —

Vagy. Alázatosan válafozollyuk, hogy a' francia ellenségnek 1809dik eszt. történtt berohanásakor kívántatott költségeknék kivetésében 's a' t. — Az akkori Számadónk által vezetett számadásokat megtekintvén, abban az említett jószágokat a' megyebéli egyéb nemesi birtokokra felofztatni szokott zfinormérték szerint megrovattatva lenni tapasztaltuk. —

20. *Quoad gravamina incolarum N. N. ex concitatione duntaxat ad emungendam plebem proposita, puniendosque concitatores hos.*

A' múltt eszt. — Szám alatt költt kegyes intézetek mind egy tárgyott foglalván magokban, tudni illik az N. helység' régi urbariumos pörének az N. N. által lett letartóztatását, és meghamisítását, 's ebbül lett sérelmeket; mi az egész dolgot tisztiképen megvizsgálván, kiküldött Szolgabírónk-nak hivatalos jelentéseit ide csatollyuk. Kitetfszik ezen jelentésbül az is, hogy panaszaiuk egészen helytelenek, és hogy ezen nép a' csábítóknak martalékja lett, kik nekik arany hegyeket ígérnek, hogy tetfszések szerint zsarolhassák, és már annyira elkábították őket, hogy most semmi józan gondolkozású embernek nem hisznek, melly által azok czéljokat elérték, mert a' haszontalan folyamádsokra többet 2000 forint. velek, a' kik még a' rendes adóban is 3000 forint. többel adósok, elköl-tetvén, őket koldúsokká tették. Ezen ámitók kö-zül kettő megyebéli, úgy mint N. N. és N. N. kik-nek töstént való befogását, és törvényes meg-büntetését elrendeltük. De mind ezeknél nagyobb csábító valamelly N. N. ki iránt Ő Csász. és Ki-rályi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak alázatosan könyörgünk, hogy ezen csábítót felkerestetni, és a' zsarolt pénzek' visszafizetése mellett ötét vétkeihez mérsékelve büntettetni méltóztasson.

Ezen tisztí jelentésbül az is kivilágosodván, hogy ezen elcsábított emberek sokszor már Budára és Bécsbe utaztak egyedül csak a' helységek' pecsét-

tye alatt kiadott útaxó levéllel, de minekutánna ez minden felsőbb rendelkezéssel ellenkezne, méltóztasson azt kegyesen megrendelni, hogy, ha még ezen lakósok, és azoknak küldöttjei akár Budára, akár Bécsbe, ilyen úti levelekkel érkeznének, azok tüstént vílza küldetessenek.

21. *Quoad reiteratas querimonias absque fundamento positas.*

Az N. N. mezővárosoknak benyújtott számos panaszai iránt tartatott Törvényfzéknek jegyzőkönyvét, Csász. és Királyi Fő Herczegségnek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak egész alázatossággal elejébe terjesztyük. — Nyújtottak ugyan még üdö közben azon N. N. lakósok közül némelyek be a' felsőbb Helyenn könyörgő leveleket, mellyeket Csász. és Királyi Fő Herczegségnek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' múltt eszt. — szám alatt hozzánk bocsáttatni méltóztatott; de minthogy azokban, mi a' Törvényfzékünkön megvizsgálván, semmi új környülállást sem találtunk, hanem egyedül a' régi nyughatatlanságnak holmi új költeményekkel felruházott nyomait tapaszaltuk, ne hogy ezzel ismét e' tárgy függőben maradjon, ezen könyörgő leveleket különösen fel sem vettük, hanem mint a' rendesen elhatározottakkal egy értelműeket fentebb megjegyzett kegyes helytartó parancsolat' folytában alázatosan a' többi írómányai mellé kapcsolván, ismét vílza bocsátani kívántuk.

22. *Quoad restantiarum e datis per Judices oppidanos rationibus ortarum complanationem.*

N. N. lakósnak, legfelsőbb Helyenn benyújtott könyörgő levelénél fogva, mellyben a' bírók'

számadásából származott marasztalásbéli tartozások iránt, a' községnek kielégíttetéséért, avagy bátorságnak szerzéséért könyörög, méltóztatott a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' folyó eszt. — 7kén — szám alatt költt intézete (intézménnye) által kegyesen meghagyni, hogy a' könyörgő levélnek, mellyet alázatosan vissza küldünk, foglalattyaikra nézve valamint szinte arrúl is, vallyon a' megmarasztaltt Előjárók tartozásaikat megtérítették, mind ezeket környülállásosan bejelenténk.

Az ide rekefztett tífzi jelentésbül, és a' hozzá kapcsolt N. Uradalomnak kinyilatkoztatásából — kegyelmesen tudósíttatni méltóztatik a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács, hogy az N. N. Előjáróknak — eszt. fogva egész — eszt. lett számadásaikból birói ítélet által származott marasztalásaik, mellyek — for. — xr. terjednek, azért nem szedethetnek be a' végre hajtás mellett, mivel a' pör, melly irántok lefolyott, a' Királyi Táblára appelláltván, még mind ez ideig ítélet alá nem vetődött; azonban a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak — eszt. — 28kán — szám alatt költt kegyes parancsolattya' következésében a' fentebbi marasztalásbéli sommáknak erejéig a' megmarasztaltt feleknek holmi javaik bátorság okaértt zár alá vetettek. A' mi a' fent említett üdörül való számadásokat illeti, ezek közül némelleyek már megvizsgáltván, irántok semmi nehézség nem találtott, a' többi hátra lévő számadások pedig a' vizsgálttúl függnek.

Minthogy pedig az N. községben leginkább az látszik a' nyughatatlanságot nevelni, hogy a' számadásokból következett marasztalások iránt hozott

ítéletek fogamatba (executióban) még mind ez üdeig nem vévődtek, a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot alázatosan kérjük, méltóztasan azt kegyesen kiefzközölni, hogy a' mondott számadásbéli pör, melly több esztendők óta a' revisiótól függ, a' Kir. Tábla által első alkalmasággal ítélet alá vetessen 's a' t.

23. *Circa brachium ob remitentiam incolarum
benigne resolvendum.*

Az N. N. lakosoknak panaszai iránt, a' múltt eszt. Kis Álfzony' havának 21dik napján — szám alatt költt kegyes intézetére Ő Csáfz. Kir. Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak az Úrszékre tartozó tárgyaknak meghatározását, az orvoslás kívánó tárgynak megvisszátérítését, elintézését, és a' nevezett lakosoknak békessegre való intését választott tagjainkra bízuk. — Ezen kiküldöttségünk a' mostani gyűlésünkön jelentette, hogy a' megrendelt Úrszéknek tartására az Uradalom kész, de Csáfz. Kir. Fő Herczegséged, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács parancsolattjainak végre hajtását az említett lakosoknak nyakassága, kik az egész határ' haszon vételét önnön hatalmokkal elfoglalták, és az Uradalomnak járó tartózasokat megtagadták, akadályoztattya.

Ezen vakmerő zendülés, mellyet a' nevezett lakosok egyenesen a' felsőbb rendelkezések ellenére mutatnak, annál nagyobb büntetésre méltó, minthogy azzal a' köz igazság' kiszolgáltatását, és sorsok' végső elhatározását hátráltatták. Ellenkezik ez a' törvényes dolgok' folyamattjával is,

mivel hazánk' törvényei, és bevett szokásai szerint senki önnhatalmával maga bírálja nem lehet, a' nélkül, hogy a' törvénynek kemény rende­lése alá ne essen. De midőn azt tapasztaljuk, hogy a' jobbágyság tulajdon földes Urához tartozó engedelmességnek félre tételével kötelességéről lemond, és a' földes Uri igazaknak kiadását büntetésre méltó tanács' adójának alattomos sűgárlására önnhatalmával megtagadgya; valóban a' legnagyobb félelemben esünk, hogy ezen rossz példának elterjedése minden földes Úrak, és jobbágyok között lévő szerződésnek, sőt még országos alkotmányunknak is nagy veszedelemet fog okozni. Ennél fogva elfogadtuk Kiküldöttjeinknek javaslatát az iránt, hogy a' felsőbb rende­léseknek végre hajtására erő hatalom fordíttasson. De minthogy a' múltt üdöbéli tapasztalás bizonyossá tette azt, hogy a' magunk tulajdon ereje ezen végre elegendő nem lesz, egész alázasatósággal megkérjük Ö Csász. 's Királyi Fő Herczegségét, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot, hogy egy részről a' felsőbb rende­léseknek végre hajtására, más részről a' földes Uri igazaknak pártfogására segítségül hozzánk katonai erőt kirendelni méltóztasanak. Egyfzersmind az ide tartozó minden írásokat bővebb világosításnak okáért alázasatosan felküldgyük, kik különben kegyelmében 's a' t.

24. *Quoad cessationem oblatis subsidii.*

Első Al Ispányunk e' máj naponn elő mutat­ta e' folyó eízt. N. havának 22kén — Fzám alatt az ország' fzaamvevő' hivatallya által beadatott feljegyzés szerint az — eíztendőben kívántatott segedelem­béli ajánlásokból még hátra maradásba lenni véltt

sommának héfzedetése' eszkozlése végett kiadatott, és neki szolló intézetre azt nyilatkoztatván elö-
tünk, hogy az említett esztendei ajánlásokból it-
ten már nem csak semmi sincsen hátra maradás-
ban, hanem az akkori üdőben ezen ajánlások' té-
tele következésében kineveztetett Királyi Biztos N.
Nnek főbb helyre terjesztett jelentéseinek bizonyí-
tása szerint mind azok, a' mellyek ezen Várme-
gyétül kívántattak, felesleg is megvoltak adva;
tovább, hogy ámbár a' múltt esztendőben tollünk
kivántatott segedelmet egyedül a' háború folytatá-
sára ígertük, ez pedig úgy szollván már támadá-
sában megfzűntt, még is ezen ajánlásnak tellye-
sítése nem csak tovább is sürgettetik, hanem toll-
lünk még több is követeltetik, mint a' minő fel-
tétel alatt tett ígéretünk valóban állhat. Valamint
tehát első Al Ispányunknak már több izben azt
nyilatkoztattuk ki, hogy mi ezen tartozásokat, az
említett okból valóságosnak lenni meg nem ös-
merhettyük; úgy szinte most is ezen nyilatkozta-
tásunk mellett megmaradni kénytelenítetünk, ennél
fogva alázatosan esedezvén, méltóztasson Ő Csáfz.
's Királyi Fő Herczagsége, és a' Nagy Mélt. Magyar
Kir. Helyt. Tanács eszkoözlni, hogy az N. esztendő-
ben tollünk kivántatott, de általunk csak feltétel
alatt elfogadtatott segedelemnek megadásátul fel-
oldoztassunk.

Melly könyörgésünk mellett magunkat nagy
kegyelmébe és kegyességeibe ajánlván — 's a' t.

25. *Quoad manipulationem mulctarum pecunia-
riarum ab excessuosis desumptarum.*

Nem kevés megütkezésel vettük Ő Csáfz. 's Kir.
Fő Herczagségének, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir.

Helyt. Tanácsnak a' folyó eszt. — szám alatt költt azon kegyes rendelését, melly szzerint meghagyni méltóztatott, hogy mivel a' büntetésbéli pénzeknek a' házi pénztárban behozatni kelletik, azok az általunk úgy neveztetett fekete könyvbe ennekutánna be ne hozattassanak, hanem a' házi pénztárnak által adattassanak, és a' pénzekkel való illetén különözött bánás módgyával hagygyunk fel.

Mert ugyan is jól tudgyuk mi a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak, mind hazánk Fő Kormányfzékének törvényes hatalmát, és jussait, és azokat mind a' törvényeknek megtartása iránt buzgó hajlandóságunk és kötelességünk, mind pedig ezen Fő Kormányfzék iránt viseltető tífzteletünk, és bizodalmunk legkisebb részben is megsérteni nem engedik; de ellenben tudgyuk a' törvényhatóságoknak is hazánk' törvényei által megszabott jussait, és szabadságait, és valamint azokat által vettük; úgy maradékainkra is csonkítás nélkül által bocsátani kívánnjuk.

Már pedig Ő Csáfz. 's Kir. Fő Herczegsége, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács előtt is kegyesen és bölcsen tudva vagyón, hogy a' nemesi felkelésnek, segedelmeknek, és más illetén nemesi befizetéseknek pénztárai egyedül a' Megyéknek elrendelésére tartozván, azokrúl egyedül a' törvényhatóságok szoktak számot venni; ilyen lévén tehát az érdeklelt pénztár is, mellyben a' büntetésbéli fizetések nem az adófizetőköl, a' kiket a' törvény pénzzel büntetni nem enged, hanem egyedül a' nemesi szabadsággal biró személyeköl bizonyos kisebb polgári általhágások,

úgy mint tilalom törések, házak között való dohányozás, lövöldezés, és más ilyen nemű rendetlen tettek miatt szoktak behozatni, hogy ezen büntetésbéli pénzeket az adóval egybe keverni nem lehet, kegyesen elősmerni méltóztatik.

A' fellyebb megírtt kegyes rendelés annak okáért a' törvényes jussainknak szembe tűnő sérelme nélkül nem tellyesíttethetvén, ez úttal azt alázatosan kijelenteni kintelenítettünk, hogy törvényes jussainkhoz ragaszkodván, azon régi szokásunktól el nem állhatunk, Ő Csáfz. 's Kir. Fő Herczegsége, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács nem valamelly engedetlenségnek, hanem hazánk' törvényei rendelésének tulajdonítani méltóztasson. —

26. *Quoad popularem conscriptionem.*

A' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak a' folyó hónapnak 4kenn — szám alatt költt kegyelmes parancsolattyára, mellyben ezen Megyének a' népesség' öfzve íratása állapottyában Szent Iván' havának 1ső napjárúl tett felírására válaszul adatik, hogy Ő Királyi Felsége valóságos parancsolatinak ellenére a' népesezés öfzve írásának igazgatásátul semmi okoknál fogva elállani nem lehet, ugyan azért ezen munkának Szent András hónapban leendő felküldése meghagyatik, a' pénztár' megkímélése tekintetébül pedig annak a' tífztviselők által leendő folytatása rendeltetik; Ő Csáfz. 's Kir. Fő Herczegségének, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak alázatosan jelentyük: hogy

Azon okok, mellyeket a' Rendek a' népesség' öfzve írásának igazgatása ellen elő terjesztettek, a' törvényekbül vetettek, mellyek annyival erősebb-

bek, hogy midőn az 1802. esztendei törvény' 2dik czikkellye a' nemtelen nép' öfzve írását meghatározta, azt is, hogy ezen Munka esztendőnként igazgattasson, — nem rendelte meg.

Nem kívánnjuk azt vitatni, mert tagadni sem lehet — hogy azon dolgok között, mellyek a' polgári társaság' kormányozásának eszközeit, 's módgyait teszik, a' népesedés' ösmérete nem utolsó helyt foglal; de hogy mind azok között a' törvények tekintete, 's épen tartása legelső helyt érdemel, arról megvagyunk győződve, és hogy minden jól rendelt társaságok alkotói elejétől fogva ezt tartották, azt is jól tudgyuk.

A' köz védelemnek, és a' polgári alkotmány-nak ereje ezen törvényekben áll, és nincs is semmi más, a' mit egy nemzet inkább tisztelni köteles lenne, mint fejedelmét, és törvényeit. Ezen két legszentebb polgári kötelességek igen szépen öfzve eggyeztethetők, és a' törvényeknek lelkét az teszi, hogy valamint az alatta valóknak minden jussait 's cselekedeteit; úgy szinte az Uralkodónak akarattját, és parancsolattját is meghatározzák; nem lehet tehát meg nem ütközni, midőn a' népesedés öfzve írása ellen tett törvényes észre vételekre a' fellyebb tiszteltt kegyelmes parancsolatban az válaszfoltatik, hogy felséges Urunk parancsolattjától akár melly okokból is elállani nem lehet 's a' t.

27. *Quoad vecturarum bonificationem.*

Csász. 's Kir. Herczegségednek és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak, folyó eszt. — szám alatt költt kegyes parancsolattjára aláza-

tosan jelentjük, hogy a' fennt tisztelet kegyes parancsolatban érdeklett megyénkhéli — N. Pufztában lévő lakosoknak be nem számított vontatások (forspontok) iránt biztosi hivatalunktúl, a' mint annak mássában ide csatolt Jelentéséből bővebben kitetszik, azon kinyilatkoztatást nyertük, hogy az említett lakosok — Bánra rendeltetvén, a' katonaság számára lerakott tüzellő fából az illető fa mennyiségét, a' fő, és al Tiszteknek szállására elvontatták, valamint más helységbeliek, úgy ezek is ebbéli fuvarozásoktól semmi bért nem nyertek.

Vagy. Hogy az N. lakosok által követelt fuvarozás, azon fahordást jelenti, melyet ők tettek, midőn Bánra által parancsoltatván, a' katonaság számára lerakott fából, az illető fa' mennyiségét, a' fő és al Tiszteknek szállására elvontatták; de ezt, valamint ezen fuvarozást a' többi megyebéli helységek megtenni tartóznak a' nélkül, hogy az iránt nekik valami fuvarbér adattasson, vagy befizáltasson, ugyan azért a' hasonló fuvaroktól az említett lakosok is semmit sem követelhetnek.

28. *Quod subsidia occasione penuriae subditis praestita.*

Azt méltóztatott Ő Csász. és Királyi Fő Hercegsége, és a' Nagy Mélt. Magyar Királyi Helyt. Tanács az idej Pünkösdi havának 20kán — szám alatt Ő Felségének kegyelmes parancsolatjához képest rendelni, hogy azon segedelmeknek lajstromát beküldjék, mellyekkel a' Megyebéli földes Uraságok jobbággyaikat egy esztendőig fogva ápolgatták. De minekutánna ezen Megyében a' szántó

földek részszerint őfzi, részszerint tavafzi maggal mind bevoltak vetve, és senki a' lakósok közül a' szükség miatt éhel halásra nem jutott, elégséges bizonyosságul szolgálhat arra, hogy a' földes Uraságok tehetségekhez képest a' szűkölködő jobbággyaikonn segíteni iparkodtak, hanem jótéteményeiket hihetőleg köz hirre bocsátani nem akarván, a' járásbéli Szolgabíróknak igen kevesen adták be feljegyzéseiket, 's e' szerint az egész segítség mennyiségét meghatározni nem lehet. Külömben 's a' t.

29. *Quoad desumptionem ratae forensis nundinalis.*

Megyénkben kebeleztetett N. Mezővárasnak községe hozzánk nyújtott folyamodó levelében az iránt terjesztette előnkbe panaszát, hogy a' kebelében tartatni szokott vásárok' alkalmával, ugyan azon vásároknak haszonbérlei által, a' helybéli lakósoktól is helypénz fejében járuló fizetéseknek megvétele gyakoroltatik, és kérte magát ebbéli terheltetésében megkönnyebbitetni.

Mivel pedig a' folyamodó község' panaszos kitételeinek valósága, az e' tárgynak megvizsgálásában eljárult járásbéli Fő Szolgabíróknak a' mai közgyűlekezetünkben bemutatott tiszti tudósításából nyilvánosságosan kitüntt volna, mi az érdeklött helypénznek, a' helybéli lakósoktól gyakorolni szokott megvétele, a' rendes és igazságos szokással egyenesen öfzve ütközőnek ítélvén, Ő Csász. 's Királyi Fő Herczagségét, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot alázatosan megkérni bátorodunk, hogy a' mennyire a' vásári kegyelmes privilegiumnak az érdeklött helypénznek fizetéséről

szolló cikkellye a' tárgyaltt panasznak helyes, avvagy helytelen voltát tökéletesen el nem határozna; az említett kegyelmes vásári privilegium cikkellyének világos megmagyarázását, és ezen tárgynak tökéletes elhatározását a' legfelsőbb helyenn kegyelmesen és kegyesen kiefzközölni méltóztasson. Külömben—

30. *Quoad recursum viduae Perceptoris cassae convicti.*

Méltóztatott Ő Csász. és Kir. Fő Herczegsége, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' múltt elft. Szent Mihály' havának 21rül — szám alatt költt kegyes parancsolattya mellett, néhai N. N. volt Fő Adóvevő' özvegyének N. N. a' felsőbb helyenn beadott abbéli folyamodását velünk közleni, melyben férje' halála után a' számadások' megvizsgálásakor, az akkori Al Adóvevő N. N. hibája miatt — annyi ezer forint. történt megbuktatását panaszolván, hogy ebbéli veztesége megtéríttessen, ugyan most említett N. N. ellen rövid idő alatt gyűjtött nevezetes értékje iránt teendő szoros tífzi vizsgálatért, 's e' részben kinevezendő tanuinak kihallgattatásáért esedézik.

Mellynek következésében kiküldetett Tífzt viselőinknek, e' tárgyban beadott tífzi vizsgálattyok, 's minden illető írományok Törvényfzékünk alatt vizsgálat alá vetetvén; minekutánna a' folyamodó állzonságnak pufztaszóbéli állításai, illető Szolgabírónk által többszöri tudósítása után is, sem bizonyosságok' elől állításával, sem más behízonító próbákkal nem erősítetvén, a' követelésnek sikeressé tételére elégtelenek volnának, de elégtelenek

arra is, hogy a' panaszlott N. N. értékjének mi módon lett gyűjtése iránt gyanúba vetethessék, avagy saját szerzeményének igazságos volta kétségbe hozattathasson.

Mind ezeknél fogva, a' leküldött folyamodásnak vissza zárása mellett Csász. 's Királyi Fő Herczegaségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Hely. Tanácsnak az elől érdekeltt kegyes helytartói parancsolat' folytában egész alázatossággal bejelenteni kívántuk, hogy a' folyamodónak kérése megelegendő próbákkal nem támogatattik, 's azért helytelen is lévén, nem tellyesíttethetik. Mellyck után kegyelmébe kegyességekbe, és jószívűségekbe ajánlottak, alázatos és tellyestifztelettel maradunk —

31. *Quoad resolvendum salarisatum chyrurgum.*

Méltóztatott Csász. 's Királyi Fő Herczegaséged, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' folyó eszt. Kis Asszony' havának 26känn — szám alatt kibocsátott kegyes rendelkezése, Megyénk' beteg rabjai' gyógyítása körül fáradozó böcsületbéli seborvosnak N. N. fáradsága jutalmául honni pénztárunkból 100 forint. való kifizetését kegyesen most az egyszer megengedni, jövendőre azonban azt nekünk meghagyni, hogy N. helységünkbe, hol a' megye, és tömlöczházai vannak, vagy a' rendes, vagy fizetéssel való seborvosok közül egyike állandóan lakjon, vagy ha nem lakhat, legalább a' legközelebb lakó seborvos a' honni pénztár' költségeinek megkéméllése végett, oda rendeltessen, alázatosan jelenthetjük, hogy Megyénk' természetes helyeztetése miatt, a' Tifzán innen és túl való járásokra,

mindenjárások pedig a' helységek' kevés száma, kiterjedése, népesedése úgy * egymastúl való távúl fekvése miatt, újra két kerületre osztottattak fel, és így ezen felosztás szerint 3 kerületünkben vagyon egy fizetéssel való seborvos, azonban a' negyedikben, hol a' curialis, és tömlöcz házaink vannak, mind ekkoráig seborvosunk nem lévén, beteges rabjainkat fizetéssel való seborvosaink közül egyik, a' ki egyéb hivatalos foglalatosságaitól mentt volt, vagy azoknak törvényes foglalatosságaikor valamely böcsületbéli seborvosunk gyógyitgatta, Megyénk' rendes orvossát pedig elegendőkép megfelelni véllyük hivatalyának; melly okoknál fogva bátorzkodunk N. N. a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot az iránt alázatossan megkérni, hogy ezen N. kerületünkbe a' többi fizetéssel való seborvosok esztendei fizetések mellett, egy fizetéssel való seborvosnak felfogadását kegyesen megengedni méltóztasson. Kik 's a' t.

32. *Quoad dilationem Carcerum.*

Csáfz. 's Királyi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak a' folyó eszt. N. hónapnak 16dik nájjárúl — szám alatt hozzánk ugyan a' múltt eszt. — N. hónapnak 18dik napján — szám alatt költt felírásunkra intézett' kegyes parancsolattyához képest, mellyben nekünk kegyesen meghagyni méltóztatott, hogy az újonnan építtendő tömlöczöknek megkívántató tágosabb voltára a' rabok' közönséges számához mérsékelve, a' rajzolatot megigazítva küldgyük fel, egész alázatossággal az újabbi elkészített, és általunk helyesebbnek elősmertt rajzolatot, mellyben a' levelestár

mellett jegyzői hivatalunknak lakása foglaltatik, ide mellékeljük, olly alázatos kéréssel, hogy a' mostani tömlöczink' szűk, 's egészségtelen volta, következésképen az emberiség' tekintetéből ezen épületeknek felállítására nézve kegyes engedelmet adni méltóztason. Külömben 's a' t.

33. *Quoad urbarialium protocollorum submissionem.*

Jegyzőkönyveinknek kivonását, melyben a' közelebb múltt — eszt. utolsó három hónapjaiban (*vagy*, a' folyó eszt. első hat hónapban, *vagy* a' múltt eszt. második hat hónapjában, *vagy* a' múltt eszt. második felében) elől fordúltt jobbágyi tárgyak foglaltatnak, a' felsőbb rendelkezések' következésében ide rekefztve Csáfz. 's Királyi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak alázatosan felküldgyük. 's a' t.

alázatos kézíz köteles szolgái
N. Várm. Rendgyei.

Vagy. A' felsőbb kegyes rendelkezésekhez képest Csáfz. 's Királyi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak a' folyó eszt. 5dik fertályárúl készültt urbariomi jegyzőkönyvet alázatosan felterjesztvén, kegyességébe, és szíveségeikbe ajánlottak 's a' t.

alázatos 's a' t. N. Várm. közönsége.

Vagy. A' múltt eszt. 4dik fertályában meggyénkben elől fordúltt jobbágyi tárgyaknak lajstroma a' jegyzőhivatal által e' máj naponn hozzánk bemutatattván, azokat, az e' részben költt felsőbbi kegyelmes intézeteknek engedelmére ide mellékelvén, alázatosan felterjesztjük. Kik egyéb aránt —

34. *Quoad advocatum contribuentes seducentem, et emungentem puniendum.*

A' már több rendbéli felsőbb rendelkezéseknek reánk parancsolt tellyesítésében számosabb tagokból álló válaftmányunkat az iránt útasítottuk, hogy a' polgári erőnek hafználásával is, N. N. mezővárasban a' megalégedetlen lakósok között a' csendességet megsferezze, a' főbb lázítókat elfogatván, azokat az engedelmességre kötelezze, és a' fennt forgó panaszokat, élő törvényeinknek értelme szertint ugyan csak a' panaszolkodóknak hozzá jártában, és a' földes Uraságoknak meghalgtatásával kivisgállya.

Mint az e' tárgyban munkálódó válaftmányunknak jelentését, mind pedig járásbéli minden rend kívül való esete figyelemmel lévő tiftviselőnknek tudósítását ide eredetében mellékeztvén Csáfz. 's Királyi Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Királyi Helytart. Tanácsnak azon alázatos észre vétellel elő terjefsztyük, hogy mivel N. N. Ügyész az N. községhez intézet leveleivel ezen lakósok valamelly édes reménynek fénnye alatt nyughatatlanságra ösztönöztetnek, a' soksforozott levelezésekkel tiltott alattomos özfve jövetelekre, és pénzfzedésekre kénytelenítettnek, végtére illy csábitó helyheztetésekben a' felséges rendelkezéseknek, és a' mi többfzerített végzéseinknek fennyitő leltitásai ellen is engedetlenséget mutatni megnem szüntek, minekutánna az illy messzebre is terjedhető zavarodásoknak, és vétkes engedetlenségnek indító és gyámolító okát nem másban mint N. N. Prokátorban, a' ki hazugsággal tellyes szabad menetelű levelet csalfa alá írása alatt a' fenn mon-

dott lakósoknak kiadni, a' ki a' községet veszedelmes pénzfzedésekre unfzolni, és hol az eggy, hol pedig a' másik legfőbb helyekenn történtt megjelenésével, és ebbül köveztetett kedvező válaszoknak reménnyével a' tudatlan népet csábítani bátorodik, találnánk fel, az iránt tellyes alázatossággal könyörögvén, hogy ötet a' N. Ügyben leendő befolyástúl elmozdítván, Bécsbül leparancsolni, és eddig is elkövetett vétkes tettei miatt érdemlett büntetését kiefzközölni méltóztassanak. Költt 's a' t.

55. *Quoad praemiandum in persecutione praedictum gravissime sauciatum Comitatusensem vigiliarum Magistrum.*

A' belső bátorság' fenn tartására ügyelő Megyebeli katonáinknak Strázfamestere N. N. minő jeles tettekkel önnön életének feláldozása elfzántával külömböztette meg magát szolgálatbéli kötelességénn fellyül, azt Csáfz. 's Kir. Fő Herczegséged, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács Fő Szolgabíróknak ez érdemben beadott hivatalos jelentésébül, és kapcsolékaibül által látni méltóztatnak. Minthogy pedig mind a' külső, mind a' belső bátorság' fenntartóinak törekedéseik ugyan azon eggy szent célra, a' köz bátorság megfzerzésére vagynak arányozva, igazságosnak, és kötelességünknek itéllyük, hogy ezen megnyomorodott, és szolgálatra alkalmatlanná vált vitéznek jövődöbéli állapottyárul gondoskodgyunk, és annak sorsát Csáfz. 's Kir. Fő Herczegséged, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács könyörülő igazságos, és nagy lelkü itélete alá terjesszük, olly alázatos ké-

réssel, hogy mivel további szolgálatra nyert halálos sebjei által nevezett Strázfamesterünk nem alkalmatos, ezen tekintetből neki bizonyos örökös segedelempénzt kegyesen rendelni, tett vitézségiért pedig és áldozatiért, magának ugyan megérdemlett jutalmaztatásért, másoknak pedig serkentő példájokra, annak érdempénzel leendő megkülömböztetését kegyesen eszközölni méltóztatna; mert ha illyes megkülömböztetett tettek jutalom nélkül maradnak, a' gonofságok elárodván, az emberi társaság, egyik fő boldogsága, a' belső bátorság fenn nem fog tartattatni, 's a' t.

36. *Quoad regulationem Urbarialem susceptam, et ex incidenti hujus enatam resistantiam incolarum brachio militari mediante reperimendam.*

Megyénkben, jelesen pedig szomszéd N. Vármegyével határozó N. járásban helyheztetett N. helysége, Ö Felsége, mostani uralkodó Fejedelmünk által T. T. Familiának kegyelmesen által adatván, minthogy ezen Kameralis helység is a' többiekkel együtt, az első foglalás rendetlen állapottyában, a' mint t. i. a' jobbágyok üdörül üdöre részint a' Tifztség' tudta és megegyezése mellett, részint pedig alattomosan is, azon egéfszen erdős határokat a' nép' szaporodásához képest irtogatták, 's fotonkint, és minden renden kívül magok használások alá vonták, mind belső telekeire szerteszéllyel helyheztetve vala, mind külső földgyeire nézve minden nyomás, vagy vető rend nélkül tartatott 's használtatott az említett birtokos által, a' föld művelésnek hasznosabb, és rendesebb volta, úgy a' helybéli bátorság 's a' jó rend' megállapí-

tása' czéllyábúl, mivel a' házaknak az erdőkben szertefzéllyel, 's nagyobb távúlságra való helyheztetése, úgy a' külső szántó földekenn felállított szállások azon vidék' bátorságának, és a' jó rendnek nagy akadályára voltak, azon helység' mind külső, mind belső telekeire nézve újonnan felmértetett, 's a' belső telekek ugyan rendes sorban egyyenlő kiterjedésű telekekben, a' külső jobbágyi földek pedig hasonlóul rendes dűllőkben a' jobbágyoknak földmérői munkával kiosztattak.

Ezen új rendnek behozása a' rendtelenséghez nagyon hozzá szokott Oláh népnek 's' jóhbágyságnak éppen nem tetfzván, maid csak hamar, a' midőn a' regulázás e' Megye által történtt megálapítás után tellesítésbe vetetett, az iránt való békételenségeket több rendbéli folyamodó levelek által kimutatták, mellyre előterjesztetett panaszok mindenkor nyomban kiküldött Megyei tífztviselők által a' hely' színénn megvizsgáltatván, azok a' panaszok mivóltához, és igazságához képest orvosoltattak, az újonnan történtt felosztás, az urbariális rendszabásokhoz képest megvizsgáltatott, a' hely színénn megfzemléltetett, és a' szükséges igazítások elhatározásával meghitelesítettvén, az új mérésbéli írómányok e' Megyénk további megvizsgálás, és a' felsőbb ítéletek' elejébe leendő előterjesztés végett bemutatattak.

Azonban ezen békételen község némelly tehetősebb lakós társaik által, kik a' szegényebb lakósoktúl jobbágyi földeket az urbariális rendszabások ellen nagyobb mennyiséggel öfzve vásárlottak, és azokat a' többi jóhbágyság' rövidségével, 's a' földes Uraság' jussainak megzavarodásával hafz-

nálták, felingereltetvén, ezen újonnan történt mérés által szokott rendszerint kilzabott földeiket el nem fogadták 's először ugyan a' földes Uraság' hatalmát, melly által földgyeiknek rendes használására szorítottak, nyakokból kivetvén, a' földméről munka által húzott barázdákat lármás zendüléssel egészen megsemmisítették, a' düllők és szántóföldek' jeleit elrontották, 's kevés vetéseiket a' régi rendetlenül használt földgyeikbe vetvén, az Uraságot is rendbe fzedett tulajdon majorság' földgyeinek használásától, és művelésétől hatalmas ellenkezésel gátolták.

Illy szomorú helyheztetésben a' földes Uraság' Uri jussainak, és tulajdonának védelme, 's zenebonás jobbágyainak lecsendesítése végett, hozánk folyamodván, ügyekezünk ezen folyamodásra az itt fekvő végzésünk szerint Megyei erővel minden kitelhető szép és csendes módon a' tartozó engedelmeséget béhozni; de már annyira mentt vakmerőségek, hogy a' járásbéli Szolgabíró igazgatása alatt kiküldött Megyei erőnek magokat ellen szegezvén, azt ellenséges felzendüléssel a' határból kikergetni semmit nem átalították.

Ámbár ekkor a' hatalmas bánása, és engedetlensége ezen községnek nyilvános léve, kívántuk azt még is jó módon maga rendgyébe hozni, mellyhez képest újonnan egy Küldöttséget a' hely' színe az ide rekesztett végzésünk értelménél fogva olly útasítással kirendeltünk, hogy ha valamelly hijánosság a' felmérésben tapasztaltatna, azt a' hely' színe megvizsgálván, minden jó móddal orvosolják 's a' népet a' felsőbb rendelkezésekhez alkalmaztatott Megyei végzésekről értelmesen tudó-

sítván, őket az engedelemre, a' törvényes hatalomtól való függésre, és nyugalomra bírják; de melly fogantatya lett légyen ezen mindent nyomosan elintézni ügyekező Küldöttségnek is, az ismét itt fekvő bemutatás nyilvánosságossá teszi.

Ebből is már a' népnek megátalkodott engedetlensége, 's makatsága kitetszvé, kívántuk nyilvánosságos engedetlenségeket azzal elnyomni: hogy a' Küldöttség által kinyomozott izgatóit, 's ingerlőit a' népnek Törvényes fenyíték alá vonatni, 's e' szerint őket végzésünk következésében a' meghatározott Törvényfűzék' elejébe járásbéli Fő Szolgabírónk által behozatni rendeltük; de ezen rendelkezésünket Szolgabírónk már szép móddal erő nélkül, a' mint az 5dik szám alatt fekvő jelentés mutattya, nem tellyesithetvén, arra a' célra nagyobb Megyei erőt is olly utasítás mellett kirendeltünk: hogy minden vigyázattal, 's figyelmetesen elhárítandó vérengzés nélkül e' Megyei végzést, az engedetlen jobbágyok' elfogása által tellyesítse; minémű lett légyen azonban ezen jó és szelídebb módon alkalmaztatott erőnek, 's intézeteknek fogantatya, az 6dik szám alatt fekvő több rendű jelentések bővebben előadgyák.

Minthogy tehát ezen bemutatásokból nyilván kitetszene: hogy ezen N. helységbeli számosabb község a' jó rendek 's az Haza' Törvényes alkotmányával ellenkező rendetlen akaratossága mellett megátalkodva maradván, nem csak a' földes Uri jussokat, és hatalmat egészen megtapodta, sőt annak nyilván való ellenségévé válván, azt minden hozzá tartozó tagjaival a' helység' határából egészen kiháborgatta, hanem annak felette a' Ma-

gye' Törvényhatóságát is egészen kivétvén, magát függetlenségbe, 's önkényes akarattya után vetette, 's ezen engedetlenségét 's függetlenségét pedig hatalmas ellent állással, 's birtokában lévő fegyvereivel végső elszánással fenntartani kívánván, és ezen egygy akaratú elszánásra magokat több izbéli Eszküvésekkel lekötöztetvén, e' Megyénk' nagyobb, 's számosabb erejét, nem lévén annak, az ellenséges bánás semmiképen megengedve, lármás, és ellenséges támadással megszalasztotta, 's elszélesztette, sőt ezen pártoskodásoknak további fenntartására szünet nélkül az egész Helység maga is talponn, 's öldöklő szerfszámokkal fegyverkezve, mint egygy Táborban lévén, a' szomszéd csendes Helységek' községet, 's lakosait is majd ezen békételen ügyöknek közössé tételével, majd pedig tiltott védelmére való ingerlésekkel a' törvényes hatalom ellen való feltámadásra, 's ezen Megye'köz bátorságának, 's csendességének felháborítására, és így tilalmas szövekezésre birni ügyekeznek.

Valamint ezen történetről Csáfz. 's Kir. Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak alázatos jelentésünket tenni kötelességünknek tartjuk, úgy más részről, minekutánna minden szelidebb módokat, immáron óhajtott fogamat nélkül használtunk, és azt is nyilván előre látnánk: hogy a' határos szomszéd Helységekben nem ugyan egész világosságra hozott, de bizonyos talponn gyanított eggyetértés miatt, a' honni erőhatalmat vérontás nélkül célra nem vezethetnénk, a' megháborított közbátorsága pedig ezen vidéknek hirtelen is nyomos orvoslást kívánna, Csáfz. 's Kir. Fő Herczegségednél, és a' Nagy Mélt.

Magyar Kir. Helyt. Tanácsnál az iránt alázatos folyamodásunkat tenni szükségesnek ítéltük: hogy a' kívántt csendesség, jó rend, és törvényes hatalom iránt tartozó engedetlenségnek, úgy a' közbátorság' helyre állítására 600 főbül álló gyalog katonai segédet megyénkbe a' sokszor említett felzendültt Helység' fízínere minden haladék nélkül kiküldetni méltóztatnának.

Kik is egyébaránt kegyelmébe 's a' t.

37. *Circa reprimendos abusús; et excessus
Civicorum arendatorum.*

Több panaszok tétettek illető Fő Szolgabírónk elejébe, az iránt: hogy szabad Királyi N. Várasában az illető haszonbérlo (arendator) a' vásári vámnak, helypénznek, és a' legelő bérnek meghatározásánn túl az adófizető lakosokonn sok igazságtalan zsarolásokat elkövetett; mellyeket tisztí kötelességihez képest megvizsgálván, a' tapasztaltattakról ezen tudósítását terjesztette előnkbe, mellyet ide csatolva Csász. 's Kir. Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak egész alázatossággal által küldünk olly kéréssel, hogy minekutánna a' panaszlott vám haszonbérlo hártátalanul vadázza a' nyerességet, és hogy azt elérhesse, nincsen azon zsarolás neme, a' mellyet allatomos útakonn, és módokon el ne követne, méltóztassanak Szabad Királyi N. Várasa' Tanácsának kegyesen megparancsolni, hogy az efféle csalálkodásoknak, és törvénytelen zsarolásoknak gát vettessen, annyival is inkább, holott az adozó népenn általyán fogva úgy is annyi teher fekszik, hogy nem lehet felesleg való pénze, mellyet a'

vám haszonbérle kívánságának áldozhatna, következésképen a' mi rajta a' vámhafzon bérle által zsaroltatik, az a' közönséges adónak pótolásátul vonattatik el. Kik 's a' t.

38. *Circa substantiam Nobilium Hungararum
militaribus officialibus nuptarum iudicio
militari haud obnoxiam.*

Ő Csász. 's Királyi Fő Herczegségének, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak, a' katonai törvényhatóság alá tartozó személyekhez férjhez mentt Magyar Nemes Afzonyok iránt a' folyó eszt. — havának 13rúl — szám alatt velünk közlött kegyelmes rendelésnek következésében e' következő éfzrevételeinket, 's kérésünket bátorkodunk Csász. 's Kir. Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak elejébe terjesztetni. Mi az említett kegyelmes parancsolatot csak hazai törvényeink értelmében kívánnjuk vetetni, mellyek a' birtokos, és nem birtokos Nemesek, és Nemes Afzonyok között azon külömbséget, mellyet az érdeklött parancsolat feltenni láttatik, tellyességgel nem ösmerik, és azokat a' személyes igazakra nézve mindenekben egyyenlökké tefzik. — Távul legyen igazság szerető szívrünkül, hogy mi a' katonai Törvényhatóságnak jussait legkevesebbé is csorbítani kívánnánk; de vízfönt nekünk is megfog engedtetni, hogy nemesi szabadságunk' fenntartására egélf figyelmetességgel ügyellyünk; végre minthogy a' katonai Itélőfzékek' bírósága a' törvényekben tellyességgel nem gyökerezethetik, 's ennél fogva azoknak ítéletei ellent állással büntelenül megakadályoztathatnak, magoknak a' pörle-

kedőknek java sem engedi azt meg, hogy a' Nemes születésű Alfzonyok az említett katonai Itélőszékek alá vettessenek.

Jól lehet továbbá azon kegyelmes Királyi parancsolatban a' szükséges vigyázatok megtetettek, 's hogy hazai törvényeinknek szentsége semmi legkisebb sértődést ne szenvedgyen, mindazonáltal bátorkodunk Ö Csász. 's Kir. Fő Herczagségét, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsot alázatos tisztelettel arra kérni, hogy ezen Királyi parancsolatnak csak hazai törvényeink' értelmében való gyakorlására (a' mennyiben azokkal nem ellenkezik) és azoknak minden abból származható megsértődéseinek elkerülésére, továbbá is felvigyázni méltóztassanak 's a' t.

39. *Quoad normam tractamenti duarum oppidanarum communitatum.*

A' midőn az N. N. és N. N. mezővárosok' urbaniomos pörét az abban hozatott ítéletek', és főbb parancsolatok' végre hajtásáru! szólló eredeti levéllel együtt a' felvisgálás végett Csász. 's Királyi Fő Herczagségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak tartozó kötelességünkhez képest alázatosan felküldenénk, nem mulaszthattuk el ez úttal, midőn ezen hofizat, és ezen községeknek temérdek pénzbeli költségébe álló regulatio már is végére hajol, azon környüállásokat bejelenteni, mellyek ezen két községnek állapottyát jövődre is érdekelhetik.

Az A. és B. betűvel jeleltt, és tíz efzt. határozott tractamentummal való be nem elégedését ezen két községnek nem csak a' végrehajtás levélnek fog-

lalattyai, de az alatt, míg az igaztétel (*executio*) folyamatba vala, a' két község' részérül készült és ide rekesztett folyamodások nyilvánosságossá teszik, mellynek okát leginkább abban találjuk, hogy a' tractamentum, mellynek hosszabb, vagy örökre való alkalmaztatásába találhatták volna fel a' két községek nyugodalmokat, csak hat éfztendőre terjesztetett volna.

Meg kell pedig igazán vallanunk, hogy valamint egy részérül az úri jusok' sértését, mindenkor szorgalmasan ohajtyuk elmellőzni, úgy más részérül, ha, és a' mennyire az adófizető nép' sorsa forog kérdésbe, köteleseknek nézzük magunkat, annak állapotját istápolni, és ugyan, hogy Csász.'s Királyi Fő Herczegségednek, és a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak ezen két község' regulatiójának folytába mind a' két részérül való csatolások iránt annyiból, a' mennyire ezeknek alapottya megyénk' befolyására nézve is köz figyelmünket sürgeti, voltakép való tudománnya lehessen, azokat előladni nem csak bátorzkodunk, de ezt a' jövődő kimenetelek iránt lehető vádoltatásunk' megelőzésére, kötelességünknek is tartjuk.

(*Sequuntur adjuncta localia.*)

A' földes Uradalomnak régtől fenn álló abbéli bánásmódgya, hogy ezen községek' lakossainak minden belső, és külső ház' folyásaikra való szabad eladását, 's vételét elfzenvedte, odáig kecssegettette a' földnépét, hogy ez által a' községek a' népességre nézve felette megszorodtak, mellynek üdörül üdöre a' lett a' következése, hogy a' rendszerint való adózásnak osztó módgya is, többnyire a' népet vévén tárgyúl, most már nagy részét viseli egész megyénk adóbéli, és más kötelességek' terheinek,

Méltán tartunk tehát attúl, hogy valamint e' két község illy régi kedvezések mellett eddig öfzve állott, úgy a' kedvezések' megfzoritása után elfzélledgyen, megýenk' érezhetöbb csonkulásával.

Tekintvén tehát már az eddig folyó, ezen urbariális regulatiónak hofzas és mind a' két részröl költséges helyheztetését, de azt is, hogy ezen két községet a' nyugalom alá hozhassuk vífza, melyre nézve a' bizonytalanság' félelménn fogva mezei fzorgalmatosságában is nagy részént való csükenését tapasztaltuk, alázatos vélekedésünket egész ezen tárgyra nézve abban bátorkodunk elől terjefzteni, hogy az említett tractamentum vagy örökre, a' mit ugyan a' földes Uradalom' további károsodása, vagy jussai csonkulása félelme nélkül bátran elfogadhat, vagy ha csak hofzabb üdöre is terjefztetik, és ezen fellyül, ha azon pénzbéli fizetésnek terhétül, melyet a' földes Uradalom N. alatt sürget, minden a' községek részéröl az Uradalom ellen fenn álló keresetekbe való betudás nélkül, vépképen fel fog oldoztatni.

Hatodik Szakasz.

A' Nagy Méltóságú Magyar Kir. Helytartó Tanácsnak
intéző Leveli. *)

Intimata Exc. Consilii Regii Locumtenen- tialis Hungarici.

1. *Quoad revisum urbarialem processum.*

Méltóságos, Fő Tisztelendő T. N. Nemzetes, és Vitézlő Rende! N. N. Jobbágyságnak az Uradalom ellen folytatott, és a' tituláltt Rende által a' múltt esztendőben Pünkösöd' havának 9dik napjárúl a' felsőbb vizsgálás végett felküldött urbarium pörében, melly minden ahhoz tartozó írományokkal együtt ide vílza rekesztetik, a' Törvényfzéknek ítélete a' 2. 3. pontokra nézve helyben hagyat-

*) Szükséges, hogy az új szó magyar gyökből származzon, a' Magyar nyelvnek lelke szerint képeztessen, és érthető legyen, mert ellenkező esetben még kevesebbet ér, mint ha idegen lenne. — —

Ölellyük a' már régen vártt alkalmatosságot; védi Királyunk, a' nemzet Fejedelmének törvénnye megindította jó szándékunkat, mikor azt rendelte, hogy itthon a' köz ügyek körül anyanyelvünk legyen az Ország' kormánynyelve.

ván, a' tituláltt Rendek oda útasíttatnak, hogy azon erdő vágásokban, mellyek az erdőtisztnek véleménynye szerint is, az erdőknek védelmezése nélkül a' szabad legelésre már 1824kor alkalmasak lehetnek volna, a' tilalomnak felbontásával, a' közös legeltetést azonnal megengedgyék, jövődre pedig egymás után a' felnevekedő vágásokat, mihelyest az Uradalom, a' tiszti Ügyvéd, és a' törvényes bizonyság által egyetértőleg teendő vizálatból kifog tétzeni, hogy a' fák azon magosságot már elérték, melly szerint azokban az oda hajtandó marhák többé kárt nem tehetnek, a' közös legelés végett felszabadítani elne mulassák, egyébaránt ezen pörbéli írómányokat, a' további folytatás végett, az illető Úrfékhöz, e' következő útasítással küldvén vílfa.

1ször. Hogy a' mi illeti a' réteknek panaszlott fogyatkozását, ennek nyomai, a' D. betű alatt lévő böcsűben valósággal találtván, ezen hiányosság' helyes felfedezése, és szükséges kipótlása végett, a' rétek újonnan és olly móddal sorba szedetessenek, hogy a' vidéknek különböző minéműségéhez képest, annyi négy oldalú ölek vetessenek egy kaszálló alá, a' mennyi egy székér szénát valósággal teremhet, melly mérték megállapíttván, a' jobbágyoknak járó kaszállók száma kiszakasztasson, és az e' részben használandó földmérői számítás a' pörbéli írómányokhoz rekesztessen.

2ször. A' záporok' kimosása által a' szántóföldekben, okozott hiányosságok nem a' végrehajtás' alkalmatosságával, midőn több új kérdések támadhatnak, mellyek újabb tanakodásra fognak al-

kalmatosságot szolgáltatni, hanem mindgyárt az Úrfék' alkalmatosságával földmérőiképen kinyomoztatván, minden egyes jobbágy' fogyatkozásának különös meghatározásával, hasonloképen a' pörhez foglaltassanak.

Melly pontok ekképen folyamathan tetetvén, bővebben kifejtetvén, és minnél előbb elhatározatván, ezen írományok a' szokott útonn ide újra felküldetessenek.

Költt Budánn a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács által 1826. eízt. Pünkösöd' havának 4dik napján tartatott tanács' ülésébül, az itt fellyebb tituláltt Rendeknek jó akarója, minden kéízség-gel valói.

N. N. N. N. 's a' t.

2. *Quoad supernatantiam intravillanorum qualiter assummendam.*

P. P. meghagyatik, hogy a' házhelyi telekek' felesleg valóságát, ha a' rét helyett adódott, mint rét a' házhelytül elválasztatván, mind a' fundualis könyvbül, mind az urbariomi tabéllák azon rubrikájábül, hol a' házhely vagyon feljelelve, kihagyattasson, és csak a' rétek' sorában a' rét mennyiségét kijelentő módon jeleltessen fel; ha pedig az éréntett felesleg valóságok nem rétbéli, hanem házhelyi természetben adva volnának, akkor mind a' funduálisban, mind az urbariális tabellákban házhelyi mértékkel jeleltessenek fel, hozzá értvén, hogy a' járandóságot fellyül halladó házhelyek rétbén adattathatnak, de nem réti, hanem házhelyi mértékkel véve, ha pedig a' rétbéli hiányosság

a' belső házhelyi felesleg valósággal egészen ki nem potoltathatnék akkor földekben kell azt ki-pótolni. Külömben a' Törvényfzéli ítélet helyben hagyatik azon hozzá adással, hogy a' vonyós marhák' számára a' tilos mindenkor a' földes Uraság' befolyásával tétesen.

3. *Quoad conservationem Communitatis N. N.
in suis beneficiis.*

P. P. Mivel az Nbéli városi községnek az Uradalom ellen tett panaszairól végben vitt, és a' folyó eszt. Szent Jakab havának 12. napján tartott közgyülekezetéből felküldött vizgálatból, melly nagyobb részről az Uradalomnak kinyilatkoztatásán épült, ki nem tetfzene az: vallyon a' városi községnek hafzon vételei iránt, a' tizti Ügyésznek pártfogása mellett a' rendfzabási vizgálat előbb végbe vitettett é? arra nézve Ö Felsége kegyelmesen parancsollyá, hogy a' folyamodó községnek panaszai, a' tizti Ügyésznek hozzá járulásával újabban megvizgáltatván, a' panaszolkodó városiak mind azon hafzonvételekben, a' mellyeknek több esztendőbeli békességes bírását a' vizgálatkor megbizonyíthattyák, az Uradalomnak minden további tilalmazása nélkül tizti hatalommal is megtartassanak, f zabadon fenn maradván azok iránt az Uradalomnak a' szokott törvényes út.

A' mi az előbbeni Uradalmi Ügyész ellen tett panaszt illeti, minthogy a' földes Urak tiztyeiknek vissz a' élésérül felelni, jobbággyaiknak pedig igazságot szolgálni tartoznak, a' fenn titulált Rendek e' részben a' törvényeknek, és főbb rendelkezéseknek tellyesítésére útasíttatnak.

4. *Quoad assistentiam Statui Ecclesiastico in reprimenda immoralitate e parte Civilium Jurisdictionum tribuendam.*

Ő Felségének nevében minden polgári hatalmaknak szoros kötelességül tétetik, hogy minek-utánna több esetek után észre vetetett, hogy midőn az Egyházi hatalmok az erkölcs' romlásának meggátoltatására a' házasság' töréseknek, és ágyasok' tartásának eltörültetésére a' polgári hatalmaknak segedelmiért folyamodnak, némellyek a' törvényes segítséget annak üde ében megadni elmulasztják, vagy a' célnak elérésére szükséges eszközökkel csak restül állanak elő, ezentúl a' köz boldogságnak elérésére vezető ezen hivatalos kötelességeknek egyik fő részét hathatosan, és serényen betölteni, azok ellen, a' kik a' köz botránkozásra okot nyújtanak, minden személy válogatás nélkül törvényes hatalommal élni, és az Egyházi törvényhatóságoknak a' kívánt segédelmet nyomban megadni el ne mulassák. 's a' t.

5. *Quoad applicationem alumnorum e Theresiana Academia excedentium.*

Ő Császári Királyi Felsége Kegyelmesen elhatározni méltóztatott, hogy a' Bécsi Theresianumi Akademiából kijövő ifjak, ha jó erkölcsök, és a' tudományokban való előmenetek felül jó bizonyáglevelet mutatnak elő, a' hajlandóságokkal meg-eggyező közönséges hivatalokhoz alkalmaztassanak, és addig is, még a' rendszerint való fizetést megnyerhetnék, tehetségekhez képest mérséklendő segédelmet fognak szedni, és ennél fogva, a' kiknek

ízüldői tellyeséggel semmi vagyonnal nem bírnak, a' Királyi pénztárból esztendőnként 300 Rfkat fognak segedelemül nyerni. 's a' t.

6. *Quoad operum impressionem.*

Mint hogy Ő Csász. Királyi Felsége Kegyelmesen parancsolni méltóztatott, hogy a' múltt esztendőkhben (*citantur datum, et numeri intimatorum*) költt rendelések, mellyek Izerint tiltatik, hogy afféle munkákat, ha mindgyárt kisebbek is, mellyeknek kinyomtatása a' Csász. Királyi tartományokban előre meg nem engedtetik, a' külső Országokban se legyen szabad kinyomtattatni, újra közönségesé tétessenek, annál fogva ezen Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács, azon felsőbb rendeléseknek közre hirdetését meghaggya a' fent tituláltt Rendekeknek. —

7. *Quoad praecavendas expilationes et latrocinia.*

A' rablásoknak, és haramiáskodásoknak meggátolása végett Ő Felsége e' következendőket méltóztatott kegyelmesen rendelni.

1ször. Hogy a' köznép a' lopásoktól, és rablásoktól annál inkább elrettennyen, azt hirdetteti Ő Felsége, hogy nem csak magok a' rablók kemény büntetéssel fognak illetetni, hanem az ő nemzetségek is számkivetésbe küldettetni.

2ször. Ha pedig valamelly helységnek lakósai a' megtámadáskor segítségre menni késnének, vagy akár miképen a' szerencsétlennnek vedelmére lenni nem akarnának, a' rablás által okozott kárnak megtérítésére ölzveségesen kötelesek lesznek. Mi-

vel pedig a' helybéli Elöljáróknak fő kötelességek, hogy a' fejedelem, és törvényes tisztségeknek parancsolatit teljesítsék, ha ők ebben röstök lellz-
nek, a' kárnak megtérítésére ők is köteleztes-
senek.

5szor. Hogy azok méltó jutalmokat vegyék, kik serénységet mutatnak az efféle rablók' megfo-
gásában, jelenteti Ő Felsége, hogy nem csak az
ilyen rablóknak elevenen való megfogattásoktól
50 forintot, az üldöztetés közben való megölettekért
pedig 25 forintot fognak nyerni, hanem még a'
veszedelemnek nagyságához képest, különös jutal-
makkal is megajándékoztatnak.

4szer. Nagyobb bátorságnak okáért az erdők-
ben széllel épült házak öfzve huzattassanak, a' ke-
vés házakból lévő helyek nagyobb helységekre vál-
toztassanak, és kiváltképen az erdők közül az or-
szág út mellé szállíttassanak.

5szor. Az efféle öfzve szállított Faluknak föl-
deiket, ha az helység' fekvése megengedi, telekekre
kell osztani, hogy a' földművelés szine alatt az er-
dőkben ne koborolhassanak a' lakósok; de ezen
felosztáskor vígyázva el kell azt is kerülni, hogy
nagy gyümölcsös kertek ne adassanak a' házak' vé-
gében, mert ezek a' tolvajoknak járására igen al-
kalmatosak.

6szor. Végre Ő Felsége' nevével a' Nagy Mélt.
Magyar Kir. Helyt. Tanács arra ébresztgeti a' fenn
tituláltt Rendeiket, hogy a' helységekből a' közön-
ges csordákat, és marha őriztetést azon okból be-
hozatni igyekezzenek, hogy az üfűség az ollyan
őrzés' alkalmatosságával megne vesztegettesék.

8. *Quoad praedicata Nobilium.*

A' mi a' mellék nevet illeti: nem minden jószágos Nemes ember tulajdoníthatta azt magának, hanem csak ama régi tős, gyökös adományosok, kik már a' régi írományokban a' féle mellék névvel bírtak, vagy az utobbiak közül azok, kik adományi jószággal együtt, avvagy pedig különös kegyelemlevélben mellék névvel is egyfeszetsmind megtiszteltettek.

9. *Quoad repraesentationes et relationes qualiter instituendas.*

— Kegyelmes Királyi parancsolat azt rendeli: hogy mindenféle tárgyakról való elküldendő felírások' foglalattjai rövidek legyenek, és csak a' dologra tartozandók adattassanak elől, nem külömben a' dolog' világosítására, vagy megmutatására szükséges bizonyítványok el ne maradgyanak, a' kérdés' állapottya, és a' formáltató kételkedés, 's a' dologra tartozandók általlátható szavakkal adassanak elől, az elől adott dolog iránt hozatandó ítélet tételre szükséges környűlállások egyrűl egyig elől számláltassanak, és annyira megmagyaráztassanak, hogy a' felső helynek semmi kételkedése többé ne lehessen, és a' dolog iránt semmi bővebb értésítésre üdő vezetés nélkül többé szükség ne legyen.

10. *In processu nobilitari.*

A' folyó efzt. Böjt' más havának 25dik napján felküldött, innén pedig Ő Felsége elejébe terjesztett N. N. nemzetiségnek Nemességét bebizonyító

pör' környüállását megkívánván, hogy az Anyakönyv' kivonása (*extractus libri baptisatorum*), melly — szám alatt szemléltetik, újonnan hiteleztesen meg, a' tituláltt Rendeknek Ő Felsége' kegyelmes parancsolattyaúból az érdeklött Nemességét bebizonyító pör' írománnyait vissza rekesztvén, meghagyatik, hogy az említett részies kiírás' hitelezését elzközöllyék, 's a' pörhöz csatolván, azt felsőbb megvisgálás végett ismét felküldgyék.

11. *Praecautiones quoad judaeorum in regnum immissionem.*

Megparancsoltatik. 1ször: Hogy a' határbéli harminczadok olyan zfidót, ki előbbi lakásának bizonyosága nélkül jön, be ne erefzenek; ha pedig olly bizonyosága volna is, de ide lakó képen jönni fzándékozna, ha csak ezen Királyi Helyt. Tanács' engedelmét nem mutattya, vissza igazítassék; minden efféle levelek nélkül járó zfidók, mint koborlók, úgy tekintessenek.

2szor. Azon helyenn, hol lakni kíván, mind az országos tífztségnél, mind a' zfidó községnél tartozik ezen Királyi Helyt. Tanács' levelével igazjárását megbizonyítani, hol ezen község különös lajstromba fogja az ilyen jövevényeket beíratni.

3. Minden zfidó község tartozzon esztendőnkint az ország' tífztségének minden kebelében lakó zfidóknak tellyes leírását beadni, melly alkalmatossággal ha kitudódna, hogy ott alattomban bejött zfidók tartózkodnának, a' zfidó község' maga költségénn az ilyen törvénytelen vendégeket az eredetek' helyére vissza igazítani köteles lészén.

4szer. A' vásárookra jövő, vagy más járathban lévő zsidókra nézve az rendeltetik, hogy azon tífzt-segek, mellyekben tartózkodnak, olly levelet a' gyanak, mellyben az ő személyes leírások, járásoknak oka, és az engedelemlevél' erejének üdeje meghatározasson. Kik vagy ilyen levél nélkül, vagy az engedelem' üdejénél tovább mulatnának, mint kóborlók, úgy tekintessenek.

A' szabadlevelek nem csak a' külföldi, hanem az országbeli zsidókra nézve is szükségesek lesznek, olyanképen, hogy Ő Felsége különös parancsolatya szerint akármi okból járnának az országban, olly szabad járáslevelet mutassanak az ő helybeli tífztségeiktől, mellyben az ő személyes leírások és járások' oka kijelentessen.

Azon zsidók iránt pedig, kik 1790dik eszt, fogva bezzállottak, azt méltóztatott Ő Felsége kegyelmesen rendelni, hogy ezek most öfzve íratassanak, és az illendő hatalom előtt, mind előbbeni életeknek módgyát, mind mostani élelmekre való elégséges voltokat megbizonyítsák, máskép az országból kiigazíttassanak.

12. *Quoad valorem schaedarum bancalium.*

Mind a' Magyar országban, mind a' külföldönn támadott hírek eggy üdötül fogva nagy aggodalomba ejtették a' lakósokat, mintha a' hécsi bankó czéduláknak nevezeti böcsök törvényes alább fizáltás által megfogna kisebbülni. Ezen aggodalom most annál inkább nevedett, mivel éppen a' külföldre lévő bankó czéduláknak visszamlása miatt a' pénzváltóknál hirtelen böcsök nagyon lezál-

lott, a' készpénzé pedig felmentt. Erre nézve Ő Felsége minden örökös tartományaiban az országos Tifztségek által minden alattvalóinak tudtokra adatni kegyelmesen meghagyta, hogy Ő Felsége tulajdon felséges Nevében bizonyosoká téteti mindnyájokat, hogy ámbár a' több esztendőig folytatott költséges háborúk által nagyon megterheltetett; de még is nincsen az országos költekezés olly szorultt állapotban, hogy ollyan erőszakos eszközökhöz kényteleníttessen nyúlni, a' millyen volna a' folyamatban lévő bankó czédulák' nevezeti böcsének törvényes alább szállítása. Maga elejébe terjesztetvén tehát Ő Felsége az országos költekezés' állapottyát, tellyességgel idegen attúl, hogy afféle módokon válasszon, annál is inkább, mivel többször tapasztalván kedves jobbággyainak cselekedettel megbizonyított ingadozatlan hivségeket, mind maga Ő Felsége' személyéhez, mind a' hazához képest; most is tellyes nyugalommal hiszi, hogy mindnyájan öszveségesen, és kiki különösen birtokainak mivoltához képest legnagyobb készséggel fogja segíteni azon igazságos eszközökkel, mellyeket Ő éppen most akar a' bankó czédulák, és a' status kötelező levelei böcsének felemelésére, nem különben a' status esztendőnként való költségeinek kielégítésére elővenni.

13. *Quoad imminutionem pecuniae papyraceae.*

Azon nagy és fontos okok, mellyek a' bankó czéduláknak hamarabb való megkevesítésekre czéloznak, arra birták Ő Felségét, hogy e' következőket rendelje:

1ször. Hogy minden harminczadokom lévő adók, kivévén azokat, mellyeket már úgy is pen-

gő pénzben kell fizetni, az eddig lévő adónn kívül
háztól ötvenre, azaz minden krajczár helyett 16
krajczárra emeltessenek, mind a' külföldi határo-
kon, mind pedig a' Német tartományok' vég he-
lyeikenn, és ezen adózás Szent Mihály' havának
első napjával kezdődgyék.

2fzor. A' postapénz 's a' t. —

14. *Quoad alimentationem stativantis militiae.*

A' fekvő katonaságnak tartására megkívántató
ételembéli szereknek felosztása tárgyában, a' leg-
felsőbb helyről kiadott kegyelmes parancsolatnak
következéséül meghaggya e' Nagy Mélt. Magyar
Kir. Helyt. Tanács a' fennt tituláltt Rendeeknek,
hogy mindenféle szereknek felosztása, a' helységek-
nek, az adózásbéli könyveitől különböző köny-
vekben, a' felvetett mennyiségnek, és minéműség-
nek, úgy melly célra való rendeltetésének feljegy-
zésével rendesen beirattasson; azon esetekben pe-
dig, *a' hol az illy osztások nem az közönséges
ülésekben, hanem az illető járásokban tétetnek
meg, a' tífztviselők azon felosztást a' közönség-
nek mindenkor bejelenteni tartozzanak. 's a' t.

15. *Quoad ablicentiationem militum.*

A' régen óhajtott békesség már helyre állván,
a' katonaságnak elbocsátatására való nézve Ő Fel-
sége e' következendőkét méltóztatott kegyelmesen
megállapítani. Hogy az elbocsátatásra való nézve
az 1810dik eízt. a' békesség üdejére kif zabott
rendtartások legyenek zfinormértékül; ezen ki-
vül, hogy a' Franczia, és Nápoly Országokban

ör állásonn lévő katonák, ha már azok az üdeig való szolgálattok' (Capitulationalis) esztendeit eltöltötték, vagy azok csak a' háború' üdejére állítottak, annyiban fognak elbocsáttatni, a' mennyiben a' külső hatalmasságokkal való egygyezés a' katonaság' megkevesebbítését megfogja engedni. Következésképen, hogy az oda haza elkerülhetetlenül szükségeseznek elbocsátások, az 1811dik eszt. Boldog Allzony' havának 2känn — számalatt költt útasítás szerint engedtetik meg.

Mivel pedig több Vármegyék által a' végképen való elbocsátásra olly katonai személyek adatattak elő, a' kik a' rendszabások szerint még eddig csak szabadsággal bocsátathattak el, fenn tituláltt Rendeeknek meghagyatik, hogy e' végre az oda haza elkerülhetetlenül szükségesek: úgymint egyes fiak, házi gazdák iránt a' folyamodások, a' tiszti hivatal szerint megteendő vizsgálattal mindenik iránt külön külön ezen Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácshoz újabban felküldettessenek.

16. *Quoad invalidorum provisionem.*

Az Invalidus katonák felül Ő Felsége által kiadatott következő kegyelmes meghatározás tudtúl adatik a' fenn tituláltt Rendeeknek:

Minekutánna az 1813. és 1814dik eszt. háborúk (mellyeknek kimenetele a' már igen megértölenedett köz bátorságot előbbeni lábára vissza tette) a' katonaságnak vitézségei által szerencsésen befejeztetett, természetes volt azon következés, hogy valamint az eddig volt szokásonn fellyül, sokkal nagyobb számú katonaság a' vér piaczára.

kivitetett, úgy hasonloképen azon nagy számhoz mértékelve az invalidus katonáknak száma is nagyobbra és majd már 50 ezernél nagyobbra nevedett, a' kik testi erejeket, és egészségeket a' köz jóért feláldozván, méltán kívánhatták, hogy élelmek' sorsa valamivel jobbítasson.

Ő Csász. Királyi Felsége, minekutánna meglenne győzöttetve a' fellyül, hogy a' felséges pénztár ezen megfzaporodott Invalidusoknak táplálására elégtelen, semmit jobban nem kívánna, mint ha a' hazafiak ezen emberi társak iránt tartozó háladátosságokat bébizonyítanák.

Valamint a' többi örökös tartományokban már megtörténtt, úgy hasonlóképpen Magyar Országtól is reményli, hogy legalább azon invalidus katonák, kik az 1813. 1814. és 1815dik eszt. azokká lettek, a' közönséges táplálás alá vétetnének, ugyan e' végre minden földes Uraságok, varasi és helységbéli közönségek, úgy más egyes személyek is, hogy a' kérdésben lévő invalidus katonákat minden erőltetés nélkül felsegéllyék, a' leghathatósabb módokon ösztönöztessenek.

Egyébbaránt, hogy ezen tárgyban bizonyos egyarányosság tartasson, és az által könnyebbítesse, e' következők határozottak meg:

1ször. Az 1813. 1814. és 1815dik eszt. Invalidusokká lett megyebéli katonáknak lajstroma közöltetik.

2ször. Hogy az ollyatén gondviselés alá által vett invalidus egész élete napjáig az alatt maradjon, mivel annak megváltoztatása sok nehézséget húzna maga után. Hogy ha mindazonáltal

az invalidus a' maga természete által magát fzenvedhetetlenné tenné, vagy ellenben az erejét felül haladó munkákra szoríttatván, azokat el nem viselhetné, mind a' két résznek szabadságában fog állani, az eggyezéstül elállani,

3szor. Hogy üdőjártával minden nehézségek elmellőztessenek, az ajánlások írásbéli kinyilatkoztatásban adattassanak be, és megtartatván, felölök jelentés tétessen, az invalidus katonák pedig oda útasíttassanak, hogy könyvecskét tartván, mindent, a' mit ajándékul kapnak, abba bele írjanak.

4szer. Az ollyaténn halálíg gondviselés alá által vett invalidusok a' háború üdejében az ispitályhéli szolgálatokra fordíttathatnak, és ha házasságra lépni akarnak, az illető Hadi Fő Tanácstól engedelmét kérni tartoznak, és minden esztendőben az illető Verbung commandonál (verbúáló kormány) megjelenjenek.

5szor. Midőn Ő Felségének ezen atyai szándéka az illető tisztviselek által végre fog hajtattatni, egyszersmind olly rendelés tétessen, hogy a' Lelkipáftorok is ezen hasznos czélt hathatósan elől segéllyék.

Vagy. Értésekre adatik a' fenn tituláltt Rendeknek, hogy a' majd 20 esztendeig tartó véres háború alatt az elerőtlenedett katonáknak száma közel 50 ezerre szaporodván, minekutánna az ezeknek tartásokrúl gondoskodó köz intézet 6 ezer főnél többet be nem foghatna, és a' Kir. kincstár is annyi embert érdemeihez képest jobhalkán nem tarthatna, Ő Felsége az ő hív alattavalóit szólíttya meg, hogy az 1813. 1814. és

1815dik eszt. dücsöséges hadviselés alatt erőtlenségre jutott katonákról nemes adakozással gondoskodgyanak, melly minden erőltetés nélkül könnyen megtörténhetik, ha a' földes Urak, és a' helységbéli községek a' magok kebeléből származottakat ápolgatások alá elfogadni, úgy más eggyes személyek is a' hasonló érdemű vitézeket pártul fogni kélzek lesznek.

Hogy azonban ezen nemes czélt annál könnyebben ellehessen érni, a' következő rendszabások vétetnek fel zfinór mértékül. 's a' t.

17. *Quoad provisionem transeunalis militiae.*

A' kerefztől menő többféle katonaságnak kiszabott útazása rendgyét, és tartásbéli mennyiségét elő adó feljegyzés a' szükséges rendelkezéseknek megtétele végett ide csatolva közöltetik.

18. *Quoad ablicentiatos milites.*

Az N. Megyéből származó, 's többféle hadi seregekből szabadsággal haza bocsátatott katonák' feljegyzései e' vegett küldetnek meg a' fenn titulált Rendeknek, hogy a' múltt esztendőben — szám alatt kiadattatott útasításhoz képest a' megye környékében szüntelen szem előtt tartattassanak.

Vagy. Katonáknak feljegyzései — a' múlt eszt. — szám alatt kiadott útasításhoz képest, a' szabadsággal haza bocsátandók' feljegyzésében leendő haszon vétel végett küldetnek meg.

19. *Quoad translocationem et provisionem Stativantis militiae.*

Válafzúl adatik, hogy az N. gyalog Serege két századgyának N. várassából a' Megyebéli szomszéd

helyekre rendeltetett elszállítása tudományúl vétetvén, e' megyében fekvő lovasság mind addig, míg a' dolog könnyebbítésére új segedelmek magokat elő nem adgyák, tovább is meghagyatik. Mindazonáltal megkérettetett a' Fő Hadi Kormányfő az iránt, hogy az említett lovasságot, a' mennyiben felesleg való számú volna, minél előbb a' rendszerint való mennyiségre határozta. Továbbá: hogy az N. gyalog seregének két századgya a' felsőbb rendelések szerint, nem csak a' megkívántató élelmet, hanem a' strázfák szükségére való fát, és gyertyát is, úgy szintén a' Tisztek, ha azoknak tüzelő fájok, a' katonai rendszabás szerint jár, azon módon, mint a' városban volt, ennek utánna is a' Királyi élésházból fogják venni, s ekképen az adozó népre a' szállás adásonn kívül, melléért a' háló krajczár' kifizetése a' Fő Hadi Kormányfőknél sürgettetett, semmiféle más teher ne háromollyon.

20. *Quoad distinctiva militum signa.*

Minthogy a' katonai rendtartásnak 13dik §sa szerint az 1813. és 1814. esztendőben az ellenség' elejébe kiállított katonai seregnek kiofztogatott ágyú keresztekből álló emlékeztető jel, csak a' becsületnek bélyege, és a' vérbéli fogságokra lett íteltetés által vesztetik el, erre nézve, a' kik valamelly bűn miatt pálcza ütésekre íteltetnek, azokról ezen jel, csak a' fenyítésnek üdejére vetetessen el, a' mellét kifzenvedvén, az ismét nékiek vissza adattasson.

21. *Quoad profugos milites.*

Némelly szökött katonának feljegyzése, a' felkerestetés, és ha megtaláltatnának, a' legköze-

lebb lévő katonai Előljárásnak leendő által adatás végett, egyszersmind pedig azoknak, a' kik közülök e' megye' környékéből valók volnának, magok saját értékekből (vagyonnyokból) a' Királyi pénztár' kármentsége megszerzése okáért, küldetnek meg.

22. *Quoad mendicationem militum.*

Az erőtelen katonák' koldulásának meggátlása iránt tétetett rendelésekről olly meghagyással tudósítatnak a' fenn tituláltt Rende'k, hogy a' valóságos erőtelen kolduló katonákat a' közelebb lévő katonai Előljárásnak által adni el ne mulassák.

23. *Quoad remunerationem militum.*

Ő Felsőge kegyelmesen azt méltóztatott rendelni, hogy a' katonai személyek' számára rendelő nagyobb jutalmazó fizetésre nézve, a' folyamodó személynek bővebb megvizsgálása iránt kiadandó bizonyságlevelet, az országnak Fő Orvosa, vagy az illető első Orvos a' maga alá írásával erősítse meg.

24. *Quoad regulationem viatorum.*

A' Megyebéli kádárookra nézve következő rendszabásoknak tökéletes teljesítése meghagyatik; hogy 1szor az edényeket szélbe ki ne égessék; 2szor a' midőn efféle edényeket kiégetnek, olyankor ne dohányozzanak; 3szor az ebbéli kiégetést vagy a' vízzel megtöltött kád mellett vigyék végbe; 4szer mind a' mostani, mind pedig a' jövődöbéli mesterek az ebbéli kiégetésre szükséges bolthajtási kony-

hákat csináltassanak, köteles lévén a' mondott konyhába vízzel töltött kádót tartani.

25. *Quoad emacillationem bonarum carniū.*

Minden előjárók figyelmes szemmel vigyázzanak, hogy a' hús' drágasága miatt a' mézfárosok azon veszedelmes vakmerőségre ne vetemedgyenek, hogy vagy döglött, vagy beteges marhát vágjanak, minthogy ez legbizonyosabb oka lehetne a' jövődöbéli ragadós nyavalyáknak; tehát az efféle vétkesek kemény büntetés alá vetessenek.

26. *Quoad extraneos in regnum immigrantes.*

Azon külföldi személyek, kik az ő hatalmaságok szabadság leveleik nélkül jönnek határainkon által, kérdeztessenek meg, hogy mikép táplálhatták életeket? Ha katonáskodni való kedvek vagyon, az országban lévő regimentekhez adattassanak; ha pedig más mesterségből kívánnának élni, határoztasson meg engedelem leveleikben, hogy hová tartoznak menni. Ott pedig a' helybéli Elöljárók vigyázással tartoznak reájok lenni, és magok viseletéről a' Felsőbbséget, a' midőn szükséges leszén, tudósítani; más efféle személyek, kik élelmekről nem gondoskodhatnak, hogy mint koldusok, az országnak terhére ne legyenek, a' határoktól viílza igazítassanak.

27. *Quoad restantias Camerales.*

Némelly hátra lévő Cameralis taxáknak feljegyzése azon útasítással a' fennt tituláltt Rendeeknek küldetik meg, hogy az abban kitett sommák

befzedettessenek, és a' legközelebb lévő só vagy hárminczadbeli tífzttségnek által adattassanak, és ennek tellyesítésérül az említett feljegyzésnek vissza küldésével jelentés tetessen; azon esetben pedig, ha azon pénzek be nem fzedetethetnének, annak okai bemutatassanak.

28. *Arcentur a sedibus Dominalibus*

Magistratuales.

A' múltt Szent Iván' havának 25dik napján — szám alatt a' megtartás okáért költt azon kegyelmes parancsolat, hogy a' Megyebeli Tífztviselők a' törvényes bizonyzágon kívül, az Úr székekenn sem Elöl Ülő, sem együtt ítélő Táblabíró képen jelen ne legyenek, az adó fzedőkre, és számvevőkre is az újabbi legfelsőbb rendelés szerínt kiterjed.

29. *Quod eliminatos extraneos.*

Az Austriai tartományokból kitiltatott külső Országbeli személyeknek feljegyzése az illendő haszon vétel végett küldetik meg.

30. *Quoad terminos edictales.*

Utasítatnak a' fennt tituláltt Rendek, hogy midőn a' férjeiket, vagy feleségeiket hitetlenül elhagyott személyeknek a' megjelenésre, 's az eltávozás okának hebizonyítására üdő határt kirendelnek, azoknak hitbéli vallásokat világosan bejelentsék, az üdő határokat pedig tekintvén, mind a' kihirdetésre, mind az illető feleknek megjelenésekre elegendő legyen.

31. *Quoad molitores.*

Meghagyatik a' fenn tituláltt Rendeknek, hogy a' molnároknak járandó részt, 's a' kenyér mérté-

ket tekintetbe vévén, minden környüállásokat a' tárgynak fontosságához képest meghatározzanak, és az iránt a' köz végzéseknél tellyesítést eszközöllyék, és az általhágókat keményen megbüntessék.

32. *Quoad penuriam frugum praecavendam.*

Meghagyatik a' fenn tituláltt Rendeknek, hogy minden gondoskodásokat és ügyekezeteiket arra fordítsák, hogy az üdei szük termésbül származható éhségnek eltávoztatása okáért az adozó népnek szántó földgyei bevetettessenek, a' szükölködők számára kívántató szemes jószág a' földes Uraságok által üdönek előtte el ne adattasson, vagy a' pálinka, vagy sörfőzésre ne fordítasson; továbbá a' boltbéli portékák és egyéb eszközöknek a' gabonából való felcserélése keményen megtiltasson, a' szegényebb lakosok pedig arra szorítassanak, hogy munka, fuvar, és nyomtatás által keressék kenyeret, mellyre minden községnél különös vigyázat rendeltessen 's az előljárok oda útasítassanak, hogy az községnek különös gazdaságából bejövő gabona el ne adattasson, hanem a' legszegényebb lakosok' számára szolgályn; a' kik pedig minden segedelem nélkül szükölködnek, az olyanoknak, előre bocsátván az öfzve írást, a' közönség részérül a' kívánt segedelem halasztás nélkül megadattasson.

Ezen Rendelésnek következésében a' feleletnek az illető feleket érdeklő terhe alatt Királyi kegyelmes meghagyásbül az iránt íntetnek a' fenn tituláltt Rendek, hogy az öfzve vetés iránt minden kitelhető módon gondoskodván, az illető tífztviselők által a' megyebéli földes Uraságokat, a' mennyire a' magok szükségénn fellyül való gabonájok vol-

na, a' jobbágyoknak e' részben adandó segítségre, és a' kebelebeli adózoknak a' jövő aratásig leendő kiszolgáltatására fogamatossan buzdítani el ne mulassák, az iránt tett intézetekről pedig jelentést tegyenek. Továbba oda útasíttatnak, hogy a' termésnek állapotját kebelére nézve minél előbb megtudván, és az élelembéli szükséget tapasztalván, és fontolóra vévén minden helybeli környülállásokat, az éhségnek eltávoztatására szolgáló elfközökrül tanácskozzanak, és iránta jó üdejénn hafznos rendeléseket tegyenek.

33. *In Contributionalibus.*

Minthogy legfőbb helyenn tapasztaltatott, hogy némelly Vármegyékben a' tiztviselők a' Vármegyének végzése nélkül az adózókra pénzt vetnek ki, és azon sommákat magok is kezeken forgatták; arra való nézve Ő Felsége a' jó rendnek fenntartására kegyelmesen parancsolni méltóztatott, hogy a' tiztviselők terhe, és a' környülállásokhoz képest megtérítés alatt is eltiltassanak, hogy az adózókra akár pénzben, akár pedig termesztményekben a' Vármegyé' tudta nélkül kivetéseket tenni ne bátorkogyanak, ha csak annak szükségét a' Vármegyé is helyesnek nem találandgya, és a' kivetésnek kulcsa és módgya ki nem munkáltatik.

34. *Quoad pecunias in cursu constitutas.*

A' törvényes folyamatban lévő minden némű arany és ezüst pénzeknek, és egyfzersmind az azok iránt mind a' köz pénztárokat, mind a' magányos személyeket illető rendszabást magában foglaló jegyzés a' kihirdettetés végett ide csatolva megküldetik.

35. *Quoad expensas in transpositas in Gyrgatum.*

Válaszúl adatik, hogy mivel a' Bécsi tébolyodottak háza senkit ingyen ki nem tarthatna, a' mennyire N. N. feleségétül a' szerencsétlen férjéért való fizetés ki nem kerülhetné, a' múltt elzt. — Izám alatt költt felsőbb rendelés következésében a' szükséges költségek a' házi pénztár által fizettessenek ki. —

36. *Quoad recompensationem onerum occasione hostilis invasionis ineompententer impositorum.*

Minekutánna Páris várassában kötött békeség czikkelyeihez képest reményleni lehetne, hogy az 1809. elztendőbéli háború alkalmatosságával, már a' fegyver nyugvás alatt, sőt a' békeség kötés után is elszedett lovak, ökrök, 's koscsik által okozott károk' megtérítését Párisban tartandó comissio eszközölni fogja; arra való nézve az efféle kár vallásokról szólló lajstromok most olly útasítással küldetnek vissza a' fennt titulált Rendeknek, hogy az újonnan kézfizitendő jegyzésben megkülömböztessenek azon lovak, ökrök, és szekerek, mellyek a' fegyver nyugvás alatt, és ismét, a' mellyek már a' békeség kötés után az ellenség által erő hatalommal elfoglaltattak, olly meghagyással mindazonáltal, hogy az efféle károk, minden kitelhető módon minél hitelesebben behizonyitassanak, és ha másként nem lehetne, meghiteztetett tanúknak vallásaikkal mind az elhajtásnak valósága, mind a' kárnak mennyisége megerősitessék, értetődván, hogy az efféle irományokat mind Deák, vagy némelly részben Német nyelvonn kellettik kézfiziteni, 's az előbbeni lajstrom-

mal egygyetemben ide megküldeni, hogy a' jövő esztendei Bóldog Áfzony' havának 20dik napjáig okvetetlenül a' Párisi Biztosság kezénél lehessenek. —

57. *Quoad Captivorum tractamentum.*

A' Raboknak egyyenlő tartásokra nézve Ő Császári Királyi Felsége által kegyelmesen meghatározottat.

1ször. Hogy minden rabnak naponként két font kenyér, és e' mellett főtt étel is a' házi pénztárból kiadasson, melly költséget a' rab tulajdon vagyonyyából vissza téríteni köteleztetik.

2ször. Szabad legyen a' rabnak elítéltetése előtt, ha módgyában van, jobb eledellekkel is élni.

3ször. Mindenféle rab, még az adó'fizető is, a' kiknek tulajdon, őket illető vagyonyyok találattik, az egész fogsága üdeje alatt reá tett költséget, ha a' vád alúl egéfzen fel nem oldoztatik, megtéríteni tartozzon.

4szer. A' gyanúságból elfogatott tolvajok tehát, valamint azok is, a' kik vagy ártatlanoknak találtatnak, vagy a' szükséges probáknak hiányossága miatt szabadon bocsáttatnak, a' tartásokra tett költségnek vissza fizetésétül feloldoztatnak.

5ször. Mihelyest a' bűnös fogságban tétetik, és a' körülállásokból a' vádnak valósága kiteszik, a' rabnak javai azonnal öfzve íratván, törvényyes zár alá vetessenek, úgy mindazonáltal, hogy a' rabnak ártatlan felesége, vagy gyermekei szükséges tartásoktól meg ne fosztassanak.

6szor. Ezen öfzve írás mindenkor a' köz Ügyésznek kérésére, az Elöl Ülőnek rendeléséből, és a' rabnak attyafiai, 's a' helybéli hitesek előtt tessen meg.

7szer. Ha a' rab valamelly kárnak, vagy megölettetettnek díjában elmarasztatik, vagy onnyábúl mindenkor először ezek fizettessenek, úgy annakutánna, ha valamije még fennmaradna, az a' tartására tett költségekre fordítasson.

8szor. Hogy a' házi pénztárnak a' rabok' tartása valamelly részben megtérítessen, szükséges lészzen.

a). Hogy ha az elfogatott személynél valamelly pénz, vagy más féle javak találatnak, és azoknak tulajdonossa nem találkozik, azok a' házi pénztárnak megtérítésére fordítassanak.

b). Mindenféle rabok, a' kik munkára nem ítéltetnek is, kinekkinek személyéhez alkalmaztatott munkában foglalatostkoddassanak, és a' munkának bére meghatározatván, annak egygy része a' rabnak számára eltétessen, és kiszabadulásának üdejekor által adasson, más része pedig a' közönséges pénztárban behozattasson; arra pedig felvígyáztasson, hogy a' rabok sem a' tífztviselőknék, sem pedig más személyeknek ingyen 's minden fizetés nélkül ne dolgozzanak.

c). A' melly pénz akár a' köz segedelem kérésből, akár valamelly jótévőnek adományyábúl bevétetik, az egéfzen a' rabnak tartására fordítasson.

d). Mind ezen bevételekről, és kiadásokról rendes számadás vitessen, és ez mindenkor a' házi pénztárnak számadásához kapcsolatasson. 's a' t.

38. *Quoad profugi perquisitionem.*

— N. N. fzemélyes leírása azon meghagyással küldetik által, hogy az felkerestessen, és a' kézre kerülhetés' esetében N. városnak jó őrizet alatt által küldtessen.

Vagy. Hogy annak felkerestetése, és megfogattatása iránt azonnal hathatós intézeteket 's a' kézre kerülhetés' esetében arról jelentést tegyenek.

39. *Quoad subsidium per incendium damnificatis colligendum.*

N. Vármegyében lévő 'N. Mező Városban az idei Pünkös'd havának 16känn kiütött szerencsétlen tűziveszedelem által nagyon megkárosított lakósok' számára felebaráti segedelem ízedetni rendeltetik.

40. *Quoad sodales opificium.*

A' Czéheknek jobb rendbe ízedetésére nézve Ő Felsége kegyelmesen azt rendelni méltóztatott, hogy minden Czéh eggy utazó könyvet tartván, abba jegyeztessen fel, hol, miképen, és mennyi üdeig dolgozott ez, vagy ama' mester legény, és minémű erkölcsi tulajdonságokkal birt? —

41. *Quoad abaestimationem sessionum.*

N. N. lakós N. N. jobbágyi helye' elvétele miatt tett panasz'a' érdemében a' folyó eszt. N. havának 26känn terjesztetett felírásokra válfoltatik, hogy mivel a' folyamodó a' kérdéses

házhely' földjeinek művelésére megkívántató tehetséggel szükölködven, azon fellyül engedetlennek és makacsnak lenni, sőt az Uradalmi járandóságot is megtagadni bizonyíttatnék, ugyanazért nem hafználván neki az általa elő hozott örökösödés jussa, kérésétül elmozdittatik.

Vagy. Az N. N. lakósok' házhelyeiknek kiböcsültetése iránt e' folyó eszt. felküldött irományok, semmi észrevétel e' részbe elő nem fordulván, a' tituláltt Rendeeknek vissz a küldetnek olly meghagyással, hogy az illetén elböcsültetések' esetében a' múltt esztendőekben — szám alatt közben jött Királyi rendszabásokhoz magokat alkalmaztassák.

42. *Quoad coordinationem oppidani Magistratus.*

Az N. Uradalmi Ügyvédnek N. N. Mezőváras ellen folytatott pöre, melyet a' tituláltt Rende e' folyó eszt. — szám alatt felküldtötek, vissz a küldetik olly útasítással, hogy a' folyó eszt. — szám alatt érkezett kegyes parancsolatnak következésében Ő Felségének kegyelmes akarattya sz erint azon pörben a' törvényszéknek ítélete helyben hagyattatván, a' vá rasi lakósoknak rendszabásúl kiadattasson; mivel pedig a' vá rasi lakósok között támafztandó pöröknek megítélésére nézve az előbbi szokás, és a' tanácsnak miképen volt elrendeltetése meg nem világosíttatott, ezek újonnan vizgálat alá vetetvén, ne hogy ebben is a' szabad akaratú függésnek hely maradgyon, a' fenn tituláltt Rende által a' helybéli körülállásokhoz alkalmaztandó rendszabások, melyek sz erint, mind a' Tanács' intézete alá bizattandó pörök, mind a'

taksák meghatározatván, kidolgoztassanak, és ezek nem csak a' várasiaknak, hanem az Uradalomnak is zlínormértékül szolgályanak.

43. *Quoad arendatores ovium.*

A' közelebb múltt eszt. Karácsony' havának 1ső napján költt felírásokra, mellyel a' birkát tartó N. árendásoknak földes Uraságok ellen indított pörét felküldették, ezennel válaszoltatik a' titulált Rendeeknek: minthogy a' felpörös árendásoknak az 1ső szám alatt való írómánnyal vitatott jó lelkűségeknek megczáfolására köteles a' földes Uraság azt megmutatni, elsőben, hogy az előbbeni esztendőkhben is a' birkák' öfzve számolása' alkalmával, két tavali bárány egy öreg juh számba vetetett, 's továbbá azt is, hogy a' meghatározott szám felett találtt birkák a' fellyebb való esztendőkhben, vagy valósággal elfoglaltattak, vagy pedig az — esztendei — szám alatt innen költt rendelésnél fogva a' meghatározott számra az Uraság által folyvást leszállítottak légyen, az első feltételnek pedig egyedül a' 22dik számú jegyzésben találtatván nyoma, a' nélkül mindazonáltal, hogy akár ezen, akár pedig a' 19. és 21dik számú jegyzésekben foglaltt nevezetesebb felesleg való tavali bárányok' és birkák' sommája az Uraság' rendelésébül, vagy elfoglaltatott, vagy pedig a' meghatározott számra szorittatott volna, 's azon fogva méltán lehetne kételkedni a' felyül, vallyon a' földes Uraságnak illy forma engedő bánás módgyában való birodalom nem birhattaë a' birkát tartó árendásokat, a' nagyobb számú tavali bárányok' jó lélekkel való tartására? azért tehát oda útasít-

tatnak a' tituláltt Rendék, hogy az Ide vissza mel-
lékeltt pörbéli irományokat, az előbbeniek kime-
rítő felvilágosításáért, az illető Úrszékhez vissza
igazítsák, 's annak üdejében a' szokott fellyebb vi-
tel után ismét ide felküldgyék. Költt Budán 's a' t.

44. *Quoad loca sepulturis destinata.*

A' megholtak' testének eltemetésére nézve méltóztatott Ő Csász. Királyi Felsége e' következen-
döket rendelni:

1ször. Mivel múltt eízt. — költt Felséges ud-
vari határozásnál fogva, az egészének közönsége-
sen lehető fennt tarthatása tekintetéből megtilta-
tott volt, hogy az olyan Templomokban, melyek-
nek sírboltjai (cryptái) nincsenek, a' megholtak-
nak teste ne temessenek; azért ezen tilalmazó ren-
delés nyomán ismét közönségesen kihirdettessen,
és annak tellyesítésére minden törvényhatóságok
vígýázzanak.

2ször. Hogy a' kőfalból épített és azzal bol-
tozott sirokba temetkezhessenek ugyan, de il-
lyen feltétel, és vígyázat alatt, hogy az illye-
tén sírboltoknak torkai, és bejáró helyei ne le-
gyenek benn a' Templomban, hanem azon kívül
építessenek, és valahányszor valaki oda temette-
tik, mind annyiszor azon bejáró helyek jó ke-
mény kőfallal rakattassanak, és vakoltassanak be.

3ször. Hogy a' Templomokon kívül, és azokhoz
nem mellze lévő czintermekben való temetkezés
közönségesen tiltassék meg, sőt az illetén czin-
termek egészen rontassanak el, és a' polgári tör-
vényhatalmak a' városokon, vagy falukon kívül
lévő temető helyeket mutassanak ki.

4szer. Hogy az N. eszt. Pünkösdi havának 30kán költt és ezen Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács által az iránt — szám alatt közönségesen kiadott rendelés újra hirdettessen ki: hogy, mivel tapasztaltatott, hogy az Oláhok' temetése' alkalmazásával a' megholttnak teste fedetlen koporsóban tétetvén, a' közelebb lévő Vérattyafiai, és rokonnyai által az egésznek ártalmára szolgáló ölelgetései, és csokolgatásai között a' sirig' szoktak késértetni; azért ezen visszaélés tellyességgel meg ne engedtessen, és a' halottaknak efféle késérmódgya kemény testi büntetés' fenyítke alatt tiltasson meg.

Melly kegyelmes rendelésnek következésül meghagyatik ezennel a' fenn tituláltt Rendeeknek, hogy annak foglalattyát közönségesen kihirdetni, és szorosan megtartatni el ne mulassák —

45. *Quoad blasphemias.*

Fájdalommal értette a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács a' hivatalos tudósításokból, hogy némelly helyekenn nem csak a' neveletlen nép, hanem a' Nemesek is, sőt néha magok a' tiszttviselők is, a' kiknek jó példával kellene mások előtt járni, a' kerefstény vallásnak kisebbítésével a' Szent Háromság, és az Istenség második személye ellen káromlásokat szólnak, és efféle Isteni Felség' tiszteletének ellenére igen vétkesen kimondott káromlás' szavaival élni 's másokat botránoztatni merészelnek; minthogy pedig a' hazai törvény — az ilyen közönséges botránozást okozó, 's a' kerefstény vallás' szentségének ellenére igen vétkesen kimondott káromlásokat a' vétek

nagyságához képest még halállal is büntetendőnek rendeli; tehát szorosan parancsoltatik a' fenn tituláltt Rendekeknek, hogy a' kiket ezen gyalázatos vétekbe részeseknek lenni találunk, azok ellen minden személyválogatás nélkül, a' most említett törvény' erejénél fogva töstént szükséges rendelést tegyenek, és azokat köz kereset alá vettessék; a' hivatalba lévő személyek a' törvényes büntetésenn kívül hivatalokat is veszedelmeztetvén. —

46. *Quoad incassationem mutui ab aerario percepti.*

A' Királyi pénztárból kölcsönöztetett pénzek' vissza fizetésére nézve engedendő üdöhatár iránt az idei Szent György' havának 26kánn lett bemutatásokra legfelsőbb rendelésből oda útasíttatnak a' fenn tituláltt Rendekek, hogy azon megyebéli személyeket, a' kik az illető tartozásokat a' kívántt végre beadni nem akarják, a' hátra lévő sommának kitétele mellet eggyenkénnt bejelentsék; többnyire pedig e' részben a' Királyi pénztárnak minél előbb eleget tegyenek.

Továbbá, a' mennyire, ne talán némely felek, mellyek a' reájok vetett terhet, az illető törvényhatóság által meghatározott felosztás szerint lefizetni nem akarják, a' tavali Kis Alfzony' havának 8kánn — szám alatt kiadatott kegyelmes rendelés ellen, a' Dunántúl lévő kerületbéli Tábla' elejébe idéztettek volna, a' fenn tituláltt Rendekek meghagyatik, hogy az ebbéli hibát minél előbb orvosolják meg. —

47. *Quoad deputatos Communitatum cum instantiis Viennam haud exmittendos.*

A' tizti írómányokból tapasztalván, hogy némelly helységeknek Elöljárói urbáriális panaszokkal Kiküldöttjeik által Bécsben járulni merészlenének, e' pedig az adozó népnek sok költségében kerülné; e' végett meghagyatik, hogy az illyetén Kiküldötteknek ezentúl úti levelek ne adattassanak, a' helységek pedig a' felül a' járásbéli Szolga Bírók által tudósíttassanak, hogy az efféle panaszzaikat minden Kiküldöttek nélkül is az Udvari Ügyellő által Bécsben eszközölthetik. Ha még is mind ezeknek ellenére, úti levél nélkül is, illy állapotokban Bécsben megjeleni merészlenének, azon fellyül, hogy fáradságoknak semmi sikere nem leend, még őrizet alatt haza küldettetvén büntetésre, és a' költségeknek megtérítésére fognak ítéltetni. Melly kegyes parancsolat a' tituláltt Rendeknek hirdettes végett ezennel tudtokra adatik.

48. *Quoad gravamina urbabilia subditorum, eorundemque concitatore.*

Az N. Uradalomhoz tartozandó jobbagyoknak nyakaskodása, és N. József lázító iránt, nem különben ugyan az N. Uradalom' jobbaggyainak több rendbéli panaszai megvizsgálásáról a' múltt efzt. Sz. Jakab' havának 1ső napján tartott köz gyülekezetekből — szám alatt tett felírásokra oda útasíttatnak a' fenn titltt. Rendek Ő Felségének kegyes parancsolattyából, hogy az N. Uradalomnak pörei felküldessenek azon tudósítással egyetemben, melly az N. Uradalmi több községnek a' kiszabadításbéli sommákrúl

helytelenül kiadatott nyuglevelek iránt való panaszai-
 kra még — elzt. — ízám alatt megparancsoltatott,
 és mind eddig, nem használván a' több rendbéli
 sürgetések, főbb kedvetlenséget maga után vonzó
 hátráltatással elmaradott, és egyfzersmind az is, a'
 ezen törvénytelen hátramaradásnak oka volt, meg-
 neveztesen. A' mi N. József által fellázított job-
 bágynak lecsillapítását illeti, Ő Felségének ke-
 gyelmes parancsolattyaiból meghagyatik, hogy mind
 azon dolgok, mellyek a' jobbágysággal való bánás-
 módnak, és a' földeknek megváltoztatását érdek-
 lik, a' mostani állapotokban hagyattatván, az ura-
 dalmi Tifztség minden újítástól, a' melly a' zendü-
 lésre okot nyújthatna, eltiltasson, és ha a' job-
 bágynak továbbá is vakmerő cselekedetekre fakadni
 látszatnának, a' fenn tituláltt Rendek a' szükséges,
 és foganatos eszközökhöz nyúllyanak, az említett
 N. József iránt meghagyatván, hogy ötöt, mind
 lázítót, tífzi fenyítő pörbe idéztessék.

Vagy. N. N. helységbelieknek Ő Felségéhez
 benyújtott, és Ő Felsége által kegyelmesen megje-
 leltt kérelemlevele a' véget közöltetik a' fenn titu-
 láltt Rendekkel, hogy mivel az abban kitett na-
 gyobb panaszok különös figyelmet kívánnak, azok-
 nak szoros megvizsgálására egygy olyan Kiküldött-
 ség rendeltessen, a' melly azon panaszoknak minden
 pontyait a' tífzi Ügyésznek hozzá járulásával és a'
 panaszlott földes Úrnak meghallgatásával rendesen
 megvizsgálja, a' panaszoknak minden pontyaira
 nézve körülállásos tudósítást tegyen, és ezen tu-
 dósítás haladék nélkül a' folyamodóknak könyörgő
 leveleikkel felküldessen.

49. *Quoad alterationem tractamenti subditorum.*

Minekutánna a' tituláltt Rendek által az N. Uradalomnak az N. N. községtől a' jobbágyi adózásoknak természetben való megvételének gyakorlásába leendő vissza helyheztetéséért ezen Magyar Kir. Helyt. Tanácshoz benyújtott 's innen a' folyó eszt. Kis Asszony' havának 22kén — szám alatt a' tituláltt Rendekkel közlött könyörgő levelére, ezen folyó eszt. Szent György' havának 21kén ide tett felírásokban egy részről az állittatik, hogy azon pör, melly innen 1807dik eszt. Karácsony' havának 16kán — szám alatt a' tituláltt Rendeknek vissza küldetett, éppen nem volt légyen az N. lakósnak régi contractualis. állapotok' felbontására intézve, hanem azon pör más jobbágyi panaszoknak eligazítása végett több helységek ellen folytatott, következendőképen mind ezért, mind pedig azért, hogy az N. község emberi emlékezetenn fellyül szüntelen alkúbéli állapotban volt, ebből ötet a' törvényes útonn kívül, és a' Felsőségnek befo-lyása nélkül kiforgatni, és urbáriális adózások alá vonni, az Uradalomnak jussa nem lehetett; más részről pedig az ide felküldött tudósításhoz ragasztott írományokból az látszatna, és az Uradalom által is megmutattatna, hogy az N. község azon urbáriális szerződést, melly neki 1807dik eszt. az Uradalom által kiszabattatott, önkint, 's minden, a' felsőbb helyekre tett folyamodás nélkül elfogadta, és e' fzerint minden adózásait, és szolgálattyait, ezen megyének legkisebb ellenezése nélkül egéfsz 1815dik eszt. megtette; mind ezen elő hozott ellenkező környüállásoknak egybe nem fogható állapottya miatt ezen szövevényes tárgyban az említett

Urbáriális pörnek megtekintése nélkül ítéletet hozni nem lehetvén, az ide felküldött írásoknak visszazárása mellett oda útasíttya ezen Magyar Királyi Helyt. Tanács a' tisztelett Rendeket, hogy az N. községet az 1815dik efzt. kötött alkú mellett meghagyván, ezen többször említett urbáriális pört, melly 1807dik efzt. Karácson' havának 16dik napján a' tituláltt Rendeknek innen minden kérdésen kívül vissza küldetett, hová hamarább szorgalmasan felkerestetvén, mihelyest feltaláltatik, minden hozzá tartozandó írományokkal együtt úgy nem külömben az N. községnek urbárium a' hozzá tartozandókkal együtt, melly ezen Magyar Kir. Helyt. Tanácsnál nem találtatik, de mivel az ide felküldött több megyebéli helységek' urbáriumainak lajstromába azon községről semmi emlékezet sincsen, nem is találtathatik, minden legkisebb hátramaradás nélkül, véleményyek mellett ezen Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak felküldgyék. Költt Budánn —

50. *Quoad inoculationem.*

A' mentő himlő beoltásának további előmozdítására, a' már kiadott felséges rendelkezéseknek folytába, szoros megtartás végett e' következők rendeltetnek:

1ször. Mivel eddig tapasztaltatott, hogy a' himlőoltás' dolgában rendeltt Biztosságok a' himlőnek beoltásáról készültt lajstromokat, a' kiadott forma szerint több tekintetből nem adgyák be, az Orvosok 's Seborvosok, a' kik eddig Ő Felsége rendelkezéseihez magokat nem alkalmaztatták, a' feleletnek terhe alatt arra szoríttassanak, hogy ennek-

utánna magokat a' teendő tudósításokban ezen újonnan kiadott lajstromokhoz (tabellákhoz) egészen, és mindenképen alkalmaztassák.

2szor. Hogy ezen lajstrombéli tudósítások Ő Felsége' szándékának és czéllyának egészen megfeleljenek, 's egyfzersmind tudva legyen, hogy a' szegényebb sorsú adózók közül, a' kikért, és pedig személyért, ha a' himlő megfoganzott, 1820dik eszt. Szent András' havának 28känn költt rendelés szerint 6 kr. peng. pénz. vagy 15 kr. váltó czéd. jár, hány személybe oltatott be a' himlő? Tituláltt Rendeke azt a' rendelést tegyék, hogy a' himlőoltó Orvosok 's Seborvosok, akár azok hivatalba legyenek, akár nem, tudósításaikat minden esztendő' végével a' Küldöttségnek (deputatióknak) beadni elne mulassák; a' Küldöttségnek pedig kötelessége léfzen a' beadott lajstrombéli tudósításokat, ha vallyon azok a' kiadott rendelések szerint készítteteké, és alá írva vannaké? Szorgalmatosan megvisgálni; ha pedig hibásoknak találná, azokat helyre hozás, 's megigazítás végett vissz adni. Illyképen az Orvosoknak 's Seborvosoknak a' himlőoltásról szolló tabellaris tudósításait a' Biztosságok öszvefzedvén, a' megyének bemutattyák, mellyeket a' jurisdictiók (törvényhatóságok) minden esztendőben Boldog Alfzony' havának végéig okvetetlen felküldeni fognak.

3szor. Ugyan azon Deputatiók az Orvosokat 's Seborvosokat, ha vagy a' tabellaris tudósításokat elmulatná, vagy pedig a' himlőnek beoltását hivatalos kötelességek szerint késedelmesen folytatná, nagyobb szorgalmatosságra, és a' Királyi rendeléseknek mindenképen való megtartására serkentsék, a' nagyon késedelmeseket pedig, és az engedetlene-

ket a' jurisdictionnak megérdemlett büntetés végett adgyák fel, egyfzersmind azon személyeket, melyek magokat a' himlőoltásban különösen megkülömböztették, nevezzék meg.

4szer. Hogy ha a' megye' kebelében a' természetes himlő kiütne, azt a' megye magának az illető személyek által, és pedig legterhesebb büntetésnek fenytéke alatt, ha azt megtenni elmulatná, azonnal jelentesse meg, és ekkor az Orvosoknak 's Seborvosoknak haggya meg, hogy más illendő orvo lasonn kiyül az olyan helyekenn a' himlőnek beoltását mindgyárt elkezdgyék, és a' himlő betegségnek további terjedését minden kitelhető ügyekessel akadályoztassák.

5ször. Az említett deputációk minden esztendőben különösen jelentsék be, hogy a' megyénk' kebelében hány személy esett természetes himlőben? hány halt meg? és vallyon azok közül nem voltaké olyanok, melyekbe előbb a' himlő beoltatott?

6szor. Továbbá a' fenn titulált Rendek hagygyák meg az Orvosoknak 's Seborvosoknak, hogy midőn kötelességek szerint a' kerületet visgállyák, akkoron az Egyházi személyeknek, és község Bíróinak eggyetértésével az adózóknak gyermekeit, melyekbe a' himlő még beoltva nincsen, szorgalmasan jegyezzék fel.

7szer. Minthogy a' himlőoltásnak előmozdítására nagyon sokat használ, ha a' földes Urak és Lelkipáfztorok azok előtt, a' kik engedetlenséget, vagy bizodalmatlanságot mutatnak, helyes okokkal ezen üdvösséges himlőoltást elősegíteni ügyeknek, és ha közönségesen a' tisztességes személyek (az

előkelők, vagy is honoratorok) jó példát mutatnak, 's tulajdon gyermekeikbe a' himlőt beoltatták; ennél fogva minden Vármegye a' földes Uraságokat, a' tiszteességes szemeélyeket, és Lelkipásztorokat e' részben mennél jobban serkentse, és a' Magistratualis tiszttviselőknek e' dologra fordítandó közmunkálodást kötelességekbe tegye; végtére pedig azon kell gondoskodni, hogy a' himlőoltás Vársánapokon, vagy más Ünnepeken az Isteni szolgálat után, vagy más olyan üdöben, midőn a' lakosok a' mezei munkáktól elnem vonattatnak, 's odahaza lenni szoktak, tetessen meg.

8szor. Mivel a' himlőoltásnak kívántt foganatját és a' szülőknek ezen hasznos intézet iránt való bizodalját csak akkor lehet reményleni, hogy ha a' himlőoltóknak mindenkor jó és foganatos himlőszerek vagyon, Ő Felsege parancsolatyaiból a' fenn titulált Rendeknek meghagyatik, hogy az himlőoltó Biztosság, az Orvosok 's Seborvosok által azt a' rendelést tegye, hogy jó himlőszerek mindenkor készen legyen, különösen pedig a' fizetés mellett lévő Orvosok kötelesek erről olyképen gondoskodni, hogy, ha a' jó himlőszerben fogyatkozás lenne, a' feleletnek terhére fognak vonattatni, 's ebbéli hivatalos kötelességeknek elmulasztásához képest terhes büntetés alá vettetni.

9szer. A' Lelkipásztorok annak áttýánn újra serkentve lévén, hogy a' néphez tartandó beszédeikben, a' himlőoltásnak önkint való elfogadására a' népet hathatós erővel buzdítsák; ehhez képest minden megyében lévő Rabinusok, és zsidó papok, hogy e' részben a' zsidó községeknél is kötelességekben eljárjanak, hasonlóképen útasíttassanak. 's a' t.

53. *Quoad miscelanea objecta.*

Az N. várasa' határjában megtalálkozott némelly bolgó (bitang) marháknak feljegyzése küldetik meg. —

A' jégcső, és víz áradások által megkárosodott N. N. megyei lakosok számára felebaráti segedelem szedetni rendeltetik. —

Több adósságok tétele után elfzökött N. N. személyes leírása a' szokott kihirdettetés, és ha felaláltatnék, Nre — biztos őrizet alatt leendő által vétel végett küldetik meg. —

N. N. várasa' határjából ellopattatott lovaknak leírásai küldetnek meg. —

Az illethető feleknek tudósításokra nézve leendő kihirdettetés végett N. várasában elkövetett többféle csalások után elfzökött N. N. által elhagyott, és az oda való váراس Tanács részérül által vett írómányoknak lajstroma közöltetik. —

Tudtúl adatik, hogy a' Hadi Fő Kormányfőnek azon kívánsága, hogy a' megyében fekvő száznak fele része szomszéd N. Vármegyében által tetessen, be nem tellyesíthetik. —

Parancsoltatik, hogy az Austriai tartományoknak, vagy pedig Bécs' várasának részére megvett életnek kifzállítása, a' folyó eszt. N. 3dik napján — szám alatt költt parancsolatnak következéséül is, semmiféle kifogások mellett meg ne akadályoztasson. —

A' Franciaországban lakozók ellen lehető kereszttyeik minden magános embereknek, a' jövő 1817. eszt. Boldog Alfzony' havának 20dik napjáig fel-

küldetni rendeltetnek; külömben ezen határ napnak elmulása után az illy keresetek félre fognak vettetni. —

A' folyó éfztendőbéli N. hónapra felküldetett adó befzedésérül szólló lajstromból, az adó' befzedésben nagy hátramaradás észre vétetvén, annak minden módokon, a' mennyire csak az adózó népnek tehetsége engedi, leendő befzedése parancsoltatik. —

Az invalidusok házánn kívül lakozó katonák, magok újabbi megvisgáltatása végett, a' legközelebb lévő katonai Kormányhoz útasíttatni rendeltetnek. —

Ő Császári's Királyi Felségének kegyelmes parancsolattýából meghagyatik, hogy a' megyebéli orvosok, mihelyest valahol a' marhák hullani tapaszaltatnak, a' múltt éfzt. költt parancsolatok szerint, valamint az egésséges, úgy a' beteg marhák-ról is a' szükséges rendeléseket megtévén, a' dolognak miben létérül a' múltt éfzt. N. napján — szám alatt megírtt mód szerint azonnal jelentés tétessen. —

A' Szegedi fenyítő házban ezen megyébül lévő rabnak tartására megkívántatott, és hátra maradt tartozás mennél hamarább befizettetni parancsoltatik. —

A' legfelsőbb helyekenn bejelentetvén, hogy az ollyatén folyó vizekenn, mellyeknek fővénnyei között arany találtatik, a' meghatalmaztatott arany-mosóknak némelly földes Urak több gátlásokat tefznek; erre való nézve Ő Felsége kegyelmesen megparancsolni méltóztatott: mivel hogy a' mosott arany úgy, mint az ásványbéli is, a' királyi jussok-

hoz tartozna, az aranymosókra valamelly fizetést vetni, és akár mely módon őket háborgatni az N. elízt. költt parancsolat által tilálmaztatna, ezen kegyelmes rendfzabás végett, hogy az aranymosásnak semmi akadály ne tétessen, újra kihirdettetni rendeltetik. —

Azt adgya válafzúl, hogy a' megürültt N. Püspökségi Uradalomtól által vett, és az N. határban lévő megromlott országútnak helyre igazítására fordítatott vessző nyalábok árának elengedése iránt az említett Uradalmi tífztségnél a' szükséges rendelés már megtétetett. —

Bécsfelé indított N. dragonyos seregebéli szabad-ságos katonák' feljegyzése mely a' szállításnak kifzabott útazása rendgyét és tartásbéli mennyiségét előadgya, a' szükséges rendeléseknek megtétele végett ide csatolva közöltetik a' fennt tituláltt Rendekkel. —

Az elő fordulandó esetekben leendő alkalmaztatás végett Ő Felsége kegyelmesen parancsolni méltóztatott, hogy akár minémű katona fuvarba lévő adózóknak fzekerei felettébb való terhel meg ne rakattassanak. —

Hogy N. János mint vesztegető kihirdettessék, és az azzal teendő valamelly kötésbéli egyység vagy alkura lépés, és neki kölcsönözendő pénz iránt mindenek figyelmetesekké tétessenek. —

Hogy N. Mihálynak adóssai a' nálok lévő pénzeinek, az ellene folyamathan lévő pörnek végezetéig leendő vífza fizetése iránt letiltassanak. —

Nbéli tömlöczbül elfzökött N. Jánosnak fze-mélyes leírása azon meghagyással küldetik által,

hogy annak felkerestetése, és megfogattatása iránt azonnal hathatós intézeteket, 's kézre kerülhetése' esetében erről jelentést tegyenek. —

Hogy a' vagyonosabb lakosok által a' himlőoltásért önként adandó jutalmat az illető orvosok elvehetik ugyan, hanem efféle fizetéseket kiszarolni nem szabad. —

Hogy a' molnároknak járandó részt, és a' kenyér mértéket tekintetbe vévén, minden környülállásokat a' tárgynak fontosságához képest meghatározzanak, és az iránt hozott köz végzéseknél helyesítését elfközöllyék, 's az általhágókat keménnyen megbüntessék. —

— Vissza ír, hogy az N. lovas ezredgyében katonáskodó N. N. végső elbocsáttatása a' ruházatbéli költségeknek, úgy mint — annyi forint leendő lefizetése mellett a' maga helyénn már elrendeltetett.

Vagy. Válaszolja, hogy N. N. nek szolgáló katonának, végképen leendő elbocsáttatása 's a' t. a' Hadfogadó Kormányánál meghagyatott. —

A' folyó eszt. — hónapban elfzőkött katonának feljegyzése, közre hirdetés végett olly útasítással küldetik meg, hogy azok kerestetvén, és elfogatván, a' legközelebb lévő katonai Kormányánál által adasának; a' kik pedig azok között e' megyéből származottak lennének, azoknak találató tulajdon vagyonyok felől, melyekből a' Királyi pénztárnak kára kipótoltathatna, tudósítás tétessen. —

A' zfidók által fizetni szokott türedelem pénzeknek tartozásai megfzaporodása' tekintetéből

kötelességül tefzi (kötelességül feladatik) a' fenn tituláltt Rendeknek, hogy a' befzedésben munkálódó Kamarai Tifzteknek a' megkívántató segítség rendeltessen. —

— Hogy az N. efzt. számadásokat, úgy nem külömben az N. N. efzt. készültt számodásokra tett nehézségeknek megfejtéseit, mellyek már sürgettettek, Mindszent' havának utolsó napjáig mulhatatlanul felküldgyék, a' folyókat pedig esztendő-rül esztendőre annak üdejében bemutatni, és felküldeni elne mulassák.

— Meghaggya, hogy a' nemtelenek népesedése öfzve irattatása másoltatásinak kikerülése tekintébül nem magok az öfzve írárok, hanem csupán csak azoknak sommás kihuzattyai küldetessenek fel. —

— Tudósittya, hogy N. Vármegyében kebelezt N. mezővárasban 20 megüresültt, és így újonnan megfzallítandó jobbágyi telekek legyenek. —

N. N. azok folyamodása, mellyben az Uradalom által elfoglaltt fele házát, és udvar' folyását villza adatni, vagy legalább azon fekvő pénzeinek megtérítéséért esedezik, a' fenn tituláltt Rendeknek törvényes elintézes, és arrúl terjesztendő tudósítás végett közöltetik.

N. helységnek két rendbéli folyamodását, mellyekben azon elbecsülttetési pört, melly A. B. C. D. lakós társaik ellen támosztatott, és ezeknek a' jobbágyi helybül lett kiböcsülttetésekkel be is végezett, és a' Törvényszékenn is már megvizsgáltatott, a' végre hajtás előtt legfőbb helyre felterjesztetni kéri, olly végbül közli e' Magyar Helyt. Tanács a' fenn tituláltt Rendeknek, hogy a' fenn álló rend-

Ízabásokhoz kepest az illyes elböcsültető pöröket, a' végrehajtás előtt felküldeni kellett, az abban hozott Törvényfzéki ítélet' végre hajtásának felfüggesztése iránt a' legfőbb rendelések a' fenn titulált Rendekhez már úgy is megérkezvén, a' kérdésben forgó elböcsültető pört mennél előbb küldgyék fel. 's a' t.

52. *Edictum Regium intuitu abdicati tituli
Imperatoris germanici.*

Mi Második Ferencz 's a' t. (*Vide Sect. I. pag. 2.*)

A' Pozsonyi békesség kötés utánn arra fordítottuk minden figyelmetességünket, és gondunkat, hogy szokott hűséggel, és jó lelkűséggel beteljesítsük azon kötelességeket, mellyeket a' békesség által magunkra vállaltunk; népeinknek a' békesség áldásait megtartsuk, a' békességes egygetértést mindenfelül megerősítsük, és azt bevárjuk, hogy azon békesség kötés által a' Német Birodalomban megállított fő változások megengediké továbbra, hogy mi azon terhes tilzteinkben eljárjunk, mellyeket a' Császári választás törvényei szerint, úgy mint a' birodalom Feje, magunkra vállaltunk. De azon következtetések, mellyek a' Pozsonyi békességnek több czikkellyeiből mind kihirdettetése utánn, mind azolta tétettek, nem külömben azon Német Országi ösmeretes történetek, mellyek utánna következtek, tellyességgel meggyőztek arról, hogy lehetetlenség a' választáskor felvállalt tiszttünknek eleget tennünk és a' Császári hivatalunkkal járó kötelességeinket továbbá tellyesíteni. Azért a' mi belső meggyőződésünk, és méltóságunk úgy kívánván, feladunk egy

ollyan koronánn, melly csak addig lehetett böcses előttünk, míg a' választó Fejedelmek, Herczegek, és Rendeik bizodalmának, és felvállaltt hivatalbéli tífzeteinknek megfelelhettünk.

Annak okáért ez által kijelentyük, hogy azon köteleztetésünket felbomlottnak tartjuk, melly minket eddig a' Német Birodalom' státusához kapcsolt, és hogy a' birodalmi Fő Fejedelemséget, és Méltóságot a' Rajnai Rendeik frigykötése által eltörültettnek nézzük. Így a' Német Birodalomra nézve, minden kötelességeinktől felszabadúlva, a' Császári Koronát és Igazgatást, mellyet eddig viseltünk, letelzük, a' mint ez által meg is cselekezzük. Egyszermind a' választó Fejedelmeket, Herczegeket, és Rendeiket, nevezetesen a' Fő Törvényfizek' tagjait, és egyéb birodalmi szolgákat, hozzánk, mint birodalom fejéhez, tartozó kötelességeitől felszabadíttjuk.

A' Német tartománnyainkat, és birodalmi részeinket pedig öfzveségesen feloldozzuk azon kötelelsségektől, mellyekkel akár mi szín alatt a' Német Birodalomhoz tartoztak. Azon leszünk, hogy ezeket, az egész Austriai Statussal egyesölve, mint Austriai Császár minden hatalmasságokkal, és szomszédgyaínkkal kötött békességben élván a' szerencsének, és boldogságnak azon garádiccsára emellyük, melly czéllya minden ohajtásunknak, és végre legbúzgóbb gondoskodásunknak. Költt a' mi fő lakó várasunkban, Kis Allzony' havának 6dik napján.

Rescriptum regium quoad allevianda Status onera.

A' jobbhággyainknak terheltetése nélkül a' Statu terheinek kisebbítésére minden kélszseget vá-

runk a' Magyar Országí Rendeinktől is; kiket az országos alkotmánynak (*constitutio*) értelméhez alkalmaztatott útonn hathatós segedelem adásra megfogunk szóllítani. A' Ti világízte ösméretes Nemes gondolkodástok, a' Ti cselekedetekkel bőven megbizonyított hozzám való ingadozatlan hűségtek, a' Ti foganatosan kijelentett részvételte, a' többi örökös tartományaink' javára, kiknek segedelmére nem rég is gazdag ajándékokat adni, mint egy vetekedve siettetek, kezességet adnak az iránt, hogy egy olyan országos állapotban, melly Titeket, és Német örökös Tartományainkat egyaránt illeti, részt vesztek, és a' közös kárnak eltérítésében vetekedve ügyekezvén a' Ti bő tehetségteknek erejét igazságos arányosságban felfzárni el nem mulasztjátok; 's a' t.

(*Titulos in ingressu, et conclusione Rescripti Regii vide pagina 3.*)

Hetedik Szakasz.

Bírói Ítéletek, Toldalékkal együtt. *)

Sententiae Judiciariae.

1. *Sententia Vice-Comitis, et adjunctorum in causa debiti.*

Az al pörös fél ezen adósságbéli keresetnek le-
szállíttatását azon okból kéri, mivel ő is másutt
ollyan pört folytat ezen fel pörös ellen, melynek

*) A' nyelvet a' szükség szüli, az üdö felneveli, a' tár-
sasági élet gyarapítja, és szépíti; de végképen a'
jó írók' ízlése, és a' járatos tiszttviselőknek tiszta
írásmódgya műveli ki, és tökéletesíti. A' melly
fzót a' közönséges szokás még be nem vett, bátor
megavúlt, vagy idegen fzo is; ha megegyez a'
nemzeti érzéssel, jó fzo, 's lehet vele élni.

Az igazság' kiszolgáltatása a' polgári társaságnak gyá-
mola, és élete. Az tartya fenn kinekkinék az ő iga-
zait, az hódít kitkit köteleességének beteljesítésére,
az vet gátot a' kicsapangó indulatoknak, az szab
határt a' szabadságra vágyódásnak, 's így a' köz
bátorság' oltalma, az uralkodó Szék' istápjja, bol-
dogulásunk' kútfeje, a' polgári erkölcsök' fejtője, az
álnokság', önhaszonvadáztat', és a' többi csalárd ve-
tések' győzedelme.

evvel szoros egybekötése lévén, annak megnyerésével ezen követelés önkint megszűnne. Mivel azonban azon pörnek kimenetele még bizonytalan, és ammint az A. betű alatt benyújtott írományokból látszik, nem olyan tulajdonságú pör, melly ennek végrehajtását meggátolhatná, sőt a' 12. szám alatt a' pör mellett lévő Kir. parancsolathúl nyilván az tetszene meg, hogy az al pörös ebbéli kérelmétül már felsőbb helyenn elmozdítva legyen, és az itten megújított kérését csak ezen pör' végének késleltetésére hafználni kívánná, ugyanazért, a' több izbéli Ki parancsolatokra, és bírói intésekre fogatosabul próbák elő nem mutattatván, az al pörös — frint. az 1ső szám alatt feljegyzett keresetben, melly a' 2dik. számhoz B. betű alatt csatolt adós levélre, és ehhez tartozandó egyéb pörbéli írományokra építve vagyon, és az 5dik szám alatt — frint. megállapított költségekbe megmarasztaltatik, és ezen ítéletnek végre hajtása elrendeltetik.

Allegationes post hanc sententiam.

Az al pörös' részére ezen terhes ítéletet tisztelttel fellyebb vífzi, 's a' fellyebb vitel' pontyait majd későbbben elő fogja adni; f. a' f.

A' fel pörös' részéről: A' fel pörös ezen igazságos, és törvényes ítéletet alázatos közönettel veszi, és a' fellyebb vitelt birtokonn kívül a' törvénynek értelme szzerint nem ellenzi.

Ítéltetett: A' fellyebb vitel a' törvénynek értelméhez képest birtokonn kívül megengedtetik.

N. N. pörben járó Al Ispány. m. p.

N. N. Szolgabíró. N. N. Esküdt. m. p.

Az 1826. éftendőben, — hónapnak — napján T. Nemes N. Vármegyének N. Várassában folyvást tartatott Törvényfzék' alkalmatosságával ezen pör a' törvényes megvísálás alá vetetvén

Ítéltetett: A' pörben járó Bíróságnak ítélete helyben hagyattatik.

N. N. hites Al Jegyző.

Eorumdem in causa debiti liquidi.

Ítéltetett. Az al pörös fél a' panaszbéli adósságot, mind a' pörbéli szóváltásaival, mind az első számú tanúnak vallásával megösmervén, 's csupán azon fogást tévén, hogy az A. alatti adós levélben foglaltt 15 ezer frint. V. Czédula helyett, csak 13 ezer frint. vett volna fel a' fel pöröstül, mellyebbéli állítását törekedett az al pörös' első számú tanúnak vallásával megbizonyítani, minekutánna ezen tanúnak meghitelesítése még a' m. e. megrendeltetett, 's e' végre a' jelenvaló pört az al pörös majd egy egész éftendeig magánal tartóztatta, a' nélkül, hogy a' fenn érdeklött tanút a' meghitelesítésre elő állította volna, mellynek elmúlásztásával fenntebbi kifogásának sükeretlenségét nyilván elárúlná, sőt noha bár későbbben annak meghitelesítettését éftközlötte volna is, melly oklevél, mint ezen pör' érdeméhez nem tartozandó, bírói tekintetet nem érdemelhétvén, ezeknél fogva tehát, és azon okból hogy a' panaszbéli kereset az A. alatti adós levéllel világosan bebizonyíttatna, de egyébaránt is az uzforáskodás iránt való al pörösi ellenvetések, sem ezen bírósághoz, sem a' jelen való pörnek mivoltához, mint pufzta, és tellyes próba nélkül való faggatódzások nem tartoznának, az al pörös a' panaszbéli 15 ezer forint adósságban, és ezeknek hátra lévő,

és a' végre hajtás' alkalmával kiszámlálendő törvényes kamattyaiban, úgy szinte a' C. alatt jelesített, bíróság pedig 113 forintba határozott pörbéli költségekben, fenn maradván a' ne talán okozandók, megmarasztatik, a' végre hajtás megrendeltetvén, arra a' segéd Bíróság kiküldetik. Költt's a' t.

Erga interpositam appellatam.

Itéltetett. A' fellyebb vitelnek, melly az al pörös részéről közbe vettetett, a' törvény szerint birtokonn kívül lévén helye, a' végre hajtás tovább is megrendeltetvén, arra a' segéd Bíróság kiküldetik, 's a' szükség úgy hozván magával, a' kívánt általtevő levél (*compassus*) megitéltetik.

2. In causa debiti ex non defendit.

Az A. P. felek a' vádbéli kereset iránt a' B. betű alatt elő mutatott hiteles behozonyítás szerint ezen törvényes Bíróság' elejébe jó üdejénn korán tudósítva, és idéztetve lévén, az idézett határnapra meg is jelenvén, nem hogy a' fenntebb költt itéletnek meghagyása szerint is e' mai napig, vagy magok, vagy ügyviselőjök által a' törvényes védelmeik' okáért köteles lépéseket tettek volna, sőt a' bírói hatalomnak nyilvánságos megvetésével mind eddig makacs hallgatásban maradtak; hogy tehát a' vádban jelesített fel pörösi kereset vétkes vonakodásokkal tovább is ne halasztasson, az A. P., mint is magokat nem védelmezők, a' vádbéli előadás szerint jelesített egész tőke summában, úgy azoknak törvényes, és a' végre hajtás' alkalmával kiszámítandó hozzá járultyaiban, nem külömben a' C. alatt mutatott, bíróság pedig 86 frint. határozott pör-

béli költségekben, ide értvén a' ne talán okozandókat, megmarasztatnak, a' végre hajtás megrendeltétvén, arra N. N. Úr az illető törvényes hatalomnak hivatalos eszközlésével kiküldeték, Költs 's a' t.

3. *In concursuali processu.*

Felvetetett Nemzetes N. Úrnak a' vagyonyában megbukott N. Kereskedő' vagyonyának felvi-
gyázására törvényesen kinevezett gondviselőnek, a'
most érdeklett megbukott személynek, minden-
mű hitelezői ellen e' f. e. — napján ezen T, Tör-
vényfűk előtt folyamathba tett pöre, melyet is,
minekutánna az illető felek befejeztek, és végképen
bírói ítélet alá terjesztettek volna

Ítéltetett. A' jelenlévő pörben megjelenő hit-
lezők, és nevezetesen a' megbukott N. kereskedő'
hitvessének, N. N. kereskedőnek, és N. mező város'
községének 's a' t. külömbféle keresettyek' tulaj-
lajdonsága, mennyisége, és törvényes elsősege iránt
a' pörbe beiktatott vitatásoknak, és előadásoknak
öfzve egyeztetéséből kitetszván:

Hogy előfzör is, a' vagyonyában megbukott
személynek hitvesse 10 ezer frint. álló hozománnyát,
azon okból, minthogy annak a' hazai törvények el-
sőséget tulajdoníttanának; — másodszor, az N. me-
ző városi Községnek védelmére kiküldött Ügyész pe-
dig azon 5 ezer frint., melyeket a' megbukott N.
ezen pörhez mellékeltt kötelező levele szerint a' ne-
vezett Községtől háza' árának kifizetéséért kölcsön
vett, azon kettős tekintetből, minthogy ezen som-
ma azon pénzből, melyet a' városi polgárok adó-
joknak lefizetésére előre öfzve tettek, eredett légyen,
és továbbá, hogy ezen 5 ezer frint. bátorságára az

adósna N. mező várassában fekvő, rész szerint ezen kölcsönözött pénzenn szerzett, és mostan a' credalis vagyonhoz foglalt háza különösen le volna kötelezve, N. N. kereskedő még 6 ezer frint. álló követelését azon okokból, minthogy az előmutatott írómányoknak bizonyosága szerint első helyenn, következőleg mindannyi hitelezők előtt bejegyeztetve volna; de máskint is ebbéli keresete törvényes útonn már meglévén ítélve, ennek tellyesítésére a' megbukott adósna vagyonyában még a' jelen való pörnek kezdete, és a' hitelezők' öszve csödülése' megállapítása előtt, egy részben végbe is hajtott 's a' t. — mind ezen okoknál fogva kötelezéseket a' törvények által kif zabott elsőségeknek rendgye szerint, a' megbukott személynek elégtelen, és levonván a' levonandókat, a' 3dik szám alatt előmutatott jegyzés szerint öszveségesen — frint. álló vagyonyyából mindenek előtt kifizettetni kívánnák.

Bírói figyelembe vétén mind azon okokat, melyeket a' most nevezett hitelező felek elsőségbéli támogatására a' Bíróság' elejébe terjesztettek, vagy pedig a' többi hitelezők' kereseteinek elenyéftzésére alóadtak.

Minekutánna ugyan először is a' megbukott személynek hitvesse 10 ezer frint. álló hozományyát, és annak férje' vagyonyyába történt befördítatását az a. b. c. betűk alatt előmutatott írómányok által hebizonyította, és jelesen a' b. és c. betű alatt foglalt jegyzésbéli nyugtató, és házi szerződés által megmutatta volna, a' fenn mondott hitvessének hozománnya minden többi hitelezőknek kielegítése előtt a' törvényes elsőséghez képest, a' megbukott férjének vagyonyyából kifizettetni rendeltetik.

A' mi tovább az N. mező városi Községnek követelését illeti:

Minekutánna sem az, hogy a' kérdéses 5 ezer forint az N. adózóknak előre öszve gyűjtött adópénzéből eredett legyen, megbizonyíttatnék, a' különös bátorságra lekötölezett javakból eredhető kielégítésnek törvényes ereje pedig egyedül az egyes adósságbéli pörökben hozott ítéleteknek végre hajtásában a' kielégítésre megkívántató vagyonbeli tárgyaknak kijelelésére terjedhetnek a' nélkül, hogy az efféle különös lekötölezés a' concursualis pörökben a' többi előtt bejegyeztetett hitelezőkre nézve valamelly törvényes elsőséget szerezhethetne, azért is az N. Községet ezen követelésére nézve úgy, valamint a' többi hitelezőket tekinteni kelletik, figyelembe vétén, és ennek következtetésében az illető hitelezők által bemutatott jegyzésnek régiségét, azután pedig az intabulált követelésekről szőlő adósságleveleknek fidejét tekintvén, a' jelenvaló pörben foglalt hitelezők e' következőkbe rendbe helyeztetnek és pedig:

1. 2. 3. 4. és a' többi.

Egyszersmind pedig azok a' megbukott személynek fenn lévő, és az előforduló költségeknek levonása után, a' még fenn maradandó vagyonnyából ugyanezen törvényesen meghatározott rend szerint, a' járandó kamatokkal együtt, a' mennyire azok lekötölezve találtatnának, kielégíttetni rendeltetik, és meghagyattatván ezen ítéletnek végbe vitele az N. N. Szolgabírónak, hivatalos tudósítása a' jövő Törvényfűzékre bevarattatik.

4. *Quoad falcationem caricis.*

A' fel pörös uradalom' részéről az N. helység-béli alatta valói ellen e' jelen való pör az iránt, hogy a' panaszlott jobbágyok az N. bozótyában minden uradalmi engedelem nélkül, általok kaszáltt sás' felének a' földes Uraság' részére leendő kiadásában megmarasztassanak, és jövődre ezen N. bozótyában való sás kaszálástúl el tiltassanak, támasztatván, és ezen törvényes követelésnek megmutatására az A. B. etc. betűi hiteles írományok a' fel pörös Uradalom részéről mutatván elől; — az ezen helységbeliek' részéről pártfogó tiszti Ügyész által azomban az 1. 2. 3. 's a' t. alatti próbalevelek adattatván 's a' t., bírói fontolóra vetetvén, ezen mind a' két részről elől adott írományok.

(*Sequitur combinatio horum productorum.*)

Conclusio. Az Uradalom' részéről kívántt, és az A. betűi öszve írásban foglaltt, úgy az Úrfék előtt is hitelesen elősmertt írományokban felszámláltt sásnak hármadolása megrendeltetik, 's az elől adattoknál fogva a' jobbágyságnak az N. bozótyában való további sás kaszállás az uradalom' engedelme nélkül jövődre ezennel megtiltatik, — a' végre hajtás előtt mindazonáltal ezen pör főbb megvizsgálás végett, a' T. Törvényfőkre felbocsáttani, 's a' végett a' jelenlévő törvényes bizonyásnak által adatni rendeltetik.

Sedria. Az Úrféknek ítélete helyben hagyatik, 's a' főbb rendszabásokhoz képest ezen pör a' N. Mélt. M. Kir. H. Tanácsnak felterjesztetni, és e' végre a' T. N. Vármegyének bemutatni rendeltetik.

5. *Quoad authenticationem testium et documentorum.*

A' fel, és al pörösi írómányok az eredetiekkel megtett ölfve nézéssel egélfz hitelességre emeltetvén, és így a' 3. 4. 5. és 6. számú írómányokkal a. m. esztendőben megbíráltt pörnek ide kapcsolása szükségtelen lévén azért, hogy itt az abban hozott ítéleteknek foganatosításárúl forogna fenn a' kérdés, a' fel peresi tanúknak hitelesítése (fenn hagyatván ellenek a' kifogási jus) biróiképen megrendeltetik.

6. *In causa divortiali:*

N. Lakós, Helvecziai vallást követő N. Nnek ugyanazon vallástételt tartó felesége ellen indított elválásbéli pöre vizsgálás alá vetetvén, N. N. mint nős parázñasággal terheltetett személy ügyélfzi vád alá vetetett, 's a' pörben a' D. alatt lévő nyomozásban foglaltt tanúknak meghitelesített vallásai szükséges hafzonvétel végett az ügyélfzi hivatalnak kiadatni rendeltettek, egyébaránt magára az elválásbéli pörnek tárgyára nézve, a' következendő végső ítélet hozattatott.

A' fel pörös férj' feleségétül a' törvény' útyánn eszközlendő elválasztását az ölfve kelésektül ólta maga iránt minduntalan tapasztaltt idegenkedő fzeretetlensége, 's több izben lett hitetlenül elhagyattása miatt kérvén, és kívánván; — mivel a' D. betű alatt látható Tanúvallások, 's a' felek szerencsétlen házasságok' környülállásainak egybevetésekbül tökéletesen kivilágosodik az, hogy N. N. a' férjének tartozó házastársi szíves fzeretetét megtagadván, ennek életét, és gondolkozásait iránta

meghidegedett, és szinte megutálásra is fakadott indulatai' jeleinek kifejezésekkel érzékenyen megfomoritotta és keserítette, 's majd annakutánna Ns. N. törvénytelen és tilztátalan szeretése' tüzétül élefstetvén, férje iránt viselt szeretetlensége annál sebesebb kirohanásra vetemedett, és olly mély gyökereket vertt, hogy N. N. férjének házát elhagyván, a' hozzá leendő vißza menetelre, és házastársi életének folytatására, sem az egyházi közbevetés, sem a' törvény' színe előtt két ízben is sükeretlenül megpróbált öszve békéltetés, sem pedig az ágytúl, és az asztaltúl lett bírói elválás által is rea nem birattathatott; mellyre nézve

Az Evangelicusok házasságok' dolgában költt kegyelmes Kir. Rendfzabásnak ezen pörben már mindenkép elég tetetvén, 's ahhoz, hogy az elválasztásokat a' pörben ismét és ismét kérő feleketa' kölcsönös szeretetre, és a' békességes házasság élet' követésére vißza vezetni lehetne, legkisebb reménység sem maradván fenn, hogy a' feleket kötve tartó házassági kötelek, mellyek a' környülállásoknak egyenes megfontolása szerint mindgyárt eleitül kezdve, nem a' szívek' kölcsönös hajlandóságából fonattattak öszve; 's a' három esztendeig tartott egygyütt lakozás' üdeje alatt is erősebb kapcsolatokkal öszve nem forrasztathattak, mind magokra a' felekre, mind pedig a' közönségre nézve több több káros, és veszedelmes következtéseknek kútfejei ne lehessenek, a' felek azon házassági kötelek alúl a' kegyelmes Kir. rendelkezéshez képest bíróiképen feloldoztatnak, és mindkettőjöknek az újabb házassági szövetségre lehető által menetel megengedetvén, arúl a' szokott hiteles bizonyságlevél kiadatni meghatároztatik; a' tanúvallások által nös parázñasággal

nyomosan terheltetett, és a' pör' megvizsgálása' alkalmatosságával ennél fogva ügyvédői vád alá vetetett N. N. az érdeklött Kir. rendelkezéshez képest az N. Nel valaha lehető öszve házasodástúl ezennel eltilalmaztatik.

Vagy. Mivel a' pörbéli okleveleknek, és körülállásoknak egybevetéséből kivilágosodna az, hogy a' felek között szíveikben lappangott, és egymás iránt viseltetett szeretetlenség, és utálat az elhagyás után is ismét egész mértékben kiütött, visszafizta tért, és annyira meggyökeresedett, hogy az elválni kívánó felek — — többé az öszve békéllésre és a' házas társi élet' folytatására semmiképen reá nem birattathattak; arra nézve 's a' t.

7. *Quoad praestationes urbariales.*

A' jobbágyi Rendszabásnak ötödik pontya azon helységekre nézve, melyekben a' kilenczed minden termésből szokott a' földes Úrak által a' maga valóságában a' jobbágyoktól kivétetni, azt rendelvén; hogy mindenféle termésből a' jobbágyság az ő földes Úrának a' kilenczedet kiadni tartozzon, arra nézve, mivel ezen pörbe idézett helységek közül az urbariumnak ezen alkalmatossággal lett előlvételéből kinyilatkozna az, hogy egyedül csak N. helység legyen a' kilenczednek a' termés' természetű kiadása' szokásában, a' többi pedig ebbéli adózását rész szerint kéz pénz, rész szerint szolgálattal megváltaná; azért az uradalmi Ügyész' kívánsága szerint való termesztésekből, mint elzrendőt által csak egyszer teremni szokottakból járó kilenczedet N. jobbágyság, a' házhoz való földgyeire nézve földes Úrának a' termés' természetében kiadni köteleztetik,

amazok mindazonáltal a' kilenczed helyett úgy is a' hasonló érőt efsztendőnkint megadván, és így újabb teher alá nem vetetődhetvén, az ügyéfszi kérésűl feloldoztatnak.

A' mi pedig az irtásföldekben való termésből kívánt kilenczednek kiadását illeti, minthogy az urbariom' negyedik pontjának 8dik szakasza azt foglalná magában, hogy az irtásföldektől az Uraságnak az járjon, a' mi ezen üdeig azoktól adódott, és azon adó semmiképen fel ne emeltessen, az azoktól eddig való adózása pedig a' jobbágyságnak az uradalmi Ügyéfsz által meg nem mutattatván, ezen tárgynak megbizonyítása végett, hogy ez iránt is ítéletet hozni lehessen, ezen pör az Úrfzékre vílza küldetik.

A' fahordásra kívántató napoknak meghatározásában, minekutánna az, a' helyeknek minémű távulságáról, 's fekvéseknek megfigyeléséről kiadott bizonyító levélenn nem gyökereztetik, 's mi szolgált legyen zfinormértékül, semmiképen ki nem sülvén, és a' szabad tetfzésnek helye nem lévén, azért, hogy azt tökéletesen meghatározni lehessen, szükségesnek találtatik, hogy nem csak a' helyeknek távulsága, hanem az utazásnak alkalmas, és terhes volta is nyilván megtudasson. Mellyeknek Szolgabíró, 's Esküdt, úgy Megyénknek hites Földmérője által a' jobbágyságot oltalmazó Ügyéfszünknek hozza járulásával leendő felvétele elrendeltetik, és ahhoz képest a' megkívántató napoknak kidolgozása az Úrfzéknek meghagyatik, 's e' végett is ezen pörnekie vílza küldetik, önkint értetődvén az, hogy míglen e' tárgyban a' Felsőbbségtől a' meghatározás el nem érkezik, addig a' jobbágyságnak szolgálatya az eltöltendő napok szzerint számba vessen.

Hogy pedig ezen szolgálatoknak meghatározása olly helységekre is kiterjesztetett, mellyek e' pörbe nem is idéztettek, következésképen a' nélkül, hogy meghallgatattak volna, megítéltettek, ezek iránt való ítélete az Úrszéknek, mint megfogható törvénytelenység, helyben nem hagyattathatik.

8. *Quoad datias et servitutes urbariales.*

Ezen pörnek első pontyára nézve abban hozott ítélete az Úrszéknek, hogy azon helységek, mellyek a' termésnek neméből a' kilenczedet az ő természetében kiadni szokták, a' lenből és kenderből járó kilenczedet kiadni köteleztessenek; az N. N. és N. helységekre nézve azon okból helyben nem hagyattatik, mivel ezeknek urbariomi ezen alkalmazhatósággal megnézettétvén, tapasztaltatott, hogy ezekre a' fonyásnak (*filatura*) szolgálattya reá vagyon vetve, és így a' fonyásnak szolgálattya miatt a' lenből és kenderből kilenczeddel nem tartoznak. Még is ugyan ezen első pontnak az irtás földektől járó tízednek két részre való osztása iránt, úgymint, hogy azon helységek, a' mellyek a' tízedet a' termésnek az ő természetében kiadták, azok a' földi almából, lenből, mákból, úgy a' többiből is azt kiadni köteleztessenek, azon helységek pedig, a' mellyek a' tízedet kézf pénzrel megváltják, ennekutánna a' gurgonyából (*Grundbeere*), lenből, mákból, kenderből, lóherből, és bükkönből minden húsz köből, vagy petrencze után az Uraságnak három krajczárt fizessenek, hozott ítélete az Úrszéknek azért nem állhat meg, jelesen az első rendbéliek iránt, mivel az urbariom' 4dik pontjának 8dik szakasza nyilván

azt rendeli, hogy az irtásföldről az Uraságnak az járjon, a' mi azoktól ez üdeig adatódott, és azon adó fel ne emeltessen, az uradalmi Ügyésznek próbái szerint pedig egyedül a' búzából, rozsból, árpából, és zabból adattatott ki eddig a' tized, következésképen az egyéb termés' nemeitől kívánt tizednek kiadását a' jobbágyság feloldoztatik. — A' második rendbéliek pedig azért mentetnek meg ezen új adózástól, minthogy azok, a' kik kézpénzzel váltják meg a' tizedet, egyedül csak a' váltó pénznek lefizetésével kötelesek, 's ebbéli megváltás minden termés' nemeire kiterjed. Továbbá

A' mi a' fahordást illeti, minekutánna a' helyeknek megvizsgálásáról kiadott, 's a' K. betű alatt lévő bizonyító levélből kitetszene az, hogy a' fahágásoknak helyeihez, a' hegyeknek magassága, és helyenkint hirtelen való kapaskodása, úgy az útnak darabónkint víz mosásos léte miatt száraz üdővel is majd csak nem lehetetlen felmenés, és az onnan való leereszkedés pedig főbb gondot ad, hogy valamint az embereknek, úgy a' marháinak, és szekerének veszedelme nélkül megtörténhessen, és így azt, hogy mennyit tartozzon egy szekér felrakni, annyival inkább meghatározni nem lehet, mivel gyakran megtörténhetne, hogy a' jobbágyság jó üdővel a' fáért megindulván, midőn már a' vágás' helyére érne, essőre fordulván az üdő, 's a' kapaskodók az ázás miatt megsikosodván, nem hogy terhet hozhatna, de még a' nélkül való leereszkedése is bajjal készülné meg; arra nézve a' jobbágyság annyi fát köteleztessen felrakni, a' mennyit az üdőnek, és útnak mivoltához képest tulajdon személynének, marháinak, 's szekerének veszedelme nélkül azon hegységből lehozhat. —

Ezen pörnek fellyebb vitele mind a' két részről kívántatván :

Itéltetett. Ezen pör bővebb megvizsgálás végett a' Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz megküldetni rendeltetett.

9. *Ad amotionem alicuius ab officio publico propter imputationes eidem factas.*

Minthogy ezen pörnek vizsgálásából nyilván kitészik, hogy mind azok, a' mellyek ezen pörben az al pörösnek vétekül tulajdoníttatnak, rész szerint már az illető vizsgálatokonn éfzre vétel nélkül keresztül mentek, rész szerint olly elaludtt dolgok, mellyek iránt az illető felek soha sem panaszolkodtak, egyáltallyában pedig olly erőltetve keresett vádak, mellyek, ammint a' következés nyilván megmutatta, egyedül az al pörös elnyomására intéztettek, annál fogva, minthogy a' fenn írt vádpontok által az al pörös legkevesebbé sem terheltethetik, azoknak terhe alúl az al pörös egyáltallyában felmentetik, és mivel ezen törvényfész az al pöröst vétkesnek, következőleg eddig viselt Jegyzői hivatallyának elvesztésére méltónak nem talállya, annál fogva az al pörös előbbeni jegyzői hivatallyába víffza helyeztetendőnek ítéltetik.

Sententia Sedis Dominalis.

10. *Quoad impeditam ligationem, damnaque concernentibus incolis compensanda, nec non repositionem in praehabitu usum (hic proponitur una modus reassumendi allegata et producta partium).*

Az N. jobbágyok a' T. N. Vármegyéhez B. betű alatt benyújtott, az A. betűi végzés szerint pedig

ide útasított könyörgő levelekben azon panaszkodván, hogy a' földes Uraság által a' tűzi fájézésban elszorítottak, és rész szerint kizárattak; melly panasznak, és jelesen a' követelt fájézésból lett kirekesztésnek megorvoslásáért, és e' miatt a' jobbágyságnak gyakori megzalogoltatásával okozott károknak megtérítéséért a' T. N. Vármegye' tiszti Ügyviselője az egész jobbágyság' részéről ezen pört felvén, és a' könyörgő levélbéli kitételeknek megbizonyítására ugyan már ezen érdemben N. esztendőben lefolytt pör után, a' végre hajtó tiszti uraknak tudósítását a' C., egygy bírói vizsgálatot a' szabad fájézésnak megmutatására a' D., a' megfzálló szerződéssel együtt az E., és még némelly megzalogolásoknak feljegyzését az F., az erdőmesternek vizgálatya után következett, és az erdőnek rendes vágásokra leendő felosztását a' G., 's végre egy utóbbi bírói vizsgálatot a' szabad fájézés' gyakorlásának érdemében a' H. betűk alatt elő adván, és a' pörhez csatolván, 's ezeknek következésében a' panaszkodó jobbágyságot szabad fájézési gyakorlásába vizsgálta helyezettetni sürgetvén. —

Az Uradalom ellenben a' jobbágyság által követelt fájézésnak, a' mennyire t. i. az a' száraz, és esett fákon túl követeltetne, bővebben előadgya, hogy a' követelt fájézés sem a' kötés' foglaltatából, sem az Urbariom' redeléséből, de még N. esztend. ezen érdemben lefolytt pörbéli ítéleteknél, és ezekre következett felsőbb végzésnél fogva sem, és végre ezen szabad fájézésnak békességes gyakorlása' erejével sem illetné a' panaszkodó jobbágyságot; továbbá elő mutatta három rendbéli meghitelesített bizonyágleveleit az 1. 2. és 3dik szám, a' helységben — esztend. találatott, és hitelesen

öfzve írtt kályháknak számát, az eredeti megszál-
lástúl lett szaporodásnak megvilágosítására a' 4dik,
az erdőnek megtekintésére, és a' jobbágyok által
loppal véghez vitt némelly jelesebb pusztításoknak
az élő fák' megcsonkításának, gyümölcs, és makk-
termő fákon kívül, másegyéb fejsze alá való fák'
nem lételének, és a' jelenlévő számosabb tuskóknak
megf. emlélésére, ezen Úrf. által rendeltt Kikül-
döttségnek tizti tudósítását az 5dik, és ennek kö-
vetkezésében az Erdőmesternek a' fellyebbi G. he-
tűhöz hasonló, és az erdőnek rendes vágásokra szük-
séges felosztását javasló vizsgálatbéli hites kinyilat-
koztatását a' 6dik szám alatt; mellyeknek követ-
kezésében a' jobbágyságot helytelen panaszátúl el-
vettetni, az erdőnek még is a' törvény, és felső
rendeletek' értelmében rendes vágásokra leendő fel-
osztását megajánlván.

Mind ezen a' két részről előmutatott íróma-
nyok, és azoknak a' jelenvaló tárgyhoz alkalmazta-
tása megvizsgálatván, és bírói fontolóra vétetvén;
minekutánna a' jobbágyság a' könyörgő levelében
kértt szabad fájézást sem a' megf. állító E. betűi
Contractusban, melly noha minden egyéb hafzon-
vételeit a' jobbágyságnak igen kedvezőleg kifejezi,
még is a' szabad fájézásról nem csak nem emléke-
zett, sőt az erdőket az Uraságnak külön rendelése
alá rekesztette, nem gyökerezhetné, sem a' Kiralyi
Urbariumbúl szabad fájézási igazát nem követel-
hetné, de a' lefolytt pörbéli ítéletekből, és erre
felsőbb helyről érkezett kegyelmes intézetből sem
származtathatná szabad fájézását (ezen felsőbb in-
tézetnek erejével is csak a' száraz, és dültt fák-
ból leendő fájézás őket illetvén) következésképen a' kö-

veteltt szabad fájézási just, és gyakorlást, semmi tekintet alatt is be nem bizonyíthatván, ettől bírói-lépen elvettetnek, és egyedül a' száraz, és dültt fábúl veendő fájézásra lezoríttatnak.

Sententia Sedriae in eodem processu ad eandem appellato.

Az N. jobbágyságnak tűzelő fája iránt való panaszok — esztend. — szám alatt költt kegyes intézete által a' N. Mélt. M. K. H. Tanácsnak ellévén határozva, minekútánna ezen Kir. intézetben az rendeltetne, hogy az említett jobbágyok a' nekik járandó, és eddig is használtt tűzi fájézásban megtartassanak, a' jobbágyságnak járandó tűzi fájézást pedig a' Kir. Urbariom (melly olyan esetekben is, a' hol a' jobbágyságnak ugyan örökös alkúkötsége van, de némelly tárgyakról az alkúkötés éppen semmit sem rendel, ezen tárgyakra nézve zfinormérték) ugyanannak 2dik pont. 4dik cikkellye meghatározná, erre nézve az Uradalom' jobbággyainak dültt és száraz fábúl, hogyha pedig ez nem találtna, nyersbűl is, (kivévé mindazonáltál a' makk- és gyümölcstermő fákat) tűzre való szabad fájézásnak megengedésére köteleztetik. Minthogy pedig a' kegyes Urbariom az erdőrontó, és pusztító jobbágyoknak büntetését kif zabta, erre nézve az illető földes Uraság újra a' büntetések' kif zabásában a' jobbágyi Rendnek 8. pont. 8dik cikkellyére útasítatik, és a' felesleg vett, és előadott béreknek, a' mennyire azok a' fenn írtt Urbariom' rendelkezést meghaladták, a' végre hajtás' alkalmatosságával leendő megtérítésében, a' mennyire azok akkoron bebizonyíttatnak, megmarasztatik 's a' t.

11. *Quoad araturas.*

Az N. jobbágyok abban helyheztesztvén sérelmeket, hogy a' földes uraság minden első szántásra, melly négy marhával tétetik, csak két gyalog napot számláltat be, e' sérelmeket a' kegyelmes urbariom' magyarázattya szerint kérvén orvosoltatni, minekutánna ugyan ezen általok felhozott, és önnön urbariomok ellen bemutatott panaszt megtekintetvén, az a' 5dik pont' első czikkellyébe különös beírott betűkkel világosan azt foglalná magában, hogy ámbár egyéb szolgálatokra csak két marhával volna köteles a' jobbágyság kiállani, mindazonáltal, a' szántás' üdejében négy marhával, maga boronájával, és ekéjével tartozik az Uraságának dolgozni; ha pedig valamelly jobbágy négy ígás marhának fogyatkozása miatt a' megírt mód szerint szántását meg nem tehetné, az ollyatén jobbágy, mással öfzve fogván, egy napi szántást két napi munkával végezzen, mindazonáltal ezen terhes munkát t. i. az öfzve fogást, minden szántáskor csak egyszer tartozik megtenni, a' panaszkodók helytelen panaszokról bírói képen elvettetnek, és a' kegyes urbariom' világos rendelkezésének tellyesítésére köteleztetnek.

12. *Quoad pascuum, illataque damna.*

E' jelen való pörben a' jobbágyok' részéről az A. betű alatt ezen pörhez rekesztett három rendbeli panaszok a' földes Uraság ellen támasztatván, jelesül:

1ször. Hogy a' földes Uraság által egy darab közös legelő saját haszon vételre fordíttatván, a' helyett semmi potolás nem adatott, melly panaszt

a' jobbágyok a' pör' folytában megmásolván, és a' sérelmeket abban határozván, hogy a' földes Uraság az N. mellett lévő közös, és — annyi holdakból álló elfoglalt legelő helyett csereképen az uradalmi mezőből szinte annyi mennyiségű legelőt a' jobbágyok' számára kiszakasztatott ugyan, és így a' mennyisége miatt semmi kérdés fenn nem forogván, egyedül a' minéműségével meg nem elégedni, és távulabb léte miatt használasokat felfegetni tapasztaltatnak, minekutánna, a' most egyben ülő Úrféeknek tagjai egyetemben a' kérdésben fenn forgó megcserélt darab legelőt a' föld szinén megvizsgálván, azt tapasztalták, hogy az uradalmi mező hasonló, sőt jobb minéműségű legyen az N. mellett lévő legelőnél, e' szerint tehát a' további bírói szemléletre éppen semmi szükség nem lévén, és az elől bocsátattakhoz az is járulván, hogy ezen csere által a' jobbágyok azzal nyertesebbek lettek, mivel a' földes Uraság azon darab közös legelő helyett, a' mellyet az ott lévő majorbéli birkáival használtatott, saját bárány mezzejéből hasonló darabot a' jobbágyi vonyó marhák legelőihez csatolván, ezen cselekedete által, a' közös legeltetéstől elcsévén, megkárosodott; mind ezekre nézve tehát a' jelenvaló panasz helytelennek ítéltetik.

2szor. A' panasz abban támasztatik, hogy úgy is láb alatt lévő ökor mezejekre az Uraság' birkái szoríttatnak; de mind hogy a' pörnek lefolyta alatt a' fel pörösök ebbéli panasztól elálván, az uradalmi idő közben lett határozásban megnyugosznak, a' jövődöbéli békességnek okáért; az Uradalom rendelése a' juhászaira nézve olly világosítással ezen-

túl is megállapítatik, hogy azon történetre, ha a' tilalmasban lévő juhászról zálogot nem vehetnének, a' juhásznak név szerint való előadása mellett az uradalmi tífzség köteles legyen a' feladott juhászt megbüntetni.

3szor. A' 3dik panaszról is a' pör' folytatában elálván a' felpörösök, a' tarlóknak használtatása az eddig gyakorlott szokásban mind a' két részről meghagyatik; egyébaránt pedig, a' kártékony-ságokra nézve az határoztatik meg, hogy mivel a' jobbágyok az urbariom' értelmében eddig kif zabott fenyítékekkel nem gondolván, az uradalmi vetéseket végképen etetni tapaszaltatnak, jövődre csupán azokra nézve, a' kik marháikat szántszándékkal a' kárban őrizni tapaszaltatnak, határoztatik meg, és hogy a' behajtó pénzenn kívül 3 napi gyalog robotokkal büntessenek meg 's a' t.

Külömben ezen pör a' Nemes Vármegyének határozása szerint, bővebb megvísálás végett, a' tífztelt Törvényfzék elejébe felküldetni rendeltetik.

In sedria deliberatum.

Az Úrfzéknek ítélete helyben hagyattatik. —

13. *Quoad araturas, longas vecturas, et generationem robotas urbariales, earumdemque compensationem.*

Jöllehet ezen uradalombéli jobbágyok a' szántásokat négy marhával szokták megtenni, mivel mindazonáltal az urbariális szántás iránt, ha vallyon azt a' jobbágyok négy, vagy két marhával kötelesek az uraságnak megtenni, és miképen

kellessen azt napi számban bevenni? az N. esztendőben — szám alatt költt kegyelmes Kir. parancsolat által az rendeltetne, hogy a' négy távafzi, és öfzi szántás' üdejében a' jobbágyok által tett szántás két kézi nap számban számláltasson, a' többi szántás pedig, mellyet a' jobbágyok az uraság' parancsolattyára az esztendőnek lefolytával tessenek, naponként annyi kézi nap számban vetessen be, a' mennyi marhája volt a' jobbágyoknak befogva, következésképen az illetén rendkívül való négy marhával tett szántást, vagy egyéb akár minémű munkát, ugyan négy kézi nap számban szükséges bevenni; arra nézve az Uradalom ebbéli urbariomi rendelésnek szoros megtartására köteleztetik.

A' felesleg való szolgálatok iránt tett panaszra nézve, minthogy mind magából a' pörbül, mind pedig a' 2. 10. és 19dik szám alatt lévő írómányokból kivilágosodna az, hogy a' panaszolókodók testi büntetésekkel is a' felesleg való robotozásra kényszerítették, sőt nevezetesebb számú szolgálatok helytelenül lehúzáttatván, mind ez üdeig nekik se ki nem fizettettek, se be nem számláltattak, ugyan azért az Uradalom az illyes visfza élésektől jövőndőre biróiképen is eltiltatván, oda útásítatik, hogy ezentúl a' jobbágyokat urbariomi kötelességeken fellyül semmi szolgálatra ne kényszerítse; a' mi pedig illeti a' múltt üdőre a' rendes tartozáson fellyül felesleg szolgált, és helytelenül lehúzott napi számokat, ezek az illető jobbágyoknak bővebb meghallgatásával a' tiszti Ügyész Úrnak pártfogása mellett ezen ítéletnek tellyesítése alkalmatosságával voltaképen kiszámláltatván azok-

nak kézf pénzül leendő megtérítésére, és az illető jobbágynak fejenként való kifizetésére az Uradalom kötelesnek lenni ítéltetik.

A' hofszú fuvarokra nézve, mivel a' kegyelmes urbariom által mindennemű jobbági adózások, és tartozások meghatározatván, az azon kívül valók tellyességgel eltörültettek, és ugyan a' K. urbariom 3. pontjának 12dik cikkellyében világosan az rendeltetne, hogy az illetén hofszú fuvarozás közönséges menetelvel a' két napi járó földet fellyül ne haladgya, a' pörbéli írományokból pedig nyilván kijönne az, hogy a' panaszolkodók a' földes Urak által Nig - Nig - Nig, mellyek Ntül a' köz tudomány szerint, kiváltképen teherrel nem két, hanem négy és öt napi járó földet is a' menetelben fellyül haladnak, hofszú fuvarban elhajtattak; arra nézve a' földes Uraság e' részben is a' Királyi urbariom rendelkezésének szoros megtartására útasíttatván, neki kötelességül tetetni rendeltetik, hogy a' hofszú fuvarra nézve Ntül a' közönséges menetelvel való két napi járó földet a' Vármegye Tifztviselői által ugyan a' tizti Ügyész Úrnak pártfogása mellett meghatározatassa, és ekképen jövődöre jobbággyait két napi járásnál távulabb való menetelre ne kényszerítse; a' mennyire pedig a' jobbággyok a' múlttra Nig - Nig és Nig a' hofszú fuvar megtenni kényszerítettettek, és azt meg is tették, azoknak ebből származott károsítása a' jobbággyoknak újabbi meghallgatásával, körülállóképen megvizsgáltatván, és kifizámláltatván, az Uradalom által nekik megtéríttessen.

Vagy. Az elmúlttra nézve felesleg, és a' kötelességenn fellyül tett gyalog szolgálatok egy fo-

rintyával, a' szekeres szolgáltatások pedig két forintyával számban vetettetni, és az illető lakosoknak a' szerint megtéríttetni rendeltetnek. Jöendőre nézve pedig a' szolgálatoknak az urbariomi tartozásokon kívül való sarczolás a' feleletnek terhe alatt azzal a' hozzá adással megtiltatik, hogy ha ezentúl e' részben tökéletesebb felvívázás nem fog gyakoroltatni, a' jobbágyoknak kötelességeken túl történendő hajtogatás esetére, az efféle felesleg teendő szolgáltatásokért az üdönek környürlásaihoz képest meghatározandó illő bérnek megtéríttetése fog elrendeltetni.

Conclusio. És ezen itten elől adott változásokkal az Úrfékeknek ítélete többnyire helyben hagyattatván, az egész pör minden ahhoz tartozandó írományokkal együtt az 1ső szám alatt lévő kegyes parancsolatnak következésében a' tellyesítendőeknek tellyesítése előtt a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácsnak felküldetni, 's a' végre a' Tekintetes Nemes Vármegyének bemutatatni rendeltetik

N. N. a' Törvényféknek, és Tekintetes Nemes Vármegyének hites Fő Jegyzője m. p.

14. *Quoad jus montanum, et pascuum.*

Ámbár az al pörösök mellett álló tífzi Ügyvédő ezen pörnek folyta alatt olyan előadásokat is tenne, mellyek ugyan az al pörösöknek az uradalom ellen tett kereseteikre még N. N. elztdőkben költt a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanács kegyes parancsolattjai által elintézve, és meghatározva volnának; mindazonáltal minthogy az uradalmi Ügyviselő is ugyan azon tárgyak' vitatásá-

ba belé erefzkedett, és így a' pörbéli dolog érdeme mind a' két részről több vitatások által bőven kimeírttetvén, e' szerint ítélet alá is terjesztett volna, ezeknél fogva azon említett N. N. efsztendei Királyi parancsolat, melly ezen pörben 4dik szám alatt van jegyezve, szolgálhatván ezen pörnek megítélésében zlinormértékül.

Minekutánna ugyan azon parancsolat a' hegyvámnaak befzedését, az N. erdőben a' haszonbér-
lőkkel közös fa vágattatást, és makkoltatást az Uradalomnak olly nyilvánóságos kifejezésekkel megengedné, hogy ahhoz többé szó nem férhetne; ellenben a' legelőre nézve ugyan azon kegyes parancsolatban semmi emlékezet nem lévén, de az Uradalom részéről is annak egész - - - efsztendeig használása meg nem mutattatván, minekutánna az 1ső szám alatt lévő kötés szerint a' haszonbér-
lőknek N. puszta egészen minden haszon vételeivel, és úgy a' legelővel együtt is által engedtet-
tett, és ugyan annak tellyesen való használásába a' jobbágyok az F. betű, és 10dik szám alatti írományok szerint, bele is helyheztetődtek, de a' mint a' pörnek lefolytába az L. betű alatt bőven megmutattatott — — Ntül fogva — — — Nig efsztendeig azt mindég békeségesen is használták, és külömben is minden Királyi rendelések, nevezetesen az E. betűvel jelelt, az adózok legelőit megfzoríttatni nem engednék, ezeknél fogva a' legelő az al pörösöknek olly formán odá ítéltetik, hogy azt csupán magok az Uradalom kizárásával használhassák, és e' szerint az Úrfék ítélete ennyiben megváltoztatván, egyébaránt pedig helybe hagyattatván, ezen pör' mintegyenes jobbágyi érdemű a' felsőbb rendelések szerint a' Nagy Mélt.

Magyar Kir. Helyt. Tanácshoz felküldetni rendeltetett.

Jegyzette N. N. 's a' t.

15. *Quoad robotas urbariales ultra debitum numerum exactas.*

A' felesleg való gyalog napfzámoknak 12xr. való kifizetése a' Tekintetes Nemes Vármegye kihirdetett, és szokásba mentt elhatározásában gyökereztetvén, az pedig, hogy a' ilyen napfzámok jövődő elztendei Úr dolgában számláltassanak, a' kegyes urbariom által egyenesen tilalmaztatván, a' panasznak ezen két ágai, az uradalomnak felelet nélkül is egyedül az urbariomnak közönséges rendeletei által megsemmisíttetnek, és jóllehet a' panasznak érdeme is, mint ha a' 12 xr. napfzámok igen felesleges számban követeltetnének, a' jobbágyoknak 21. jel alatt elől adott, és a' törvény' színe előtt meghitelesített tulajdon tanú valatásokkal tökéletesen meghamisított; azon puszta állítás pedig, hogy téli hónapokban eggy negyed résznél kevesebb, nyári hónapokban azonban három negyed résznél több robotok szolgálatnak, az egész pör' folyamattya alatt hitelesen be nem bizonyíttatnak, hogy még is illetén visszaélések csak ugyan jövődőben ne történnyenek, oda utasíttya a' T. Uradalom maga tífzségét, hogy a' kegyes urbariomnak Rendszabásait mindenkor szeme előtt visellye.

Minekutánna az N. részérül a' tífzi Ügyész a' panaszos tárgy iránt a' maga kivilágosító írásának előadását feltartotta, és azt itten B. alatt ahhoz csatolt 1. 2. 3. 4. és 5. számokkal jelelt íromá-

nyokkal ezen alkalmatossággal he is adta volna — ezeknek öfzve egygyeztetése, és megfontolása után

Itéletül hozatott. (Sequuntur tenores sententiae). — *Conclusio.* Ezek fzerint az Uradalom régtől fennlévő hafználásától elállani nem tartozván, az előbbeni Úrfzéknek végzése most is megállapíttatik, és az említett lakosok saját fejességekből öfzve halmozott szolgálattyaiknak pótolásában, úgy jövedőre rendes kiszolgáltatásában marasztaltatván, ezen írómányok a' végre hajtás előtt a' fellyebb vizsgálás alá terjesztetni rendeltettek.

16. *Quoad elibertationem sectionum sylvanaliū pro pascuo.*

Minthogy az 1807. czft. 21dik törvényezikkely és az előbbeni e' tárgyban hozott törvényeink nem a' jobbágyságnak a' legelőből való kifzoritását, hanem csak az erdők' fenn tartását, és neveltetését tárgyzának, minekutánna a' jobbágyság a' 19dik szám alatt ahhoz értők, és meghitelesített tanúvallatásokkal bebizonyította volna azt, hogy a' 12. 13. és 14dik számmal jelelt paganyokban a' nevendék fa olly magosságot elért volna, hogy abba a' marha már többé kárt nem tehet, az Uradalom részéről pedig a' 2. szám alatt előadott magányos, és meg nem hitelesített bizonyáglevél ezen tanúvallatást meg nem czáfolna, ugyanazért, nem csak ezen 12. 13. és 14dik szám alatt jelelt paganyoknak, de üdörüt üdőre a' többieknek is, valamint t. i. azokban a' fák a' kívánt magosságot elérik, a' köz legelőhez való villza kapcsoltatása elrendeltetik.

17. *Quoad quaestionem proprietatis sylvarum.*

a.) A' kérdésben forgó erdőnek, mind a' két részről kívántt megfigyelése igazságosnak találtatván, e' végre az Elölülést viselő Úr a' törvényes bizonyossággal, a' pártfogó Ügyész Úr', úgy az uradalmi Tilztségnek hozzájárulásával kiküldetik (*hoc facto.*)

b.) *Coram Sede dominali.* Itéltetett. Az Nbéli jobbágyságok A. és B. betű alatt lévő esedező levelekben több rendbéli panaszok' orvoslása végett folyamodván, és azon panaszok a' tilzti Ügyész pártfogása mellett e' jelenvaló pörben előadatván, ügyekezett a' pártfogó tilzti Ügyész az említett község' részéről C. D. E. betűk alatt, és azokhoz csatolt probákkal azt bemutatni, hogy az Nbéli határban fekvő erdőt századoktól ólta, úgymint tulajdonát, tetfzése szerint az Nni jobbágyság használta, annak őrzésére erdő pásztorokat tartott, azon erdőben befogott tolvajokat, és kártévőket büntette, vágásokat tett, a' tűzi fát kiofztotta, az Uraság' részére járandó karácsonyfát ugyan azon erdőben kivágta, a' makkoltatásért egyedül fél bért fizetett, melly használásában csak egynehány elztenők előtt megháborítottván, azon erdőnek előbbeni birásába az Nni községet vissza helyeztetni kérte.

Ellenben az Uraság a' kérdésbéli erdő iránt való tulajdonságbéli jussát, és annak minden hasznvételeire nézve még a' Királyi Urbariom' behozása előtt folytatott földes Úri birtokát a' 3. 4. 5. 6dik szám alatt bebizonyítani kívánta, nem különben, hogy ebbéli tulajdon jussát az esedező jobbágyság a' Királyi Urbariom' behozása' alkalmatosságával a'

kilencz kérdő pontokra adott felelettyében hit alatt elősmerte, valamint azt is, hogy a' kérdésbéli erdőben a' fájézást egyedül az Uraság' engedelmeiből, és az által kimutatott helyenn, és kifabott zfinormérték mellett használná; 's a' t.

Melly mind a' két részről előadott írómányok törvényes vizsgálás alá vetetvén, minthogy a' kérdésbéli erdő az Uraság' tulajdonának, még az urbáriom' behozása előtt N. efzt. az 5dik szám alatt oda ítéltetett, és ezen tulajdonságbéli jussát a' jobbságyság megösmerte; továbbá az Uraságnak azon erdő' mindennemű haszonvételeire minden üdőben tellyes földes Üri jussal folytatott birtoka, és használása az ezen pörben 7. 8. 9. 20. és 21dik szám alatt előadott próbákkal világosan bebizonyíttatna, ezen törvényes okoknál fogva, az Uraság a' kérdésbéli erdőnek birtokában és mindennemű haszonvételeinek használásában továbbá is megállapíttatik; — mivel mindazonáltal az F. alatt lévő szemvizgálásból kitetszene, hogy a' kérdéses erdő mind a' rendetlen vágás, mind pedig annak ritkasága, és a' benne lévő fák' elcsonkíttatása, és vénsége miatt (ámbar még most valóságos pufztítás benne nem tapasztaltatna) üdővel végső romlásra juthatna, ugyan azért az Uraság azon erdőnek az 1807. efzt. 21dik törvény cikkely' értelméhez rendes vágásokra való felosztására, és az erdő mesterség' rendszabásai szerint leendő fenntartására útasíttatik.

A' többi panaszok' folytatásátul a' tífzi pártfogó Ügyész önkint elálván, azok úgy, mint megszüntteknek neveztetvén, félre tétetnek.

c.) *Coram Sedria.* — Az 1826. efzt. — hónapnak 24dik napján Szabad Kir. N. Várassában

folyvást tartatott Tekint. Nemes N. Vármegye' Törvényfzéke' alkalmatosságával ezen pör törvényes megvisgálás alá felvetetvén —

Itéltetett. — Az erdőre, és többi panaszokra nézve hozott ítélete az Úrfzékek avval a' hozzáadással helyben hagyattatik, hogy a' kilencz Urbáris kérdésre tett, és ezen pörhöz az 1ső és 2dik szám alatt mellékeltt vallások szzerint az al pörös jobbágyság nem csak a' fájzásnak, hanem a' makoltatásnak is az ottan meghatározott makkbér fizetésért való haszonvételeben meghagyattassék, az erdőnek pedig az 1807. eszt. 21dik törvény cikkely értelméhez képest rendes vágásokra való felosztása mind a' fel pörös Uradalomnak, mind pedig a' pártfogó tiszti Ügyésznek kötelességül tétetik úgy, hogy az mentül előbb végre hajtassék.

d). *Circa sectiones — et ligationem in Sede dominali.* P. P. — Minekutánna a' 26. szám alatt lévő szemmel való visgálásból (szemvisgálás) kitetfszene, hogy azon erdőnek 759 holdakból álló a' 22dik számú rajzolatonn A. betűvel jegyzett két harmad részre a' 23dik szám alatt lévő erdőmesteri intézetek' útmutatása szzerint 40 vágásokra, vagy is annyi esztendőkre felosztatna, ugyan azon rajzolatonn pedig B. betű alatt kitetett, ugyan azon erdőnek 383 $\frac{1}{2}$ holdból álló harmad része, maradék (*reserva*) erdőnek felhagyattatna, mind azért, hogy a' marháknak állandóul szükséges, és elkerülhetetlen legelőül szolgálhasson, mind pedig, hogy ha valamelly vágásból a' remélhető fának mennyisége ki nem telne, annak pótolásául, és az épületekre, hidakra, megkívántató fának szükségéül a' 23dik szám alatt lévő erdőmesteri rendszabások' ér-

telméhez képest használtathasson, ámbár ugyan a' 25. számú erdőmesteri becsű szerint egy holdbúl remélhető fának mennyisége 16 ölekre, és 200 kötés rőzlére bőcsültetne, mivel mindazonáltal a' 26dik szám alatt lévő szemvizsgálásban egy holdbúl remélhető fának mennyisége 20 öllel, és 200 kötés rőzlével tétetne ki, és ekképen egy 19 holdbúl álló vágásbúl 380 öll fát, és 5,800 rőzlét lehetne öfzveséggel reményleni, ezen fának használása ekképen határozottatott meg; (*sequitur subdivisio lignorum orgialium pro necessitatibus dominii — subditorum item, militiae etc.*)

Formulare interjectae eatenus appellatae — additis etiam motivis reformandae sententiae.

Az adózó jobbagyság' részéről ezen fellyebbi ítélet annak bővebb megvizsgálása végett az illető felsőbb ítélő helyekre fellyebb vitetni kértetik; és a' pártfogó tiszti Ügyész szükségesnek tartya, még ezen pörbe az előbb is fennt forgott urbáriális tárgynak bővebb megvilágosítása végett e' következőket beiktatni:

Nem tagadtatik az a' fel pörös Uradalom' részéről, hogy a' jobbagyság az Nbéli erdőnek bekesség és örökös használásában nem lett volna, csupán azt állittya az Uradalmi Ügyvédő, hogy a' jobbagyságnak ezen erdőbéli haszonvétele az Uraságnak szabad tettzésétől függvén, olly határok közé szoritotta ezen szabadságot, a' mint neki tettzett; ezen állítását gyökerezni akarja a' 3dik szám alatt elő mutatott Úrszéki végzésben, melly az A. alatt csupán kivonásban közlött írómányonn épül fel; de az A. alatt lévő urbárium ezen elen való esetre nem

is alkalmaztatható, minekutánna a' 9 pontokra tett vallásokban a' jobbágyok ezen urbáriomról emlékezetet sem tettek volna; a' 4dik számú írómány a' jobbágyságot nem terhelheti, mert jól lehet ezen 1715dik eszt. véghez vitt öfzve írásba az állíttatnék; *ligna pro foco cum permissione domini*; de ez figyelembe azért nem vétetethetnék, mivel az 5dik és 6dik számú írómányok világosan kimutatnák, hogy az Nbéli erdőt a' jobbágyság még az 1765 eszt. is olly szabadon használta, hogy ezen erdőbül még csak makk bért se fizetett; 's a' t. A' szegény egygyű jobbágyság vagy abban az igazságban bízván, hogy századoktól fogva gyakorlott haszonvételeitől senki őtet meg nem foszthattya, vagy valakinek bal tanács adásától, 's előre nem látó kontatásától elámíttatván, nem hogy jussait illendően védelmezni, megjelenvén az illető bíróság előtt iparkodott volna, sőt midőn 1765dik eszt. a' 6dik számú írómány szerint az Uraság' panaszzaiknak felvétele végett Úrfzéket tartott, az előtt védelmekre meg sem jelentek, 's az. Úrfzékenn az Uradalom által előadott kérésekben minden védelem nélkül megmarasztattak, 's ezen csupán az engedetlenség okából hozott ítélet a' Ns. Vármegye' megvizsgálásán is kerefztül menvén, ott is helyben hagyattatott. Mivel a' jobbágyok úgy, mint illett volna, védelmeket elől nem adták, ezen ítélet végre hajtását sürgető parancsolat jött, melly szerint midőn a' törvényes bizonyság ezen makatság' fundamentomábúl hozott ítéletet végre hajtani akarta volna, az Nbéliek régi jussaikhoz ragaszkodván, ezen végre hajtásnak magokat ellene szegeztek; de az Nbéli Elöljáróknak akkori vigyázatlan tettei a' mostani jobbágyoknak nem árthatnak; és hogy is vádoltathatnának a' maradékok, úgymint a' mos-

tani al pörösök, ezen vakmerőséggel? midőn ezek annak úttján 's tisztelettel kívánnák oltalmazni igaz jussaikat, a' mit mind a' természeti, mind a' honni törvény, mind a' kegyes urbariom nekik megenged; 's a' t.

18. *Quoad translocationem incolarum ex una possessione ad aliam.*

Az ide 1. 2. és 3dik szám alatt rekesztett írómányokból kisülvén az, hogy ezen puszván letelepedni kezdett jövevények mind szabad nemesi örökségben nem jobbágyoknak, hanem haszonbérlőknek fogadtattak el, és mind házaiktúl, mind nekik adott földgyeiktül bért fizettek, és a' házaikra 's földgyeikre nézve az adó alá nem jöttek, és e' szerént törvényes szabadsága lévén a' földes Uraságoknak azon haszonbérlőket egyik pusztaból a' másikba által helyeztetni; külömben is ezen általszállítás a' köz jóra nézve nagy haszonnal történt azon tekintetből, mivel közönségesen tudva vagyon, hogy azon előbbeni lakhelyek nem egyéb, mint megrogzott falopóknak, és minden gonofztévők' czégeres orgazdájoknak, az utazók' nagy veszedelmére barlangos félszkek valának; továbbá ezen általhelyeztetés folytában megtörténvén az N. szám alatt mellékeltt hiteles böcsü, a' köz tudomány, és ide — szám alatt kapcsolt törvényes tiszti vizsgálodásból és szemlélésből kivilágosodna az, hogy nem posványos helyenn, hanem az N. pusztaban, a' mellynek házai a' mezővárosi házokkal öszve ütköznek, eggy folyásban vagyon, következésképen a' mezővárosi templomtúl, és oskolátúl csak eggy fél fertályi távulságra lesznek, a' honnan gyermekei-

ket, ne hogy mind eddig a' fertelmes undokságokban elmerültt fajzat, kiben minden ocsmányságoknak, 's lopásoknak gyülevészei egybe szakadnak, tovább is felneveltesen, az oskolába valamint a' hit' dolgában, úgy a' polgári erkölcsökben, és kötelességekben való oktatások végett elküldhetik, egészes helyenn, a' hol új házaiknak felépítésére elegendő térségű helyt kaptak, 's a' t. ezen által szállítás helyben hagyattatik, és a' panaszolkodó lakosok sükeretlen és a' földes Uradalom igazai' megsértésével történtt hamis hűségtelen folyamodásoktól elmozdítottatnak.

19. *Sententiae condensoriae in compendio.*

Citationis. A' törvénytelen lett idéztetés az al pörösnek hatalmában nem lévő személy által tetetvén, az törvénytelennek találtatott.

Judicatus. Az örökös felvállásnak elrontása (eldöntése) nem állítván az Al Ispányi Széknek hatalmát, bíróságának itten helye nincsen.

Actionis. A' fel pörös pörbéli kívánságát foglaló levél a' törvényes intésenn gyökerezve lévén, ezen intés pedig az amabban elő hozott törvényekkel ellenkezővén, ezen pörbéli kereset lefzállittatik.

Actoratus. A' fel pörös nem származván az elzálogosító N. Ntül, az N. rész jószágának kiváltásához keresete nincsen.

Ex incompetencia termini. Kevés üdö adatván az al pörösnek a' megjelenésre, ezen pör félbe szakasztatik.

Ex incompetencia temporis. Éppen husvétnak első napjára törvénybe idéztetvén az al pörös,

ezen szent ünnep naponn pedig a' pöröknek szünete lévén, a' pör félbe szakasztatik.

Ex inactivitate litigandi. Magának a' fel pörösnek ezen keresetre személybéli tehetősége nem lévén, helytelennek ítéltetik.

20. *Sententia contumacialis.*

Mivel az al pörös megátalkodva meg nem jelent, az olyanokat pedig minden törvény kárhozthatna, azért a' fel pörösnek egész pörbéli keresetében, kívánságában, és — forintra határozott költségben marasztaltatik.

In pignore. Az elzálogosított jószág a' fel pörösnek oda ítéltetik, az al pörös pedig, mivel vakmerőképen letartóztatta a' világos zálogot, rajta fekvő sommájának, 's a' javításoknak elvesztésében marasztaltatik.

In violentialibus. Az erőszakoskodó al pörös tulajdon személyének 100 for. és a' felvettyeinek, 's kiküldötteinek 40 forintos díjján marasztaltatik, és e' pörlekedésre tett, és törvényesen — forintra határozott költséget tartozik megfizetni, ide nem értvén az elől kerülhetőket, a' foglaláshoz tartozandókat, 's akkor meghatározandókat.

Violationis Sedriae. Az al pörös e' mai közönséges gyűlésben álnok, böcstelen 's a' t. embernek mondván N. Urat, ez által a' gyűlésnek szentségét megsértette; azért fenn maradván a' nevezett Úrnak személyes megböcstelenítése iránt való különös törvényes keresete, ezen törvényes ülésnek megbántásaért 100 forint birságnak lefizetésére az

al pörös ítéltetik, és még le nem fizeti, személlýében letartóztatik.

21. *Criminalis sententia contra homicidam.*

Hivatal szerint lett értekezésbül, és abban foglaltt, 's a' Törvényfzék' színe előtt megerősített tanú vallatásokbúl kisülvén az, hogy a' raboskodó N. N. boffzú állást forralván magában, a' megöletett Nnek sikátorjann halált hozó bunkós bottal útyát elállotta, 's midön alkonyodáskor a' megöletett békeségesen fegyvertelenül haza ment, 's ezen ólálkodást nem is vélte volna, a' lesben álló a' megöletettre orozva rohanván, azt úgy főbe ütötte, hogy a' megöletett azonnal földre roskadott; a' hol újonan halált hozó eszközzel agyba főbe a' raboskodó által verettetett, a' mint ezeket maga is a' Törvényfzék előtt önkint megvallotta; a' teste is a' megöletettnek felbonczoltatván, a' seborvosnak megvizsgálása szerint a' feje koponyája egészen öszve törettetve, az agyveleje öszve rongáltatva, és ezen verettetés a' Megye' Fő Orvossának ítélete szerint halálosnak találtatott; azért a' raboskodó N. mint ólaldokó, és szántszándékos gyilkos érdeme szerint, 's mások' rettentő példájára fővételre ítéltetik.

22. *Sententia contra furem.*

A' Törvényfzék által meghitelesített tanúbizonyságokbúl kisülvén az, hogy — 's a' t. 6,000 for. elvinni meréfszett, de észre vétetvén, 's fellármáztatván a' házi cseléd, ez által hevenyében elfogadtatott; azért megtérítettvén a' házi gazdának a' kára, az elfogattatott, vagy a' raboskodó, most az egyfszer

az akasztó fátúl mentté tétetik ; mindazonáltal gonofz tolvajkodó tette miatt 3 esztendei alsó tömlöczre, hetenkint pedig kétfzer, úgymint Szerdán , és Pénteken kenyérenn , 's vízenn leendő böjtölésre, és az esztendőnek negyedei (fertályai) szerint 25 pácza kemény ütéseknek elfzenvedésére ítéltetik.

*23 In causa criminali ob resistantiam
oppidanorum N. N. promota.*

N. N. N. Rabfzemélyek ellen mozdított bűnpör vizgálat alá vétetvén, minthogy a' pörbéli írományokból ellenek kivilágosodott, hogy a' felséges Királyi parancsolatok', és a' Ns. Vármegye' rendeléseinek megvetésével helyeiknek újabb kiszabását többszöri törvényes intésre meg nem engedték, a' Ns. Vármegye' tífztviselőinek személlyeit bofzontó szókkal illették, és több helységbeli lakósokat hasonló ellent állásra lázítottak; ugyan azért vétke tetteikért, tekintetbe vetetvén 6 hónapi tömlöcztetéseket, N. 25 — N. 30 — N. N. 40 páczacsapások' elvétele után, szabadon eresztetni rendeltettek.

Vagy (pro ratione majoris criminis). Ugyanazért N.N. N. rabfzemélyeknek az eddig szenvedett tömlöczözés büntetés' fejébe vétetvén, ezen ítélet' kihirdetésétől számlálendő nyűgvasban, hetenkint két napi kenyérenn, 's vízenn eltöltendő egygy fertály esztendei tömlöczzi fogságra, most 30, és eleresztésekkor is elveendő 30 páczaütésekre, köz munkákra, és tömlöczzi tartásoknak — frint. — xr. leendő térítésében megmarasztatnak; mellynek következtében N. N. Fő Bíró Úrnak meghagyatik, hogy ezen — frint. — xr, N. N. vagyoniból a' tömlö-

czí tartások' fejében befzedvén, azokat a' jövő törvényfzékre bemutassa 's a' t.

Vagy. Minthogy a' Kiküldöttségnek mind szép módokkal, mind a' nyakaskodókra küldendő katonai erőhatalomnak fenyítéke alatt tett többszöri intései, és az engedetlen lakósoknak vakmerő ellent állásaikból, reájok, és maradékaikra nézve háramló vefzedelmes, és igen káros következtéseknek világos, és érzékeny előadásai fogamat nélkül maradtak, és nem csak ezek, hanem a' szomszéd helységbéliek is ezen dolgot köz ügyül vévén, zenebonáskodásra czélozó lármával azt nyilatkoztatták ki, hogy a' jobbágyi birtokaiknak újabb kiofztását tellyességgel meg nem engedik, és a' legroffzabb esetben is az erőt erővel víffza verni tudgyák; tovább, midőn N. N. Fő Bíró a' kiofztást kezdetni akarta, és e' végett a' mérő láncznak húzására N. N. Urat rendelte, Fő Bíró Úr' személlýének egyenes megsértésével a' lánczot erőfzakosan, és vakmerő fenyegetődzéssel elvetették 's a' t., a' nevezett lakósoknak nyakassága, kiváltképen a' többieket is fel-lázító jobbágyoknak vakmerő cselekedete, és a' törvényes ítéletnek, Királyi parancsolatoknak, és a' Vármegye' végzéseinek tellyesítésében való többszöri ellent állása, és a' köz bátorság', 's csendesség' felzavarodása nyilvánságos lévén; — ugyanazért; 's a' t. (következik a' büntetés).

24. *Sententia in criminalibus absolutoria.*

N. Helységbéli adózók földes urasága által, e' f. e. — hónapnak 17kenn tartatott köz gyülekezetben az iránt vádoltatván, hogy 's a' t. (*Sequitur deductio delictorum.*)

Ezen elő bocsátott panasz, minekutánna a' felyebb érintett gyülekezetnek végzése következtetésében illető járásbéli Fő Bíró Úr által a' panaszolkozó Uradalomnak, és a' panaszlott jobbágyoknak meghallgatásával N. N. Tifzti Ügyész Urnak jelenlétében, és hozzá járulásával megvizsgáltatott volna, az A. B. C. D. mint helység' Elöljárói, és legfőbb konstatók a' Ns. Vármegye' fogházába békésértetvén, ellenek, és a' többi vétkes társaik ellen is a' f. e. — hónapnak 26kánn tartatott köz gyülekezetnek — szám alatt hozatott rendelése által ezen bűnpör mozdíttatni határoztatott, melly is vizsgálat alá vétetvén, minthogy a' pör mellé kapcsolt irományokból sem az, hogy a' helységbéli adózók eddig is szokásban volt adózásaikat, és szolgálattyaikat földes Úroknak megtagadták volna, sem az, hogy a' köz csendességet háborgatták, avvagy más helységbélieket is engedetlenségre bűzditottak volna, sem pedig az, hogy ezen vasban álló adózók, a' köz csendesség megháborításának fő eszközei lettek volna, ki nem világosodik, a' vádbéli büntetés alól ugyan feloldoztatnak; mivel azomban a' tifzti vizsgálatból világos az, hogy ezen most nevezett rabfzemélyek, úgymint az A. B. C. és D. földes Uraságok ellen goromba kifejezéseik által vétettek, és magokat engedetlenekké tették, ugyanazért az A. B. C. D. adózóknak eddig való tömlöczi szenvedések büntetésül beszámáltatván, elereztetni rendeltetnek.

25. *Sententia Judicii statarii.*

A' vasban álló A. B. C. D. és E. rabfzemélyek a' Ns. Vármegye' tifzti Ügyviselője által azzal vádoltatnak, hogy ők nem félvén az Isteni, és világi

törvényektől, és ezekben gyökerezett kemény büntetésektől, a' három első ugyan megfeleltetvének esküvéseknek Szentségéről, mellyel magokat zárlójok alá a' Felséges Urunknak katonai szolgálattýára lekötöztették vala, immár több ízben, az ő Ezerredgyeiktől hiteszegetten elfököni, az erdökönn imitt amott csavarogni, ezen csavargások alatt pedig magok mellé vévén a' fellyebb említett D. és E. több rendbéli rablásokat, útonn állásokat, és gyilkosságokat is vakmerően, és a' közönséges bátorságnak megzavarásával végbe vinni, különösen pedig (*hic sequuntur delicta in specie*) meg nem félemlettek, és meg nem irtóztak, 's mind ezen tetemes gonofzságaikra nézve, mind a' hazai törvényeknek szoros értelme, mind a' kegyelmes Királyi parancsolatoknak világos rendelése szerint ezen álló törvény által akasztófára ítéltetni kérettetnek.

Minekutánna a' raboskodóknak A. B. C. D. és E. betűk alatt előmutatott önnönmagok a' törvény színe előtt is meghitelesítettett szabad vallásokból, és a' szembe állítás' alkalmával lett megösmerésekből világosan kitetszene az, hogy (*deducuntur probata delicta in specifico*).

Mind ezekre nézve tehát a' nevezett A. B. és C. mint Istentelen gonofz útonn állók, haramiák, gyilkosok, és a' köz bátorságnak ellenségi, magoknak ugyan megérdemlett büntetésére, más hasonlóknak pedig rémítő példájára akasztófára ítéltetnek, és ekképen az élők' seregéből (számából), mint az emberi társaságnak ártalmas, és veszedelmes tagjai kitöröltetni rendeltetnek. D. és E. ellenben, mint t. i. az előfzámllált gyilkosságokban nem részesek, az elkövetett tolvajságokért megérdemlett büntetés-

nek elvétele végett a' N. Vármegye' Ügyésze által a' szokott útonn a' büntető Törvényszék előtt pörbe idéztetni rendeltetnek, fenn hagyatván egyfzersmind a' tiszti Ügyvédlőnek N. N. és N. N. mint orgazdák, úgy, még ne talán ki nyomozandó egyéb vétkes társaik, vagy orgazdáik iránt további törvényes keresete.

26. *Sententia Vice-Comitis, et adjunctorum
in processu ad reuolutionem pignoris.*

Itéltetett. Ezen zálogos pör N. N. részéről az N. helységben zálogba adott rész jófzágnak kiváltása iránt N. N. ellen folyamatba vetetvén, a' fel pörös' részéről a' bíróság' elejébe terjesztetik C. betű alatt a' zálogos birtokról szóló íromány, annak vissza erefztésére szolgáló előintések pedig a' D. és E. betűk alatt, végre az F. és K. alatt a' zálogba adott jófzágnak minémüségét, mennyiségét, és hollétét tárgyaló kivonások, és ezeknél fogva kívánnya a' felpörös, hogy kitelvén már jóval ezelőtt még N. esztendő Szent András' havának utolsó napján a' zálogos esztendő, a' hármias törvény első részének 80. és 82. ágazati, és az 1638. esztendei 29. cikkellyének rendszabási szerint, a' zálogban lévő jófzág a' felpörös tulajdonosnak hozzá járulattyaival együtt megítéltessen.

Ellenben az al pörösök azt vitatván, hogy sem a' C. betűi szerződés értelmében, de a' törvénynek rendszabása szerint sem vitettetvén végbe a' jófzágnak vissza erefztése iránt az előintés, nem külömben a' zálogos jófzágnak mennyisége, minémüsége, és holléte elegendő hitelességgel bebizonyítva nem lé-

vén, kívánnák az al pörösök, hogy a' fel pörös a' törvény' rendgyének eleget tegyen, és a' zálogos jószág' mennyiségét voltaképen, és hitelesen bizonyítsa.

Mind a' két félnek beiktatott ügyeleteit, és próbáit bírói ítélet alá vévén, minekutánna az al pörösök a' zálognak valóságát a' C. alatt lévő záloglevélnek betűje szerint az E. alatt való vizfont intéssel, mind pedig az abban feljegyzett számbavétellel (*liquidatio*) nyilván elősmerték, és az által a' kötésnek foglalattyát meghitelesítenék, de ezen fellyül a' zálogos jószágnak mennyisége, minéműsége, és holléte a' K. betűi hiteles íromány szerint világosságra derülne, kitelvén egyébaránt is még N. esztend. — havának utolsó napján a' lekötött zálogos esztendők, a' keresetbéli zálogos jószág az al pörösök által birtt kiterjedés szerint a' C. betűi feltételek' tellyesítése után, a' fel pörösnek villa ítéltetik, melly szerint a' fel pörös letévén a' javításokra fordított, és a' végrehajtás' alkalmával a' javításokat a' megrontásokkal (*deterioratio*) öszve hasonlított, és bíróiképen megállapítandó sommákok, az al pörösök a' jószágot kezeikbül kibocsátani tartoznak.

A' pörnek vége felé említett Ügyész megmásolása (*Procuratoris revocatio*) külömben is csak az igazság' kiszolgáltatásának hátráltatására lévén arányozva, a' pörnek — lapján tett ellenvetéseknél fogva is bíróiképen elvettétvén, a' végrehajtás' a' fenn írtt mód szerint megrendeltetik; melly bírói ítéletnek tellyesítésére, ha az Al Ispány akadályoz-

tatnék, segéd Fő Szolgabíró, Esküdtttyével együtt kiküldetik. Költt 's a' t

N. N. Al Ispány.
N. N. Szolgabíró.
N. N. Esküdtt.

27. *Sententiae Judicis Nobilium, et adjuncti in processu debiti, ubi mox in exordio ejusdem contra Partes A. A. poena calumniae ferri petitur.*

A' fel pörösök' részérül az F. betű, és az al pörösök' részérül az 1. szám alatt bemutatott végre hajtáslevél, részszerint, hogy a' törvényes rendszabás nélkül, t. i. sem a' bírói ítéletnek következésében, sem pedig a' bevett gyakorlás szerint, természetes bírói, v. bíróságban lett megegyezés (*compromissum*) folytában, a' vitatott igazságtétel (*executio*) meg nem történt, részszerint pedig azért, hogy a' végre hajtó rend szerint való Esküdtt a' fel pörösi keresetnek kimerítésére kijeleltt, 's tiszti hatalmánn túl lévő Vármegyében fekvő jószágoknak elfoglalása által hivatalbéli tehetségének határit általhágta, mint helytelen, figyelembe nem vétetik; egyébaránt, mivel a' fel pörösök e' szerint helytelenül kijeleltt jószágot, hogy az ősi rész a' szerzeménybélitül világosan elkülönözve nem volna, a' keresetek' kielegítésére elfogadni sem akarnák, sőt magok az al pörösök azon tétemények által, hogy a' fel pörösöknek kikötött jószágjövodelmeit a' nélkül, hogy azokkal a' fel pörösöket szokás szerint megkinálták volna, tulajdon szükségéikre fordították, az által mind a' két fél azon igaztétel levélitül (*executionales literae*) önkényen állottak; az al pörö-

sők részéről a' patvarkodás (*calumnia*) iránt támasztott kérdés, mint a' jelenvaló esetre nem alkalmazható, bíróiképen félre vettetik, és e' pörnek ügyeletét, valamint a' fel pörösi kereset' igazát megállapítván, az al pörösök' velős védelmek' előadására intetnek.

Admonitoria. Az al pörösök ezen törvényes napok alatt meg nem jelenvén, ítéletképen arra másodszor intetnek, hogy azokat, a' mellyeket velős védelmekre szükségeseznek lenni gondolnak, mennél előbb előadgyák, és a' törvény által tiltott vonogatásokkal ezen pört ne hátráltassák, más külföldben a' fel pörösök által elég bőven öfzve horzolt szóváltások és mutatványok szzerint, végső lemarasztaló ítéletet nyernek.

Meritoria. Minthogy az al pörösök a' — laponn látható ítélet szzerint a' patvarkodás' (*calumnia*) terhe alúl való kéréstül elmozdítottván, a' fel pörösi keresetnek valósága pedig helyesnek találtatván, velős védelmek' előadására megintettek, azt azonban az — laponn beiktatott megintő ítélet' folytában is előterjesztteni elmúlasztották, sőt azon kérdés által, vallyon az első, vagy a' második rendű al pörösönn követik a' fel pörösök kereseteket, a' fel pörösi kereset' igazát még inkább öregbítették; de egyébaránt is a' fel pörösi keresetnek valósága az 1. és 2. szám alatti mutatványok, de kiváltképen az F. betű alatt lévő oklevél szzerint nyilvánságosan kiszülne, mind a' két rendű al pörösök a' C. és D. vagy 1. és 2. szám alatti írómányokban világosan kitett két rendbéli sommákban, nem külföldben azoknak hátra lévő kamattyaiban, valamint az okozott

és bíróiképen — forintokra megallapított költségekben, ide nem értvén az ezentúl teendő, 's a' végre hajtás' alkalmával meghatározandó költségeket, elmarasztaltatnak, 's ezeknek végre hajtására az egyben ülő Esküdt kiküldettedik.

Erga interpositam appellatam. Minekutánna az — laponn hozott ítélet szerint az al pörösök már a' patvarkodás' kérésétül elmozdítottak volna, a' világos adósságbéli pörökben pedig a' fellyebb való vitel a' hazai törvények szerint csak a' birtokonn kívül engedtetne meg, a' 4. szám alatt érdekeltetett fellyebb vitel' támasztékai pedig a' már befejezett pör utánn valók lévén, többé semmi figyelmet nem érdemelhetnek, arra nézve a' kívánt fellyebb vitel csak a' birtokonn kívül engedtetik meg.

N. N. Szolgabíró.

N. N. Esküdt.

28. *In repositionalibus.*

Ítéltetett. N. N. Úr, mint az N. Uradalomnak birtokossa, ezen rövid vissza helyeztetésbeli pörhöz M. alatt rekesztett könyörgő levelében az Al Ispányi hivatalhoz panaszképen a' végett folyamodván, hogy az N. Uradalomhoz tartozó N. rétet, ámbár számos esztendőktül fogva békességesen, és húzamosan birta volna, még is a' m. e. N. N. Úrnak cselédgyei reggel korán hatalmasul rohanván, s' a' mondott rétnek felénn termett agg fűvet lekaszaltatván, a' nyers fűvet töstént szekerekre rakatni, és ekképen a' folyamodót azon rétnek húzamos, és békességes birtokában háborgatni bátorkodott legyen; könyörögván az újabb törvényeknek rendelése sze-

rint magát azon rétnék további békességes birásába; és használásába, okozott, és okozandó kárainak, és költségeinek megtérítésével együtt villza helyeztetni.

Fellyül kitett panaszának megmutatására az A. B. és C. alatt lévő tanúk' vallásait adván be, később pedig a' kérdéses követelésnek gyámolítására több rendbéli oklevelek E. F. G. és H. alatt mutatattak be.

Az al pörös részéről 1. számtól fogva 10dikig jelelt írományok beadattatván, ezekenn kívül az al pörös maga védelmére a' pörben ezeket iktattatta, hogy 's a' t.

Mind a' két félnek írományai, felelettyei bírói vizsgálat alá vetetvén, mivel a' honni törvényeink egy efsztendőbéli nyilván való békességes használást akár miben is hatalmasan háborgatni, szorosán megtiltanának, azért a' kérdéses rétre nézve is ezen pör' folytában egyedül csak a' békességes, és húzamós haszonvétel tekintetbe, és zfinormértékül vetethetvén, minthogy a' fel pörös félnek A. B. C. és E. betűk alatt lévő; de kiváltképen a' 2dik és 8dik számokkal jelelt al pörösi számos tanúvallásaiból az is kitetszene világosan, hogy 's a' t.

(*Hic deducitur usus in specifico.*)

Ugyan azért ezen okokból a' villza helyeztetésnek törvényes oka lévén, az N. Uradalom azon kérdéses rétnék hebizonyodott békességes, és húzamós birtokába, és használásába az 1802. 22dik, és 1807. 10. törvényágazatok' tartalma szzerint villza helyeztetik, és az al pörös az I. alatt lévő pörbéli költségekben, és az elfoglalás által okozott kárnak megtérítésében,

mellyek bíróiképen — forintra határozatnak, megmarasztatván, és terheltetvén, mind ezek iránt a' végre hajtás is ezennel megrendeltetik.

N. N. N.

29. *In metalibus.*

E' jelen való pört a' tiszti Fő Ügyész indítván, az A. B. és C. helységek bizonytalan határaiknak elintézése, 's ez által a' villongásoknak, és következhető veszedelmeknek eltávoztatása végett, a' nevezett helységekbeli földes, és köz birtokos Úrak ellen ezen törvényes bíróság előtt, 's egyfzersmind az A. betű alatt fekvő követelő levelében a' határokat az 1802. esztendőbeli törvénynek 23dik ágazattya' értelméhez képest bíróiképen megállapíttatni, meghánytatni kérvén; a' felek pedig, mint e' pörben álló al pörösök, magok próbáikat, és a' határozást tárgya-zó írományokat beadván, jelesen az A. helységnek részéről N. alatt ide kapcsolt védlő kinyilatkoztatás mellett a' 8 — 12. jegyzésig; B. és C. helységek' részéről pedig az O. betű alatt fekvő kinyilatkoztatáshoz képest az 1ső számtúl fogva 6dikig ezen pörben előadattatván (*sequuntur cetera instrumenta*), és egyfzersmind a' kezdett határozásbeli pör a' felek által tökélltesen be is fejeztetvén, a' törvényes Bíróság mind ezek után az előadott bebizonyításokat, és világosító kinyilatkoztatásokat rendszerint megvizsgálván, megfontolván 's bírói ítélet alá vévén, minekutánna azt tapasztalta, hogy (*sequitur documentorum applicatio ad metarum realitatem*) ezekre nézve az A. határ a' B. és C. határoktól a'

kiterjedéshez képest megkívántató elegendő határhalmokkal elkülönböztetni rendeltetik, és ezen ítéletnek nyomban leendő végre hajtása is ugyan ezennel meghatároztatik.

N. N. pörben járó Al Ispány m. p.

N. N. Fő Szolgabíró m. p.

N. N. Esküdt m. p.

30. *Quoad mutationem tractamenti Communitatis
N. in judicialiter elaborato Combinatorio
radicatam.*

Iteltetett. A' feleknek mind a' két részről tett előadásait, 's a' pörhez kapcsolt okleveleiket, úgy N. N. mezővárassának régiebb, 's mostani állapotját, szerződéseit, és minden egyéb körülállásait tekintetbe vévén, és megfontolván, e' következő rendszabás tétetett, melly szerint fogja az Uradalom N. N. mezővárassát jövődöben birni, és kormányozni, t. i. mindenek előtt meghatároztatott, hogy a' természetes igazság és a' mezővárasnak régiebb kötései, mellyek annak állapotjához képest mindég változtanak, lelkek szerint, a' mezőváras tartozásai meghatározásának kulcsául annak mostani állapotja vétessen fel, és azon tartozások részszerint készpénzben, részszerint szolgálatokban állapítassanak meg, úgy, hogy a' mezővárosnak más községek előtt való szabadságai, és hafzonvételei, mellyekkel mind eddig élt, ezen új Rendszabásban is, melly a' szoros urbáriális állapotnál könnyebb, és kedvezőbb legyen, fenntartassanak; — a' mellyeknek következésében

1ször. A' K. alatt lévő hiteles öfzve írás szerint N. mezővárassában lévő 56 jobbágy helyeknek 5,915 gyalog robottyait, melyeket az urbarium szerint szolgálni tartoznának, pénzül egy gyalog napot az eddig volt szokás szerint 25 pénzzel felvén, váltságok tenne... .. 1478 75

2ször. Ugyan a' K. alatt való öfzve írás szerint lévő 157 házas zselléreknek urbariális 2,826 galog szolgálattyaiknak váltsága ugyan 25 pénzével téfzen... .. 706 50

3ször. Háztalan zselléreknek urbariomi 264 gyalog szolgálattyaik váltsága 25 pénzzel... .. 66 —

4ször. 206 helyes gazdáknak füst pénze kitétetik... .. 206 —

5ször. 157 házas zselléreknek füstpénze 78 50

6ször. A' maradék földekre nézve azon észrevétel adván magát elől, hogy nagy részben kis házi gazdák által birattatnak, a' kik, ha a' birtokok igen csekély, attúl az urbariom szerint is különös szolgálattal nem tartoznának, ha pedig birtokok bővebb, a' helyes gazdák sorjába vólnának teendők; mindazonáltal, minthogy a' mezővárasban fennálló szabad adásra, és vevésre nézve a' föld birtoka, és a' lakosok állapottya szükségképen igen változó volna, úgy, hogy a' megállapított rendnek csak hamar meg kellene homlani,

	forint	pénz
átvitel ..	2535	75

és változni; hogy egy részről az uradalom igazságos jövedelmeitől meg ne fosztasson, és a' lakósok között eredő zavarodás elháríttasson, más részről pedig a' jobbágyok nagyon ne terheltesse, azt határozta meg a' Törvényfőnök, hogy a' felfizámlált 645 hold maradék föld holdgyátul 2 gyalognapok szolgáltatassanak, melyeknek 25 pénzel való váltsága téfzen 322 50

7szer. Az urbarialis élelembélieket egy egész helyre 80 pénzével számlálván 56 helytől téfzen 44 80

8szor. Az urbarialis borjúnak megváltásában egy egész helyre 5 pénz esvén, téfzen 2 80

9szer A' hosszú fuvar váltsága, a' régiebb kötéseik szerint, 8 forintyával megy 448 —

Ekképen az urbariom szerént való tartozásaik váltsága mind öfzveségesen

téfz 5555 85

A' melly felfizámlolás után az N. lakósoknak valóságos tartozásai e' következendőképen határozatnak meg:

a) Kézf pénzben, 's pedig olyanban, minőben a' Nemes Vármegyének fogják az adót mindenkor fizetni, tartoznak az

	forint	pénz
Uradalomnak egy esztendőre, felét Sz. György, felét Sz. Mihály napkor fizetni	3000	—

b) Az említett öfzveírás szerint 56 helyes gazdák tartoznak, mindegyik esztendőnként, négy napot két vonyós marhával, és ezen kívül négy napot gyalog az Uradalom' parancsolattyára szolgálni, melly szolgálat pénzül vétetvén fel, egy vonyós napot 50 pénzél, és egy gyalog napot 25 pénzél, tenne .. .. 168 —

c) Házas és házatlan zsellérek találtnak itten p. o. 200. Ezek közül is kiki esztendőnkint tartozik hat gyalog napot szolgálni, mellyek pénzül tétetvén ki, egy gyalog nap 25 pénzével .. .. 300 —

d) Tartozik a' község az Uradalom' parancsolattyára hét hosszú fuvart esztendőnkint kiállítani, a' mellyek 8 forintyával vétetvén fel, tefznek .. .. 56 —

Mindöfze .. 3524 —

A' melly pénzül felszámláltt adózások sommáját a' mezőváros tartozásainak *annyi* forint — pénzt tévő váltságával öfzve vetvén, kitetűzik, hogy a' mezővárosiak *annyi* forintal, és — pénzél kevesebbet fizetnek, mint az urbáriális tartozásaik váltsága volna.

e) Megjeleltetik itt az, hogy a' lakósoknak, és házoknak az uradalom engedelmé mellett szaporodó, vagy valamelly eszt által fogyó száamához képest, a' melly a' törvényes bizonyság hozzá járulásával fog

mindenkor meghatározatni, a' füstpénzre, úgy a' ház-
 zas, és házatlan zselléreknek szolgálat' váltságára
 nézve az *annyi* forint adó pénz, nem különben a'
 zsellérek által szolgálandó 6 napi robot szám vál-
 tozni fog; továbbá, hogy a' fellyebb előszámláltt
 tartozásoknak hiba nélkül leendő kiszolgáltatására
 nézve az Uradalomnak az egész község kezes lévén,
 azoknak az eggyes lakósokra igazságos mérték sze-
 rint való kivetése a' községre biztatatik.

f) Minden lakós tartozik esztendőnkint a' kár-
 tívó vadakra, az Uradalom által indítandó vadá-
 szatban 2 napig hajtó szolgálatot tenni a' nélkül,
 hogy ez robotba befizámláltasson.

g) Az N. község mindennémű terméséből csak
 a' tizedet fogja kiadni, a' mellyet, kiki a' magáét,
 a' határban őfzve is hordani köteles.

h) A' mezőváras, a' feunlévő szokás szerint, két
 korcsmaiban Szent Mihály naptúl Szent György'
 napjáig bort szabadon mérhet.

i) A' fájzás az Uradom által rendelendő na-
 pokonn az erdők' minémüségehez képest a' helyes,
 és a' zsellér lakósoknak általlyában szabad lészén;
 a' melly hafzonért a' község esztendőnként *annyi*
 öl fát tartozik az Uradalom' parancsolattyára meg-
 vágni és behordani.

k) Az egyéb ezen ítéletben nem foglaltt, 's
 meg nem határozott tárgyakra, és esetekre nézve,
 mind a' földes Uraság, mind az N. lakósok, hazánk'
 élő törvényéhez, és szokásához fogják magokat tar-
 tani, 's a' szerint rendelni, és rendeltetni.

Ezen végzés minekelötte a' földes Uraság, és
 lakósoknak zfiuormértékül kiadattatnék, bővebb

megvizsgálás végett a' Nagy Mélt. Magyar Kir. Helyt. Tanácshoz felküldettétvén.

Jegyzette N. N.

Fő Jegyző.

31. *Quoad abaestimationem colonorum onerosorum.*

Az N. N. földes Uraság — N. N. és N. mindnyájan N. N. helységbeli jobbággyai, mint az Uradalmi adózásokat megtagadók, törvényes földes Uraságok ellen törekedők, nyakas, engedetlen, és példátlan cselekedetek által más jámbor helységbeli lakósokat is a' függetlenségre csábítók ellen, a' következendő okokból, hogy az al pörös jobbágyok egy rendbeli írást, mely által minden Uradalmi adózásokat és szolgálatokat megtagadnak, feltetétvén, azt az Uraságnak beadni, az N. erdőben gonosz tanácslások' következésében a' helységbeliek által véghetetlen nagy pufftítást tetetni, alattomos tiltott gyülekezeteket tartatni, a' földes Uradalom ellen gunyolódva kikelni, a' többi jobbágy társait földes Uraságok ellen szüntelen biztogatni, 's nem csak az Uraság' Tifztsége, hanem még a' járásbeli Fő Szolgabíró Úr előtt is makacskodni, 's illetlen kifejezésekkel élni nem átalottak, — kezdvén e' jelenvaló kiböcsülő pört —

A' pártfogó tífzi Ügyész Úr pedig ezen földes Úri törvényes kívánság ellen, mind azon, hogy a' kiböcsülendők az N. helységnek, úgy más helységbelieknek is bizonyítások szerint, mindenkoron jámborúl magokat viselték, 's az által a' köz bizodalmost megnyerték, nem külömben, hogy a' kiböcsültetésbeli több parancsolatok' rendelkezései sze-

rint, ugyan azon meghatározott pontyaiban érintett okokra ezen négy al pörös felek épen semmi-
képen sem használtak legyen, a' következő ész-
re vételeket, és ellenvetéseket tévén, t. i. hogy (*se-
quitur defensa incattorum*).

Minekutánna mind a' két részről a' pörhöz kap-
csolva lévő oklevelek, és szóváltások bírói latra
vetetvén, a' C. betűi jelentésből csak ugyan kivi-
lágosodott volna, hogy ezen három al pörös felek az
A. betűi minden Uradalmi adózásokat megtagadó
írást a' többi helységbélieknek írásba foglaltatni ja-
vasolván, azt a' földes Uraság' tífzségének való-
ságosan be is adták (*enarrantur cetera quoque de-
dicta probata*), végre, mind az uradalmi tífzség-
nek, mind pedig a' Ns. Vármegye' Fő Szolgabíró-
jának mindennemű parancsolattjai ellen való töre-
kedések', elkövetett nyakasságok', és gorombaságok'
valósága az A. C. D. E. F. és G. betűi meghitelesí-
tett oklevelekkel elegendőképen bebizonyítván,
és a' többi.

Erre nézve A. B. C. és D. mint vétkes, nyakas,
a' többi helység' lakósit bújtógatók, őket gonofzra
fakasztók, és a' földes Uraság ellen törekedők, az
ilyes hasonló gonofz tettekről leendő elijesztés
okaért állítandó például a' G. betűi bocsü árnak a'
földes Uraság által leendő megtérítése mellett, he-
lyekből el-, és kiböcsültetni, azok' helyébe, ne
hogy a' köz adó héányosságot szenvedgyen, más al-
kalmas jobbágyok annak üdejében beszállíttatni
rendeltetnek. A' tellyesítendőknak tellyesítése előtt
mindazonáltal ezen pör' folyta a' jelenlévő törvé-

nyes bizonyyságnak a' Ns. Vármegye' törvényfzékére leendő bemutatás végett által adatni rendeltetik.

(*Sequuntur subscriptiones praesentium in Sede dominali.*)

Sedria.

1826. esztend. — hónapnak — napján Te-kintetes Ns. N. Vármegyének N. mezővárassában tartatott Törvényfzék' alkalmával ezen pör bírói vizsgálat alá vetetvén

Itéltetett. Az Úrfzéknek ítélete helyben hagyatik, és ezen pör a' tellyesítendőknek tellyesítése végett ahhoz olly útasítással vissz a küldetik, hogy a' végre hajtás a' tizfti Ügyvédnek jelenlétében megtörténvén, Szolgabíró Ur annak miképen lett tellyesítésérül jelentését a' Ns. Vármegyének bemutatassa.

N. N. Fő Jegyző.

32. *Sententia in processu per amicam conventionem superato.*

Az A. alatt előmutatott egygyesség a' földes Uraság, 's jobbágyok közt, úgy, ammint a' Törvény, és az urbariomi rendszabások kívánnák, a' törvényes bizonyyságnak jelenlétében, a' pártfogó tizfti Ügyéfsznek hozzá járulásával készülvén, és a' jobbágyoknak adózások a' fenn álló Királyi rendelkezésekhez képest meghatározva lévén, annak pontos megtartására, valamint a' földes Uraság, úgy a' jobbágyok is ezennel köteleztetnek, és a' pör' folyta a' hozzá kapcsolt egygyezéssel egygyütt helyben ha-

gyás végett a' T. Ns. Vármegye' Törvényfőzékének bemutatni rendeltetik.

Sedria. A' bemutatott egygyességlevél ezennel helyben hagyattatván, az bővebb megvizsgálás, és megerősítés végett a' N. Mélt. M. K. H. Tanáchoz felküldetni, és ezen okból a' Ns. Vármegyének gyűlekezetébe be mutatódni rendeltetik.

33. *Sententia in processu regulatorio, in Sede Dominali.*

Ezen urbáriális regulációra nézve a' T. Törvényfőzék által a' dolognak pör formában leendő előadásán kívül megrendeltetve lévén, hogy a' jobbágyoknak kijeleltt belső birtokok kevés volta felül, mellyeknek nagyobb száma az O. alatt kitetszene, okadó világosítás adattasson, nem külömben, hogy a' legelő kiadásában elmellőzött némelly házaszfélérek' részére az illető legelő kijeleltessen; végre hogy a' jobbágyoknak állapotja az épület, és tűzi fájézésra nézve, mivel vágásbéli szolgálattyokért az urbáriális rubrikában ölfá vagyon kitéve, megvilágosíttasson.

Minekutánna ezen regulatio szokott törvényes pör formába felvétetvén, a' bele iktatott ügyeletekbul, és írómányokbul, különösen pedig az Úrfőzék' ítéletének következésében véghez vitt, és D. betűvel jeleltt bírói szemlélésbul tökéletesen megbizonyodna, hogy N. helységben a' birtokok most is ugyan azon régi, változtatás nélkül való állapotban és valóságban megvannak, mellyben e' regulatio előtt voltak; a' belsőségeknek érdeklett csekély volta egyenesen a' helység' természeti félévésének következése lenne, 's a' t.

Minckutánna továbbá a' zselléreket illető legelő, ugyan csak a' D. alatt lévő bírói szemlélésnek bizonyágtétele szerint a' jobbágyságnak már előbb az N. erdőben kiadott legelőjének folytatásában, a' legelőt tárgyazó különös bírói szemlélés' rendszabásai szerint, valósággal kijelentetvén, egyfzersmind azzal egy szakadatlan testé tétetve lenne.

Minckutánna végre az épület, és tüzi fájézsra nézve a' jobbágyságnak a' kegyes Urbariom' értelmében eddig gyokorlott hafzonvétele, nem csak jelenvalóképen fenn állana; de jövendőre is ugyanazon mód szerint felhagyatva lenne, következésképen az ahhoz mérséklett szolgálat az igazsággal, és a' törvénnyel minden tekintetben megegyezne, s ekképen a' Törvényték' rendelkezéseinek mind a' kívánt világosításokra, mind az érdeklett fogyatkozásnak valóságos kipótolására nézve már tökéletesen elég tétetve lenne, és a' pártfogó tizti Ügyésznek is semmi további észre vételei nem lennének; ezen regulationalis munka a' maga egész mivoltában jóvá hagyatik, és a' pör, a' hozzá tartozó írómányokkal egygyütt a' T. Törvénytéknek bővebb megvisgálatya alá terjefztetni rendeltetik.

Sedria. Helyben hagyatik, és főbb megvisgálás végett a' N. Mélt. M. K. H. Tanácshoz felküldetni rendeltetik ezen urbarialis regulatio.

54. *Quoad prohibititium vernale cum initio festi S. Iosephi jam stabiliendum.*

Az N. jobbágyság az 1. szám alatt lévő kéro levelében a' földes Uraság ellen azon panaszfolkod-

ván, hogy az, mindgyárt Sz. József napkor számlálandó tavasz' kezdetével a' mezei parlagföldekenn és az erdőnn, mind a' két helyenn tudni illik egyfzerre, tavaszi vonyós tilost tenni nem enged, és ezen panasz az A. betű alatt lévő tiszti tudósításban említett földes Úri kinyilatkoztatás' következtetésében a' felséges rendelkezések által meghatározott útonn felvetetvén, ámbár a' jobbágyságot védelmező tiszti Ügyész előadásában a' H. betűi három tanúk által azt kívánná kimutatni, vagy azt vitatná (*sequuntur extractive allegata, et probata.*)

Mivel mindazonáltal az A. betűi tiszti tudósítás szerint már a' tiszti vizsgálás alkalmával magok a' jobbágyságok nyilván megösmerték, hogy a' tavaszi tilossáikat mind ekkoráig csupán Sz. György napkor tették, és ez volt N. helységben a' gyakorlott szokás (*sequuntur extractive etiam aliae Domini probae.*)

Ezen tekintetből tehát a' földes Úri jusok' fenn tartására is tekintvén, a' földes Uraságot a' mindenkor gyakorlott, és eddig állandóul fenn tartott szokás' ellenére, annak tellyes megfzoríttatásával, a' tilosnak szent József napkor leendő tétele megengedésére kötelezni nem lehet.

T o l d a l é k.

a) *Quoad repositionem qualiter peragendam.*

Gondgya volt a' sajátságokból hatalmasan számkivetettekre a' Törvénynek, és hogy sérelmek hová hamarabb megorvosoltassék, az 1802 és 1807-dik éfzt. azt rendelte, hogy a' ki akár ingó vagy vonnyának, akár fekvő jószágának békességes birtokából hatalmasan kihányattatott volna, panaszát tévén iránta az Al Ispány előtt, tartozzék legottan egyik Al Ispány, vagy ha mind a' kettő részrehajló volna, vagy más akadály fenn állana, a' köz gyűlésből a' végre meghatalmazott más személy, Szolgabíróval, és Esküdttel, a' dolognak megvizsgálása, és megorvoslása végett a' földszíntre kimenni, (előre illendő határnapot iránta rendelvén) a' feleket meghalgtatni, és a' nélkül, hogy a' gyökeresség (*radicalitas juris*) iránt való kérdéseknek fejtegetésekbe erefzkednék, egyedül csak a' hatalmas téteménynek valóságát, és törvénytelenységét kinyomozván, a' megsértetett felet vagy töstént, vagy legfellyebb egy éfztendő alatt, úgy hozván magával a' szükség, még erő hatalommal is (*brachium*) az illendő böcsű szerint meghatározandó haszonvételnél, költségnek, és a' hatalmas téteményből eredett kárnak megtérítése mellett ismét előbbeni birtokába vissza tenni, fenn maradván mindazonáltal mind a' két félnek akár a' felsőbb helyre való folyamodás, akár a' törvény' úttya.

b) *Quoad Advocatum in processu absque
mandatariatu allegantem.*

Ha az ügyész vallás nélkül akár a' felpörösért a' felvételt megtelzi, akár az al pörösért megjelenik az Ügyész, nem csak maga nyelvváltságban marasztaltatik, hanem az általa sükeretlenül tett felvétel, vagy megjelenés is füstbe menvén, az első esetben ugyan a' fel pörös a' Királyi birságban (*judicium regale*), a' másodikban pedig az al pörös a' megátalkodottságban marasztaltatván, legottan ügyét elveszti.

c) *Quoad naturam, et effectum compromissi.*

Ámbár a' megbírálnak természete azt hozza önként magával, hogy, ha az ügyorvoslásokrúl nincs benne emlékezet, általlyában a' Felek a' fellyebb viteltül elzárattaknak lenni értetődnek; mindazonáltal ha a' megbíráló levélben a' fellyebb vitelt a' felek fenn tartották, legottan minden egyéb ügyorvoslások is (ha csak nyilvánvalólag el nem mellőztettek) fennt maradnak; de ha a' felek úgy eggyeznek, hogy a' választott bírónak ítélettyekkel örökre megelégedni köteleztessenek, azon esetre az ügye vesztett félnek semmiféle ügyorvoslás, sőt még a' pör újítás sem engedtetik meg.

d) *Quoad levatam ex paribus.*

Ha elmulasztván a' fel pörös annak üdejében a' felvételt, az al pörös pedig ezen alkalmatossággal a' vádlelvelnek mássábúl leendő feloldoztatását sürgeti, azomban a' fel pörös a' vizsont való felvételre annak üdejében megjelenik, és okát adván

késedelmességének, meg is térítvén az al pörösnek a' felvétel bérét (*taxa levatae*), ügyét a' vizsont való felvétel mellett, minden további idézés, vagy felvétel nélkül úgy folytathattya, mintha maga annak üdejében tette volna meg a' felvételt; sőt, bár hoztatott volna is már a' vizsont való felvétel mellett ítélet, mellynek erejével az al pörös a' vádlevél' mászábul feloldoztatott, a' fel pörös pedig a' Királyi birságban marasztaltatott, még is van még üdje az ekképen marasztaltatott fel pörösnek 15 nap alatt megjelenni, és késedelmességének helyes okát adván, nem csak a' Királyi birságtól feloldoztatik, hanem a' pört is folytathattya; de elmulasztván a' 15 napot is, már akkor nem csak nem segíthet pörújítás nélkül az elvesztett ügyénn, hanem még az al pörösnek okozott költség' megtérítésében is marasztaltatik.

e) *Quoad citationem ad executiones.*

Nem csak a' pörbe való idéztetés kívántatik meg, hanem szükséges, hogy még az ítélet' végre hajtására a' kirendeltt hely, és üdöhatár is az ügye vesztett félnek előre, 's pedig jókor tudtára adattassék; ha tehát az ítéletet végre hajtó bíró a' dologgal úgy siet, hogy az al pörös azt csak akkor tájban tudta meg, következésképen a' szükséges intézeteket meg nem tehette, ezen esetben méltán védelmezheti magát az ellentállással. —

f) *Quoad proceduram extraneorum judiciorum relate ad Hungaros coram iisdem conventos.*

A' hazafiak igaz jussainak bátorsága végett 1792. éfzt. 17. cikkely e' következendöket rendelte:

1. Hogy az adós a' külföldönn ellene indított pört meg tudhassa, a' külföldi törvényszék tartozik nekie megjelenésre elégséges határ üdöt adni, és idézését a' Magyar Udvari Cancellariának úttján azon Vármegyének, vagy várasnak, mellyben az idéztető adós lakik, által küldeni; — ugyan ezen az úton szükséges az ítélet végre hajtását megkérő birói levelet is az adósnek előjáróságához által küldeni, melly azután a' végre hajtó bírót kinevezi, és a' végre hajtásról való tudósítását ismét azon az úton villza küldi.

2. A' győzedelmeskedő külföldi az elfoglalás alá vett jószágért jót állani, és magát azon köteleztetés alá vetni tartozik, hogy azon esetre, ha a' kötelező levélnek fogamatlansága a' foglalatoskodó Törvényszék előtt megtudattatnék, az által vett jószágot villza erefzti, 's elégtételt adni fog.

3. Hogy a' végre hajtás által elfoglaltatott ingatlan jószágok birói zálog gyanánt tekintessenek.

4. Hogy azon esetben az ellentállásnak is helye legyen, ha az ellentálló a' végre hajtó birói személy előtt megmutathattya, hogy vagy a' jószágra, vagy a' személyre nézve tévelyedés, 's elvézés történt.

5. Hogy Ő Felsége Német tartományjaiban vizfont azon rendelést teendi, hogy addig is, míg hazánkban kereskedői Törvényszék állittatik, ha az Austriai más Tartományoknak lakossai a' fizetésnek Magyar országban való tellyesítését igérnék, vagy ha magokat a' Magyar Országai Törvényszéknek alája vetnék, a' hazánkban tett ítéletet az Austriai Tartományoknak ítélő székei is végre hajtani tartozzanak.

Nyolczadik Szakasz.

Hiteles Kiadásoknak, és egyéb tizti írományoknak
példái. *)

Expeditionum, et ceterarum Scripturarum formularia.

1. *Literae plenipotenciales.*

Mi N. Vármegye' Egyházi Fő Rendgyeinek, Ország' Fő Zászlóssainak, Naggyainak, és Nemesseinek Közönsége adgyuk tudtokra, ezen levelünk' rendében mindeneknek, a' kiknek illik, hogy minnekutánna dűcsösségesen orfzágló Kegyelmes Koronás Fejedelmünknek Szolgálattyát, a' köz jót, és ezen Vármegyének egyéb dolgait, 's békességes

---

*) A' közönséges nemzeti érzés, és annak képviselője a' közönséges nyelvfizokás, törvénytévő a' nyelv' dolgában.

Azon kell igen is lennünk, hogy tökéletesebb nyelvet adhassunk általmaradékainknak, mint által vettünk Öseinktől.

megmaradását érdeklő tárgyaknak elintézése végett a' már előírtt esztendőben, naponn, és helyenn öfzve jöven, közönséges gyűlést tartottunk volna, ugyanakkor első, vagy második Al Ispányunk Nemzetes N. N. az 1765. esztendei 28. cikkelynek erejével hivatalosan jelentette nekünk, (vagy Szolgabírónk Nemes N. N. Úr, Esküdt N. N. Úrral együtt az 1692. esztendei 16. cikkelynek erejével) hivatalosan megjelentették nekünk: hogy a' f. esztendőbeli — havának — napján, N. Várassában lakos N. N. itt előttök személyesen megjelenvén, N. Nnek a' dolog', és állapotok' folytatásában tapasztaltt készségében, jó szivűségében, 's hű, gondos munkásságában bizván, ötet minden ügyeiben, és dolgaiban (vagy erre, és erre nézve) maga tellyes hatalmú képviselőjének (vagy tellyes hatalmazottjának) vallotta, tette, és rendelte a' vilfza hívásig, (vagy a' másolás üdeig), adván, és engedvén ő neki tellyes hatalmat, hogy nem csak a' törvényes útonn (vagy a' törvény' úttján); de azon kívül is akármelly barátságos módokon, minden időben, és az Orfzágnak akár egyházi, akár világi törvényfzékei, 's bírói előtt minden ügyeit, és dolgait vihesse, folytathassa, és irántok eggyezhessen, Ügyéfszeket, midőn szükséges lefz, vallhasson, és mind azokat megtehesse, a' mellyek akárminémű ügyének folytatásában javára, és hafznára szolgálhatók lefznek, állhatatosan igéryén, hogy mind azokat jóvá (vagy helyben) haggya, elfogadgya, és megtartya, a' miket már említett képviselője (vagy meghatalmazottja) teend, cselekedend; folytatand, végezend, és tökéletességre hajtand (vagy rövidebben) teend, és végezend.

Si autem in specifico designetur plenipotentia.

Hogy mind azokat, a' mellyek a' fellyebb kített dologban javára, és hasznára szolgálhatók lessz-
nek, megtehesse, és végezhesse, állhatatosan ígér-
vén, hogy mind azokat jóvá hagyva, elfogadgya,
és megtartya, a' mellyeket már említett képviselője
teend, cselekedend, folytatand, végezend, és tökéltességre hajtand.

Mellynek tellyes hitelére kiadtuk ezen Megyénk'
hiteles pecséttyével megerősített tanúbizonyosság (v.
tellyes hatalmi) levelünket, a' köz igazság azt hoz-
ván magával.

Elolvastatott, és kiadattatott
Ns. N. Vármegyének hites
Fő Jegyzője által.

*2. Testimoniales, dum alicui ex Archivo acta
Nobilitatem ipsius concernentia extradantur.*

Mi N. N. Vármegyék' Törvényszéke adgyuk
emlékezetül mindeneknek, a' kiknek; illik, ezen
levelünknek rendében, hogy a' midőn mi némelly
törvényes tárgyaknak megfontolása, vizsgálása, elin-
tézése, és az Igazságnak kiszolgáltatása végett a' mai
alúl megírtt naponn, és helyenn egybe ülven Tör-
vényszéket tartottunk volna, ugyan akkor megye-
béli lakós N. N. hozzánk benyújtott folyamodása
által alázatosan kért vala bennünket az iránt, hogy
levéltárunkból nemességének bebizonyítására szol-
gálható írományokat kiadni méltóztatnánk.

Melly kérésének igazságos, és törvényes voltát
általlátván, az általa fellyebb előadott czéllyára le-

véltárunkban lévő Nemesek' öfzveírásából a' szükségesnek elősmertteket ide által írattuk, mellyek is szórúl szóra ekképen következnek:

Hic sequitur extractus ex Archivo.

Melleyek is minden hozzáadás, kihagyás, vagy változtatás nélkül ide lett általíratásárul kiadtuk, szokott pecsétünkkel megerősített ezen hiteles bizonyosságlevelünket, a' köz igazság is azt hozván magával. Költt 's a' t.

Elolvastatott, és kiadattatott
Tekintetes Ns. N. N. Vármegyék'
hites Fő Jegyzője által.

3. *Testimoniales super constitutione procuratoria.*

Mi 's a' t. — jelentette nekünk, hogy N. N. e' folyó esztendei — napján előtte személyesen megjelenvén, minden lévő, akár általa mások ellen, akár pedig mások által ő ellene az Országnek egyházi, vagy pedig világi ítélő székei, és Bíroi előtt indíttatott, és indíttandó pöreiben N. N. Urat és más Országbeli Ügyvédloket, kik ezen levelünkkel elő fognak állani, törvényes, és minden kétséggenn kívül való Ügyélfzének rendelte, és vallotta légyen, törvényes hatalmat, és szabadságot adván neki, hogy pöreiben mind azokat, a' mik ügyének védelmére, és az igazság' kinyomoztatására tartoznak, előadhassa, és nevében a' Biróság' elejébe terjefzthesse; mellynek hiteléül kiadtuk e' jelen való, a' Vármegyének hiteles pecséttyével megerősített Ügyvédő valló levelünket, a' köz igazság azt hozván magával 's a' t.

4. *Testimoniales super paupertate.*

Mi 's a' t. — akkoron N. N. hozzánk folyamodott, hogy szegény sorsárul, és tehetetlen állapotjárul bizonytságot tennénk; mi tehát kérését elfogadván, bemutatott könyörgő levelében előadatott körülállásoknak megvizsgálására illető Szolgabírónkat Esküdtyével együtt kiküldöttük, kik a' tapasztalttakról e' következő tudósítást terjesztették mai naponn tartatott gyülekezetünk' elejébe; úgy-mint:

Alább írttak 's a' t.

Mellyhez képest a' fenn íratott tudósításnak szórul szóra minden változtatás, vagy kihagyás nélkül ide lett iktatása mellett kiadtuk a' folyamodó állapotjárul annak segedelmére, és igazait (v. jussainak fenn tartására szolgálható, vagy szolgálható) jelenvaló hiteles bizonyító levelünket, a' köz igazság azt hozván magával 's a' t.

5. *Testimoniales super Nobilitate.*

Mi 's a' t. akkoron N. N. tartozó alázatossággal hozzánk járulván, előadta a' nemességéről szóló és Ns N. Vármegye által hiteles bizonyságlevelét a' következő tartalommal:

Mi 's a' t. előttünk az iránt esedezvén, hogy a' fenn beírt hiteles nemesi bizonyságlevelet kihirdetni, jegyző könyvünkbe beiktatni, annak erejével ötöt valóságos Nemesnek megösmerni, és a' megyebéli többi nemesek' számába bevenni, egyfzersmind pedig mind ezekről neki hiteles bizonyságlevelet kiadni méltóztatnánk. Mihez képest az esedező' igaz-

ságos kérését elfogadván, minekutánna a' fenn érdeklett nemesi bizonyságlevél előttünk, minden ellenmondás nélkül, hozzá járulván tiszti Ügyviselőnk' megegyezése is, kihirdettetett, elfogadtatott, és hiteles jegyzőkönyvünkbe beiktatott volna; annak erejével a' már nevezett N. N. valóságos nemesnek ösmertetvén, a' megyebéli többi nemes Úrak' számba beíratott.

Mellynek hitelül kiadtuk a' jelenvaló bizonyságlevelünket, Vármegyénk' hiteles pecséttyével 's a' szükséges alá írásokkal megerősítve, a' közígazság azt hozván magával.

Vagy. Mi N. N. Vármegye 's a' t. ugyanakkor előfordulván Megyénkben helyzetett N. Várassában lakós Ns. N. Jánosnak, Istvánnak, nem különben Megyebéli N. helységében lakozó Ns. N. Péternek, és Mihálynak azon folyamodó levelek, melyben valóságos nemességekről, töllök származott fiaiknak nevei beiktatásával négy egyenlő darabokban különösen kelendő hiteles tanúbizonyosság leveleinknek kiadatásáért esedeztenek.

Mivel a' folyamodók a' múltt 1754. esztendőben N. havának N. napján N. Várassában tartatott közgyűlésünkből a' nagy attyoknak néhai Ns. N. Mihálynak, 's tőlle származott két fiai N. N. mint egy testvér atyafiak' neveiknek beírásával költt nemes tanúbizonyosság levelünket az A. betű alatt eredeti valóságában előmutatták, 's mind magoknak az esedezőknek N. bizonyáglevelet nyertt Mihálynak, úgy az azon levélbe beíratott fiaitúl lett származásokat, és szakadatlanúl megtartott, és soha meg nem háboríttatott nemesi szabadságban való éléseket a' B. C. D. etc. betűk alatt előmutatott tanúk'

vallásaival, keresztlevelekkel, 's egyéb hiteles oklevelekkel tökéletesen megbizonyították.

Melly fellyebb előhozott nemesi hiteles tanúbizonyyságlevelnek foglalattya szórúl szóra ekképen következik:

Nos Universitas etc.

Azért mi a' fennt említett folyamodókat, nevezetesen (*hic enumerantur supplicantes*) megyebéli valóságos Nemesseinknek továbbá is megösmervén, fennt nevezett N. Nnek, 's tölle származott fiának Nnek kérdést nem szenvedő igaz nemességekrül, ahhoz járúlván Megyei Ügyélzünk' tellyes megnyugovása is (vagy megegyezése is), kiadtuk szokott pecsétünkkel megerősített ezen hiteles tanúbizonyyságlevelünket, a' köz igazság azt hozván magával. Költt 's a' t.

6. *Testimoniales super authenticatione testium in Nobilitaribus.*

Mi N. N. 's a' t. Ugyanakkor előfordúlván N. Nnek alázatos folyamodása az iránt, hogy az előadott 's Nemességéhez tartozó esküdtetőlevélben foglalt tanúit meghitelesíttetni méltóztatnánk.

Kinek igazságos kérésére hajúlván, minekutánna az előadott esküdtetőlevélben foglalt tanúknak meghitelesítése végett, az e' végre rendelt Biztságot kiküldöttük, és az említett N. N. nemessége' dolgában kivett tanúvallásoknak meghitelesítésérül szöllő tudósítását ugyan a' f. esztendőbeli N. havának N. napján beadta volna, az esküdtetőlevelet az abban foglalt tanúvallásoknak meghitelesítésével

együtt ide által íratjuk, következő módon, és Renddel:

(*Hic sequitur inquisitio per extensum, quam consequitur series authenticationis.*)

Melly fentt írt esküdtetőlevélnek, és abban foglalt tanúvallások' meghitelesítésének szórúl szóra minden kivonás, vagy öregbítés, és változtatás nélkül ezen levelünkbe beiktattatott mivoltárúl, nevezett N. Nnek jövődöbéli hátorságára szolgáló, és hiteles pecsétünkkel megerősített ezen levelünket, úgy hozván a' köz igazság magával, kiadtuk. Költt és a' többi.

7. *Absolutio Tutoris.*

Mi N. N. Vármegyének Törvényszéke 's a' t. Ugyanakkor N. Várassában lakós N. N. benyújtott esedezőlevelében folyamodást tévén az iránt, hogy a' néhai N. N. árváinak általa több esztendőig folytatott gyámatyaságrúl lemondván, 's a' végső számadásait is már beadván, ötet a' további gyámatyai (*tutori*) számadás' terhétül, 's kötelességétül oldoztatnánk fel, 's arrúl hiteles pecsétünk alatt kelendő bizonyáglevelünket adnánk ki.

Melly alázatos, és igazságos kérését az esedzőnek mi elfogadván, mivel az N. esztendőben N. hónapnak N. napján tartatott Törvényszékünk' jegyző könyvének bizonyítása szerint a' folyamodónak, néhai N. N. közös vagyonyokrúl készültt, 's az árvák' dolgaira ügyelő Biztossaink által, és általunk is szorososan megvizsgáltatott gyámoli végső számadásai, hiba, 's fogyatkozás nélkül valóknak lenni tapasztaltattak, 's magokat azok iránt semminémű

élszrevételek elő nem adták, 's a' számadások levéltárunkba betetetni rendeltettek, a' folyamodó N. N. volt gyámattyát, néhai N. N. árvái gondviselése alatt volt közös vagyonya felül leendő minden további számadás' 's felelet' terhe, 's kötelessége alúl áttalján fogva feloldozzuk, és feloldoztattnak, 's menttnek mondottatnak lenni ezennel jelentyük, és megösmérjük, tiszti kötelességébe tétetve lévén egyébaránt N. Fő Szolgabíróknak az, hogy a' mennyiben néhai N. N. árvái a' tökéletes üdökort immár elérték, és betöltötték, azok között, a' folyamodó volt gyámattya N. N. kezeinél lévő 's N. forintokat tevő közös pénzt, az általunk már előre megállapított kulcs, és zfinormérték szerint ossza fel, 's kinekkinék a' maga részét szolgáltassa kezéhez.

Mellyeknek erősségére kiadtuk ezen szokott hiteles pecsétünkkel megerősített bizonyáglevelünket, a' köz igazság azt hozván magával. Költt 's a' t.

8. *Authorisatio pro Deputatis in aliqua Commissione.*

Mi N etc. a' kiknek illik, ezen levelünk' rendében, hogy, minekutánna az N. N. Vármegyék' határai iránt fenn forogható kérdések elintézése tekintetében a' múltt N. elfztendőbéli Országgyűlésenn alkotott N. Törvényczikkely tellyesedésére kirendelt Országbiztosság munkálkodásának határnapja azon Küldöttségnek előülője N. N. e' f. e. — havának 4kénnt költt, 's hozzánk útasított böcsös levele szerint a' f. e. közelgető — havának — napjára — várassában rendeltetett; a' fellyebb említett Tör-

vénycikkelyekben foglalt tárgyaknak megyénk részéről leendő folytatása végett N. N. N. Urakat, kiknek egyenes szívüség, a' Törvény' rendelkezését, megyénk' díszét, és az adófizető népünk' javát, szívekenn, 's böcsületekenn hordozó lelkiösméretek, közönségesen megösmertetve, 's tudva vagyon, olly képviselői tellyes hatalommal, és egyedül azon útasítás' adása mellett neveztük ki, hogyha szinte mindnyájan együtt nem lennének is, mind barátságos egyezésekben, mind pedig akármelly más, a' fellyebb jelentett tárgyban teendő munkálkodásokban, a' Törvény által kiszabott zfinormértéket, megyénk' díszét, javát, 's a' valóságos igazságot vállalztyák munkálkodásoknak, 's képviselői tanácskozásai'nak vezérlő fonalául; arrúl tegyenek nekünk annak üdejében tudósítást.

Mellynek hitelél kiadtuk Megyénk' pecséttyével megerősített ezen tanúbizonyságlevelünket. Költt és a' többi.

9. *Credentiales pro ablegatis ad diaetam Regni.*

Mi N. Vármegye — emlékezetül adgyúk, a' kiknek illik, hogy minekutánna mi Felséges Első Ferencz örökös Austriai Császár, kegyelmes Királyunknak a' folyó esztendőbeli N. hónapnak N. napján, Bécsben költt ugyanezen esztendőbeli N. hónapnak N. napjára, N. Várassában tartandó Országgyűlést hirdető Kir. levele által kegyelmesen meghivattattunk, ennek alázatos jobbágyi hű engedelmességgel leendő tellyesítésére Nemzetes N. N. és N. N. Urakat a' hajdantúl ólta bevett, és meg-

tartott szokás szerint Követeinknek válfaztván, tel-
lyes hatalmat adunk mindkettejeknek, hogy azon
tárgyokról, mellyek a' magyar hazának és ezen Vár-
megyének javát, boldogságát illetik, kezekbe adott
útasításunk szerint tanácskozhassanak, végezhesse-
nek, 's kérjük egyszersmind alázatosan, 's attyafi-
ságos bizodalommal a' hazának Nagy Mélt., Fő és
Tekint. Rendgyeit, és Karjait: hogy nevezett Köve-
teinknek tellyes hitelt adni, 's mindenkben, a'
miket országunk' javára, és ezen megye' hafznára
csekedni fognak, intézeteiket kegyesen, 's hatható-
san elősegélleni meltóztassanak.

Mellynek hiteles volta, 's bizonyága okáért ad-
gyuk fennt említett Követeinknek ezen hiteles, pecsé-
tünkkel megerősített, megbíró levelünket. Költ—

10. *Credentiales pro Individuo pecunias deportante.*

Mi N. Vármegye Egyházi 's a' t. közönsége ad-
gyuk tudtára mindeneknek, a' kiknek illik ezen
megbíró levelünknek rendiben: hogy mi N. N. som-
mát Tábla Bírónk N. N. Urnak e' mai naponn olly
útasítással szolgáltattunk kezeihez, hogy azokat maga
személyesen ezennel Budára felvivén, a' megneve-
zett N. pénztárban befizetvén, bátorságunkra az il-
lető nyugtató levelet vegye ki, 's nekünk hazajöve-
lével tegyen tudósítást. Mellyről is kiadtuk ezen szo-
kott pecsétünkkel megerősített megbíró levelünket.

11. *Literae dispensatoriae.*

Tekintetes Nem. N. Vármegyében helyezettett
T. helységben lakó N. N. nőtelen és ugyan azon

helység' lakóssa N. N. hajadon leány, mind ketten helvecziai vallást tartó Evangeliom követői, házassági szövetségben lépni szándékozván, elő adott fontos okokra nézve, azért esedeztek, hogy az egyházi törvény által kötelességül rendelt kihirdettetés előre bocsátása nélkül, öszve kelhessenek, és öszve adattathassanak. —

Megmutatván azt a' folyamodók a' helységbéli Lelki páfstor' bizonyság levelével, hogy ők helvecziai vallás követői legyenek, azt pedig, hogy közöttök olly akadály fenn nem forogjon, melly öszve keléseket törvény szerint akadályoztathatná, vágy erőtelenné tehetné, az Istennek tartozó hitekre, az alább írtt előtt tett esküvés által erősítették volna; a' feladott kérés igazságosnak találtatván, a' folyamodók, mind a' két vallásonn lévő Evangeliom' követőire nézve 1790. eszt. szerzett törvény' 26dik cikkellyének hagyása szerint, a' szokott háromszori kihirdetés kötelessége alúl felzabadíttatnak, és azoknak megengedtetik, hogy az illető Lelki Páfstor által, minden kihirdetés nélkül (megtartván egyébaránt az Anyaszentegyháznak gyakorlott szokásait és törvényes rendelkezéseit) öszve adattathassanak, és házassági kötéllel öszve köttethessenek, ezen szabadságot adó levélnek erejével. Költt'sa't.

12. *Admonitoriae, et inhibitoriae Testimoniales.*

Alább megíratlak hitelesen bizonyíttjuk, hogy mi Tekint. N. N. Vármegyének közönséges kiküldése mellett N. N. N. részekre, és kértekre N. N. Urat az írásban nekünk által adott intés, és tiltás szerint törvényesen megintettük, és tiltottuk következendőképen —

(Sequitur tenor inhibitionis)

Ezen törvényes intésre, és tiltásra tiszteelt N. N. Úr' részéről, e' folyó hónapnak 5kén az N. N. Ügyéssze által írásba következő felelet adatott kezünkbe:

(Sequitur responsum)

Melly általunk ekképen véghez vitt törvényes intésről, és tiltásról, és az arra nyertt feleletről adgyuk ezen saját nevünk alá írásával, és szokott pecsétünkkel megerősített bizonyság levelünket. Költt 's a' t.

N. N. T. N. Várm. Fő Bírója (L. S.)

Ugyan azon T. N. Várm. Esküttye. (L. S.)

13. *Admonitio Judiciaria.*

Alább íratlak N. Vármegyének közönséges kiküldése (vagy Al Ispányunknak különös meghagyása) mellett, kezeinkhez le tett N. egész somának ajánlásával törvényesen intyük az Urat arról, és a' felül, hogy azt törvényes 15 napok alatt vegye fel, és 10 nap előtt az adósságban törvényesen elfoglaltt intető Úrnak jószágát bocsása ki, máskép az intető Úr fenntartya törvényes keresetét, hogy a' meg intetett Uraságod, mint vakmerő letartóztatója más jószágának, a' rajta fekvő somát elvefzejtse, haszonvétele a' jószágnak, 's az intetőnek költségét megtérítse, N. N. törvénynek értelme szerint, elvárván törvényes napok alatt feleletét, maradunk —

14. *Protestatoriae et inhibitoriae.*

Mi, 's a' t. akkoron N. N. személlýében, és nevében a' következő ellenmondó, és megtiltó levél terjefztetett előnkbe:

(*Hic describitur Series rei, quae deducta supponitur*) az ellenmondónak tetemes kárával és sérelmével. —

Mivel pedig 's a' t. (*hic exponuntur Momenta et rationes exhibitae contradictionis.*

Azért is, ne hogy az ellentmondó hallgatásával ezen káros cselekedetben megegyezni láttasson (ennél és ennek) jelesen, és nyilván ellent mond, kinyilatkoztatván azt 's a' t. (*hic adducitur ipsum meritum Protestationis.*)

Ad Stylum pertinent et sequentia: hunc et hunc ab hoc negotio ezennel tilalmazza, és el-, 's megtiltya, 's tilalmaztatni, és eltíltatni kívánnya, kérvén ezen ellenmondását, és el-, 's megtiltását 'Tekint. Nem. Vármegye' jegyző könyvébe beiktatni, és magának a' szokott bizonyság levelet erről kiadatni.

Melly ekképen előttünk megesett, vagy meglett, és ide szórul szóra minden változtatás, hozzáadás, vagy el (ki) hagyás nélkül beiktatott ellenmondásról (eltíltásról) az ellenmondó (eltíltó) igazának (jussának) fenn tartására szolgálható vagy szolgálendő bizonyságul kiadtuk 's a' t.

15. *Transmissionales processus ad Tabulam Regiam.*

Dücsösségesen országló Felséges Fejedelem Iső Ferencznek, Isten' kegyelméből Austriai Császárnak, (P. T.) Ő Császári és Királyi Felségének, kegyelmes Urának N. Vármegyének Törvényfőke, engedelmes alázatossággal jelenti, hogy a' folyó eszt. ha-

vának — napjänn az említett Vármegyének Szabad Királyi N. Várassában lévő Megye házánál az elejébe terjesztett pöröknek megvizsgálása és az igazságnak kiszolgáltatása végett bírói törvényszéket ülven, a' többiek között N. Nnek, mint fel pörösnek, N. N. al pörös ellen, N. N. előtt — elztendei — hónapnak — napjänn elvégeztetett; onnan pedig az N. fél által, elejébe terjesztett T. pörét bírói ítélet alá vette légyen.

Melly ebbéli pörnek foglalattjai (tartalmi) következnek e' szerint:

Anno 's a' t.

A' melly pör a' hozzá tartozandó írásokkal, és bizonyításokkal együtt annak rendgye szerint megvizsgáltatván, és fontolóra vetetvén, abban a' jelentett Törvényszék következőképen ítél:

1826. Elztendőben 's a' t.

Ítéltetett 's a' t.

Minekutánna pedig a' fellyebb való vitelre nézve a' felek a' következő előadásokat tették volna — (*Pro A. etc.*) Azon Törvényszék által az alább íratott ítélet tétetett.

(*Sequitur Sententia*)

Ezekhez képest tehát a' többször említett Törvényszék a' fellyebb előadatott pört minden foglalattjával bővebb megvizsgálás végett Felségednek Királyi Törvényszéke, úgy saját személyes jelenléte elejébe jobbágyi alázatossággal terjesztetni kívánta, a' köz igazság azt hozván magával.

16. a) *Levata una cum citatoriis ad Judicium, et actione ad invalidationem Cambialium fraude et dolo extortarum.*

Az — efsztendőben — hónapnak — napján
Nemes szabad 's Királyi N. Várassa Törvényszé-
ke előtt

Felvétetett

Nemzetes N. N. Úrnak, és hitvessének N. N.
Affzonynak, mint fel pörösöknek

Ügye

N. N. N. N. mint al pörösök ellen, melly al-
kalmatossággal a' tiszteltt fel pörösöket Nemzetes
N. N. törvényesen vallott Ügyviselő minden szük-
séges óvások mellett előadván, az eredeti vádlevelet
az A. ennek kézhez szolgáltatásáru, 's ekképen az
al pörösök törvényes idéztetésekrül szolló bizony-
ságlevelet a' B. betű alatt, mellyek szerint a' szo-
kott kikiáltás mellett is törvényt, és igazságot tö-
kéletes végre hajtással szolgáltatni kíván, a' fenn
tartandókat fenn tartya.

A' követelt al pörösökért Nemzetes N. N. tör-
vényesen vallott Ügyvédő a' szükséges óvások, és
ellenmondások mellett megjelenvén f. f. 's a' t.

Nekem N. Nnek ezen szabad, 's Királyi Nemes
N. Várassa Fő Bírójának, 's általom ugyanazon vá-
rasi velem egyben ülő N. Törvényszéknek N. N. N.
mint fel pörösöknek nevében, és személyekben tör-
vény, és igazság kiszolgáltatása végett eleibénk
adatott:

Miképen tudni illik 's a' t.

Mivel pedig senki más' kárával javaiban nem gyarapodhatnak; de a' hármas törvény' 1ső részének 71. és 2dik részének 85. cikkellyei meg sem is engedik, hogy valaki a' maga elkövetett csalásának a' megcsalattott ellen hasznát vehesse, ettől fogva pedig az ilyen fortélyos mesterkedéssel eszközöltt, és elkészültt leveleknek --- törvény szabások nem csak törvényes sükerek nem lehetne, hanem inkább azok, mint önnön magokban, törvénytelen tettek egyenes megrontás, és megsemmisítés alá volnának vetve; azok továbbá, a' kik olyas szövevényes csalárdságokat, 's ezek által kártételeket elkövetni bátorzkodnak, minden törvény szerint az okozott károknak, 's költségeknek megterítésére is köteleztetnek.

Kíványák azért a' fenn nevezett előadók, és felpörösök, a' már mondott N. Nket, mint al pörösöket az előhozattak végett előmbe, és vélem egyben ülő N. Törvényfőzék, mint a' hármas Törvény' 3dik részének 10dik cikkellye szerint illető Bíróság' elejébe egy rövid, bizonyos, és törvényes határnapra törvénybe idéztetni, és az előhozott, 's ha szükséges leend, utóbb még több előhozandó honni törvényczikkellyekhez képest a' fenn érdeklött hamisan készültt, és mesterséges csalárdsággal eszközöltt cserelevelet, az okozott tetemes károknak, és költségeknek az al pörösök által leendő megtérítése mellett megrontatni, azt, mint magában törvénytelen, és sükeretlen tettet félre vettetni, tellyességgel megsemmisíttetni, és ekképen magoknak a' törvényes igazságot foganatosan kiszolgáltatni, fenn tartván a' fenn tartandókat.

Ezen ügynek törvényes elhatározására a' most folyó — esztendőbeli Kis Állzony havának — nap-

ját több utánna következő törvényes napokkal együtt ezen N. szabad Királyi Várassa tanácsházánál előttem, és a' velem egyben ülő N. városi Törvényszék előtt határnapúl rendelem, melly naponn és helyenn, hogy az al pörösök a' törvényes mód szerint magok védelmére megjelennyenek, ezennel általam jó üdejénn a' törvény'-elejébe idézletnek. Költt 's a' t.

b) *Novae citatoriae in processum debiti, una cum testimonialibus super peracta exhibitione.*

Mint jó Affzonyoknak!

(*Variatur titulus, viro: Mint nagy jó Úrunknak!*)

Ajánllyuk hivatalbéli szolgálatunkat.

Miféle sommák, és a' véle járóik megvétele végett voltak légyen tiszteltt Affzonyságotok a' m. e. — havának 20dik és utánna lévő törvényes napokra, N. Úr, és hitvesse N. Affzony' kérésére, megyebéli N. mezővárassába idéztetve? reménylyük, hogy az fris emlékezetben vagyon tiszteltt Affzonyságotoknak.

Minthogy azomban ugyanazon sommák iránt tiszteltt Affzonyságotok, és a' fenn tiszteltt N. Úr között a' megjelenésre kirendeltt üdő előtt megesett káros megegyezésben tellyességgel meg nem nyughatván a' tiszteltt Úrnak hitvesse N. Affzony, annak, mint a' kereset alatti sommák voltaképen való tulajdonossa illető helyenn ellen mondott, 's ez által magának, és a' házas személyek' soránn férjének, tiszteltt N. Úrnak is a' további keresethez való jussát fenn tartotta volna.

Ezen okból ugyan a' tiszteletti hitelező Affzony' és Úr' kérésére, tiszttünk' hivatallya szerint (útasítólag a' kérelemre) rendellyük tiszteletti Affzonyságtoknak határ napúl e' f. e. — havának 30dik napját az utánna valókkal egyetemben megyebéli N. mezővárassába olly formán, hogy akkoron ottan a' most legközelebb tartatott tizft válaftzó szék' tekintetéből is szokás szerint előttünk elégségesen, (*in aliis casibus*: akár személyesen, akár pedig elégséges szolozólajok által 's a' t.) megjelenni, 's jussaikra felvigyázni el ne mulassák. Maradván — 1826. — havának — napjann.

N. N. — és N. N.

A' törvénylevél' boritékjára.

T. Nemzetes — N. N. Affzonynak, T. Ns. és Vitézlett N. N. Úr' Özvegyének, nem külömben azon volt férjétől származott leánnyának N. N. Affzonynak; T. Ns. Vitézlő N. N. házas társának ezen pörbe idéző levelünk törvényesen adasson.

Eredeti.

Testimoniales ad dorsum Citatoriarum harum.

Hogy ezen pörbe idéző levelünk' valóságos mássait, úgymint tiszteletti N. N. Affzonynak, személyesen, — N. N. Úr' hitves társának pedig N. N. zsellére által mai alúl írtt naponn és helyenn kezekhez szolgaáltattam, arról bizonyyságot teszlek, — Költt 's a' t.

Belül írtt N. Esküdtt.

17. *Levata in Criminalibus.*

Ns. N. Nnek, mint ezen T. Ns. N. Vármegye' egyik rend szerint való Ügyélfzének

Nütt lakós, most pedig fogházunkban raboskodó N. N. mint gyilkos személy: 's al pörös ellen.

Azon Ügyész maga törvényes jussaihoz ragalzkodván, előadgya a' vádot magában foglaló eredeti levelet, a' kézbe szolgáltatásról szóló bizonyáglevéllel egygyütt az A., az al pörös' önkint tett vallásait a' B., a' tiszti nyomozást a' C., a' Törvényfzék' határozását az E. betük alatt, kívánván ezen al pöröst halálos büntetés alá vetetni. f. a' f.

N. havának N. napján tartatott Törvényfzék' alkalmatosságával az al pörös Törvényfzékünk színe előtt személyesen megjelenvén, ügyének rövid úton leendő elintézését kikerlte, egyébaránt az ügyézi vád tetemes volta' tekintetéből az al pörös' védelmére szolgálható környüállásoknak előadása ügyézi hivatalunk' egyik tagjának meghagyattatott.

Tum Fiscalis incattum defendens sequenter incipit.

Ezen al pörös részérül a' kegyesen meghagyott védelmet N. N. mint ezen T. Ns. Vármegyének al Ügyélfze rövideden ezekben foglallya 's a' t.

18. a) *Levata processus ad reluitionem extirpaturarum.*

E' folyó esztendőben Szent György' havának 25. napján az N. N. Úr etc. T. Ns. N. Vármegyében helyezettett N. Várassában, Tekintetes, Nemzetes, és Vitézlő N. Ferencz Úr az előbb nevezett

Vármegye' hites Fő Jegyzőjének előlülése alatt , több alúl írtt , 's meghívott Uraknak , nem különben a' Nemes Vármegye' törvényes bizonyosságának jelenlétében tartatott Úrszék' alkalmatosságával

Felvétetett *)

Irtásokat vissza váltó pöre a' fenn tiszteltt N. N. (titl.) mint al pörösnek

Ugyan

Az N. N. helység' lakósi ellen, kik az N. határban irtásokat birnak

A' fenn tiszteltt földes Uraság' részéről Nemes N. N. rend szerint való Ügyész hivatalyához kapcsolttt szabadsága mellett megjelenvén , a' T.Úrszéknek alázatosan elejébe terjelzti , miképen az előbb nevezett helység' lakósi , egyébaránt a' fel pörös N. N. Úr' tulajdon jobbággyi , az N. határban irtásokat birván , minekutánna annyira ment már köztök a' dolog , hogy irtásaikat , mellyeket földes Uraságoknak kegyelmébül birnak , az Urbariomnak , honni törvényeinknek rendelései , és a' földes Uraságnak is több rendbéli tilalmai ellen magok között , a' nélkül , hogy az Uraságnak jelentést tennének , adgyák , veszik , elcserélik , és apróbb részekre a' földes Uraságnak kárával 's megsértésével elhasogattyák 's darabollyák ; hogy tehát ezen illetlenségek , és rendetlenségek jövendőben megfűnnyenek , mind az előszámáltt okokból , mind pedig a' törvényben , és felsőbb kegyelmes rendelésekben gyökerezett földes Úri hatalomból a' tiszteltt fel pörös Uraság a' jelentett , és hiteles feljegyzésben utóbb előadandó

*) Si causa ad uberiores continuatorias pertractationem a foro superrevisorio relegatur, tunc poni solet : *Jolytatólag felvétetett 's a' t.*

írtásokat, mint valóságos tulajdon földgyeit magához venni szándékozván, kívánnya az uradalmi Ügyész ez iránt az illető birtokos lakósokat törvénybe idéztetni, azokról szolló leveleiknek elől adására, 's azokon fekvő sonma pénzeknek kinyilatkoztatására kényyszeríttetni, és a' kéretbéli írtásokat az azokonn törvényesen és az Uraság' engedelmeivel fekvő pénzeknek letételek, azonoknak pedig, melyek engedelem nélkül, sőt titalom ellen történtek, elítéltetések, a' melly földekenn pedig semmi pénz nem volna, azokra fordított, és a' Vármegye törvényes bizonyossága által, a' felsőbb rendelkezésekhez képest meghatározandó munkabér, és jutalomnak megtérítése mellett, a' fel pörös földes Uraságnak megítéltetni, közönséges fenntartás mellett.

Az al pörös jobbágyok részéről Nemes N. Tekintetes Nemes N. Vármegyei tiszti Fő Ügyész megjelenik, és az Uradalmi keresetnek, környüllállásos megmutatásátul várván, addig a' jobbágyok' védelmére szolgáló törvényes eszközöket fenntartya.

b) *Levata cum actione in processu divisionali.*

Az 1826. éfzt. N. havának — napján az N. Uradalomnak N. várássában tartatott Úrfzéke előtt

Felvétetett osztályos pöre

N. N. N. mint fel pörösöknek

ugyan N. N. mint al pörös ellen.

A' fel pörösök részéről Nemes N. N. úgymint a' fel pörösök által Tekint. Úrfzék' színe előtt megkértt, és bevallott Ügyvédő megjelenvén alázatosan jelenti, miképen a' fel pörösöknek rész szerint attyok, részszerint öreg attyok néhai N. N. — N. helységben lévő malomnak birtokossa még az N. éfzt. — havának, — napján e' világból kimúl-

ván, ámbár ugyan annak maradt, 's gyermekeit illető vagyonya iránt az uradalmi tiztség által az ide 1ső szám alá csatolt osztályos intézet tétetett volna, de az al pörösnek, a' ki az atyai malmot, és hozzá tartozó telekeket, hafzon bérben még a' közönséges atyának élteben által vette, törvénytelen ellentállása miatt azon osztályos intézet nem tellyesíttethetett, és így a' fel pörösök örökösödésbéli vagyonságokhoz mai napig sem juthattak.

Mivel pedig a' hármas Törvény' 1ső része 40. és 45dik, úgy a' 3. része 29dik cikkellyének értelme fzerint a' gyermekeknek az atyai vagyonból egyarányosan osztozni kellene, arra nézve könyörögnek a' fel pörösök, hogy néhai öreg N. N. után megmaradt, és az elő adandó irómányokból kifizető ingó, és ingatlan vagyonságot annak négy gyermekei, és ezeknek maradéki közt egyarányosan felosztani, és az al pöröst az üdöközben törvénytelenül vett hafzonnak, úgy az okozott költségeknek megtérítésére, Tekintetes Úrfzék' bírói hatalmával kényfzeríteni méltóztatnék. f. t. a' f. t.

Az al pörös fél személyesen megjelent, az osztályos intézet ellen való éfzrè vételeit az A. alatt beadván, 's a' t.

c) *Levata in repositionilibus.*

E' folyó eszt. — hónap 23 — az N. Uradalomhoz tartozandó rétenn, tudni illik a' hely' fzinénn Tekintetes Nemes és Vitézlő N. második Al Ispány Úr, 's törvényes segédgyei előtt

Felvétetett

Rövid vißza helyheztető ügye

N. N. Úrnak, mind N. Uradalom birtokossá-
nak, és fel pörösnek;

N. N. Úr, mint az N. Uradalom valóságos
birtokossa, és al pörös ellen. —

És a' tisztelet fel pörös Úr részéről N. N. mint
az N. Uradalomnak, rendes Ügyélfize a' T. Al Is-
pány Úrhoz, a' villa helyheztetés végett beadott
folyamodó levelet, az ahhoz A. B. és C. alatt mel-
lékeltt tanúk vallásával együtt, e' mai napra lett
idéztetésről szóló bizonyság tévő levelet pedig D.
betű alatt ide mellékellyi, melyekhez képest az
igazságot kiszolgáltatni kívánnya, várván azomban
a' bizonyságok meghitelesítésektől; úgy az al pö-
rös részéről leendő megjelenéstül. f. t. a. f. t.

Az al pörös Úr' részéről N. N. törvényesen
rendeltt Ügyélfz megjelen, és az A. B. C. betű alatt
felhozott tanúknak meghiteztetéseket azon fennha-
gyás mellett, hogy törvényes kifogásait ellenek
azontúl is fel hozbassa, nem ellenzven, többnyire,
's a' t.

19. *Formula juramenti in processu concursuali.*

Mi N. N. esküszünk az egy élő Istenre, ki
Atya, Fiú, és szent Lélek, tellyes szent Három-
ságra, boldogságos szűz Máriára, és Istennek min-
den Szenteire, hogy mi mind azokat az ingó, és
ingatlan javainkat, akár mi félék, és neműek le-
gyenek azok, a' mellyekkel mi akár megbukásunk
űdeje előtt, akár a' kereskedésben való együtt lé-
tünk alatt, akár pedig bukásunk után is birtunk
és birunk, felfedezzük, és azokból semmit el nem
titkolunk, Isten minket úgy segéllyen, boldogságos
szűz Mária, és Istennek minden Szeptei.

20. *Recognitio depositi coram Judicio hujus juramenti.*

Az e' pörben álló megbukott felek N. N. e' mai naponn a' Törvényfzéknek elejébe rendeltetvén, a' fenn lévő bírói ítéletnek következtetésében e' jelen való forma szerint meghíttettek, és le tett hitek alatt mind a' ketten egyenlően vallották, hogy a' kereskedésbeli javaikból sem azoknak számba vétele előtt, sem azután legkevesebbet is el nem titkoltak, sem el nem idegenítettek, de azolta is legkevesebb vagyont sem szerzettek legyen, melly a' már számba vett javakhoz vétethetnék. Költt 's a' t.

21. *Citatoriae executoriae.*

Ajánlom hivatalbéli szolgálatomat az Úrnak!
(*titulus variatur.*)

Minémű törvényes ítéletek hozattattak legyen azon adósságbéli pörben, a' mellyet Nemes N. N. mint fel pörös, az Úr mint al pörös ellen — N. N. N. Vármegyének első Al Ispánnya, és Segédgyei előtt, múltt eszt Sz. Mihály' havának 18. napján indított, az A. és B. alatt ide kapcsolott, és általam megolvasott ugyan azon ítéleteknek valóságos párjaiból (mássaiból) bővebben megértheti az Úr.

Ezen ítéletnek végre hajtására én és Segédem lévén bíróiképen ki küldve, mink pedig a' fel pörösnek kívánságára törvényes kötelességünknek eleget tenni akarván

A' többször említett ítéleteknek végre hajtására az Úrnak e' most folyó eszt. N. hónapnak 50.

napját üdö határul rendellyük, olly bírói meghagyással, hogy a' megírtt naponn az Úr bennünket N. lakházánál bevárni, és jussaira figyelmezni el ne mulasson; mert mink minden esetre a' tévők leszünk, a' mit a' törvény és igazság magokkal hoznak. Költt 's a' t.

hivatalbéli jó akarója

N. N.

22. *Citatio Palatinalis delegati Judicis in metalibus.*

Tekintetes! 's a' t.

Nemes N. Vármegyének tiszti Ügyviselője mint azon N. megye földgye, és törvényhatósága kiterjedésének, és ezeknél fogva a' kebelében fekvő N. helység, 's ahhoz tartozó és akármelly névvel nevezendő haszonvételek alatt lévő földhatárai — nak a' felsőbb parancsolat, és köz végzés által kirendeltt hivatalos pártfogója, szomszéd N. Vármegyében fekvő, és N. helységben biratott N. pusztaival támadott némelly határos kérdések elintéztése végett minémű alázatos folyamodással járult légyen Ő Felséges Csász. K. Fő Herczegségéhez, országunk Nádor Ispánnyahoz — az ő folyamodásának itt A. alatt megolvasásom mellett közlött hiteles mássábúl megértheti a' Tekintetes Úr.

Minthogy pedig tetfzett volna Csász. Kir. Örökös Fő Herczegünknek, országunk' Nádor Ispánnának, Nádor Ispányi bíróság formában engemet Elölülőnek, és N. N. N. urakat pedig bíró társaknak kegyesen megbirni, és ugyan a' végett kinevezni, hogy a' fenn megnevezett, és két külö-

bőző törvényhatóságú Megyékben fekvő helység, és pufzta határ felett támadott kérdéseket az 1802. éfzt. 23dik czikkely' értelmében üdő közben (*interimally*) a' törvény' rendes úttyának fenn hagyása mellett, haladék nélkül intéznénk el, és a' Tekintetes Urat is, mivel a' nevezett pufztának, a' többiekkel együtt, egyik birtokossa volna, az iránt tudósítanánk.

Ez okaért a' fenn érdeklett határ intézési folyamodás, és kérelem rövid summájú felvételére, megvizsgálására, és az üdő engedvén, üdőközi (*interimally*) elintézésére is rendeltem törvényes üdő határról e' folyó éfzt. Szent Mihály' havának 22dik napját, több utánna következő törvényes, és elégséges napokkal együtt, Nre Nemes N. Vármegyei helységbe, 's onnan egyébûve is a' hely' szinére. Melly törvényes naponn, és helyenn hogy a' Tekintetes Úr is annak módgya szerint megjelenni el ne mulassa, ezennel általam jó előre hivatalosan tudósítatik, 's birói képen idéztetik. Maradván

Tekintetes Úrnak

hivatalbéli jó akarója

N. N.

a' megbizott N. Ispányi bíróság
Elöl Ülője.

A foris.

Ezen summás határ intézési kereset és idéző levél

Tekintetes Nemes és Nemzetes

N. N. Úrnak,

mint al pörösnek törvényesen adassék.

Üdőhatár Sz. Mihály' 22dik napja 1824.

N. N.

23. *Sedes rationaria.*

E' folyó eszt. N. naponn N. N. Úr Elöl Ülése alatt, N. Fő Adófzedő, N. Számvevő 's a' t. Urak, a' Nemes katonaság' részéről N. Uraknak jelenlétében, Nemes N. Vármegye' részéről N. Várassában tartatott

Számozó szék alkalmatosságával

Az illető eredeti nyugtató Leveleknek öfzve számozásokból világosságra jött az: hogy az Ő Felsége nevét viselő könnyű lovas N. Ezred megyénkben fekvő 3. Ezeredgyei számokra a' folyó eszt. N. havának 1ső napjátúl fogva — eddig és eddig — adó fizetőink által

annyi kenyér

- tífzti zab
- tífzti széna
- szolgai zab
- szolgai széna

portiók, szolgáltatott légyen ki — melly kiszolgáltatott termelzterményeknek a' megfizabott ára annyi forintot tévén, egygy summában — az ezen sommárról jelenlévő Tífzt Úr által kiadatott közönséges nyugtató levél Fő Adófzedő Úrnak azonnal által adattatott, olly útasitással, hogy az abban foglalt summát, a' közelebb N. várassában tartandó hadi számozáson az adóban tudattassa be, 's faragtassa le.

24. *Publicationes arendarum.*

A' Nagy Méltóságú Magyar 's a' t. — ezennel kihirdetteti, hogy

Az N. N. Vámszedés, minden ahhoz tartozandó tífztek', és cselédeknek lak helyekkel, alkalma-

tos épületekkel, járó kompokkal, és más egyéb a' megkészfűlt feljegyzés szerint által adattandó czik-
kelyekkel egyetemben e' folyó — 24dik napján
kótyavetye által (a' zfidóknak kirekesztésével)
arendában (hafzonbérbe) a' többet ígérőnek, vagy
a' többet ígérés' úttyánn fog kiadattatni olly hoz-
zá adással, hogy mind a' kótyavetye üdejekor —
forint bánatpénzt kiki le tenni tartozzon, mind pe-
dig a' valóságos arendás a' Királyi pénztár* bátor-
sága végett elegendő zálogot, vagy kezességet fze-
rezni köteles legyen, — vagy hogy bánatpénzen ki-
vül még hiteles bizonytságot is mutasson az ő va-
gyonnya állapottjáról.

(*Et sic quoad bona etiam possessionaria initium*)

Conclusio. A' kiknek tehát a' nevezett hafzon-
vételeknek (jószágoknak) kibérlésére szándékok
leend, azok az fenn említett naponn N. N. en tar-
tandó kótyavetyéltetésre meghivattnak olly feljegy-
zéssel, hogy a' kiarendálás feltételeit előre is ugyan
azon N. N. Igazgató széknél megtudhattyák.

25. *Revocatio termini exarendationis.*

P. P. Nagy Méltóságú — — — uradalmához
tartozó, és T. Nemes N. Vármegyében fekvő N.
jószágnak a' folyó efsztendei — havának — napjára
határozott kótyavetyéltetése a' közbe jött némelly
környülállások miatt más üdőre, melly annak üde-
jében szinte köz hirre fog bocsáttatni, elhallasztatik.

26. *Quoad licitationem Typographiae publicae.*

Az ide való N. N. Typographiája, mellyel eggy
jó betű öntő műhely is öfzve vagyon kötve, a' f.

esztendőben esendő N. napján közönséges kótyavetyénn a' többet ígérőnek egymás után folyó hat esztendőre haszonbérbe adatik (*describitur status Typographiae et aedificium*). A' feltételek a' környülállásokhoz képest változtathatók, de minden esetre illendők lévén, ezeket a' licitatio' alkalmával is meglehet állítani, vagy előre is értekezödni irántok az N. Elöljáróinál.

27. *Quoad licitationem ovium.*

A' jövő esztendőben megeső — hónapnak 25, napján N. Vármegyében fekvő — mezővárossában N. N. Uradalmaknál fognak bizonyos számú, részszert egész selyem, részszert pedig már javuló vagy selmesedő fajzat, és a' tenyésztésre alkalmas kosok és anyabirkák az ő nyájaikból öszve állíttatni; de hihetőképén még egy, vagy több finom birkát tenyésztető Uradalmak is fogják birkáikat ezen vásárra hozni,

Ezen nyájaknak (juhászatoknak) birtokossai, kik a' juhok' fajának javításában mind a' kedvező környülállások, mind az arra fordított szorgalom, és gyakori tetemes költségeik által eddig való lépéseiket szerencsés előmenetellel tették, úgy hiszik, hogy ezen intézettel, a' midőn más birkatartó, v. juhos gazdáknak is alkalmas utat nyitnak a' jobb fajú birkáknak megszerezhetőse, önhasznokat alkalmaztattyák a' köz jónak előmozdítására; és ugyan azon tekintetből ígérnek legfőképen, hogy az árúba bocsátandó juhok, mind külső, mind belső részeikre nézve legegészségesebbek fognak lenni, ellenben mindenféle aprólékos fortélyokat, melyek a' ve-

vőknek az óhajtott vételben, vagy nyereségben gáncsot tehetnének, el fognak távoztattatni.

28. *Quoad ubicationem alicuius.*

Az N. Királyi Törvényfzék' részéről ezennel jelentetik N. Jánosra nézve, a' kinek holléte Ntül fogva nem tudatik 's a' ki tulajdonkép az N. uradalmi lakós, és utóbb az N. Országí védseregnél közlegényképen szolgált. Az N. Uradalom már reá nézve a' haláláról való törvényes nyilatkoztatást sürgette, de a' Törvényfzék az ő védelmére, személlye helyett N. Nnet rendelte. Erről tehát N. János a' végre tudósíttatik, hogy egyg esztendőnek elfolyása alatt annál bizonyosabban ezen Törvényfzéknél megjelennyen, vagy azt maga életéről más módon tudósítsa, mivel külömben az Uradalom' kívánságára azon üdöhatár elmúlván, az ő halálának törvényes kinyilatkoztatása fog következni.

29. *Quoad concursum creditorum.*

Az ezen T. Ns N. Vármegyében helyezettett N. úri Törvényfzéke az Nben lakozó N. N. hitelezőire nézve a' f. esztend. Junius' 25kát rendelvén határnapúl a' törvényes megjelenésre, ez által köz hirrül adatik, hogy mind azok, kiknek az említett adósonn valamelly a' törvény előtt megállható követelések vagyón, az iránt, magokat hiteles okleveleknek előmutatása mellett, akár személlyesen, akár megbízottyaik által az említett naponn és helyenn annál bizonyosabban jelentsék, mivel az elmulasztás' esetében, kiki egyedül magának tulajdoníthattya, ha az ő, ámbátor külömben törvényes

követelése iránt, magának utóbb az adósnak vagyonyyából elégtételt nem szereztethet. Költt'sa't.

50. *Formulare initii Protocollorum Comitatus Congregationis.*

E' folyó esztendőben "Szent Mihály" havának 27. napján Tekintetes Ns. N. Vármegyében helyezettett N. N. Várassában Méltóságos etc. és ezen T. Nemes Vármegyének Fő Ispánnya N. N. Urnak Elölülése alatt jelen lévén N. N. első és második Al Ispány Urak, a' Tisztelendő Egyházi rend' részéről N. N. N. a' Tekintetes Karok és Rendek közül N. N. N. 's a' t. Urak, nem különben az N. N. N. Uradalmaknak Ügyélzci, és mint képviselők, tartott köz gyűlése; melly alkalmatossággal 's a' t.

51. *Supremus Comes ad Congregationem invitatur.*

Nemzetes Al Ispány Úr a' Tekintetes Rendekhez intézett közföntő beszédgyében a' mai közönséges egybesereglés' tárgyának fontos volta előadása mellett jelentette azt is, hogy minekutánna N. Méltóságú Fő Ispány Úr, Ő Excellenciája Megyénkben szerencsésen érkezett, a' szokott illendőség megkívánná azt, hogy Ő Excellenciájának a' Tekintetes Karoknak és Rendeknek gyülekezetében leendő megalázása alázatosan kérettetne ki, melly előadásnak köz elfogadásával N. N. Urak a' jelentett végre kiküldettettek; kik is vißza térésekkel jelentették, hogy Ő Excellenciája szívesen fogadván a' Tekintetes Rendeknek kinyilatkoztatását, közz legyen személyes megjelenésével a' Tekintetes Rendeknek ki-

vánságát ezennel tellyésíteni, ammint is Ő Excellenciája a' Tekintetes Rendekek seregében magát csak hamar megalázván, minekutánna a' Tekintetes Rendekek szíves szavaival közföntötte, és Nemzetes Fő Jegyző Úr Ő Excellenciájának megyénkben lett szerencsés megérkezéséből származott örömét a' Tekintetes Rendekek a' múltt köz gyűlés' határozásához képest kinyilatkoztatta, azt Ő Excellenciája kegyesen fogadta 's a' t.

32. *Sedes Restauratoria.*

Initium, ut supra.

Megjelenvén Ő Excellenciája, méltóztatott a' Tekintetes Rendekek kegyes beszédével *) megkö-

*) *Sermo occasione Restaurationis.*

Szép és dűcsösséges az, hogy Törvényneink a' megyebeli hivataloknak kiosztását a' Nemességre bízták, 's annak ítéletére hagyták az érdemnek megböcsülését és jutalmazását; de szebb és dűcsösségesebb, ha a' Nemesség ezen Törvényeknek szabadságával úgy él, ammint azt ezen engedelemnek értelme kívánja, t. i. hogy a' tisztválasztásban csak a' közjó és annak bizonyos előmozdítása vetessék elő 's legfőbb zfinormértékül, hogy ennek bátrabb eszközlésére kiváltképen megyebeli Nemes, birtokos személyeknek kinevezésében távul legyen minden személy és vallásbéli félre hajlás. Ezek azok, a' melyeket tollunk a' Törvény és az igazság kíván etc. Ugyanezen Nemes Gyülekezetnek ajánlom tehát a' mostani tisztválasztásnak rendgyét is, arra bizom a' csendességnek fenn tartását és azoknak lecsillapítását, megintését és vissza térítését, kik még is (a' mit ugyan nem reménylek) elfelejthetnek, hogy hol, és kik között legyenek, és hogy ezen a' helyenn, a' helynek, vagy a' személynek megsértését a' Törvény keményen tiltya, és hivatalomnak méltósága azt ízetlen következesek nélkül el nem merné szenvedni. Mi-

szönten, és egyfzersmind arra felserkenteni, hogy a' munkába veendő tizftválafztó széket rendesen és módosan folytassák.

Mellyet is Fő Jegyző N. N. Úr, a' Tekintetes Rendeknek nevében elfogadván 's a' tizftviselő Urak,

dön tehát ezekben a' T. Rendeknek pártfogását elvárom és kikérem etc.

*Sermo occasione introductionis in officium
Administratoris officii Supremi
Comitis.*

Szabadság — Törvény — Haza — felséges nevezetek! az emberek' boldogságára e' háromban egyesült egyetlen egy eszköz. Szabadság! vizasztaló nevezet, legfőbb jótéteménye, ajándéka a' fő Valóságnak. Törvény! tizfteletet gerjeztő nevezet, rendeléseid az emberi szívbe eltörülhetetlen betűkkel mettfizettek; az írott Törvények, csak az emberrel születt 's benne lakozó erkölcsi rendet írják le. Haza! édes nevezet, a' te szereteted semmi ki nem írhattya a' szívűl. Szabadok voltak az emberek, minekelőtte őket, főképen a' társalkodásnak kívánsága öszve nem gyűjtötte volna. A' szabadon teremtetett emberek' igazait még a' számlálhatatlan századok örökké való lefolyása sem változtathattya meg; azért léptek az emberek társaságokba, hogy azokkal a' Törvény' véde alatt még a' leggyengébbek is élhessenek.

Csak azt a' statust lehet Hazának nevezni, mellynek a' szabadsággal, az emberek' jussaival megegyező jó törvénnyei vannak, és csak ott lehet igaz haza szeretet. Illyen a' mi édes Hazánk, itt a' szabadság a' törvénnyel kezett fog. Itt a' tizftviselők olly végeit rendeltettek, hogy a' szabadságot a' törvénnyel megegyeztessék 's az által polgártársaik' boldogságát kiefzközöllyék.

En is ezen hazának fia vagyok. Feles elztendők folytak le, miölta édes hazánkban 's nevezetesen e' Ns. megyében, hol Eleim egy századig kormányoztak, mint köz polgár szolgáltam és már most Hazánk' Fő Kormányozója' tizftzéséből ennek kormányja reám bizatott. —

képében az eddig folytatott hivatalyoktól elbúcsúzván, a' levéltárnak kulcsát Ő Excellenciájának átadta. Ezután

Nemzetes első Al Ispány Úr a' Megyénket illető nagyobb tekintetű dolgoknak, úgymint a' többi között, a' külső és belső bátorságnak melly karban létét előadván, Ő Excellenciájának, és a' Tekintetes

Minden ügyekeztemet arra fogom fordítani, hogy Felséges Fejedelmünkhez, mind Hazánk' Fejéhez, Törvényünk' és szabadságunk' Oltalmazójához engedelmességet megbizonyíthassam.

Tekintetes Nemes Vármegye' Rendgyei! kiöntöttem érzéseimet, megtettem magam iránt fogadásomat, ekkint fejezem még ki magamat: Távul légyen tőlem az alacsony pártfogásnak tárgya, 's az igazság' törvényei vezérlyék minden lépéseimet.

El ne felejsük, a' midőn parancsolunk, hogy tulajdon magunk tesszük az engedelmeskedő részt is. Gondoljuk meg, hogy midőn engedelmeskednünk kelletik, tulajdon akaratomkat követjük.

A' voksolásnak szabad volta, a' szabadságnak, fő törvényeinknek, haza boldogságának fennmaradására, egyetlen egy elkerülhetetlen elzköz. Ellenben annak elenyészése, az első lépés az alacson szolgaságra. A' szabad voksok' akadályoztatásának oka részszerint a' voksolókban magokban, részszerint magokom kívül vagyom. — Magokban vagyom, a' midőn önnön szeretet, félelem, 's gyakran a' jól való ragadtatásból származott indulatok uralkodnak. Magokom kívül okozzák azt nagyobbára az Elöl Üllők, és a' kiktől hallgatt a' közönség. — Bevégzem már beszédemet, csak három jelentést, részszerint intést, teszek még a' N. Vármegye' Rendgyeihez, az egyik illet mindgyájunkat, a' másik a' tizt viselőket, a' harmadik a' hivatalonn kívül valókat.

Csak most emlitem Tekintetes N. Vármegye' Rendgyei, hogy az emberek' jussait, a' mindeneket vas fogáival megemészto üdö sem teheti semmivé, ezen emberek jussokkal nem csak a' hatalmasabbak, nem csak mi

Rendeknek személlyéhez vonzott bizodalját alázas-
tosan megköszöné, és a' pecsétet Nagy Méltóságú
Fő Ispány Úr' Ő Excellenciájának által adá.

• Mellyek ekképen előre bocsáttatván :

Nagy Méltóságú Fő Ispány Úr, Ő Excellenciája méltóztatott az első Al Ispányi hivatalra kifizem-
melni N. N. Urakat, kik közül N. N. Úr előbbeni
tíftségében egyy szívvel 's egyyező voksal megerő-
sítettett.

A' második Al Ispányi hivatalra javasoltatván,
vagy kijeleltetvén N. N. N. Urak, a' vokok' több-
ségénél N. N. Úr második Al Ispáynak válafttatott.

élhetünk, kiterjedez a' leggyengébbekre, a' köz népre
is. A' törvénynek oltalma alatt vagynak ezek is, a' hol
az igazságra nézve egyenlőség nincs, megtapottatott ott
az emberiség' jussa; gyáflolva távozott el onnan az em-
beri boldogság. Szolgáltassuk ki hát az igazságot reájok
nézve is, böcsüllyük, fzeressük, táplállyuk, ápolgassuk
öket.

Tekintetes Al Ispány és Fő Szolgabíró Urak! 's
minden mások, kik közönséges hivatalt viselnek! a' tör-
vények meghatározták az Urak' köteleéseit, ösmerik
az Urak azokat, gondollyák meg, hogy egyy Nemes ha-
zafinak nem a' fizetésért, melly úgy is kevés, hanem
hazájához viscltető fzeretéből kell szolgálni. Az igaz
böcsület — rugója a' maga viséletének. A' rendeléseket
fzorgalmatosan, fáradhatatlanul töllyesítsék, az igazság'
kifzorgáltatásában fzemély válogatók ne legyenek, az ítél-
letben igazak, a' büntetésben fzerosak, de egyfzersmind
jrgalmasok.

Az adoó földművelőket úgy nézzék, mint olly em-
ber társokat, kik legtöbb terhet viselnek, következés-
képen legtöbb kiméllést érdemelnek, foglalatosságra néz-
ve pedig böcsületet, mert mi lenne mindnyájunkból
földművelők nélkül? a' földes Urakkal egyyet értőleg le-
gyenek; a' nemesi Szabadságot, mint valamelly szentséget

Ezek után méltóztatott Titl. Fő Ispány Úr Tábla Bíróknak kinevezni N. N. Urakat 's a' t.

Dum omnia officia completa sunt.

A' hivataloknak ekképen lett betöltése után, a' kinevezett Tábla Bíró Urak a' szokott módon meghitelezettek.

Nemzetes Al Ispány, Szolga Bírók és a' többi tiszttviselő Urak is a' szokott hitformája szerint meg esküdtettek 's a' t.

55. *Publicatio regulamenti militiae pedestris.*

Meg vagyok győződve, hogy az együgyű talponn épült katona gyakorlásnak rendgye izükséges legyen; azért elvégeztem magamban, hogy a' gyalogság' számára egy rendszabást állítsak meg, és kihirdessek. Ajánlom tehát minden kormányozónak és kiváltképen a' gyalog seregek Ezerejedesseinek,

---

úgy nézzék, azt semmi ízín, és fogás alatt meg ne sértsék. A' hivatalokonn kívül valókra ne fellülrül, mint ha azokonn uralkodhatnának, alá nézzének. Mert csak a' törvény uralkodik. A' hivatal' palástya alatt senki maga hafznát el ne rejtse. Ellenben a' hivatalonn kívül valók is, ezzel jutalmaztassák meg amazoknak fáradozását, hogy nekik az illető tiszteletet megadgyák, nekik, kik a' törvényhozó hatalommal bírók által írott törvényeknek tellyesítői, hív szeretetekkel terhes szolgálatyokat könnyebbségek. Tekintetes Nemes Vármegye' Rendgyei! Elő számláltam hát már egész kiterjedéssel mindgyájunknak kötelességét. Ajánlom magamat a' Tekintetes Nemes Vármegye' Rendgyeinek szeretetébe, 's kérem, hogy az Elől Ülő székben is engemet, mint szeretett társo-
kat, csak úgy nézzenek. Ezzel jutalmaztatik meg leg-
edesebben fáradozásom. —

hogy ezen új rendelkezésnek foglalattját az ő tellyes mivolta szerint jól kitanúllják, ezen oktatásnak lelkét a' seregek között minden buzgósággal és gondal elterjesszék, és velek mint egygy elevenen érefztessek, melly nagy munkába teltt, hogy minden kihagyatassék, a' mi szükségtelennek és haszontalannak látszott; azért méltán reménylhetem, hogy ezen oktatásban foglalt czikkelyek közül csak egyet is elhagyni, vagy elmulasztani nem fognak.

Hogy pedig a' köz egyenlőségben álló czélhoz annál bizonyosabban közelítsünk, legkeményebb vigyázattal, az ellenkezőt cselekedőknek személyes megféleléseknek terhe alatt azon leszüünk, hogy senki semmi szin alatt a' betű szerint való értelmétül el ne távozzon; hogy senki maga kénnye szerint változtatásokat ne kezdgyen; hogy a' seregek az ő oktatásoktól le ne tartóztassanak mellékes fogások által, mellyek magokban haszontalanok és helytelenek. A' katoná készítésnek, az ő természeti tehetségeinek kifejtésére, mozgásainak könnyebbítésére és a' fegyver' forgatásban való alkalmas voltára kell czélozni. Mindgyárt tehát ezen rendszabásnak elérkezésével a' seregek magokat hozzá alkalmaztassák, és seregeiket a' nagyobb és fontosabb mozgásokhoz szoktassák, mellyek a' nagyobb osztályokból kerülhetnek ki.

N. N. Hadi Fő Kormányozó.

34. *Generalis formula mandati judiciarii.* *)

N. N. Ország Bírója (*Judex Curiae Regiae*)
N. Nnek üdvözlésünket, és jó voltunkat ajánlván
(*salutem cum favore*).

*) A' bírói parancsolatok nyitva (*patenter*) szoktak kiadattatni és benne lévén ezen kikötés: *est elol-*

Elönkbe adattatott N. N. által (a' bevezetést teszi a' történt dolognak, *species facti*, a' folyamodó által lett előadása, *expositio*) minémüképen ez ez történt volna (a' történt dolog a' törvényhez egyengetettik, *applicatur*). Mivel pedig ez ez a' törvény ezt ezt rendelné, (kitétetik a' folyamodónak kérése.) Elönkbe folyamodott, vagy kívánná, hogy *ilyen, ilyen* parancsolatunkkal neki orvoslást szerezni méltóztatnánk, ne is hagynánk őtet igazáiban fogatkozást szenvedni.

Mivel pedig az igazat kérőtől nem kell azt megtagadni, és egyébaránt is *ez ez* a' törvénycikkely *ezt ezt* rendelné: azért neked erősen parancsolván *még* hagyjuk, hogy ezt vévén és a' dolog' mivolta ezen előadással megegyezvén, tapasztalván t. i. legkivált azt, hogy *ez ez* történt; te *ezt ezt* cselekedni köteleztessél, a' köz igazság úgy kívánván, nem is cselekedvén különben. Költt 's a' t.

35. *Novi cum gratia.*

Mi Első Ferencz 's a' t. A' Mi híveinknek a' Dunán, vagy Tifzán innen való kerületi Itélő Táblánk Elöl Üléjének, és egyéb Biráinak kegyelműket jelentyük.

Alázatosan elejébe terjesztette Felségünknek hű alattvalónk Vitézlő N. N. miképen azon világos adóssági pörben, mellyet a' mi hasonlóképen hű alattvalónk Vitézlő N. N. előttetek ellene indított, a' legközelebb múltt ez tend. általatok az ugyanazon pörben előadott kötelező levélben foglaltt öfz-

---

vasván, és az előmutatónak vissza adván; annak, a' ki előmutatta, eredeti mivoltokban vissza adattatnak.

veséges sommára, valamint annak három esztendőre járó kamattyára és e' pörnek költségére is marasztaltatott, és a' ti ítéletetek, érettebb megvizsgálás végett a' Mi Királyi Udvarunkhoz jutván, ott is mind a' két Tábla által helyben hagyattatott, és valósággal végre hajtásba is vitetett legyen; melly pörben mindazonáltal, ha hitelezőjének bizonyos nyugtató leveleit, mellyekre írómányai között későbben akadott, előterjeszthetné, sokkal kedvezőbb ítéletet reménylhetne.

Mellynek okaért ugyanazon fellyebb érdekelt folyamodó Felségünknek illendő könyörgéssel alázatosan esedezett, hogy méltóztatnánk valamelly törvényes orvoslás, 's nevezet szerint új ítéleti kegyelmet engedő Felséges Parancsolatunk által rajta segélleni, ne is hagynánk ötet igazának védelmében illy tetemes rövidséget szenvedni.

Mivel pedig törvényes kérelmét senkinek sem lehetne megtagadni, és egyébaránt is a' hazai Törvény II. Refzének 77. Szakallza, az 1725. esztendő. Törv. 53. czikkelye, és kedves Magyar Országunknak több más törvényei az Ügyeknek pöreiben mindennémű, akármiképen szülemlett hibákat, és fogvatkozásokat törvényes pör újítás által megorvosoltatni engednék, nevezet szerint pedig a' Mi Kir. Udvarunkon egészen által mentt pörökre nézve e' végből a' mi Felséges új ítéleti kegyelmünket törvényes segedelemül rendelnénk:

Ugyanazért nektek ezennel kegyelmesen meghagyjuk és parancsollyuk, hogy vévén ezen Felséges Levelünket, és a' dolognak mivolta, ammint itten előadatik, valósággal úgy lévén, a' pörlekedő feleknek egy bizonyos rövid, de még is törvényes

új határ üdöt szabni, a' Felségünkhez folyamodónak újonnan előterjesztendő okait 's védelmét meghallgatni, az előadandó okleveleit elfogadni, és a' fenn érdekelt pörben hozott ítéletek ellent nem állhatván, Országunknak törvényei és az Istennek örök igazsága szerint ügyében új ítéletet tenni, és neki újonnan törvényt szolgáltatni köteleztessetek, ezt kívánván a' köz igazság; 's másképen ne is cselekedgyetek. — Ezen Levelünket átolvasása után az előmutatónak vissza adni tartozván. Költt Császári fő Városunkban Bécsben — esztend. — hónapnak — napján.

Ferencz m. k.

N. N. Magyar Udvari
Cancellarius m. k.

N. N. Magyar Udvari
Titoknok m. k.

36. *Testimoniales super peracta executione
sententiae judicariae.*

Alúl íratlak hitelösen bizonyíttjuk, hogy minnekutánna N. fel pörössége alatt ezen Tekint. Ns. Vármegyének első Al Ispánnya T. N. Úr 's Segédgyei előtt N. Úr ellen — forintoknak, mint hitelbe vett orvosságok árának megvétele végett a' múlt esztend. — hónapnak — napján indított, és a' f. e. — napján a' tisztelt al pörös N. Úrnak marasztalásával befejeztetett adóssági pörben hozott ítélet' végre hajtására általunk ki rendeltt 's az al pörös Úrnak az A. alatt ide mellékeltt bizonyító levél szerint törvényesen tudlára adott határnapon, úgy-

mint a' folyó eftendei — hónapnak — napján
 N. várassában kimentünk volna, ugyan akkor az
 al pörös Úr' lakásán megjelenvén, kijövetelünk-
 nek okát N. Úrnak kijelentettük, annak utána az
 al pörösnek, valamint N. és al pörösi Ügyész N.
 Úrnak, úgy szintén a' fel pörös Alfzonság' Ügyész-
 sének N. és N. Uraknak jelenlétében az érdek-
 lett pörben hozott ítéleteket felolvassván, 's kihir-
 detvén, a' végre hajtás' számításának megtételéhez
 kezdtük e' következő modonn, úgy mint:

	forint	pénz
1ször. Az oda ítélt somma téfzen	N.	N.
2szor. Ezen sommának a' pör kezde- tétől számítandó kamattya, a' mai execu- tíó napjáig téfzen	N.	N.
3szor. A' pörbéli költségek	N.	N.
4szer. A' végre hajtás' költségei meg- állapítatnak	N.	N.
Öfzveségesen	N.	N.

Melly sommának készpénzel leendő kifizetését,
 vagy annak nem léte esetében más alkalmas jó-
 szágnak kinevezését kívánván, az al pörös Úr' azt
 nyilatkoztatta ki, hogy ő sem készpénzel fizetni,
 sem más jószágot kijelelni nem fog, és magát a'
 tudva lévő okainál fogva ezen ítélet' végre hajtásá-
 nak felemeltt pálczával ellen szegezte, és azt végre
 hajtani egy általlyán fogva meg nem engedte.

Melly ekképen általunk elkezdett, 's a' fenn
 írt mód szerínt megakadályoztatott executióról ki-
 adgyuk ezen bizonyító levelünket. Költt 's a' t.

N. N. — N. N.

57. *Formula testimonialium super peracta testium inquisitione.*

Mi alúl írottak jelenlévő levelünk által bizonyíttuk, hogy az ugyan alúl kijelelt naponn, és helyenn N. N. Úrnak részére, és megfzöllítésára az ide mellékelit 's nekünk írásban által adott kérdő pontok szerint e' következendő tanú vallatást törvényesen végbe vittük legyen:

(Kérdő pontok, vallató kérdések).

Tudgyaë, 's ha tudgya, vallya meg a' tanú
1. 2. 3. 4. 's a' t. (elő fordulnak a' kérdések).

Ezen általunk illy rendel elő terjesztett kérdésekre

Az első tanú N. N. megesküdtetvén, és pontonként kikérdeztetvén vallotta

Az lsőre — hogy 's a' t. (*sequuntur responsa ad quaestiones, et alii testes*).

Mellyek valóságának hiteléül, és a' vallató fél törvényes igazainak védelmére ezen tulajdon alá írásunkal, és pecséteinkel megerősített bizonyság levelünket adtuk. Költt 's a' t.

N. N. Szolgabíró.

N. N. Esküdt.

38. *Formula depositionis Causae.*

N. N. fel pörös N. N. Úr, úgymint al pörös ellen indított T. pörét, a' hárm. Törvény. 2dik rész. 82dik szakaszának, és az 1729. éfzt. Törv. 40dik cikkellyének engedelmébül, a' törvényes hat, (vagy három) forint bírságnak lefizetése mellett

ezennel le teszi, és az ellenfelet, mint ezen bírság' harmadának felvételére, mint pedig pörbéli költségeinek elől adásokra bírói képen megintetni kéri, pörének egyébként való előmozdítását mintazáltal magának továbbá is megfzoritás nélkül fenn tartván.

39. *Formula revocationis procuratoris.*

N. N. fel, vagy al pörös pör' védőjének e' pörbe tudta nélkül iktatott hibás elő adásait, nevezet szerint a' T. laptól kezdvén a' T. laponn találtató T. T. szavakig, a' hármas Törv. 2dik rész. 79dik szakaszának, és az 1729dik eszt. Törv. 59. cikkelyének engedelméből a' törvényes bírságnak valóságos letétele mellett ezennel vissza húzza, és az ellenfelet az ötöt illető bírság résznek felvétele iránt megintetni kérvén, elő adásait, vagy védjét ekképen folytattya. 's a' t.

Nomina Praenumerantium (pleno Titulo)

pro
Tiszti Írásmód, et Polgári és Pörös Szótár
pro aeterna memoria
huc impressa.

- Spectabilis D. *Franciscus Adamovics*, Inclyti Comit. Bácsiensis Tabulae Judiciariae Assessor.
- Spectabilis D. *Ladislauis Artner*, Liberae Regiaeque Civitatis Soproniensis Fiscalis.
- Spectabilis D. *Junior Franciscus Banzay* de *Eadem*, Incl. Comit. Abaujvariensis Tab. Jud. Assessor.
- A. R. D. *Adalbertus Bartakovich*, Suae Celsitudinis Principis Primatis Regni Hung. Secretarius.
- Illustrissimus D. *Joannes Barthodeiszky* de *Ratk et Salamonfa*, S. C. et R. A. M. Consil. Aul. et Referendarius, 2. Ex.
- Spectabilis D. *Carolus Barthodeiszky* de *Ratk et Salamonfa*, ad Exc. Canc. Reg. H. Aul. Concipista Aulicus.
- Celsissimus Princeps *Philippus Batthányi* etc. etc.
- Illustrissimus D. *Josephus Belánfszky*, Episcopus Neosol.
- Perillustris D. *Josephus Beimel*, Typographus Strigoniensis.
- Spectabilis D. *Petrus Bendé*, Advocatus Magno Varadini.
- Illustrissimus D. Baro *Antonius Bernáthfi* de *Olovátz* etc.
- Spectabilis D. *Michael Biermann*, ad Excel. Canell. Reg. Hung. Aul. Agens Aulicus.
- Spectabilis D. *Ladislauis Bodó*, Tabul. Advocatus Pestini.
- Spectabilis D. *Joannes Bohus* de *Világos-Vár*, compl. II, Comitatum Tab. Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Josephus Borosán*, ad Excel. Cancell. Reg.
Hung. Aul. Expedito Aulicus.

Magnificus D. Consiliarius *Bory de Borfeö*,

Celsissimus Princeps *Ferdinandus Breckenheim* de *Regécz*,
S. C. et R. A. M. Camerarius et I. Tab. Districtualis
Circuli Cis-Tibiscani Assessor.

Cancellaria Celsiss. Principis *Eszterházy* 2. *Exempl.*

Spectabilis D. *Franciscus Chernel*, ad Exc. Canc. Reg. H.
Aulicam Agens Aulicus. 4 *Exempl.*

Illustrissimus D. Comes *Stephanus Csáky*, S. Caes. et Reg.
Apost. Majestatis Consiliarius Locumtenentialis.

Spectabilis D. *Franciscus Czinke*, in Reg. Scient. Univer-
sitate Pestana Ling. et Litterat. Hung. Professor P. O.

Perillustis D. *Franciscus Czinecke*, Registrator Fiscalatus
Regii Pestini.

Districtus Jazygum in Jászherény.

Spectabilis D. *Ludovicus Egresy*, Reg. Dir. Fiscalis, et
II. CC. Nitriens. et Posoniens. Tab. Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Josephus Eötvös*, Reg. Direct. Fiscalis.

Spectabilis D. *Andreas Fabriczius*, compl. II. Comit. Tab.
Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Joannes Fáliczky*, Professor M. Varad. etc.

Spectabilis D. *Josephus Frumer*, Incl. Com. Krassov. Ord.
Judex Nobilium.

Spectabilis D. *Sigismundus Frumer*, Incl. Comit. Krassov.
Tab. Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Antonius Frumer*, Incl. Comit. Krassoviensis
Vice-Judex Nobilium.

Spectabilis D. *Carolus Fürst*, Advocatus.

Gádl.

Spectabilis D. *Joannes Góding*, ad Excel. Canc. Reg. H.
Aulicam Officialis Aulicus.

D. *Stephanus Görög*, L. R. Civ. Pestiens. Cancellista.

Perillustis D. *Daniel Hauer*, L. R. Civ. Pest. Ord. Not.

- Spectabilis D. N. *Hegedüs*, I. Comit. Moson. Or. J. Nob.
 Perillustris D. *Joannes Hellebranth*, Adv. et Not. in Szarvas.
 — D. *Joannes Hörter*, AA. LL. et Philos. Doctor,
 nec non Causarum Fori U. Advocatus.
- Spectabilis D. *Josephus Hubay*, Advocatus Curialis, et
 compl. II. Com. Tab. Jud. Assessor.
- Perillustris D. *Petrus Jagodits*, I. Comit. Krassov. Honor.
 V. Notarius.
- Spectabilis D. *Christophorus Jakabfi*, I. C. Krassv. O. J. N.
 Illustrissimus D. *Isidorus Jankovich de Daruvár*, S. C. et
 R. A. M. Camerarius. 2 *Exempl.*
- Spectabilis D. *Vincentius Jankovich*, Tabul. Adv. Pestini.
- Spectabilis D. *Josephus Jantsó*, I. Com. Krassov. V. J. Nob.
- Excellentissimus D. Comes *Stephanus Illésházy* etc. 12. *Ex.*
- Spectabilis D. *Alexius Junkovics*, I. C. Krassov. V. J. Nob.
- Spectabilis D. *Mathias Jurkovics de Pilis-Szántó*, ad E.
 Canc. Reg. H. Aulicam Agens Aulicus.
- Illustrissimus D. *Petrus Kállay de Nagy-Kálló*, S. C. et R.
 A. Maj. Camerarius.
- Perillustris D. *Ferdinandus Kanja*, Advocatus.
- Spectabilis D. *Joannes Kelemen de Szerepi*, Reg. Direct.
 Fiscalis, et I. C. Bihariens. Tab. Jud. Assessor.
- D. *Josephus Kibling*, Libr. Compactor Pestini. 2. *Exempl.*
- Spectabilis D. *Florianus Kondé de Póka Telek*, I. Comit.
 Posenien. O. J. Nob. et compl. II. Com. Tab. J. Ass.
- D. *Joannes Konstantin*, in Reg. Scient. Univ. Pest. Juris Aud.
- Spectabilis D. *Carolus Kovács*, I. C. Krassov. Honor. V. Not.
- Perillustris D. *Stephanus Krenofz*, Advocatus.
- Spectabilis Domicella *Friderica Lackenbacher de Salamon*.
- Perillustris D. *Joannes Legény*, Causarum Advocatus, et L.
 R. Civit. Jaurin. Actuarius.
- Spectabilis D. *Ludovicus Lehoufzky de Lehota*, I. C. Bé-
 kesiensis V. J. Nob. et compl. II. CC. Tab. Jud. Ass.
- Spectabilis D. *Martinus Lengyel de Ebesfalva*, I. C. Béke-
 siensis Ord. Fiscalis, et compl. II. CC. Tab. Jud. Assessor.

D. *Samuel Léway*, Libr. Compactor Földvárini.

D. *Antonius Liedemann*, Mercator Pestini.

Perillustris D. *Theophilus Lindner*, L. R. Civ. Sopron. Act.

Spectabilis D. *Theophilus Loog*, compl. II. Dominiorum
Plenipotentiatu Fiscalis.

Spectabilis D. *Ignatius Lovrenchich*, I. Com. Krassov. O.
Vice Comes.

Amplissimus Magistratus L. R. Civ. Poseniensis.

— Magistratus L. R. Civ. Soproniensis.

Spectabilis D. *Antonius Marczibányi de Puchó*.

Spectabilis D. *Ladislau Marschovszky*, I. C. Krassov. V.
Judex Nobilium.

A. R. D. *Stephanus Márton*, SS. Theologiae Doctor et Pro-
fessor Magno Varadini, Vener. Consistorii ejatis, et
I. Comit. Bihariens. Tab. Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Joannes Meltzer*, I. C. Krassov. Hon. V. Not.

Perillustris D. *Joannes Molnár*, I. C. Krassov. Jurassor.

Spectabilis D. *Sigismundus Motus*, I. C. Krassov. O. J. Nob.

Perillustris D. *Carolus Mumb*, Advocatus.

Illustrissimus D. Comes *Franciscus Nádasdy*, Perpetuus Ter-
rae Fogaras, et ad Exc. Canc. R. H. Aul. Secret. Aul.

Perillustris D. *Benedictus Németszegi*, Advocatus.

— D. *Antonius Novák*, I. C. Békesien. V. Notar.

Spectabilis D. *Gasparus Novák*, I. C. Zalad. Tab. J. Assess.

Spectabilis D. *Benjamin Onody*, Tabul. Advoc. Pestini.

Spectabilis D. N. *Országh*, I. C. Baranyen. O. Jud. Nobil.

Spectabilis D. *Petrus Palik-úcevényi de Furluk*, I. C. Kras-
soviensis Honor. Vice Notarius.

Spectabilis D. *Georgius Papházy*, I. C. Krassov. V. Fiscalis.

Perillustris D. *Andreas Pálló*, Advocatus.

Spectabilis D. *Antonius Pauer de Kápolna*, compl. II. CC.
Tabulae Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Joannes Petkó*, I. C. Krassov. O. Jud. Nobil.

Perillustris D. *Ladislaus Petkó*, Advocatus.

— D. *Joannes Petrovics*, L. R. C. Szeged. Senator,

— D. *Petrus Pfeiffer*, Advocatus.

Spectabilis D. *Paulus Piatsek* etc.

Perillustris D. *Georgius Placsintár*, I. C. Békesien. Jurassor,
et Csongradiens. Tab. Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Andreas Plathy*, I. C. Borsod. Tab. Jud. Ass.

Perillustris D. *Felix Pribeck*, Rationista in Czégléd.

D. *Aloysius Rader*, Bibliopola, et Comp. Libr. Albae Regiae.

Spectabilis D. *Valentinus Rajcsányi* de *Rajcsány*, I. Com.
Nitraensis Ord. Fiscalis et Tab. Jud. Assessor.

Illustrissimus D. Comes *Franciscus Schmideg* de *Ladány* etc.

A. R. D. *Antonius Szalay*, Capellanus in Etiny.

Titl. D. *Joannes Szalay*.

Perillustris D. *Carolus Szeyhold*, Advocatus.

Spectabilis D. *Josephus Sorsich*, ad Exc. Canc. Reg. Hung.
Aul. Secretarius Aulicus.

D. *Christophorus Spanraft*, Cancellista.

Spectabilis D. *Joannes Stracho*, Domini Gyula Fiscalis, et
compl. II. CC. Tab. Jud. Assessor.

Spectabilis D. *Joannes Szij*, I. Com. Krassov. Tab. J. Ass.

Spectabilis D. *Ladislaus Szögyényi* de *Magyar Szögyény*,
II. CC. Pest, Pilis, et Solt art. unit. Ord. Notarius.

Perillustris D. *Joannes Stojánovics*, I. C. Krassov. Jurassor.

Spectabilis D. *Stephanus Szüts*, ad Excels. Cancell. Reg.
Hung. Aul. Agens Aulicus.

D. *Andreas Schwaiger*, Compactor Libr. Jaurini.

Spectabilis D. *Joannes Thuss*, ad Exc. Cancellariam Reg.
Hung. Aul. Concipista Aulicus.

Spectabilis D. *Michael Tóth*, I. Com. Krassov. Ord. Not.
et Tabulae Judiciariae Assessor.

Perillustris D. *Josephus Tóth*, Venerabilis Capituli Zagra-
biensis Rationum Exactor, et Civis Varasdinensis.

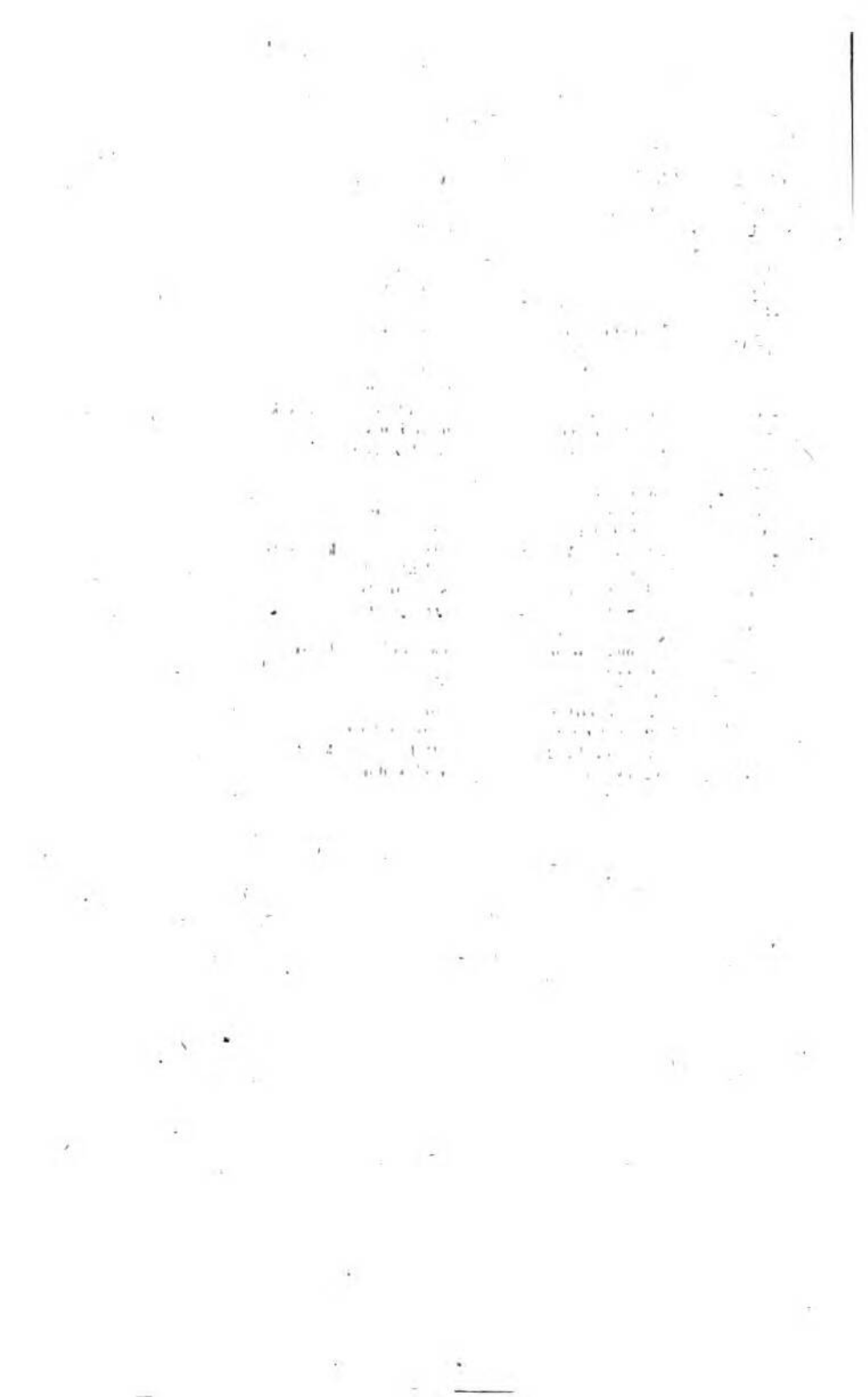
- Magnificus D. *Sabbas Tököly*, S. C. et R. A. M. Consil.
 Spectabilis D. *Joannes Vidovics*, Dominii Cameralis Lugo-
 siensis Fiscalis.
 Perillustris D. *Joannes Vifzták*, Magno Varadini.
 Spectabilis D. *Stephanus Vörös*, Reg. Direct. Fiscalis, et
 I. Com. Zempliniensis Tab. Jud. Assessor.
 Spectabilis D. *Josephus Weisz*, ad Excels. Cancell. R. H.
 Aulicam Agens Aulicus.
 Spectabilis D. *Stephanus Zachariás*, I. C. Krassov. Fiscalis.
 Spectabilis D. *Georgius Zackó de Baissa*, I. Com. Bácsi-
 ensis Tab. Jud. Assessor.
 Spectabilis D. *Aloysius Zalay*, Reg. Direct. Fiscalis et com-
 plurium H. CC. Tab. Jud. Assessor.
 Spectabilis D. *Tobias Zathureczky de Eadem*, H. CC. Gö-
 möriens. et Kis Honthensis Ord. Jud. Nobilium.
-

E r r a t a.

<i>Pag.</i>	<i>§.</i>	<i>Ord. Error.</i>	<i>Corrige.</i>
5	2	10 a' Fő Méltos.	Fő Méltós. (a' — nélkül)
7		8 a' Felséges	Felséges
25	15	$\frac{3}{4}$ megháborítatását	megháborítatását
42		2 és a' rendbéli	és a' két rendbéli
44		6 a' tartandó	a' tartandó
45		9 meghagyatik, a'	meghagyatik, hogy a'
47	45	10 hires	hítes
52	66	4 melly a' felsőbb	a' felsőbb
83	—	11 tífzteletbéli	tífztbéli
94	7	3 lépendő	leendő
97	30	2 tudományban, az	tudományban helykeztetnek.
105	3	23 kimenéseket	kiméréseket
107		27 kényfzerítette	kényfzerítette
113		1 megmérése	megmérése
124	17	5 árf zabás	árf zabást
144		1 többnyire	többiben, vel többire
154	18	2 augendam	augendum
161	24	28 subsidii	subsidii
162		2 intézetett	intézetre
—		12 igértük	igértük
166	28	quod	quoad
169		10 megelegendő	még elegendő
170	32	dilationem	dilatationem
171	33	15 3dik fertálljárul	megyedérül
177		27 a' jó rendek	a' jó renddel
178		20 ügyekeznek	ügyekezik
—		32 hirtelen is nyomos	hirtelen és nyomos
179	37	8 előnkbe,	előnkbe, hogy 's a' t.
181		6 's hogy	hogy
—		12 ellenkeznek	ellenkezne
—	39	8 hoffzat	hoffzas
184	1	5 urbarium	urbariomos
—	sub *	6 védi Királyunk	védi Királyunknak
186		12 az itt fellyebb	a' fellyebb
189	7	11 vedelmére	védelmére
192		1 környülállását	környülállásai
193	12	7 földre — vizamlása	földön — vizamolás
194		22 efzközökkel	efzközöket
197		18 varasi	várasai
200	20	$\frac{4}{5}$ becsületnek	böcstelenség
—	—	5 verbéli	várbéli

E r r a t a .

<i>Pag.</i>	<i>§.</i>	<i>Ord. Error.</i>	<i>Corrige.</i>
201	24	5 vagy a' vízzel	vagy a' kufnál vagy a' vízzel
204	34	24 az öfzve vetés	az öfzi vetés
205	34	5 kihírdettetés	kihírdettetés
208		30 bevételekről	bevételekről
209	40	opificium	opificum
210	42	3 felküldöttök	felküldöttek
212	44	10 nyománn	nyomonn
313		2 Nagy Mélt.	deleatur
—	45	1 a' Nagy Mélt.	ezen
216		$\frac{5}{6}$ a' ezen	a' ki ezen
218		11 együtt	együtt előállíttassák ,
—		12 urbarioma	urbariumát
226		19 N. N. azok	N. N. azon
228		27 végre	vége
235		23 előadtak	előadtak
240	ultima lin.	termézfétében	termézfétében
248	11	7 panafz	panafz
249		27 2szor. A' panafz	2szor. A' 2dik panafz
250		16 és	deleatur
254		3 kimeríttetvén	kimeríttetvén
255	15	19 bizonyíttatnak	bizonyíttatnék
260	ultima lin.	ezen elen	ezen jelen
264	20	17 meghatározandókat	meghatározandókat
278		10 galog	gyalog
—	ultima lin.	3535	2535
283		3 hafználtak	szolgáltak
293		2 már előírtt	mái alúlírtt
296	5	3 által hiteles	által kiadott hiteles
302		11 csekedni	cselekedni

POLGÁRI ES PÖRÖS
SZÓTÁR

KIADTA

PAULY KÁROLY

A' MAGYAR UDVARI CANCELLARIÁNÁL

CONCIPISTA

B U D Á N N

A' MAGYAR KIRÁLYI UNIVERSITÁS' BETŰIVEL

---

1 8 2 7

Mindég szabad volt, és mindég szabad marad új jeggyel bilyegezni meg a' dolgokat, és új szókat csinálni, mint új czimű, új alakú pénzt verni. A' hogyan a' hanyatló évek változtatták el az erdők' lombjait, 's el hul, a' mi zöldellett, úgy hal ki a' szók' régi nemzetisége, 's az új szók' serdülő ifjanként virítanak. Nézd ama' folyamot! elebb a' holdakat pufztította árjaival, most jobb utba tanúlt. Így változik el minden, 's más meg más lesz, mint a' mi vala. Sok szavunk, melly már el hala, ismét eljövend, 's a' mi most tiszeltetik, ismét el fog halni, mihelyt úgy akarandgya a' szokás, melly a' nyelvben szabad kénnye, 's hatalma fzerént uralkodik.

Horác.
(Tudom. Gyűjtem.)

A.

Abactio, elhajítás.*Invagiatio*, behaj-

tás. a)

Abalienatio, elidegenítés. b)*Abamita*, vide, ubi omnia consanguineorum et affinium vocabula recensentur, pag. 14. et seqq.

- a) Ha a' barom tulajdonosságának gondatlansága által eltévelyedvén, annak akarattya ellen valakinek jószágában kárt tesz, a' kártévő marhát a' földnek tulajdonossa behajttya, (*invagiat*), hogy kárát a' baromnak tulajdonosságán megvehesse. — A' ki pedig a' szomszédnak marháját olyan pörös földön találja, mellyre mind a' ketten számot tartanak ugyan, de saját magányos tulajdonának egyik sem mondhattya, az, azt a' marhát az olyan villongás alatt lévő földről csak azért is elhajttya, (*abigit*), hogy azon villongás alatt lévő földre nézve a' szomszédnak birtokát háborgassa, a' magát pedig erősebb lábra állítsa.

Az olyan helyről is megeshetik a' behajtás, melly természet szerint nem tilalmas, de bizonyos okok miatt a' földes Uraknak közönséges megegyezésével megtiltatik, p. o. a' legelőnek valamelly része a' járó marhának számára, szántásra 's a' t.

- b) A' jószágának elidegenítését, melly semmi fzenbelűnő szükségben és semmi helyes okban nem gyökerezethetik, sükeretlennek teszi törvényünk 59. l. Vagy

Abbas, Apátur. *Verböczy*.
Ab intestato, intézet, vagy
 végső rendelés nélkül, vagy
 intézetlenül. Vide *Testa-*
mentum.

Abjuratio, elesküvés.

Ablegare, követségbe kül-
 dani.

Alegatus, követ, vagy kül-
 dött.

Ablicentiat, szabadságos,
 bizonyos, vagy bizonyta-
 lan üdöre.

Abortus, éretlen, üdötlen
 szülés, elszülés,

Procuratio, a' mag-
 zatnak elhajtása, készte-
 tett elszülés.

Abnegatio, kitagadás. *Ver-*
böczy.

Abrasio, kivakarás. *Ver-*
böczy.

Abrogatio, változtatás, le-
 tétel. *Idem*.

Abrogatio dignitatis, tisz-
 tül való megfosztás.

Absens, *absentia*, távol lé-
 tel. *Idem*.

Absolute, általán fogva, egy-
 általljában, v. teljesen,
 kerekén, röyiden, vagy
 mindegyütt, öszveséggel
 p. o. általljában eladni,
 együtt, egészén, mind-
 ölzve. Általljában szöllani,
 kerek szóval, himezés há-
 mozás nélkül, magyarán
 kimondani, a' mi szívében
 van.

Absolutio, felszabadulás. Ez
Verböczy szerint megtör-
 ténik:

1.) *Si actor causam*
prosequi negligat, ha a'
 felpörös nem akar pörölni.

2.) *Quando appro-*
batio actoris est insuffi-
ciens, res absolvitur,
 mikor a' felpörös eleget
 nem bizonyított, akkor a'
 dolog fellzabadul.

3.) *Absolvitur ven-*
ditor ab onere expedito-
riae cautionis, si emtor
debito tempore eundem
non evocaverit, megfza-

a' mellynek erejével az idegenítő fél nem csak azt,
 a' mit valóságosan (*realiter*) birt, hanem azt is, a' mi-
 ben üdöjártával (*tractu temporis*) az atyafiságos magnak
 végbe szakadása utánna örökösödhetett volna,
 már előre elidegenített.

Dilapidatio, tulajdon szava törvényünknek
 és magában annyit tesz, mint *vesztegetés, tékoz-*
lás, pazarlás, fecsellés, mellyek közül a' *vesztegetés*
 leghelyesebbnek tartatik (*Weszpém Vármegye*). —
Harácsolás Szabó Dávid' kised Szótárában.

badúl az eladó a' szovastosságból, ha a' vevő jó üdejenn melléje nem idéztette.

Absolutionales, feloldozó, vagy feloldó levél.

Absolutorium, felfzabadító ítélet.

In abstracto, elvonva.

Absolutus, általános, tellyes, tökéletes.

Abusus, nem jó kereset.

Verböczy. Másoknál visszafizetés.

Abutens, visszafizelő. *Verb.*

Academia, kerületbéli, vagy nagy Oskola.

Acceptatio in computu, beszámlálás, vagy elfogadás.

Accessio, toldomány, járulat.

Accessorium sequitur principale, a' tag követi a' főt, vagy a' járulat követi az indítóját, vagy a' fő dolgot követi a' hozzájárulója.

Accessorium, hozzájáruló, toldalék.

Accessorialiter, hozzájárulóképen.

Accidentia, mellék jövedelem.

Acclusum, mellé, vagy hoz-

zá kapcsolt, vagy kapcsoltatott, foglaltatott, vagy zártt, vagy oldalsított, vagy hozzá mellékeltt. Vide *Adnexum*.

Accorda, alku, v. kötés, egyezés, szerződés, alkuvás. a)

Accrescentia, nevelék, vagy szaporítás.

Accuratio, pontosság.

Accusatio, vád, vádolat, vádolás.

Accuso, *accusare*, vádolni, vádlani. *Verböczy*.

Acquisitor, szerző.

Acquisitio, *acquisita bona*, kereseti jószág. *Verböczy*.

Acta, irások, vagy írommányok.

Actio, kereset, kéret, kérő, vagy vádlel.

Actionis clausulae:

Imputatis imputandis, betudván a' betudandókat.

Defalcatis defalcandis, lehajtván a' lehajtandókat.

Exmissis exmittendis, kihagyván a' kihagyandókat.

-
- a) Az alknak ereje egyedül a' feleknek meg egyezésében lévén helyezettve, mihelyt az eladandó vagyonnak árát köz akarattal kialkudgyák és meghatározzák a' felek, ott a' kötés tökéletes, akár töstént ott helyben át adasson a' portéka, akár nem, akár tetessen le az ára mindgyárt, akár nem. Az alkukötés után a' megvett és kijelelt portéka már a' vevőé, követ-

Reservando reser-
vanda, fenntartván a'
fenntartandókat.

Indebita actio, hely-
telen kereset.

Cumulata, halmo-
zott, tetézt, torlott.

Actionis condescen-
sio, a' vádlevélnek eldön-
tése, vagy leszállítása, el-
bukása, elbukatása, vagy
eldülése.

Ultra sphaeram a-
ctionis, a' kereset' kö-
rénn kívül.

Mixta, elegyes.

Contraria, viszo-
nyos.

Actionalis expositio,
a' kéretnek foglalattya.

Actio principaliter
directa, a' derék kéret.

Accessoria, melle-
leg.

Ex praejudicio, sé-
relemben gyökerezett.

Ex neglecta praemo-
nitione, az elmúlafiztott
megkínálásban gyökere-
zett.

Actio fundatur in
tali et tali articulo, a'
keresetlevél czenn, vagy
azonn a' törvényczikke-
lyenn épül.

Ligat litigantes et
judices, a' keresetlevél oly
zfőnormérték, melyhez
mind a' pörlekedő felek-
nek, mind a' bírának
magokat tartaniok kell.

Active, keresőleg.

Passive, fzenvedőleg.

Activisare, meg- vagy fel-
hatalmozni, vagy hatal-
mat adni.

Activitas, tehetség, vagy
hatalom.

Activus-passivus status,
követelő és tartozó állapot.

Actor, felpörös, vagy is,
a' ki követelést támaszt,
's azt bebizonyította.

Coactores, ügytár-
sok.

Actori incumbit pro-
ba, a' bizonyítás rend-
szerint a' felpörösre há-
romlik.

Actoratus, felpörösség.

Personalis, szemé-
lyes, vagy személybéli te-
hetség.

Realis, valóságos, v.
vagyombéli.

Actus, cselekedet. — A' cse-
lekedetek az okos és testi
indulatokkal bíró valósá-
gok' erejének kinyilatkoz-
tatása, hogy az ahhoz fűző-

kezesképen övé a' nyereség is, vagy veszteség. Köz-
szokás, hogy a' meglett alkúnak jeléül foglalót (*ar-*
ha) adgyon a' vevő, sőt a' köz népnél kezet is szok-
tak fogni, és áldomást inni (*mercipotus*).

séges eszközöknek használása által valamely czélt elérjenek.	<i>Auditor</i> , hadi ügyész.
<i>Actus majoris potentiae</i> , nagyobb hatalmaskodás, czégyeres hatalmasság.	<i>Adjustatio</i> , eligazítás.
<i>Minoris</i> , kisebb hatalmaskodás.	<i>Adjuvare</i> , megsegíteni. <i>Verböczy</i> .
<i>Violentia</i> , hatalmaság, vagy hatalmaskodás.	<i>Adlaterare</i> , hozzá mellékelni. Vide <i>Acclusum</i> .
<i>Acustica</i> , hangtudomány.	<i>Admensurare</i> , hozzá mérsekélni.
<i>Additamentum</i> , toldalék.	<i>Administratio</i> , sáfárkodás, igazgatás, szállítás, kormányozás.
<i>Adeptio bonorum</i> , jószágnyerés, jószágtalálás. <i>Verböczy</i> .	<i>Justitiae</i> , igazságszolgáltatás, vagy igaztétel.
<i>Appendix</i> , függelék.	<i>Administrare</i> , sáfárkodni, gondgyát viselni, tisztet, vagy helyt tartani, kormányozni, igazgatni.
<i>Supplementum</i> , pótolék.	<i>Admonitio</i> , megintés.
<i>Eo addito</i> , olly hozzá adással, vagy tétellel.	<i>Admonere</i> , meginteni.
<i>Adjudicatoriae</i> , ítéletlevél.	<i>Admoneri curans</i> , intető
<i>Adjunctus</i> , segéd, vagy hírotárs.	<i>Admonitoriae</i> , intő levél. a)
<i>Adjurare</i> , hit alatt kényszeríteni. <i>Verböczy</i> . Item: megesküdtetni, hiteltetni, esküdtetni. Vide <i>Juramentum</i> .	<i>Adnexum</i> , ragaszték, kapcsolat, függelék.
<i>Adjuratio</i> , esküdtetés, hitetés, hiteltetés, vallatás.	<i>Cum adnexis</i> , kapcsolattyaival együtt. Vide <i>Acclusum</i> .
<i>Adjuratus</i> , esküdt, megesküdtetett, hiteltetett.	<i>Adoptio</i> , örökbefogadás, v. fiúvafogadás. b)
<i>Adjutans militaris</i> , hadi segéd,	<i>Adspirans</i> , vágyó.
	<i>Advires successionis</i>

a) Néha csak vetéssel is (*stratagema*) járhat, és kívánatos hasznát hajthat a' törvényes intés.

b) Örökbefogadás, tudni illik, midőn valamely nemzetség már magja' szakadtához közelítvén, a' Felség' enge-

az örökségnek mennyiségéhez képest, vagy erejéig.

Adoptivus, fogadott fiú.
Verböczy.

Adulter, házasságtörő.

Adursorium, sürgétmény.

Advena, jövevény.

Adversa pars alicuius rei, fonákja, villzája valaminek, p. o. a' posztónak fonákja, villzás lapja, nem színe, fonákul venni, p. o. az üngöt, fonákul fordul minden dolog.

Adversarius, ellenkező fél.

Verböczy.

Advocatus, ügyvéd, ügy-

viselő, pörvédő, ügyész.

Ezen végfőcskák ész, ész-

csak nevekből formálnak

szavakat, jó tehát ez mű-

vész, *artifex*; süvész,

botanicus; de rossz ellen-

ben irász, mivel *ir* nem

név, hanem ige, *vigyész*.

inspector 's a' t. *Ügyész*,

advocatus, mivel *ügy* tes-

tetlen dolog, jók: van-

nak ugyan e' helyett jobb

szavaink is, de az *ügyész* úgy látszik, divatban van már.

Fori utriusque, mind a' két bíróságheli ügyeknek hitese védője.

Adulterium, *adulter*, *adultera*, paráznság, parázna.
Verböczy.

Aedilis, *Vitricus Ecclesiae*, Egyházi. *Verb.*

Aequanimitas, egyenes lelkűség.

Aequilibrium, egymértékűség, egyenlő mérték.

Aequivalens, hasonló értékű.

Aequus, igaz.

Aerarium regium, királyi pénztár (kincstár).

Aestimatio, böcs, böcsű. a)

Judicialis, bírói böcsű, melly által az ítélet' végre hajtására kiküldött bíró valamelly ingó, vagy ingatlan jószágoknak, vagy haszonvételnek értékét meghatározza.

delmével idegen embert tesz örökössé az adomány jószágban. Ezen örökösítésre azért elkerülhetetlenül megkívántatik a' Felség' engedelme, mivel az efféle jószág az előbbeni örökös birtokosnak magja' szakadtával a' Felségre szállott volna.

- a) Az örök és köz böcsű a' törvény által meglévő határozva, mindeddig megváltozhatatlan volt. — Az illendő böcsű az üdőnek körülállásai szerint változik, és a' vagyonnak belső értéke szerint pártatlan emberek által meghatározatik.

Communis, közön-
séges, vagy köz.

Perennalis, örök.

Condigna, illendő,
vagy méltó.

Aetas, pro *epocha*, *parte
temporis*, időszak, üdö-
szakasz.

Aetas, kor.

Perfecta, emberi,
vagy tökéletes kor.

Imperfecta, gyer-
mek, vagy tökéletlen kor.

Legitima, törvényes
(felserdültt) kor.

Illegitima, törvény-
telen (nevetlen) kor.

Aetatis revisio, kor-
vizsgálás.

Revisionales, kor-
levél.

Aetatum juvenilis,
*virilis et senilis exce-
dentium conspectus*. —

1.) *Juvenilis*, ifjúkor. Olly
kor t. i. melly szilaj ábrán-
doztában a' kicsapongha-
tást fő bálványának és
legboldogítóbb böcsstulaj-
donának tartván, délczeg
pazar tüzzel rohan az élet
örvényneinek. — 2.) *Vi-
rilis*, férjűkor, melly
a' bűn' szövénnyeiinn ál-
lapíttya tündér boldog-
ságát. — 3.) *Senilis*, öreg-
kor, vénység, melly rontsolt
tetemiben is földi kéjek-
hez tapadozva olly vásott
és kárhozatos indulatokat
tenget és táplál esengve,
mellyek után csak a' ra-

konzátlan ifjúságnak fél-
telen kénnye szaguldoz.

Infantia, csöcsömös
kor.

Pueritia, gyermek-
kor.

Adolescentia, ser-
dülttkor.

Juvenilis, legény,
vagy ifjúkor.

Virilis, férjűkor.

Adultus, üdős.

Senilis, öreg, üdös-
ded, régi izó.

Decrepita, megag-
gottkor.

Majorennis, nagy
korú.

Minorennis, kis ko-
rú, nevedékkorú.

Aetatis ventia, kor-
engedelem.

Aetatis distinctio, az üdö-
számnak (*kornak*) kü-
lömsége. *Verböczy*.

Affirmatio, megvallás, erő-
sítés. *Verböczy*.

Affidare, biztatni.

Affirmative, állítólag.

Negative, tagadólag.

Ager, szántó föld. *Verb*.

Agger, töltés. *Idem*.

Aggratiatio, megkegyel-
mezés.

Agilis, nemes jószágú. *Vi-
de Libertinus*.

Agnatio, atyai rokonyság.
Vide Ascendentes.

Agnati, atyánkrúl való a-
tyánkfiak, atyai nemzetrúl
való atyafiak. *Verböczy*.

Aggressor, ki másra fegy-

veres kézzel megyen, reá rohan. *Verb.* (Rárohanó).
Aggressus, kire reá rohan-
 nak. *Idem.* Megrohanott.
Ahenum, kazány.

In propriis ollis crematum exurere, tulajdon kazányokban páliukát égetni.

Taxa crematoria, kazánypénz.

Alba, kötelező fejez.

Alienare, elidegeníteni.

Allatura, hozomány, (nő-hozomány).

Allegata et probata, előterjesztett tanúságok és bizonyítások, vagy beiktatott ügyeletek.

Allegative, előadólag.

Allegoria, jelbeszéd.

Alliantia, szövetség.

Allodium, majorház. *Verb.*

Alphabetum, betűrend.

Alteratio, megmásolás.

Alternative, felváltva, váltva.

Alutarius, fejez börgyártó, irházos, irhagyártó: *Beif-gärber.*

Alumen, tímó, tímársó, régi szó.

Alluvio, vízmosás. *Verb.*

Ambages, tekergés, ke-rengés.

Ambiguitas, *ambiguum*, kétség, kétséges. *Verb.*

Ambitus, környék, a' me-gye' környékében, vagy kábelében. Kerítés, kerülés.

Ambitus crimen, for-

télos tisztre vágyódás' vélke.

Amens, elzelen. *Verb.* *böc.*

Amissio elvesztés. *Idem.*

Amita. Vide *Ascendentes*.

Amnistia, közönséges, vagy köz bocsánat, vagy örök feledékenység, vagy megengedés.

Amortisatio, holt kéztől való eltiltás.

Amplificatio, többítés. *Verb.*

Contractus, a' kötés' megsemmisítése.

Amortisationis lex, holt kéztől tiltó törvény.

Amussis, csapó, vagy zsinor.

Analysis, tagolás, eltagolás, feltagolás.

Synthesis, öszvekö-tés, v. egyeztetés.

Analogia, hasonlóság.

Anarchia, fejtelenség.

Angaria, negyed.

Animal, lelkes állat. *Verb.*

Anniversarium, vel *annu-
alis revolutio*, egy elz-
tendőnek elforgása. *Verb.*

Annonae inopia, a' gaboná-nak szük termése.

Abundantia, bősege.

Annus, év, régi szó; ebből vannak ezek: évi, har-madévi 's a' t.

Mille annorum, e-zer évi.

Bissextilis, ugró, vagy szökő elzendő.

Annualis evolutio,

eggy esztendőnek forgása, *vagy* elfolyta.

Durante anno, esztendőközben.

Antecedens, előzet, *vagy* megelőző.

Consequens, következő.

Antecessor, előd.

Priscus, elődi.

Majores nostri, elődink, régi főz.

Anticipato, előleg.

Antemurale, elővár, külvár.

Annales, kerkönyv.

Annihilatio, megsemmisítés.

Annonaria domus, eleség-ház, *vagy* élésház.

Antenati, Eleink, Öseink.

Antiquus, avatag, régi főz, avított, avas, kopott, vásott, viseltes, *vagy* avott, avított, ócska p. o. ruha, ing's a' t.

Antiquitus, hajdan, hajdanában; hajdanoznak mindég az öreg emberek, és újonoznak az ifiak. Szabó.

Apparitor, poroszló, patolás.

Appellata, felyebbvitel.

Temere appellans, vakmerő felyebb vivő.

Causa horsum appellata, ide felhozott ügy.

Appellatae cedere, lemondani a' felyebb vitelről.

Appellatae inhaerere, ragaszkodni a' felyebb vitelhez. Vide *Dominium*.

Appellatio in Curiam Re-

giam non semper admittitur, a' kérdöt nem bocsáttyák mindég Ö Felsege' Táblájára. Ugymint

1.) *Causae criminales*, főben járó dolgot.

2.) *Quando causa juramento solius actoris personae submittitur*, mikor a' törvény a' felpörösnek hagygya, hogy egy ő maga ízemélyében megesküidgyen.

3.) *Causae debiti liquidi, in quibus nec negatio, neque ulla exceptio dari potest*, nyilván való adósságdolgot, melyekben sem tagadás, sem valami méltó kifogás nem lehet.

4.) *Causae, quarum meritum fl. 20. non excedit*, melly pöröknek keresete húsz forintot meg nem halad.

Apertum jus, nyilvánóságos, *vagy* világos jus.

Apologia, önvédelem.

Apotheca, orvosi szertár, *vagy* patika.

Appendix, toldalék, ragaszték.

Appertinentiae, hozzá tartozandó, *vagy* tartozó.

Appropriatio, tulajdonítás, sajátozás.

Approximatio, hozzá közelités.

Aquatio, itatás.

Pabulatio, etetés.

Aquae ductus, vízfolyás,

vízvitel, vízárkolás, vagy csatornya.	hogy orcájára ne érjen a' letartóztatás. <i>Verböczy.</i>
<i>Aquisitionales literae</i> , szerzeménylevél.	<i>Arestum</i> , fogház. Vide <i>Carcer.</i>
<i>Aquisitor</i> , szerző.	<i>Arha</i> , előpénz, vagy foglalo, vagy felpénz.
<i>Aquisitionis ramus</i> , a' jószágszerzésnek ága.	<i>Arma</i> , czímer, <i>alias</i> fegyver. <i>Verböczy.</i>
<i>Aquisitionis radix</i> , a' jószágszerzésnek gyökere. a)	<i>Armales</i> , nemes levél.
<i>Aratrum regale</i> , királyi ekemérték.	<i>Armalista</i> , leveles Nemes. b)
<i>Arbiter</i> , választott bíró, vagy megbírált személy.	<i>Armorum jus</i> , Vide <i>Jus.</i>
<i>Archivum</i> , levéltár, levélgáz.	<i>Armamentarium</i> , fegyverház, fegyverház.
<i>Arenda</i> , hafzonbérlet, vagy kibérlet, hafzonbérbeadás, bérbe adó, bérbe adom, bérbe fogadom, vagy veszem, vagy kibérlem, bérlem,	<i>Armistitium</i> , fegyvernugvás.
<i>Arendare</i> , böcsbe (bérbe) adni. <i>Verb.</i>	<i>Arrogantia</i> , gögösség, rá tartóság, bülfkeség, hegykeség, döfl.
<i>Arendator</i> , bérlo, fukar, régi szó.	<i>Arrogans, superbus</i> , duzma, kevély, duzmadtt, felfuvalkodott, bülfke, negédes, magát fennyen tartó, rátartó.
<i>Areometer</i> , szelzmérték.	<i>Artefacta</i> , kézművek.
<i>Arestatio</i> , letartóztatás. A' Bíró először jól meglássa, mi mellett tartatnak véle,	<i>Artifex</i> művész.
	<i>Opifex</i> , kézműves, mesterember.
	<i>Imperitus, vel coetui non addictus</i> , kontár.

a) A' jószág örökösödési minéműsége' meghatározásának talpköve, a' jószágszerzésnek ága, és gyökere.

b) Józágtalan Nemesek is vannak, a' kik nemesi czímerert nyervén a' Felségtől, a' Nemesek közé számláltatnak. Minden esetre pedig szükséges, hogy a' czímeres levél azon Vármegyében kihirdettessek, a' mellyben lakik.

Ars, mesterség.
Ars liberalis, szabad mesterség.
Oratoria, ékesen szólás.
Magister, mester.
Sodalis, legény.
Tyro, tanítvány, vagy inas.
Non multum in arte versatus, kontár, himpellér.
Materialia pro opificio, műszer, a' mi valamelly műnek üzésére megkívántatik.
Artes liberales, szép vagy szabad mesterségek,

szép, vagy szelid tudományok.

Articulatio tonorum, hangcikkelyezés.

Articularis, törvényes cikkelybe foglaltt.

Articulus. 1.) Iz, a' tagnak apróbb részei. 2.) Az izek közt lévő hajlás, *dolor articulorum*, kölsvény, száraz fájdalom: der Gichtschmerz. 3.) Osztály, rész, ágazat.

4.) Cikkely, *articuli dialectales*, az Országgyűlés' cikkellyei. 5.) Üdöpont, *in ipso temporis articulo*, éppen jókor. 6.) Nem. Izócska: az, a'. a)

a) Az articulus szükséges:

1.) Ott, hol a' dolog meghatározást kíván, p. o. add ide a' keryeret, tudni illik, azt a' bizonyos kenyeret. Articulus nélkül ellenben nincs meghatározva, p. o. adgy kenyeret, tudni illik, akár miféle kenyeret. Más ereje van ezen szólásnak: *Olvasolē könyvet*, és ismét más ennek: *Olvasodē a' könyvet?* amott általlýában minden megkülömböztetés és minden meghatározás nélkül tefzek kérdést akár-melly könyvnek olvasása felül, emitt pedig minden más könyvektől megkülömböztetve kérdezem valakitől ama' könyvnek olvasását, mely már előttem tudva vagyon 's a' t.

2.) Az articulusnak csak a' nevek előtt van helye, és még itt is csak akkor, mikor azokat meghatározással akarjuk mondani, és semmi más által meghatározva nincsenek; roflzul áll tehát adverbiumok előtt, a' hol, a' mikor, a' hogy; roflzul áll a' tífztségek előtt, midőn czímképen tetetik, p. o. a'

Ascendentes, nemzők.

Descendentes, nemzettek.

Abamita, őse ösinek húga, vagy nénnye, vagy dédös nénnye, dédös huga.

Abavus paternus, ősnek őse, vagy ösös.

Abavus maternus, üknek őse.

Abavia, Dédük (ükanya).

Abavia paterna, ősnek üke.

Abavia materna, üknek üke.

Abmatertera, üköm' ükének nénnye, vagy huga, vagy öccse.

Abnepos, onokámnak onokafia.

Abneptis, onokámnak onokaleánnya.

Abpatruus, ösöm' ösének bátyja, vagy öccse.

Agnatus, atyáról való rokony.

Amita, Atyám' nénnye, vagy huga, (atyanéne, atyahúg).

Amita major, ösöm' nénnye, vagy húga, vagy öccse, (ösnéne, öshúg).

Amitinus, atyám' nénnyének, vagy húgának fia.

Amitina, atyám' nénnyének, vagy húgának leánya.

Antenati, Eleink, vagy őseink.

Ascendens, nemző, vagy felmenő.

Ascendens linea, felmenő sor, vagy ág.

Ascendentes in linea collateralis, a' mellék ágon felmenő rokonyok, vagy

---

Nagy Méltóságú Helytartó Tanács, a' Fő méltóságú Magyar Udvari Cancellaria 's a' t.; de jól van mondva: a' Nagy Méltóságú Helytartó Tanács parancsolta 's a' t.

3.) Rosszul áll a' tulajdon nevek előtt, p. o. Ferencz, Bittó 's a' t. mert ezek már magok határozzák meg a' szóban lévő személyt, vagy méltóságot.

4.) Ide tartoznak a' tartományoknak, városoknak és falúknak nevei is.

5.) Szükségtelenül tetetik a' birtokos nevek előtt p. o. az atyám, a' fejem, a' barátom; mert ezek is a' személyes ragasztékok által már megvannak határozva 's a' t.

mellékesen felmenő ágonn
lévő rokonyok.

Atavus, Dédös.

Atavus paternus, össe' össe-
nek atya.

Atavus maternus, üke' ü-
kének atya.

Atavia, ükük.

Atavia paterna, össe' ös-
sének anyja.

Atavia materna, üke' üké-
nek anyja.

Atnepos, onokám' onokájának
fia, vagy ötöd izenn való
onokafi.

Atneptis, onokám' onoká-
jának leánya, vagy ötöd
izenn való onokaleány.

Avia, nagy anyja.

Proavia, ükömnek
anyja (ük).

Avunculus, anyám' bátyja,
vagy öccse.

Avunculus major, ükömnek
bátyja, vagy öccse.

Avus, nagy atya, vagy ös.

Proavus, Dédösöm'
atya.

Proavunculus, üké-
nek bátyja, vagy öccse.

Abavunculus, ükük' bátyja,
vagy öccse.

Proamita, ösösne-
ne, ösöshűg.

Carnalis frater, a-
tyárul testvér.

Uterinus, anyárul
testvér.

Cognatio, anyai ro-
konyság.

Cognatus, anyai rész-
ről való rokony.

Comprivignus, mos-
toha atyafi.

Condividens, osztá-
lyos.

Connubus, két test-
vér' hitvesse.

Consanguineus, a-
tyafi.

Remotus, távúlról
való.

Consanguineitas, ro-
konyság, vagy vérség.

Consobrinus, testvér
alfzonyoknak gyermekei.

Consobrina, anyám'
nénnyének leánya.

Fratres gemini, i-
kerek, egygyasiak.

Fratris, ángy, bá-
tyám' hitvesse.

Genealogia, ágazat,
nemzés, származás, vagy
nemzet' ágazattya.

Generans, nemző.

Generatio, nemzés.

Generatus, nemzett.

Gener, Vő.

Germanus frater, so-
ror, testvér.

Glos, férjnek nény-
nye, húga.

Gradus, íz. lépcső.

Gradus remotior,
távulabb való íz.

Gradus proximior,
közelebb való íz.

*Gradus consangui-
neitatis*, az atyafiságnak
ízei.

Gradus affinitatis,
a' sógorságnak ízei.

Gradualis conde-

scendentia, izenkint való
ízármazás.

Linea recta, egye-
nes ág.

Linea inaequalis, e-
gyenellen ág.

Linea collateralis,
oldalaslág való, vagy mel-
lékes ág.

Linea descendens,
lemenő, vagy nemzett ág.

Linea aequalis, egy-
yenlő ág.

Familia in antiquis
documentis ag nomine
occurrit. Vide Familia.

Matertera, anyám'
nénnye, vagy húga.

Matertera magna,
ükömnek nénnye, vagy
húga.

Matruelis, anyám'
bátyjának magzattya.

Nepos, onoka, ono-
kafi.

Nepos ex filio, fiútúl
való onoka.

Nepos ex filia, le-
ánytól való onoka.

Nepos ex fratre,
bátyjátúl, vagy öccsétül va-
ló onoka.

Nepos ex sorore,
nénnyétül, vagy húgátúl
való onoka.

Noverca, mostoha
anya.

Pater, atya, apa.

Patrius, atyámnak
bátyja, vagy öccse.

Patruus magnus,
ösöm' bátyja, vagy öccse.

Patrua, atyám' test-
vérének felesége, vagy án-
gyom.

Patruelis, atyám'
bátyjának fia, vagy leánya.

Patruales, *fratrue-*
les, testvér fiaknak gyer-
mekei.

Posteritas, maradék,
ivadék.

Posthumus, atyának
halála után született.

Posthumae proles,
árván született, vagy attyok
nem élte gyermekek.

Primogenitus, első
szülött.

Primogenitura, első
szülöttség.

Privignus, mostohafi.

Privigna, mostoha

leány.

Proavus, ösömnek
attya, (Déd).

Proavus maternus,
üknek attya.

Proavia paterna,
ösnek annya.

Proavia materna,
üknek annya.

Proamita, nénnye,
vagy húga ösöm' attyának.

Proavunculus, üköm'
annyának bátyja, vagy
öccse.

Progener, onokám'
férje.

Progenies, nemzet-
ség, ivadék.

Proles, magzat, szü-
lött, gyermek.

Naturalis, természet
szerint való.

Legitima, törvényes.

Legitima simul et naturalis, törvényes és természet szerint való.

Legitima tantum, fogadott.

Naturalis tantum, törvényes ágyon kívül lett.

Spuria, fattyú, vagy zab gyermek.

Incestuosa, vértörésből származott.

Adulterina, házasságtörésből származott.

Illegitima, törvénytelen származású.

Carnales, egy atyától való.

Uterinae, egy anyától való.

Carnales et uterinae, egy atyától és anyától való.

Gemellae, egy hasú, vagy kettős gyermekek, vagy ikerek.

Utriusque sexus, mind a' két nembeli gyermekek.

Natae, conceptae, születtek, fogantattak.

Promatertera, ükőm' anyjának nénnye.

Pronurus, onokám' felesége.

Propatruus, ösöm' atyjának bátyja, vagy pedig öccse.

Prosocer, ipamnak atya.

Prosocrus, napam' annya.

Socer, ipa.

Socrus, napa.

Sororius, nénémnek, vagy húgomnak férje.

Sponsa, menyasszony, jegyes mátká.

Sponsus, vőlegény.

Stipes, gyök, vagy törzsfők.

Trinepos, onokám' onokájának onokafia, vagy hatod ízben való onoka.

Trineptis, hatod ízben való onokaleány.

Tritavus paternus, Dédős.

Tritavus maternus, ükőm' ükének össe.

Tritavia paterna, Dédük.

Tritavia materna, ükőm' ükének üke.

Uxorius, feleségnek bátyja, vagy öccse.

Uxorea, feleségnek nénnye, vagy húga.

Arsenale, fegyvertár.

Artilleria, pattantyúság, ágyúk, ágyússág.

Artillerista, ágyús.

Arvum, ugar.

Asphaltia, privilegium inerrantiae, hibázhatatlanság.

Assassinium, bérgyilkosság.

Assassinus, titkos, fogadott, bérlett gyilkos.

Arx, vár, minden Várme-
gyében szabad egyet egy-
gyet építeni. *Verböczy*.

Aspirare, kívánni, óhajtani.

Idem.

Assecuratio, bátorságosítás,
bátorságosságtétel.

Assertive, állítólag.

Assistentia, pártfogás, ol-
talom.

*Assecratoria societas re-
late ad incendia*, tűzkár-
mentő társaság.

Associatio, egyesülés, vagy
egybekötés.

Assumptio oneris, felelni va-
lami fekül. *Verböczy*.

Assumptus, felvett.

Astronomia. Vide *Scientiae*.

Asylum, menedék hely, fo-
lyamhely, mentő hely.

Asyli jus, oltalom, mene-
dek jussa a' Templomok-
nak.

Atheismus, vallástalanság,
semmihitűség.

Athmosphæra, párallag,
Szabó; gőzkörnyék *Pápai*.

Attributum, tökéletesség.

Attestatio, bizonyágtétel.
Verböczy.

*Attestationes sunt dupli-
ces*, a' bizonyágtétel két-
féle:

1.) *Tempestivæ*, ü-
dejénn korán valók. Quæ
ad exmissionem judicium
reportantur: mellyek a'
kiküldött Bíráktól hozat-
tatnak.

2.) *Intempestivæ*, al-
kalmatlanok. Quæ, aul

ante exmissionem ad com-
pulsionem coaptantur; aut
post exmissionem præfixo
termino elapso colligun-
tur. — Egy attestatio le-
véllel annak igaz üdeje
szerint akár mennyi rend-
béli dolgainak való bi-
zonyságára vallattathat.
Verböczy.

Atrium, tornác. *Verb*.

Aucarius, lúdas, hitefzegett.

Auctio, ráadás, vagy rá-
fizetés, pótolás, vagy pó-
tolék, kötyavetye.

Auctor, szerző.

Auditorium, hallgató hely.

Ex auditu refert,
hallásból szól, vall.

Audita refert, hal-
lomást mond.

Auritus testis, hal-
lott, vagy fültanú. Vide
Testis.

Aureola, arany koronácska.

Augustanae Confessionis,
Augustai vallásonn lévő,
vagy azt követő.

Aulae regiae familiaris,
királyi Udvarnok.

Aura, Űftöc; leh, lebel, né-
mellyeknek leble, régi szó.

Aurea Bulla, arany pecsé-
tes levél.

Aurum solidum, szüz, vagy
termett arany: gödtegenő
Göld.

*Aurifossore*s, arany-
ásók.

Auri collectores, a-
ranyfzedők.

Auri lotores, arany-
mosók.

Auszugales, hiteljegyzés,
vagy róvásbéli adósságok.

Authentia, hitelesség.

*Substantialis au-
thentiae defectus*, a' köz
hitelességnek velős fogyat-
kozása.

Authenticare, hitelesíteni.

Authenticatio, bírói hitele-
sítés.

Authenticus, hiteles.

Authenticatus, hitelesítte-
tett.

Authentica inquisitio, hi-
teles tanúvallatás, vagy ta-
núbizonyosság.

Authenticum instrumentum,
hiteles íromány, vagy ok-
levél.

Authoritas, hatalombéli te-
kintet.

*Auctoritate propria, vel
delegata quidpiam face-
re*, tulajdon hatalmával,
vagy reá bizottal valamit
tenni.

*Auctoritate vult fidem fa-
cere, non argumentis*,
méltóságával akar hitelt
szerezni, nem bizonyítás-
sal.

Auctoritate privata, ma-
gányos hatalommal.

Auxesis, nagyzás, nagyo-
zás.

Avisare, bemondani. *Ver-
böczy*.

Aviticitas, ösiség, vagy a'
jószágnak ösi léte.

Aviticum bonum, ösi jószág.

Axioma, sarkigazság, sark-
valóság, sarkállítás, talp-
mondás.

B.

<i>Baculus reconditum pugionem etc. habens</i> , dögönyeg, régi ízó Szabó után, magában hegyes tört elrejtő pálca, törös pálca.	<i>Baro Regni</i> , Ország' Főzászlóssa.
<i>Bajonetum</i> , bagnet, péterkés, puska' vége, nyárs.	<i>Basis</i> , talp, fenék, alap, p. o. ezen állapodik a' dolog, ez a' veleje, alapja a' dolognak, alapos, alapítani, szerzeni, fundálni.
<i>Banderium</i> , zászló' allya, banderion. Vide <i>Gentes</i> .	<i>Batteria</i> , ágyúsáncz.
<i>Bannum</i> , kihirdetés.	<i>Bellum</i> , had, harcz, vagy ütközet, csata.
<i>Bannalis processus</i> , számkivető pör.	<i>Bellum cruciatum</i> , kereszttes had. <i>Verböczy</i> .
<i>Baptismales</i> , keresztlevél, keresztelő levél. a)	<i>Beneficium</i> , jótétemény, halzonvétel.
<i>Banus Croatiae</i> , Horvát országi Bán.	<i>Beneficium legis</i> , segedelem.
<i>Baro</i> , szabad Úr: Freyherr.	<i>Beneficium regale</i> , királyi halzonvétel.

a) A' királyi fő hatalomnak erejével a' kegyelmes rendelkezések olly körülállásos módgyát szabták ki a' nemesség' vitatásának, hogy a' többiek között a' nemzet' ágazattját (genealogia) keresztelő levelekkel kell megbizonyítani, ezeket pedig a' keresztelő könyvből (matricula) szórúl szóra kiürván, a' Szolgabírónak és Bisküdtnek keze' írásával és pecséttyével meg kell hitelesíteni.

<i>Beneficium ecclesiasticum</i> , egyházi jószágoknak hasznóvétele.	<i>Birsagium</i> , bírság.
<i>Beneficium simplex</i> , vel <i>curatum</i> , eggyes, vagy gondviseléses jótétemény.	<i>Bladum</i> , gabona. <i>Verb.</i>
<i>Beneficii incapax</i> , a' jótéteményre alkalmatlan.	<i>Blasphemia</i> , Isten' káromlása, káromkodás.
<i>Beneficii permutatio</i> , <i>cessio</i> , <i>resignatio</i> , <i>amissio</i> , a' jótéteménynek felcserélése, átengedése másnak, róla való lemondás, elvesztése.	<i>Bonificatio</i> , megtérítés, kipótolás.
<i>Beneficio privari</i> , valami jótéteménytől megfosztatni, azt elvesztetni.	<i>Bonum</i> , jó, jószág, vagyon, birtok, érték. <i>a)</i>
<i>Beneficium confertur digniori</i> , a' jótétemény az érdemesebbnek, a' méltóbbnak adatik.	<i>Bona sexum masculinum exclusive respicientia</i> , a' férfi ágot kirekelztőleg illető jószágok.
<i>Benefiziatus</i> , a' ki valami jótéteményt nyert.	<i>Bona transitoria</i> , múlandó javak.
<i>Benevola fassio</i> , önkint tett vallás, vagy önvallás, szabad, vagy önkint való vallás.	<i>Bona aeterna</i> , örök javak.
<i>Bibliotheca</i> , könyvtár, v. könyvtartó hely.	<i>Bona vera</i> , igaz javak.
<i>Bibliothecarius</i> , Könyvtárnok, vagy a' könyvtárnak őrzője.	<i>Bona apparentia</i> , látszó, vagy tetsző javak.
<i>Bilateralis</i> , két részről való. <i>Vide Contractus.</i>	<i>Bonitas essentialis</i> , vel <i>accidentalis</i> , mivolti, vagy eseti, történetes jóság.
<i>Bilochus</i> , Bíró, Szolgabíró.	<i>Bonum</i> , jó, jószág.
<i>Biographus</i> , életíró.	<i>Bonum ex integra causa</i> , <i>malum e quolibet defectu</i> , a' jóhoz megkívántatik, hogy egészen, tellyesen jó legyen, a' rosszra pedig akármelly fogyatkozás is elég.
	<i>Bonum summum</i> , fő Jó.
	<i>Bonum mobile</i> , ingó jószág.
	<i>Bonum immobile</i> , ingatlan, vagy fekvő jószág.
	<i>Bonum donationale</i> , adományi jószág.

---

a) A' birtok által értetődik a' jószágoknak nyilvánosságos hasznóvétele (a' marhalegeltetés igen csekély bizonyosság a' birtoknak vitatására).

<i>Bonum beneficiale</i> , egyházi jószág.	az ítélet (sententia) szerint. <i>Verböczy</i> .
<i>Bonum utriusque sexus</i> , mind a' két ágot illető jószág.	<i>Brevis litis processus</i> , rövid folyású pör. Vide <i>Lis</i> .
<i>Bona fundationalia</i> , örök hagyománybéli értékek.	<i>Brevium</i> , rövid Octava. Est terminus judiciorum triginta diebus durantium, a' harmincz napig tartó ítéletnek határa. <i>Verb</i> .
<i>Bonum publicum</i> , köz jó. a)	<i>Brocardium</i> , törvényes közmondás.
<i>Brachium</i> , erőhatalom, vagy hatalom kar.	<i>Bulla</i> , függő pecsétű, vagy ön pecsétű levél.
<i>Brachium regale</i> , <i>manus militaris</i> , <i>brachium saeculare</i> , Fejedelem' hatalma. Akkor kell ezzel élni, mikor a' meggyőztetett fél igazat nem akar tenni	<i>Bulla aurea</i> , függő arany pecsétés levél.

---

a) A' köz jóra, vagy a' polgári Társaságnak javára ügyelő hatalomnak fogatlan volna minden ügyekezete, ha törvénnyel és annak beteljesítését eszközölő módokkal fel nem volna fegyverkezve, vagy ruházva.

C.

Cabala, család ügyekezeti.

Caelebs, nőtelen, vagy hajadon.

Cadentia, eggyforma hangesés.

Caducitas, urát vesztett, vagy ura vesztett jószág, magvaszakadás, vagy veszendőség.

Caduca haereditas, magvaszakadtt örökség.

Caducitatis jus, magvaszakadás' jussa.

Calcatúra, nyomás, vető, p. o. három vetőre vagyon a' határ.

Calcolare, számolni, felvetni.

Calculatio actionis, a' feleletnek forgatása és rászámálása. *Verböczy*.

Calculator, számvető. *Verböczy*.

Calendarium, napkönyv, időjegyzet, naptár. *Szabó*.

Calumnia, megízlás, rá-

galom, rágalmasság, rágalmazás, család költés, hamis vád, ráfogás. In jure patvarkodás, patvar.

Calumniator, fondor.

Calumniari, *inique deferre*, fondorkodni, Sándor után.

Calumniose, patvarkodva.

Calumniosus, patvarkodó.

Cambium, csere.

Cambium mixtum, elegyes csere.

Cambium purum, tiszta csere.

Cambium perennale, örökös csere.

Cambium temporaneum, ideig való csere.

Cambium simulatum, szinlett, család, vagy tettezett csere.

Cambium redolet naturam cambiati, a' cserejóság megtartja az elcsereáltnek tulajdonságát. a)

a) Ha a' cserébe adott jószágok csupán férfi ágra szállók, olyanok leendőnek a' csere által szerzették is.

- Concambium*, egybe cserélés, kölcsönös csere, melly által két ingatlan jószág nagyobb haszonvetetőségnek, vagy alkalmassabb birtoknak okáért egymással felváltatnak.
- Cambio mercantile judicium*, kereskedői törvényték, vagy ítélő szék.
- Cambuca ferrea*, buzogány, vasbot. *Verböczy*.
- Campsoriales*, váltó levelek.
- Giro*, engedmények.
- Praesentatio*, bemutatások.
- Acceptatio*, elfogadások.
- Protestatio*, visszavonások.
- Cimpso*, pénzváltó.
- Campsorialis domus*, pénzváltó ház.
- Campamentum*, táborozás.
- Campi Mareschallus*, hadi fővezér.
- Canalis*, vízárok, csatornya; elfolytatom másfelé, másfelé vízfem, vezetem, veitem, fordítom, csapolom a' vizet.
- Canalium ex tubis consistentium Magister*, csőmester.
- Cancellisticorum requisitorum administratio*, írószerek' szolgáltatása, vagy beszerzése.
- Cancellatio*, kitörlés, kivakarás, abrasio.
- Cancellatio literarum*, a' levelekben való rendvonnás, *Verböczy*.
- Candidare*, hivatalra kizemelés, kijelelni, vagy javasolni némellyeket.
- Candidatus*, hivatalra kizemelt, v. tisztségre javaslott.
- Candor*, nyíltszívűség.
- Canon*, szabás, törvény, lajstrom.
- Capacitare*, megértetni valakit valamivel, fejébe verni, elméjét megnyugtanni.
- Capacitas*, megfoghatóság, hozzáfoghatóság, valaminek belső megfogása, tágassága, bősege.
- Capectia*, keve. *Verb*.
- Capillare jus*, hajadoni jus, hajadonság' jussa, mellynek erejével az árva leányok azon ingatlan jószágokra nézve, mellyekben jelenvaló örökösödéssel nem bírnak, azoknak örökösseitől illendő lakást, tartást és kiházásitást követelhetnek.
- Capitis aestimatio*, a' főnek hőse.
- Capitis emenda*, főváltság.
- Capitalis sententia*, főben járó, vagy halálos ítélet.
- Capitale*, lökepénz.
- Capitalia judicia*, főben járó dolgok. *Verb*.
- Capitalis sententiae casus quinque*, a' fő' és jószág' elvesztésének öt okai. *Verböczy*.
- Capitale in mutuo*, kölcsönben lévő töke pénz.
- Quo titulo fas est in*

mutuo quid ultra sortem exigere? mi okbúl szabad a' kölcsön adott sommánn fellyúl valamit elvenni?

Capitaneus, az Ország' Kapitánnya, v. Hadnaggya. *Verböczy*.

Capite minutus, feje, jóízága vesztett. *Verb.*

Capitulum, conventus, vel *capitulares personae et conventuales*, Káptalan, Convent, Fejedelem' embere, Bíró' képe. *Verb.*

Captivatio, fogtatás. *Verb.*

Captivator, foglato. *Verb.*

Captus, fogoly. *Idem.*

Captivitas, fogság. *Idem.*

Characteristica nota, ösmerető jel.

Carcer, fogház, tömlöcz.

Sándor István után, berten, vagy börtön.

Carceris custos, bertenés, börtönös, tömlöcztartó, rabokra vigyázó.

Cardinalis lex, sarkallatos törvény.

Cardo rei, dolog' sarkalattya.

Caricetum, juncetum, bozót.

Cartabianca, általlyában való kötelező levél.

Cassa, pénztár.

Cassa bellica, hadi pénztár.

Cassa domestica, honi pénztár.

Cassae supererogatum, felesleg való kiadás.

Praeliminaris erogationum cassae domesticae per decursum anni

occurribilium designatio, a' Vármegye' házi szükségseire a' következő elzandóre megkívántató költségeknek előre való feljegyzése. *Vide Contributio.*

Castellanus, Várnagy.

Castigatio malorum, a' gonoszlévők' büntetése. *Verböczy.*

Castrum, Vár. *Verb.*

Castrum doloris, halotti alkotmány, gyász emelet.

Cataracta, vízrekelez, zsilip.

Catastrum, lajstrom.

Cathedra, kerék, Szabó utánn. Tanító szék.

Casus, eset, ügy. *Verb.*

Catechismus, vallást tanító könyv.

Categorice respondere, ke-reken, himezés, hámozás nélkül felelni.

Causa, ok, ügy, pör.

Efficiens, szerző ok.

Principalis, talpok, sarkok.

Criminalis, büntető.

Fiscalis, fenyítő.

Activa, felpör.

Passiva, alpör.

Causae meritum, a' pörnek sarkalattya.

Causae reassumptio, a' pör-felvételnek megújítása.

Causae revisio, pörvisgálás.

Causans, ügyes, törvénykező. *Verböczy* szerint pörös, pör indító.

Litigans, pörlekedő.

Qui est causa causae, est etiam causa causati, a' ki oka az oknak, oka az okozatnak is.

Causa instrumentalis, eszközbeli, vagy alkalmatosságbeli ok. Vide *Lis et Processus*.

Causa est praestantior suo effectu, az ok jelesebb az okozatnál.

Causae condescensio, az ügynek félbenszakasztása.

Causam assumere, agere, valakinek ügyét felfogni, felvenni, forgatni.

Cautela, óvás, őrizkedés, fenntartás.

Cautio, kezeség, jót állás.

Cautionales, kezes levél.

Cautus, szemes.

Cavens, kezes.

Cavillatio, csúfolkodás, gúnyolás, játszódás. *Verböc*zy szerint agyaskodó vizsgálkodás, csalárd kereset.

Cedere actioni, a' keresettől elállani.

Censura, vizsgálás, fenyték.

Census, adózás, bér, p. o. házbér, vagy földbér, makbér.

Erga censum, bérbe.

Sumtus ne superent censum, a' költség fellyül ne haladgya a' jövedelmet. *Verböc*zy.

Centrum, közép pont.

Certificatio, írásbeli bebizonyítás: vagy hitelesítés.

Certitudo, bizonyosság.

Ceteris paribus id intelligendum est, ezt olly okkal, móddal kell érteni, ha a' többiekben fogyatkozás nem esik; ha a' többiek megegyeznek, a' többiek egyenlők lévén.

Character, bélyeg (külső tekintet: Rang.) Ezen szó a' Görögben is megösmertető jelt, jegyet, bélyeget jelent.

Chartabianca, adóslevél.

Chirographum, kézírás.

Cessio, átengedés, (engedmény).

Cessionarius, átvevő, engedményes.

Chronologia, üdőszámlálás.

Chronographicum, az elzöldő számát jegyző mondás.

Chronostichon, az elzöldő számát jegyző vers.

Chronotaxis, az üdönek rendbefzedése.

Circulares, hirdető levél, (környéklő írás).

Circulus, kör, kerület.

Circus, circulus orbis, kör, köröny.

Circuli periphéria, kör, Pápai.

Circumferentia, a' körületnek kitettség. *Verb*.

Circumforaneus, házalló, mivel házankint kalmárkodik.

Circumstantia, környölálás (környület).

Circumstantia aggravans,

súlyosító környüállás.

Circumstantia allevians, könnyebbitő környüállás.

Circumstantia speciem mutans, vel *notabiliter aggravans*, a' nemet változtató, vagy kitetfzöképen súlyosító környüállás.

Circumstantiae mutant casum, a' környüállások megváltoztatták az esetet.

Circumstantialiter, környüállásosan.

Circumvenire, elálatni, elcsábitani, ámitani, megkeríteni.

Citadella, fellegrvár.

Citare, törvénybe idézni.

Citatio, idézés, idéztetés.

Citatio reflexoria, emlékeztető idézés.

Citatio de domo, lakó helyről való idézés.

Citatio de bonis facta, birtokonn, vagy birtokról tett idézés.

Citatio ad personaliter comparandum, személyes megjelenésre hívó idézés.

Citationis exhibitio, az idéző levélnek által, vagy kézhez adása.

Citationis condescensio, az idézésnek lefzállítása.

Citoriae, idéző, vagy idéztető levél.

Peremptorie citatus,

pörbe, törvénybe. Bíró' elejébe haladék nélkül idéztetett.

Cives et Civitates liberae, várasbéliék, kulcsos vá-

rasban lakók, polgárok: és szabad, kerített, kulcsos várasok. Ezen várasok Királyi várasoknak is nevezetnek azért, mivel csak Ő Felségétől a' Királytól hallgattatnak. *Verböczy*.

Civilis, polgári.

Civilistae aiunt clavibus traditis possessionem tradi, a' világi Törvényesek azt mondgyák, hogy a' kulcsoknak átadásával a' birtok is átadatik.

Status civilis, polgári rend.

Clandestinitas, alattomos-ság.

Clandestinus, titkos, alattomos.

Clarificatio, megvilágosítás, megfejtés, magyarázás.

Classicitas, jelesség.

Classificatio, rendezés, elosztályozás, sorba fzedés, p. o. a' bíróra hagyatik a' több rendbéli adósságoknak sorba fzedése.

Classis, rend, osztály, felekezet. *Item*: hajóserég.

Clausula, kikötés; rekesz, szózárek, hozzá adás, hozzá tétel.

Clausulae litterarum observandae, a' levélbéli meghatározást meg kell tartani. *Verböczy*.

Clausularum insertio, a' meghatározó czikkelyeknek beírása. *Idem*.

Clenodia, drágaságok, affz-
szonyi ékességek.

Clericus, nevendék pap.

Clerus, egyházi rend, (pa-
pi rend).

Clerus secularis, világi; —
regularis, szerzetes rend.

Clerus superior, fő; — *in-
ferior*, al papi rend.

Clients, pártfogott, véden-
dő, felfogott, p. o. ő ne-
kem védem (*patronus*)
én neki védettye vagyok.

Szabó.

Clima, éghajlat, égmérték-
let, égízek, égtáj.

Clitellaris, tábori rabfizolga.

*Coacta voluntas est volun-
tas*, a' kényszerítettett aka-
rat csak ugyan akarat.

Coactio, erőltetés, kénysze-
rités.

Coaevus, azonkorú, egy-
korú.

Coalescere, megegyesülni,

megegyezni, ölfveállani,
megállapodni valamiben.

Coalitio, megegyezés, egy-
gyesület, szövetség.

Coquisitio, együttízerzés,
vagy keresés.

Coquisitum, közkereset,
vagy szerzemény. a)

Codicillus, végső intézeti
toldalék, vagy fiók vég-
intézet. b)

Testamentum, fő in-
tézet. Vide sub *T*.

Ruente testamento,
an ruat etiam codicillus,
ha a' végső fő intézet el-
dül, el kellé toldalékjának
is dülnie?

Coelibatus, nőtelenség, há-
zasságtalanság. c)

Senex coelebs, agg-
legény, aggnőtelen: ger-
manice *Spagstolz*.

Coexistentia, egykori lé-
tel, egykoriság, együtt-

a) A' polgári affzonyok iránt nyilvános törvényünk
nem lévén, a' Fő Bíráknak ítéleteiből azt hozzuk
ki, hogy a' polgárafzony csak akkor tulajdonít-
hattya magának a' házasság alatt keresett szerze-
ménynek hafzonfelét, ha köz keresetét megmutattya.

b) Toldalékot nem lehet derék nélkül képzelní, képtelen
volna tehát az intézethez járuló fíznezet toldalék ol-
lyan esetben, midőn végső intézet, mellyhez nekie
toldatni kellene, előre nem tetetett volna.

c) Ezen szó nő hajdan feleséget jelentett, hihetőleg in-
nen mondatik *Szabóné*, *Biróné's* a' t. azaz, *szabó-
nak*, *birónak* nője, vagy is *felesége*.

létel. együtt való lét.
Cognatio, anyai rokonyság.
Vide Ascendentes.

Cognitio, ismeret. *Verb.*
Cognitio status cuiuspiam rei, valamely dolog' alapottjának megismerése.

Cognomen, vezetéknév,
 mely mindenkor az atyá-
 ról neveztetik. *Verb.*

Coincattus, alpörös társ.

Coincidens, együ eső, ösz-
 ve eső.

Cointelligenter, egyyetér-
 tőleg.

Cointelligentia, egyyetértés.

Cointeressati, közös felek,
 vagy köz részlekedő.

Cointeressentia, köz részle-
 kedés.

Colica, bélfájás, bélkórság.

Collaterales, rokonyok. *Vi-
 de Ascendentes.*

Collateralis inquisitio, szé-
 kenn kívül tett, mellékes,
 vagy előleges, vagy olda-
 lagos tanúvallatás.

Collatio regia, királyi ado-
 mány.

Collectacula militaria, sza-
 bad katonafogadás, *Ver-
 bung* (ita habet *Diarium*
*comitiale anni 1807. pagi-
 na 215.) Verbuáló kor-
 mány dici posset.*

Collega, hivatalbéli, vagy
 tífzti társ.

Collimare, arányozni.

Collisio, egybe ütközés.

Collusio, kézre játszás.

Commissionati, reá paran-
 csoltattak.

Colludere, czimborálni.

Colonellus, Ezredes. *Vide
 Exercitus.*

Colonia, telepedés, szállit-
 mány.

Colonus, jobbágy, vagy he-
 lyes, vagy telkes gazda.
*Verböc*y a' jobbágyokrul
 így szól: Jobbágyját senki
 törvény nélkül meg nem
 ölheti, olly fogságba nem
 vetheti, melyben meghal-
 lyon. Mert az Ország' Di-
 rectora reá kereshet, mint
 nyilván való gyilkosra. A'
 megholttnak gyermekei pe-
 dig akárhová lakni me-
 hetnek.

Colonorum emigratio, job-
 bágyköltözés.

*Comes Parochialis est per-
 sona secularis*, a' Vár-
 megye' Ispánnya külső,
 vilézlő, nemes személy.
*Verböc*zy.

Comitatus, Vármegye. *Ver-
 böc*zy.

Comitia, conventus, con-
 gregatio, diaeta, gyűlés.
*Verböc*zy. (Gyülekezet,
 Országgyűlés).

Commeatus, tábori eleség,
 eledel. 2) Jövet, menet,
 p. o. *aves commeantes*,
 jövő, menő madarak, ösz-
 szel eltávozó's tavasszal is-
 mét visszajövő madarak.

Commeatio, jövés, menés.

Commercium, kereskedés.

Commercium literarum, le-
 velezés.

<i>Commotaneus</i> , határos szom- léd. <i>Verb.</i>	<i>Communis locus</i> , köz hely. <i>Verböczy.</i>
<i>Comminatus</i> , megfenyege- tés. <i>Verb.</i>	<i>Communis aestimatio</i> , köz böcs. <i>Idem.</i>
<i>Comminatus incendii morte afficitur</i> , a' ki égetéssel fen- yeget, érte meghaljon. <i>Verböczy.</i>	<i>Communis inquisitio</i> , köz vallatás. <i>Idem.</i>
<i>Commissio</i> , megbízás, biz- tosság, hagyomás, meg- hagyás.	<i>Communitas</i> , község, kö- zönség.
<i>Commissio juridica judi- cum</i> , a' Biráknak törvény- béli meghagyása. <i>Verb.</i>	<i>Communitas privilegiata</i> ; szabad közönség.
<i>Missi</i> , elküldettek.	<i>Communio juris et sangui- nis</i> , vérség és osztályosság.
<i>Destinati</i> , oda ren- deltettek.	<i>Comparere per se</i> , vel <i>per Procuratorem</i> , személye- sen, vagy képviselő által megjeleni. <i>Verb.</i>
<i>Commissio neoquistica</i> , az új szerezmenyi biztosság.	<i>Comparitio</i> , megjelenés.
<i>Committens</i> , meghatalma- zó, megbízó.	<i>Comparitionis terminus</i> , határnap.
<i>Commodans</i> , kölcsönöző, kölcsönadó.	<i>Compassuales, vel compas- sus</i> , átaltevő, vagy által- késérő levél, vagy által- lépő levél, az ítéletet vég- re hajtató, vagy késérő le- vél, átvevő levél.
<i>Commodatum</i> , kölcsön, re- ctius használat. a)	<i>Compascuum</i> , közös legelő.
<i>Commodatarius</i> , használó.	<i>Compensatio</i> , pótolás, meg- térítés, (forbátlat régi szó Báthory után).
<i>Communio</i> , közösség, vagy közösödés.	<i>Competentia</i> , illetmény.
<i>Communis</i> , köz, közös, kö- zönséges.	

- a) Azért nem illik reá a' kölcsön nevezet, mivel annak tárgyát elkölteni nem lehet, hanem csak használni, (haszonkölcsönnek lehetne nevezni), vagy használat, mellynek erejével elenyészhetetlen vagyományát, (*res non fungibilis*), a' tulajdonos úgy kiadgya másnak, hogy azt bizonyos és meghatározott módon, és bizonyos üdeig használhattya, azután pedig annak való-
ságában (in specie) következőképen minden fogyatko-
zás nélkül ismét vissza adgya.

Complex, társ, vagy czimbor.

Compositio, eggyefztetés, eligazítás, összvektetés.

Compossessoratus, köz birtokosság.

Compossessor, birtoktárs.

Compossessorium, köz, vagy egygyütt való birtok.

Comportionatus, rész birtokos.

Compromissum, köz bírótól aláztság; *item*: köz megbízás, azaz, írásba foglaltt eggyezés, melly által a' vetekedő felek valamely pörös ügyöknek megösmerését, elítélését, és az elítéltt igazságnak előzkölését bizonyos, köz eggyetértéssel válfasztott ízemelyekre bízzák; *item*: bíróságban lett meeggyezés.

Computus, számvetés.

Concordia, *concordare*, békesség, eggyesség, megbékélleni, eggyet érteni. A' birság meglehet, minnekelötte sententiát mon-

danak, azután nem lehet, mert nincs immár a' felpörös' körében. A' megalkuvás ntánn érkezhetik hitletétel is; mert mikor a' vétkes díját megigéri és bizonyos sommára köti magát, annakutánna, ha nem lesz is mivel fizetni, halálos büntetéssel meg nem büntethetni, hanem hite alatt tartozik mindenét a' böcsre (megböcsülésre) előadni, és avval fizet, a' mie vagyon. *Verböczy*.

Concubina, ágyas.

Concursualis processus, öfzetóduló hitelezők, vagy öfzetóduló pör.

Concursus creditorum, hitelezők' öfzetódulása, öfzetöcsödölése.

In concursu creditorum, a' hitelezők' többségében.

Bona actutum sequestro judiciario afficiuntur, vagyonnjai töstént bírói zár alá vettetnek. a)

- a) Minden megbukott adós, akár nemes, akár nemtelen, létre nézve tartozik megbukásának okát bebizonyítani, és ha kibizonyodhatik ellene, hogy, vagy értékét csalárdul elrejtette, vagy hitelezőinek megkárosítására czélozó intézeteket tett, vagy azoknak lekötött értékét szembetünő tékozlással vesztegette, azon czimborás társaival eggyütt, úgy, mint tolvaj, büntető pörre vonattasson, és a' törvénynek szoros értelmé fzerint megérdemlett büntetéssel érdekeltessen, és üdövel vagyonna kapván, elégtételre köteleztessen.

<i>Condemnare</i> , kárhoztatni, elkárhoztatni, marasztalni, itélni.	<i>Connubium</i> , nösség, régi szó.
<i>Condemnatio</i> , kárhoztatás.	<i>Consanguineus</i> , atyafi. a)
<i>Verböczy. Item</i> : ítéles, marasztalás.	<i>Stipes communis</i> , köz törzslök.
<i>Condensio. Vide Actio et Sententias judicarias.</i>	<i>Consanguineitas</i> , atyafiság.
<i>Condensio prosecutionis causae</i> , a' pört valakire szállítani. <i>Verb.</i>	<i>Consanguineitas legitima</i> , törvényes, tudni illik, ha a' házasságból származik.
<i>Condensio causae</i> , a' pörnek lefoglalása. <i>Idem.</i>	<i>Consanguineitas illegitima</i> , törvénytelen, ha a' házasságon kívül való bűjalkodásból ered.
<i>Conditionate</i> , államánnyosan, alkusan.	<i>Consanguineitas legalis</i> , törvény szerint való.
<i>Condividens</i> , osztályos.	<i>Conscius</i> , tudója valaminek, közös benne, czinkos.
<i>Confinium</i> , véghely, végvidék.	<i>Conscriptio</i> , öfzveírás, jegyzemény.
<i>Confiscatio</i> , elfoglalás, vagy elfoglalással való büntetés, vagy behúzás.	<i>Consectarium</i> , folyadék.
<i>Confoederatio</i> , öfzvefözetkezés.	<i>Consensus regius</i> , királyi jóváhagyás, megegyezés, vagy helyben hagyás, melly valóságos köz adománynak erejével bír, és melly által a' királyi Felség valamelly adományi ingatlan nemes jószágoknak a' nemzetség által tett idegenre való örök általfoglalás.
<i>Confrontatio</i> , szembe állítás.	
<i>Conjuratio</i> , öfzveesküvés. <i>Vide Conspiratio.</i>	
<i>Conjuges</i> , hitves, házastársok, nös emberek.	

a) Ez a' szó atyafi betű szerint való értelmére nézve csak az egy atyától származott fiú ágbéli testvéreket (*fratres carnales*) látfzik magában foglalni, jobban is lehetne talán azt vér szerint való rokonynak (*consanguineus*) nevezni; de már a' közönséges szokásba bevetetődött, hogy a' kétféle atyától nemzett, de egy anyától született gyermekek is (*uterini*), sőt az oldalos rokonyok is (*collaterales*), akár legyenek azok az atyai részről (*agnati*), akár az anyai részről (*cognati*), egyetemben atyafiaknak neveztetnek. *Vide Ascendentes et Descendentes.*

litását ünnepi módon jóvá hagyván, a' Fejedelemnek azon jószágban valahány szülemrendő igazát ugyanazon személyre ezen különös közbevetéssel általállította: *Melly Vitézlő N. N. örök vallásához Mi is kegyelmes helyben hagyásunkat adgyuk és önkint való megegyezésünket csatollyuk.*

Conservare aliquem in Dominio; valakit uraságában megtartani. *Verbüczy.*

Consignatio; ölvéjegyzés; vagy jegyzék.

Consors; részcs, társ.

Consortium litis; együgytartás; vagy pörtársaság.

Conspiratio; szövetség.

Constitutio; alkotmány; rendelet; mivolt. a)

Constitutionis avitae consolidatio; az ősi alkotmánynak megerősítése.

Constitutivum alicujus rei; a' dolognak állattya, mivolta.

Interna; belső mivolt.

Externa; külső volta valaminek.

Consuetudo, szokás.

Consuetudo optima legum interpret, a' gyakoroltatott szokás a' törvényt legjobban magyarázza.

Consuetudinarius, megszokott; megrögzött.

Consuetus, szokott; megszokott.

Consul, Polgármester.

Contentum, *continentiae*, tartalom; foglalat.

Contestatio litis, a' pörnek elfogadása.

Contractus, egyezés, alkukötés; v. szerződés. b)

Requisita, megkívántató ágai.

Unilaterales, egyes oldalúak.

Bilaterales, kettős oldalúak.

Gratuiti, ingyenes.

Onerosi, terhes.

Assecuratorii, nyugtató.

Veri, valóságos.

Quasi contractus gyanított egyezések.

Contrahentes partes, kötő, egyező felek.

Contractus validitas, a' kötésnek sikere.

a) A' mány, mény csak ígéből formál magányérthető szókot, p. o. hagyomány, *legatum* 's a' t. ellenben rossz szók ezek: hiremény, oltalmány, környülmény mivel hír, oltalom, környül nem ígék.

b) A' ki magát hogy kötelezte, úgy háromlik rá a' felváltott köteletségnek terhe.

Culpa lata in contractibus dolo aequiparatur, a' tetemes gondatlanság a' kötésekre nézve a' csalárdsággal egygy mértéket nyom.

Culpa levis, szembe-tünő; — *levissima*, csekély gondatlanság.

Contractuum impossibile nulla est obligatio, *deficiente conditione nulla est conventio*, ereje vesztettek azon feltételű kötések, melyeknek feltételei vagy egyáltalában be nem tellyesedhetnek, nem lévén a' lehetetlenség semmi köteletség alá vetve, vagy be nem tellyesedtek.

Contractus stricti juris, vel bonae fidei, a' szoros magyarázatú, vagy józan értelmű, vagy jó lelkűségű alkukötések.

Contractus etiam validi vigorem amittunt, a' fogantatos kötések is önkint felbomlanak, és erejeket veszti, p. o. az eggyező feleknek köz akarattyaiból (*mutuus consensus*), vagy lerovás, t. i. a' tartozásnak valóságos tellyesítése (*solutio*), vagy le-hajlás (*compensatio*), vagy elegyítés (*commixtio*), v. megkínálás (*oblatio*), vagy enyészet (*intentus*) által. — Lerovás gyanánt vetetik az elengedés és a' visszavállás (*refassio*).

Si creditum et de-

bitum reciprocum compensetur, ha a' viszont való hitel és adósság le-hajlanak.

Contractus ponunt legem contrahentibus, törvényt szab a' kötés a' kötő feleknek, vagy, ki miként lekötötte magát, úgy tartozik a' felvállalt terhet viselni.

Contractus mandati, megbízás, és ügyfelvállalás, melly által valaki ügyét, és dolgát másra bizza, és ez azt felvállalja.

Contractus depositi, jószág-örzési szerződés, melly által valaki más' ingó jószágának őrizetét magára vállalja.

Contradictio, ellenmondás.

Contraquietantia, viszont nyugtató levél.

Contributio, adó.

Cassa bellica, hadi; *domestica*, honi, (impro-prie házi) pénztár.

Extractus bimestralis, két hónapi bevételnek és kiadásnak rövid foglalattya, vagy két hónapi kivonás.

Partitio, osztás.

Perceptiones extraordinariae, rend kívül való bevételek.

In natura factae praestationes, az adó' fejébe tett szolgálatok, vagy termésbéli adózások.

In sortem impositae acceptatum et imputatum,

a' kiívetett adó' fejébe lett beízámlálás, vagy adóba ívetett.

Titulo Gage solutionum, a' katonaság' hópénzére, vagy hópénz' számbába ízetódott.

Pro diversis in natura praestationibus imputati sunt contribuentibus, az adózóknak különbféle ízoláltatásokért beízámláltatott, vagy az adózó nép által tett ízolgáltatoknak tartozásai leroíásokba beízámláltattak, vagy különbféle természetbeli adózásokért az adózóknak beízámláltatott.

Invalidis patentibus militibus, bizonyos járó bérrel elbocsátott erőtlen, vagy nyomorúlt katonáknak; vagy nem ízolgáltató jutalmazott katonáknak.

Pensionatis officialibus, hópénzel nyugalmazott hadi ízfzteknak, vagy ízetésel nyugodalomra bocsátott ízfzteknak.

Praeliminaris erogationum cassae domesticae per decursum anni — designatio, a' Vármegye' ítthoni ízükségeire az — katonai ízfztendő' folytában — megkííántató ízütségeknak előre való ífeljegyzése. Vagy, a' honi pénztárnak — katonai ízfztendőre törtéíhető ízült-

segeinek előre való ífeljegyzése.

Pro conventionibus servitorum, a' ízolgáknak ízegódott bérért: vagy a' bérért ízolgálóknak ízetésére.

In amictus conventionatorum, a' ízegódóitek' ruházattyára; vagy a' bérért ízolgálók' ruházattyára.

Pro eventualibus diurnis, az előfordúlható napbérekre; vagy napjutalmakra.

Pro adjustandis interesturiis, a' íölcsönözött pénz' kamattyára; vagy a' kamatok' íefízetésére.

Ad rationem depurandorum passivorum debitorum, a' íölcsönözött íőkepénznek íelhajtására, vagy íízfzfízetésére.

Pro requisitis scripturistico-cancellisticis, az író ízfzközöknek megíferzésére, vagy íróívideben író ízerekre.

Pro expensis in malefactores, a' íogságbeli ízütségekre; vagy a' rabokra megkííántató ízütségekre: vagy a' rabok' tartására.

Pro adjustanda arrenda decimae regiae, a' királyi tízednek íafzonbérére; vagy a' királyi tízedbéríésnek íótoltatására; vagy a' királyi tí-

zedbérnek pótolására.

Pro deperditis militariibus, a' katonaság' tartásából és alkalmaztatásából származó veszteségekre.

Pro eventualibus fatalitatum et damnorum bonificationibus, a' történetből vallott, vagy a' történetből károknak megterítésére.

Pro emersuris inexistibilitatibus, et relaxatis, a' beszédhetetlen 's elengedett adónak pótolására.

Pro vecturis Magistratuum in publico negotio proficiscentium, a' hivatalbéli szekerezésekre.

Pro eventualibus necessitatibus, az előre nem tudható szükségekre.

Per contribuentes a. p. supererogati, hoc anno imputandi; az adófizetők által a' m. e. felesleg tett adózások be-
számláltatniak; vagy az adófizetők által a' m. e. tartozásaikon felgyűlt tett fizetések beszámláltatniak.

Supererogatum cassae e rationibus a. p., a' m. elzendei számadásokról kifejtett felesleg való kiadás; vagy a' m. e. bevételt felgyűlt haladó, és a' számadásból kifejtett kiadás; vagy a' m. elz-

tendőbéli számadásból kifejtődött felgyűlt tett fizetés.

Controversia, villongás, háborgás.

Controversus, pörös.

Contumax, makacs, nyakaskodó; fejes, megátalkodott; engedetlen.

Contumacia per non venit, et per non defendit, a' meg nem jelenési, és a' védelmulasztási makacsság.

Sententia in poena contumaciae, a' makacsság' terhében (büntetésben) marasztaló ítélet.

Contumacialis domus, napoló ház, veszteglő ház, t. i. a' tisztulásig, negyvened ház sándor után.

Contumacia in hoc sensu, veszteglés, a' ragadozó nyavalyáktól való tisztulás miatt.

Contumelia, gyalázás.

Conus, kúp.

Conventio, szegődés, szegődés, eggyezés; eggyesség.

Pro conventione servitorum, a' szolgáknak bérére; vagy a' szolgáknak szegődött bérére.

Convictio, marasztalás, meggyőzés.

Convincere, meggyőzni, elhíttetni, marasztalni, megmarasztalni a' törvényben ítélet által.

Convicta pars, megmarasztalt fél.

Convocatorius, hitelezőket
őszvehívó pör, vagy adós-
ságbéli közös, vagy egybe-
hívó pör, vagy kölcsönö-
zők' közös pöre.

Coperta, boríték

Copula, kapcsolat.

Copula carnalis, közöskö-
dés, elhálás, (improprie,
melius est) testi közösü-
lés.

Copulatio, őszvekapcsolás,
őszvekötés, egybefoglalás.

Copia, másolat, mássa, vagy
párja az írásnak.

Copia vidimata, igazlott
mása valamelly írásnak.

Copiare, az eredeti írásnak
mását leírni, mását ven-
ni, *rectius* lemásolni.

Correctio, fenyítés, dorgá-
lás, feddés, javítás, meg-
jobbítás, megigazítás.

*Correctio paterna, frater-
na, judicialis*, atyai, test-
véri, bírói intés, feddés,
dorgálás.

Correctio indirecta, kanya-
ritott feddés.

Corpus, test.

Corpus delicti, gonosz tétel'
jele, maradvánnya, vagy
bűnjel, bűnmaradvány.

Corporalis poena, testi fe-
nyíték, testi büntetés.

Corpus juris, Törvény-
könyv.

Corpus legislativum, tör-
vényhozó test.

Correctoria domus, javító
ház, fenyítő ház. (Fegy,
vagy fegyelmház, régi

szó, a' megrongáltt *fedd*
gyökérből).

Correlatio, őszvefüggés,
egybekötetés.

*In objecto correla-
tionum pecunia*, a' viszón-
tagos, vagy kölcsönös tar-
tozások', (keresetek', fize-
tések') dolgában. Vide *Re-
latio*.

Correspondentia, levelezés.
Cortesia, levélczim.

Cosmophilus, világ' fia, vi-
lágfzerető.

Cosmopolita, világi köz pol-
gár.

Creare, alkotni, teremteni.

Credentiales, hitelt adó,
meghitelező levél, hitele-
ző levél.

Credibile, hihető.

Credibilis locus, hiteles
hely.

Capitula, et Conventus,
köz hitelességű Káptala-
nok, és szerezetes eggye-
sületek.

Credibilitas, hihetőség, v.
közhitelesség.

Credulus, könnyen híző:
leichtgläubig. *Item*: híz-
lékeny, hiedékeny. Ez
ama' kiavúltt *hied*, *fidem*
dat igéből származik.

Credibilitas, hízzelem (hi-
hetőség).

Creditor, kölcsön adó, köl-
csönöző. *Verböczy*.

Crepusculum, esthomály.
Sándor István. Estvéli
szürkület (alkonyodás,
naphanyatlás; már elal-

konyodott a' nap, *vagy* leáldozott; alkonyodik életem. *Szabó.*)

Diluculum, reggeli füzrkület, *vagy* virradat, hajnal, hajnalhasadás, hajnalodik.

Crida, bukás, megbukás, fizetésbéli lehetetlenség.

Cridalis massa, megbukott vagyon, *vagy* jószág.

Crimen, gonosz cselekedet, bűn, vétek.

Crimen laesae Majestatis, Felségsértés (bántás).

Crimen notae infidelitatis, Hazasértés.

Crimen perduellionis, pártütés.

Crimen civile, polgári bűn.

Crimen notorium, szarvas vétek. *Verböczy.*

Criminales causae, szarvas vétek miatt indult pörök.

Verböczy.

Criminale, főben járó.

In flagranti deprehensus, hevenyében rajta kapott gonosztévő.

Facti permanentis, megmaradott tettü, *vagy* örök folyadékú, *vagy* rövidebben megrögzött.

Facti transeuntis, múló tettü, *vagy* múló folyadékú bűn.

Repetita delicta, ismételt, gyakorlott vétek.

Concurrentia, ölzve csoportozó vétek.

Continuata, folytatótt bűnök.

Perpetrata, elkövetett bűnök.

Attentata, ügyekezett szakadt bűnök.

Criminis auctor, a' véteknek szerzője, fő bűnös.

Coautores, bűntársok.

Immediati, eszköztelen bűnösök.

Mediati, a' véteknek eszközöltetői.

Criminalitas, büntetőség.

Criterium, ösmertető jel.

Crux, kereszt.

Crucem viribus hominis admittitur Deus, az Isten a' keresztet (nyomorúságot) az ember erejéhez szabja.

Cruciata militia, expeditio, keresztes katonaság, keresztes had.

Crypta, halotti bolt, sirbott, halotti allag.

Cubus, köb, köböl.

Cubica orgia, köbös ök

Culpa, hiba.

Lata, tetemes. *Verböczy*nél tudva való.

Levis, szembetűnő vétek.

Levissima, csekély vétek.

Civilis, polgári vétek.

Cultus, tiszttelet.

Disparitas, hitbéli, *vagy* vallásbéli különbség.

Cultus pro excultus. *Vide Formare.*

<i>Curia</i> , szabad telek, nemes udvarhely, vagy csak nemes hely.	<i>Cursim</i> , futvást.
<i>Curialista</i> , nemes telekű birtokos,	<i>Currentales</i> , kerülő, vagy futó levél.
<i>Curia Regia</i> , fő Törvényszék, Királyi ítélő Udvar.	<i>Currentare</i> , hirdetni, kihirdetni.
<i>Curiositas</i> , vizsgáltság.	<i>Custodia</i> , őrizet.
<i>Curiosus</i> , vizsgáló.	<i>Sub secura custodia</i> , bátorságos őrizet alatt.
<i>Cursor</i> , folyó követ, régi szó. (Futó.)	<i>Custos</i> , őrző.
<i>Cursor Regis</i> , Posta. Ver-	<i>Custos in Capitulo</i> , a' Káptalan kincstartója.
bőczy,	<i>Cyppus</i> , kaloda.

D.

Daemon, ál Isten, ördög.

Damnum, kár.

Damnificatio, károsítás.

Damni impediendi neglectus, a' kárelőzésnek (hátráltatásnak) elmulasztása.

Aedificii ruinae proximi reparationis neglectus, a' romladozó épület' javításának elmulasztása.

Hinc enatum damnum, ezen épület' javításának elmulasztásból eredett kár.

Damnum notabile, szembe-tűnő kár.

Damnum incompensabile, pótolhatatlan, megtéríthetetlen, helyre hozhatatlan kár.

Damnorum ratio, kárval-lások. *Verböczy*.

Damnatus, megsejten-tiázott. *Verböczy*. (Elítélt).

Damnificatus, kinek kárt tettek. *Verböczy*. (Meg-károsított.)

Damnificans tenetur resarcire, recompensare damnum, a' kártevő tartozik a' tett kárt megtéríteni, helyre hozni, helyre állítani.

Datia, adózás.

Urbarialis, jobbágyi tartozás.

Debitum, adósság, tartozás.

Mutuum, kölcsön.

Indebiti solutio, a' véltt adósságnak fizetése.

Debitum liquidum, szembevaló, vagy világos tartozás.

Debitum illiquidum, kétséges adósság.

Activum, követelő tartozás.

Passivum, tartozó adósság. Vide *Concursus*.

Dubiosa debita activa, veszni tévő hitelek.

Debiti prioritatem allegare, az adósságnak elsőbbségét vitatni.

Debitum denegare, az adós-

ságot eltagadni, vagy az adósságot nem akarván kifizetni.

Debitor, adós.

Principalis, fő adós.

Minus principalis, mellékes adós.

Statum activum superantia onera, az adós-
nak tehetségét, vagy értékét felmuló terhek.

Promissum cadit in debitum, az ígért adománnyt vár.

Decapitatio, fővétel.

Deceptio, megcsalás.

Decima, tized (dézima).

Decimarum fraudatio, a tizedölésben való hamiskodás, dézsmacsalás.

Decisio, elhatározás, végzés.

Decisio Curiae Regiae, fő Törvényszék' ítéletei, — végzései. a)

Decretalis, törvényes.

Decretum, végzés, parancsolatadás, rendelés, írt törvény. *Verböczy*.

Decretum aulicum, Udvari rendelés.

Tripartitum, három-
más könyv, három részre
oltott könyv.

Decursus litis, pörfolyás.

Deutri puncta, vallató pontok.

Defalcatis defalcandis, leróván a' leróvandókat.

Defectus, fogyatkozás, hiánosság.

Defectus seminis, magva-
szakadás, a' magban való
fogyatkozás (mikor nem
marad örökös).

Defectus literarum, a' levelekben való fogyatkozás.

Defensa, önnoltalom. *Verböczy*.

Defensio, oltalom. *Verböczy*. Védelmezés.

a) A' Királyi Curia' végzései által ezen két Fő Törvényszékeinknek (t. i. Hétszemélyes Tábla, *Septemviralis Tabula*, és a' Királyi Tábla, *Tabula Regia*) az előttök forgó pörökben tett és foganatba mentt egyes határozásai; — a' Királyi Curia' ítéletbéli szokásai által pedig ugyanezen Törvényszékeknek számos egyenlő tárgyú, és egyarányos végzései értetődnek. Ezek szabnak az alsóbb Törvényszékeknek zsinormértéket, mellyekhez ítéleteiket alkalmaztassák. Az írt, vagy szokásbéli törvénynek fogyatkozásában a' Királyi Curianak ítéletei (végzései) addig, míg a' dolog az Országgyűlésénn meg nem határoztatik, Törvény gyanánt ízolgálnak.

Defensive, oltalmazólag.

Offensive, bántólag, megtámadólag, ártólag.

Deficientibus masculis, magva szakadván a' fiaknak, a' magnak a' fréjfi nemben való fogyatkozása.

Imminente defectu seminis, magvaszakadta-hoz közelítvén. a)

Per defectum seminis, a' fiúi ágnek magvaszakadta által, a' férjfiág' kiholtjának színe alatt. b)

Deficit, hanyatlik.

Definitio, meghatározás, meggyarzás, korlátozás, a' ízavak' értelmének meghatározása.

Defloratio, szüzességszeplősítés.

Dehonestatio, beestelenítés, gyalázás, mocskolás, piszkolás, rágalmazás, megfzóllás, csúfolás, gúnyolás.

Dehonestationis poena, a' megböcstelenítésnek bére.

Delectus, kiválasztás, válogatás.

Delegatum iudicium, megbízott, vagy kirendeltt bír-

róság, vagy ítélő szék, vagy kijeleltt bíróság.

Delegare, megbírálni valakit, bíróul fogadni.

Deliberatio, tanácskozás, végzés.

Deliberative, ítélőleg, határozólag, tanácskozásképen,

Deliberate, vel indeliberate agere, eltökélletten, határozottan, vagy eltökélletlenül, határozatlanul valamit cselekedni.

Deliberandi tempus concedere, időt engedni a' meg-gondolásra.

Delictum, bűn, vétek, gonosz cselekedet. Vide *Crimen*. (Szertörvény, régi ízó, szertörés.)

Delictum occultum, alattamos vétek.

Delictum publicum, seu notorium, nyilvánvaló, czé-géres vétek.

Delinquens, gonosztévő.

Delusio, megjátzás.

Demagogus, népámító.

Deminimis non curat Praetor, aprósággal nem gondol a' Bíró.

a) A' magvaszakadás által értyük valamelly nemzetségnek természetes kiholtját.

b) A' magvaszakadottnak mind azon jószágában, melyet a' királyi adományonn kívül szerzett, ha végső intézetet nem tett, vagy hitvesse nem örökösödik, egyáltalában a' Felséget illeti az örökösödés.

Denominatio, elnevezés.
Denunciatio, feladás, be-
 vádolás.

Delator, feladó, be-
 vádoló, beáruló.

Accusator; vádoló.

*Denunciationes matrimo-
 nii*, házasságbéli kihírde-
 tés, mellynek törvénye-
 sen háromszor kell meg-
 történni.

Departamentum, Tisztos-
 tály.

Dependentia függés.

Subordinatio, függé-
 delem.

Dependenter, függőleg.

Deperdita, veszteség.

Depositio causae, a' pör-
 nek letétele. Vide *Remed-
 dia*.

Depositionis locus, foghely.
Verböczy.

Dopositorium, csűr, lerakó
 hely.

Deposum, őrizet, őriz-
 mény, letétemény.

Deponens, letevő.

Depositarius, letéteményes.

Deputatio, küldöttség, biz-
 tosság.

Deputatum, tartásrendelet.
Titulo deputati, tar-
 tásrendelet' fejében.

Deputatus, tartásrende-
 letbéli.

Desponsatio, eljegyzés.

Despotismus, törvény nél-
 kül, vag' önkény szerint
 való uralkodás, országlás.

*Sub iugo despotismi
 gemere*, önkényes, tör-

vénytelen országlás' igája
 alatt sinlődni.

Detracta, levonás.

Detractis detrahendis, le-
 vonván a' levonandókat.

Detractio, megszóllás, rá-
 galmazás, alattomos le-
 mocskolás.

Detractores, rágalmazók.

Deserta, kopottság, kopály,
 sovány, meddő, kopasz,
 gulats föld, pusztá.

Detrioratio, megrontás,
 romladékony, romlandó-
 ság, pusztítás, rongyolás,
 roszabbodás.

Determinatio, meghatáro-
 zás, végzés.

Devaluatio, leszállítas, le-
 verés.

Devastatio, pusztítás.

Devolutio, háromlás.

Dialectus, szójárás, szóej-
 tés, beszédejtés. (Külöm-
 böznek egymástól a' Szé-
 kelyeknek, Kúnoknak,
 Palócoknak, és Hienczek-
 nek 's a' t. szójárásai.

Diaetales articuli, az or-
 szággyűlésnek végzései.

Diameter, átmérő.

Diarium, napköny, nap-
 jegyzet.

Dica, róvás, róvat.

Dicalis conscriptio, adóró-
 vás, adóbéli ölfvéírás.

Dicasterium, igazgató szék.
Gubernium, fő Kor-
 mányfék.

Tribunal, ítélőszék.

Dictare, eleibe mondani.

Dictatio, írás alá bocsátás,

<i>Dictio</i> , beszéd, mondás.	<i>Directorium</i> , rendszabás,
<i>Repartitio</i> , felosztás.	szabott rend, p. o. az ú-
<i>Dies fatales</i> , meghatározott, kifszabott, veszedelmes napok.	tazásban. Igazgató szék.
<i>Dies intercalaris</i> , közbe-	<i>Dirimens</i> , felbontó.
telt nap, Mátyás' ugrása,	<i>Irritans</i> , ingerlő.
szökő nap.	<i>Impediens</i> , gátoló.
<i>Difficultas</i> , 1.) nehézség. 2.)	<i>Dirimere</i> , elválasztani, el-
Kérdésbe vétel, p. ok. a'	intézni, p. o. a' pört,
számadásban.	felbontani.
<i>Difficultare</i> , kérdésbe venni.	<i>Disceptatio</i> , vetekedés.
<i>Dilapidare</i> , elvesztegetni.	<i>Disciplina</i> , fenyíték.
<i>Dilapidatio</i> , vesztegetés.	<i>Dislocatio</i> , szállítás, p. ok.
<i>Prodigalitas</i> , téko-	a' katonáknak elszállítása,
lás.	elhelyeztetése.
<i>Dilatio</i> , elhalasztás.	<i>Dissinteressatus</i> , részre nem
<i>Diplomatica</i> , leveleknek és	hajló, pártatlan.
az Uralkodóktól adatott	<i>Dismembratio</i> , részre osz-
szabadságoknak tudomány-	tás, eltagolás, eldarabolás.
nya. a)	<i>Dispensatio est vulnus legis</i> ,
<i>Dignitas</i> , méltóság.	a' felfszabadítás a' törvény-
<i>Dignitatum tituli</i> , a' méltó-	nek sepe.
ságos tiszteknek nevei,	<i>Dispensare</i> , felfszabadítani,
(a' méltóságoknak, tisztsé-	engedelmet adni.
geknek czime, titulusai). <i>Verböczy</i> .	<i>Displicere</i> , megfzemlélni,
<i>Diploma regium</i> , királyi	szemügyre venni, körül
pecsétetes levél.	nézni, tekinteni.
<i>Diploma inaugurale</i> , királyi	<i>Disproportio</i> , aránytalanság.
kötés.	<i>Disquirere</i> , megvizsgálni,
<i>Dirigere</i> , igazgatni, vezetni,	kinyomozni.
arányozni.	<i>Dissipator</i> , tékozló. <i>Verb.</i>
<i>Eo rem dirigere</i> ,	<i>Dissolvere</i> , feloldani.
a' dolgot oda igazítani.	<i>Dissolventia remedia</i> , osz-
	lató szerek.
	<i>Distantia</i> , messzeség, tá-
	volság.

a) A' hiteles okleveleknek tudománnya nélkül nem csak az ál leveleket az igazoktól meg nem különböztethetjük, hanem a' régi hiteles leveleket még olvasni sem tudhattuk.

Distinguere, megkülönböztetni.

Districtus, kerület.

Diurna merces, napfám.

Diverticulum, telek, dűlő, holdföld, egy napi szántásra való föld.

Dividere, osztani, osztózni.

Divisio, osztás, osztály.

Rata divisionis, osztály rész.

Divisio nova, osztályújítás, új osztály.

Divisionis rectificatio, osztályigazítás.

Divisionales, osztálylevél. *a)*

Divortium, elválás (házasoknak elválása). *Verb.*

Divortium totale, egész; tökéletes, teljes elválás, melly által a' házasságnak kötele is felbontatik, úgy hogy az elváltt felek más házasságra léphetnek.

Partiale, részbeli, részben való, fél elválás.

A thoro et mensa, lakásbeli (ágytúl és asztaltúl való elválás).

Avinculo, kötésbeli,

a' házasságbeli kötelnek feloldoztatása, vagy a' házasságnak felbomlása. *b)*

Doctor, jeles tudós, Doctor, Orvos.

Documenta, oklevelek, bizonyúságlevelek.

Dogma, hinni való állítás.

Dolium, vasculum, bodony, bödöny, döböny, fából csinált edény, mellyben sajt tartatik.

Dolus, csalfaság, csalárd-ság, álnokság, melly által alattomban másnak kárára sérelmére czéloztatik.

Dominica potestas, uris hatalom.

Dominalis potestas, uradalmi hatalom.

Dominalis sedes, Ürszék.

Domicilium, lakó hely (dicitur etiam hon, sic: honom, honod, honnya).

Fixum, állandó lakás. Dicitur etiam hajlék,

p. o. *praeter domicilium vix aliquid habet*: hajlékán kívül alig van valamije.

a) Az osztály az örökösödésnek folyadéka, ki mennyiben örökösödik, annyiban osztózik is.

b) Az elválás iránt hozott ítéletek egyedül csak polgári foganyattokra nézve (*effectus civilis*) sikeresek, a' Püspököket pedig az efféle felbomlott kötés' sikeretlen mivoltának megösmérésére, és annak a' Reformatus Keresztény hitűekre leendő kiterjesztésére nem köteleztethetik. *Art. 26. 1791.*

Dominarum unio, Frauch-Berein: allzonyi egyesület, vagy allzonyságok egyesülése.

Dominii jus, uradalmi jus, uri jus.

Juris huius praecipuae species, a' saját jussnak fő nemei:

Jus possidendi, a' jószágbirásnak jussa.

Jus percipiendi emolumentum, a' jószágból való hasznónvételnak jussa.

Jus de re ipsa disponendi, a' jószággal önkény szerint való rendelésnek, és bánásnak jussa.

Dominium, uraság, birodalom. *Verböczy*. Uradalom.

Dominium plenum, tellyes uradalom, ha t. i. sajátunknak hasznónvételével élhetünk, mert fogyatkozott uradalom, *dominium minus plenum* is van, ha t. i. vagy a' sajátság', vagy a' hasznónvételnak héjával vagyunk. Az uradalomnak valóságos mivolta azt hozza magával, hogy a' vagyonnak sajátságával, és annak hasznónvételével is öfzvekapcsolatik.

Translatio dominii

per pactum, a' sajátnak eggyezés által való átszállítása.

Intra, vel extra dominium, birtokonn kívül, vagy belül. A' gonofság-béli pörökre nézve, *intra dominium*, szabadságban; *extra dominium*, fogház-ból.

Domus correctoria, javító, vagy lenyítő ház.

Donatarius, megajándékozott. *Verböczy*.

Donatio regia, királyi adomány. *Verb.*

Pura, ingyen való adomány.

Privata, magányos.

Inter vivos, az élők közt való adomány.

Mortis causa, halál után való, a' halál esete tette, vagy a' halál történetétől függő adomány.

Titulo defectus adnexive cum jure regio, magvaszakadás' és a' Király' igazának erejével. a)

Posteritatibus utriusque sexus, mind a' két ágonn lévő örökösekre és maradékokra.

In donatione clausu-

a) Ha az ellenmondó birtokának gyökösségét elegendőképen megmutattya, akkor az adományos az általa igazságtalanul felkért, és vakmerően keresett jószág-nak örök bősze szerint való áraban marasztaltatik.

lae; haeredibus, posteritibus, legatariis, cessionariis, az örökösöknek, maradékoknak, hagyományosoknak, és engedményeseknek.

Donatio nova, új adomány. a)

Clausulae novae donationis, a' kinek békeséges sajáttyában a' felkérrőnek állítása szerint Elei voltanak, és önnön maga' mostanság is vagyon's a' t.

Impetrationis titulus, a' kéreménynek oka, vagy neve, vagy neme, *dicitur etiam* czíme.

Ad dandam, vel recipiendam contradictionis rationem, az ellenmondásnak okadására, v. az ellenmondás' vitatására. b)

Usus est anima privilegii, csak a' birtok lelesíti az adományt, mert birtok nélkül erőtlennek (*obsoletum*) találtatik a' kegyelemlevél.

Donum, ajándék, adomány.

Dos, jegyruha. *Verb. Item* hitrélz, hitjuttalom, jegy-jószág, jegybér. házassági juttalom, ajándék, (kelen-gye, régi szó.)

Dos legalis, törvényes házassági juttalom.

Dotatitium, hív feleségnek juttalma.

Dotatio, a' jegyjuttalomnak megadása.

Contractualis, kötés-béli, kötött.

Scripta dos, írt hit juttalom.

Contrados, viszony való juttalom.

Dubius, kétséges.

Semper in dubiis benigniora sunt praeferenda, kegyességre kell hajlulni, ha ok vagyon a' kételkedésre.

Ductus metalis, határfo-lyás.

Duellum, bajvivás, kettős viadal, párbaj.

Duplica, másod felelet.

Duplum, kétannyi.

a) Egyetlen egyy oka az új adománynak a' régi, húzamós, békességes birtok. — Vagy, egyedül a' régi, békességes, húzamós birtokbau vagyon helyezettve az új adománynak ereje.

b) Az Igazának kihajháztatására.

E.

<i>Ecclesia</i> , Egyház, Anya- szentegyház.	tárnapok, <i>vagy</i> hirdette- tett, hirdetésbéli üdöhatár.
<i>Mater</i> , Anyaegyház.	<i>Educatio</i> , nevelés. <i>b)</i>
<i>Filialis</i> , fiókegyház; <i>vagy</i> az anyaegyházhoz tartozó.	<i>Educillatio</i> , italmérés, ital- árulás, (korcsmálás, venit a slavico vocabulo <i>korcs- ma</i>).
<i>Ecclesiasticae censurae</i> ; egyházi fenyítékek. <i>a)</i>	<i>Educillum</i> , csapszék, csapház.
<i>Echo</i> , visszhang, izóképe, térhang, <i>némellyek szerint</i> öszhang, <i>de ez inkább</i> hangeggyezés, <i>harmonia</i> .	<i>Effectuare</i> , elközölni, el- végezni; végre hajtani.
<i>Edictum</i> , köz parancsolat, hirdetés, hirdetmény.	<i>Effectus</i> , foganat, követke- zés.
<i>Edictalis terminus</i> , köz hírrül tetetett üdöhatár; <i>vagy</i> kihirdetett üdö- szabás, <i>vagy</i> köz híru ha-	<i>Effectivus status</i> , meglévő állapot.
	<i>Efficax</i> , foganatos.
	<i>Efficacia</i> , foganatosság; hat- hatóság.
	<i>Egoismus</i> ; önfzeretés.

a) Szokásban volt hajdan, hogy a' tízedet tárgyazó ü-
gyek a' Püspök által intéztettek el.

b) A' csöcsömös kortúl kezdődik szoros értelemben ne-
veltetésünk, 's anyáink' emlőinn függve; azoknak su-
gárzó szemeibül, orczáiknak derengő, vagy borongó
felhős, vagy felhőtlen egébül nyomulnak kebleinkbe
az emberiség' szívképző 's nemesítő első és örök lecz-
ke' bélégei.

<i>Éjulare, lamentari</i> , jajgatni, jajveszékelní régi szó.	<i>Emenda capitis</i> , főválság.
<i>Elasticitas</i> , rúgó erő.	<i>Linguae</i> , nyelvvaltság.
<i>Electricitas</i> , gyántatűz, vilámerő.	<i>Emendatio</i> , újítás. <i>Verböc</i> zy; <i>item</i> : jobbitás, javítás.
<i>Electrica machina</i> , mennykővet élelztő gépely.	<i>E memoria</i> , könyv nélkül p. o. tudom.
<i>Electrophorum</i> , villámtűz tartó. a)	<i>Emere</i> , venni. <i>Verböc</i> zy.
<i>Elenchisare</i> , lajstromozni.	<i>Emtio</i> , vétel. <i>Idem</i> .
<i>Eliminatio</i> , kitörlés, kitafzítás, kiűzés.	<i>Emlor</i> , vevő. <i>Idem</i> .
<i>Eliminare</i> , kitafzítani, ki-vagy elűzni, hajtani, verni, csapni.	<i>Emeritus</i> , volt, kifzolgált.
<i>Elocatio</i> , kölcsönadás, v. férjhez adás.	<i>Emigrare</i> , kiköltözni.
<i>Elusio</i> , ráfzedés, kijátfzás, megcsalás.	<i>Eminens jus</i> , fő jus (igaz.)
<i>Emanatio literae</i> , levél' költete.	<i>Dominium</i> , fő uradalom.
<i>Emancipare</i> , hatalom alúl kibocsátani, felfzabadítani.	<i>Emphyteusis</i> , örökös kibérles (<i>juxta alios</i>). mévelés, hodulás, mert hódulni annyit tefz, mint valakinek uraságát megösmerni, megösmerni pedig a' hódultt birtokos a' tulajdonosnak uradalmát az adó (<i>canon</i>) által.
<i>Emancipatio</i> , felfzabadítás, <i>dicitur etiam</i> szárnyára bocsátás.	<i>Emtio, venditio</i> , adás, vevés.
<i>Emaritatio</i> , kiházásítás.	<i>Emtoriale pretium</i> , vételbéli ár, vételár.
<i>Verböc</i> zy.	

- a) A' mit a' Görög nyelv electornak nevez, azt a' Magyar *gyántának* mondgya, a' földet megrázó mennykővek is csak a' gyántás hígságnak fzebetünöbb okozattjai; a' gyánta a' melegben fzelel foly, a' lángonn meggyűllad fűstös lánggal, ég erős szaggal, sok palántáknak alkotó refzét tefzi, a' fákban leginkább találtatik a' gyökerekben és a' rűgyekben. Sok fák önkint könnyezik, ilyen a' fűzők, mellybűl a' fzekerkenő kűszűl, a' hegedűgyánta.

Emtor est cautus, szemesnek áll a' vásár.

Emporium, adó, vevő hely.

Emollientia remedia, lágyító szerek.

Encaustum, zamáncz, zománcz, bele égetett festék, máz, zománczozó, zománczoló, üveg, korsó, zamánczos gyűrű, kard, 's a' t. gáste Arbeit. Zománcz, kékes szín; de változó, mint a' galamb nyakánn szemlélhetni.

Encyclopaedia, külömbféle tudományos ösmereteknek egy közönséges tekintetben való előterjesztése, melly mindegyik tudománynak miségét, foglaltatját, határát, álló pontját, és másokkal való összefüggését jelenti; *egy szóval*: tárkönyv, tudománytárkönyv.

Energia, hatható erő, hatatóság. A' hatatóság a' nyelvnek az a' tehetsége, melly a' befűdnek a' lélekre való erős behatását eszközli, *vagy is*, a' melly a' léleknek alsó tehetségeit, nevezetesen a' figyelmetességet, kepzeliődest, indulatokat 's elmésséget érdekli, és ezeket mint egy mozgásba hozza; a' honnan *elevenségnek is* (*vivacitas*) nevezetik.

Energice, hathatósan.

Ens, való, a' minek léte van. Szabó után löny.

Substantia, állomány:

Existentia, lét, létele.

Essentia, mivolt.

Enucleatio, kifejtetetés.

Epidemia, ragadós nyavalya.

Epocha, üdöfzakasz.

Equatium, ménes.

Eques auratus, arany sarkantyús Vitéz.

Eques aurei Velleris, arany gyapjas Vitéz.

Eques S. Stephani Magnae Crucis, Sz. István első Apostoli Királyunk' jeles Rendgyének Nagy kereftes; *parvae Crucis*, kis Kereftes Vitéze.

Commendator, köztép Kereftes Vitéze 's a' többi.

Equitatus, Lovasság. Vide *Exercitus*.

Erogatio, elköltés. *Verb.*

Error, tévelyedés, elvétel; botlás (tév régi szó.)

Error in persona, személyvétel.

Ethnographia, népleírás.

Ethnographia, szokások' leírása.

Estafeta, nyargaló posta.

Evacuante remedia, kiűritő szerek.

Eventus, kimenetel, eset.

Eventuales expensae, előfordúlható költségek.

Eventualibus salvis, az utóbbiak fenn hagyattatván.

Evictio mutua, kölcsönös védelem, viszontag való oltalmazás.

- Superevictio* ; több általmazás.
- Evictuales* , szavatos levél.
- Naturales alicuius evictores* , valakinek természetes védgyei.
- Evictor* , szavatos.
- Superevictor* , felszavatos.
- Evincendus* , izavatosság alatt lévő.
- Evictoratus* , szavatosság.
- Evocare in ius* , törvénybe idézni.
- Evocatoriae* , idéző levél.
- Exactio* ; sarczolás.
- Exactitudo* , pontosság.
- Examen causae* , ügyvizsgálás , a' dolog felül való kérdezősködés. *Verb.*
- Examen benevolum* , szabad vallatás.
- Exasperatio poenae* , a' büntetésnek súllyosítása.
- Exassignare* , fizetést kirendelni , kiszabni.
- Excantamentum* , varázslás , bűvölés , bájolás.
- Excensuare* , bérbe adni , v. venni.
- Exceptio* , kifogás , kivétel , ellenzés.
- Exceptio vana* , hiú kifogás.
- Exceptio meritoria* , az ügynek velejét érdeklő kivétel.
- Exceptio protelatoria* , a' pört késleltető kifogás.
- Exceptio dilatoria* , a' pört halasztó kivétel.
- Exceptio peremptoria* , véget vető , vagy ügyet döntő kifogás.
- In merito ad exceptiva non datur regressus* , a' fő dolgokról kifogásokra vissza térni nem szabad.
- Excessuosus* , csintalan , kihágo , kicsapó.
- Excessus* , kihágás , kicsapás , pajkosság.
- Per excessum* , naggyítva.
- Per defectum* , fogyatkozva.
- Excludere ex possessorio* , a' birtokból kirekesztleni.
- Exclusivè* , kirekesztőleg , kizárva , kirekesztve , kizárólag.
- Excommunicatio* , egyházi átok.
- Excussio* , kiütés , kiverés , p. o. a' birtokból.
- Executiva potestas* , végre hajtó hatalom.
- Executio* , ítélet foganatossága , törvényes foglalás ; az ítéletnek végre hajtása , igaztétel , régi szó. Némelly helyekenn dűlés.
- Exequens* , az ítéletet végre hajtó , dűlő. (*Vocabula tunc potissimum adhiberi solita , dum succumbenti res mobiles auferuntur , venui exponendae.*)
- Ante et citra executionem* , az ítélet' végre

hajtása előtt, *vagy* a' dollog' fekvése azonban eddig való állapottyában az ítélet' tellyesítése nélkül hagyattatván, *vagy* azon ítéletnek foganatba való vétele előtt.

Executio realis, valóságos végre hajtása az ítéletnek.

Executio symbolica, jelképes végre hajtása az ítéletnek.

Exemplar, példány, példázmány, nyomtatvány.

Exercitus, hadi sereg.

Collectio, hadi gyűjtés.

Tactica, hadi tudomány.

Castrorum metator, Tábornok.

Castra figere, tábort verni.

Brigade, vezéroltály.

Legio pedestris, gyalog sereg (ezred.)

Bataillon, ezred.

Completatio Legionum, a' seregek' pótolása.

Reserva, tartalék.

Compagnie, gyalog Kapitányság.

Regimen equestre, lovas sereg (ezred.)

Divisio, osztály.

Phalanx, csoport.

Escadron, lovas Kapitányság.

Zug, csoport, front, homlokrend.

Colonne, seregfölzop.

Catafractus, vasas.

Levis armaturae, könnyű Lovas.

Dimachae, Drago nyosok (*Desultorii*.)

Hufzarus, Hufzár (húszár.)

Uhlanus, Dzsídás, (Csídás.)

Confinarii, véghe lyiek (határnokok, határörzők.)

Garnison, várörizet.

Venatores, vadászok.

Catapultarii, karabélyosok, (töcséres karabélyosok.)

Frey Corps, szabad sereg.

Nassadistae, Sajak-ásók.

Artilleria, ágyúzó sereg.

Batterie, ágyútűzhely.

Bombardierer, pumas, bombás (tüzes fzer- számosok, bomba, puma t. i. puskaporral megtöltött nagy golyóhis.)

Gronát, tüzes laptá.

Pionier, útszínáló, (sánczások.)

Sapeur, sánczoló.

Pontonier, hidszínáló.

Fuhrwesen, tábori szekerezés.

Clitellarii, pakkoló szolgák.

Generalissimus, Fő Vezér.

Generalis Campi Mareschallus, hadi Fő Vezér.

Generalis Campi Mareschalli Locumtenens, a' hadi Fő Vezérnek Hadnaggya.

Generalis Campi Vigiliarum Praefectus, hadi Fő Strázfamester.

Supremus rei tormentariae Praefectus, Fő hadi Tárnok.

Generalis equitatus, Lovasság' Vezérje.

Brigadier, Ofztály-Vezér.

Proprietarius Regiminis, gyalog, vagy lovas Sereg' (ezred') Tulajdonosa.

Adjutanti, segéd.

Generalis Stabus, hadi Fő Stáb.

Generalis Auditor, hadi Fő Ügyész (bíró.)

Commissarius, biztos.

Annonarius, életes Tifzt.

Quarteriorum Magister, Szállásmester.

Colonellus, Fő Ezredes.

Vice-Colonellus, Al Ezredes.

Equitum Magister, Lovas Kapitány, Svadronyos.

Centurio, gyalogság' Kapitánnya.

Superior Locumtenens, Fő Hadnagy.

Inferior Locumtenens, Al Hadnagy.

Vexillifer, Zászló-tartó.

Estandar Führer, Dandártartó, Dandáros, igen jó régi Magyar szó. (Meditullium, vel robur copiarum dicitur dandár.)

Vigiliarum Magister, Strázfamester.

Corporalis, káplár.

Gregarius, köz ember, köz legény, köz Vitéz.

Profos, hadi porkoláb.

Miles pedestris germanicus, Lánecz, Lancz, Kenet, régi szó.

Primaplanista, Al-Tifzt.

Fourier, hadi Író-deák, Íráfz, Író.

Capitulatio, bizonyos üdeig való szolgálat, vagy is Kapitulatatio (ita habet diarium comitiale anni 1807. pag. 106.

Stipendium, zsold.

Menstruum, hópénz.

Orales portiones, kenyér porció.

Portiones equiles, ló porció (lótartás.)

Completus status, tellyes szám.

Status belli, hadi állapot.

Miles veteranus, agg Vitéz.

Borpost, elő vigyázó (szaguldozó.)

Tyro militaris, katonaujjoncz, új katona.

Conductores, hadrácók.

Rimonda, csödör.

Furier - Schütz, katonaszolga,

Lustra, mustra, hadi sereg' vizsgálása.

Rasttag, nyugnap.

Bagage, bugyor, bu-
tor.

*Regulamentum mi-
litare*, hadi rendtartás.

Stratagemá, hadi
csal.

*Foramen munimen-
ti tormentis perforatum*,
töret, régi szó. Bresthe.

Flügelmann, szárny-
ember, legény, vitéz.

Avant Garde, elő-
sereg.

Arrier Garde, utól-
sereg.

Decuria, káplárság,
Tizedallya.

Profugium militum,
katonaszökés.

*Profugorum fauto-
res et occultatores*, a'
szökevényeknek kedvezői,
és lappangtatói.

Fikator, virrasztó
jeladás. Ezt a' gyalogok-
nak a' dobosok dobollyák,

'e a' siposok állollyák.

Zapfenstreich, csen-
desítő jeladás.

*Segregem ab exer-
citu vagari*, kalandozni.

Palezata, korlátos
hely.

Raqueta, gyújtó lap-
ta.

Exhaereditare, kitagadni,
kirekeszteni az örökös-
désből.

Exhibere, előmutatni, be-
adni, benyújtani.

Expedire, elbocsátani, ki-
adni, elküldeni, eligazi-
tani.

Expeditoratus, kiadó hiva-
tal.

Expositio, előadás, megvi-
lágosítás.

Expresse, nyilván, világo-
san, egyáltalában, e-
gyenesen, egyedül.

Expromissio, a' tartozásnak'
átvétele, felváltás; midőn
t. i. valaki másnak adós-
ságát a' hitelezőnek (*cre-
ditor*) megegyezésével
úgy felváltja, hogy az
előbbeni adós minden te-
hertől felszabaduljon, a-
kár legyen tehetsége a'
felváltónak (*expromissor*)
a' fizetésre, akár nem.

Extabulare, kitörülni, p. o.
az adósságot a' Jegyző-
könyvből.

Extasis, elmének rütete,
Báthory utánn, régi szó.
Elmreület, magán kívül
valóság.

Extenders, kiterjesztés

Per extensum scribere, kiterjesztve azaz: a' papirosnak egész szélessége szerint írni.

Fraçto margine, behajtva.

Exterminare, kiűzni, kicsapni, számkivetni.

Extractus, rész kiírás, sommás, vagy rövid foglalat, kivonás, rövid sommázat, (tartalom) régi szó *Báthory utánn.* Vide *Contentum*.

Extractive, kivonásképen, kivonva, p. o. Rész kiírás T. N. Vármegyének a' f. e. Aug. 25. es több utánná következett napjain N. Várassában folytatott közgyűlése' Jegyzőkönyvéből

's a' t. — Kiadta, vagy megolvasta N. N. Fő Jegyző.

Extraneus, külföldi, idegen, jövevény.

Extraserialis, soronn kívül való.

Extraserialis causa, sorugró ügy.

Extraserialitas, sorugrás.

Extirpare, kiirtani.

Extirpatio, irtás, irtóvány.

Extravagans, kicsappangó, kirúgó.

Extravillanum, külső birtok, t. i. házhely utánn való birtok, vagy telek.

Exturbare, kiforgatni, kivetni, kivetköztetni.

Ex tempore, hamarjában.

Exul, számkivetett.

Exul patriae, bűjdöső.

F.

- Fabrica**, műhely, műház, műves ház.
Fabricatum, készítmény, csinálmány, mű.
Facientes, et consentientes pari reatu detinentur, a gonofztévővel egyet értő azt érdemli, a' mit a' gonofztévő maga érdemel, úgymond *Verböczy*.
Productum, természet-mény.
Facies iudicii, a' törvény' színe.
Facies loci, a' hely' színe.
Facit indeclinab., öszveség.
Facti species, a' dolog' mi-volta.
Factio, különtörekedés, pártosság, csempeskedés.
Facultas, Tudós Kar.
Facultas in jure, hatalom, szabadság, tehetség.
Facultas sentiendi, érző tehetség.
Facultas imaginandi, kép-ző tehetség.
Facultates, érték, vagyon. *Vide Bona.*
Falcidia, lehúzás, veszleség.
Fallibilitas, csálhatóság.
Fallimentum, bukás.
Fallimentum speciosum, tetett meghukás.
Falsificatio, meghamisítás.
Falsum, ál, álnok, hamis.
Falsarius, meghamisító, ál levélköltő, hamis levélkohló, álnok mester.
Falsae literae, ál levél, hamis levél.
Falsi crimen, hamisság' vétke.
Falsx, sarló. *Verböczy*.
Familia, nemzetség. *Vide Ascendentes.*
Fama, hír.
Fama volat, proba, probraque divulgat, repül a' hír, jót 's gonofzt elszé-lyesítvén.
Fama quod fert, non semper verum, nem mind igaz, a' mit a' köz hír hoz.

Familiae stirpes, a' nemzetségnek ágai. a)

Fassio, vallás, fel- v. bevallás, örök levél, örök vallás.

Rationabilitas, a' felvallásnak helyes volta, helyessége, helyes oksága.

Necessaria, kénytelen, elkerülhetetlen, v. szükségszülte vallás.

Simplex, szükségtelen, sérelemes, ok nélkül való, együgyű vallás.

Perennalis, örökös.

Pignoratitia, zálogos vallás.

Rationabilis, helyes vallás.

Rescindibilis, elbontható vallás.

Revocabilis, visszahúzható, megmásolható, másolható.

Mutua, viszontagos, viszonyos bevallás.

Fraudulenta, csalárd bevallás.

Sub privatis sigillis, magányos pecsét alatt való vallás.

Fassionarius, vevő fél, v. vállató fél.

Fatens, valló, felvalló, felvallásos fél, vallományos.

Fassionum authenticae minutae, a' hiteles vallástételü leveleknek jegyzései.

In fassionalibus usitata clausula, fiainak, leányainak, testvéreinek, (megnevezvén őket) és minden lévő és leendő örökösseinek, maradékinak, atyafainak, rokonnyinak, egy szóval, mind azoknak, kiket az alább megírt dolog most illetne, vagy jövődöben akármi módon illethetne, terheket magára vállalván's a' t, *Fati necessitas*, elkerülhetetlenség, a' végzés' törvénye, a' sors' szövevénye.

Fatigans, fárasztó.

a) Maga a' Nemzettség (*generatio, gens, genus*) szó, arra vezethet akárkit, hogy a' Nemzettségben köz nemzésnek, vérésgnek, atyafiságnak kell foglaltatni, és nem ok nélkül, mert a' régi gyökeres Magyar Nemzetiségeknek maradékai az oklevelekben származásbeli lépcsők által magokat egy köz törzföktül (*caput familiae*) hozzák le's a' t. és a' magfzakedés' esetében az Ág' (*familia*) jussait törvényesen keresik a' bírók előtt. Magyar Orfzág'nak régi gyökeres Nemzetiségeirül lásd *Horváth Istvánt*.

Favor legis, judicis, necessitatis etc. , kedvezése a törvénynek, bírónak, szükségbéli kedvezés.	Fibulartus , bogláros, horgalárgyártó: Gürtler. Köszöntyüs, régi szó, csatgyártó.
Favorem captare , kedvet keresni.	Fidelitas , hűség; a' hűség elválaszthatatlan láncz, szemé a' jóságnak.
Favoribus commendare , jó voltába, szivességebe, jó akarattjába ajánlani.	Fidei commissum , hitre bízott, hitre bizomány, örök hagyomány.
Feriae , ünnepnapok, szünnapok.	Fidejussionales , kezeslevél.
Festifragium , ünneptörés, ünneplözés.	Fidejussio , kezeség.
Fetismus , bálványimádás.	Fidejussor , kezes.
Feudum, juxta aliquos hűséges szolgálat' fejébe adott föld; juxta alios autem : szolgálatbéli kötelességből, vagy függedelemből adott jószág. a)	Fides , hit, hitel, p. o. a' leveleknek hitelé.
Fictio juris , törvényképzeles.	Fides bona, vel mala , jó v. rossz, v. hamis lelkűség, p. o. a' melly esetekben a' törvény ellenkezőt nem rendel, a' jó lelkűség annyit használ a' birtokosnak, mint a'

a) Ezen elnevezés csak a' szónak magyarázatja, maradhat Magyarul is *Feudum*, vagy *Szabó* után *bérledelem*, azaz, örökbe adott jószág. A' régi Magyarok szokták mondani, *az én földem*, vagy az akkori szokás szerint rövidebben: *az én földöm*; — innen származott talán a' Deák *Feudum, quod juxta Stephanum Horváth, in Antiquitatibus Hungaricis versatissimum, dicitur arenda; verba illius haec sunt*: Tudni kell azonban, hogy nem minden szállás (*descensus*, ha az idegenek nemzetségi just nyertek) volt egy úttal örökség is (*haereditas*). Aragoniai Simon p. o. szállást birt már Imre Király alatt, de csak *arenda'* (*feudum*) fejében; mert *arendát* jelent a' *feudum* szó a' Magyar oklevelekben. Azért kéri Simon II. András Királyt, hogy a' már birtt szálláshoz (*ad locum descensionis*) más szállást (*locum descensionis*) örök jussal (*jure haereditario*) ajándékozza 's a' t.

valóság. A' ki bírót rendelésből jutott a' birtokhoz, jó lelkű birtokosnak tartatik.	<i>Foederatium</i> , szövetséges, szövetező.
<i>Fiduciaria domus</i> , zálogház.	<i>Foedus</i> , frigy, frigykötés, szövetség.
<i>Figura iudicii</i> , a' törvény' színe.	<i>Foedus defensivum</i> , oltalmazó szövetség.
<i>Figulus</i> , agyagműves, fazekas, gerencsér.	<i>Foedus offensivum</i> , megtámadó frigy.
<i>Filtratio</i> , szűrés, átszűrés.	<i>Foetus abactio</i> , a' fajzatnak elűzése.
<i>Financia</i> , köz jövedelem, pénzbéli érték.	<i>Formare</i> , képezni.
<i>Firma</i> , kereskedői alúlrás, czímerlet.	<i>Formatio</i> , képezés.
<i>Fiscus</i> , királyi kincs (<i>antiquitus</i> pénztartó kosár) Királyi jövedelem.	<i>Imaginari</i> , képzelni.
<i>Fiscus regius</i> , Főügyész.	<i>Imaginatio</i> , képzeles, képzelet.
<i>Fiscalitas</i> , ura vezett jöszág.	<i>Formam habens</i> , képes, a)
<i>Fiscus Magistratualis</i> , tiszti, v. köz ügyész.	<i>Informis</i> , képtelen.
<i>In flagranti</i> , hevenyenében, p. o. kapni, rajta kapni a' gyilkost.	<i>Formalitas</i> , szertartás, rendtartás.
<i>Florilegium</i> , virágszedés.	<i>In forma probante</i> , hitelesen, vagy hiteles formában.
<i>Fluviorum, et lacunarum regulatio</i> , Vide <i>Regulatio</i> .	<i>Forma intrinseca</i> , belső mivolt.
<i>Fluxus, refluxus</i> , dagadás, apadás.	<i>Forma extrinseca</i> , külső mivolta valaminek.
<i>Foederalismus</i> , szövetségeskedés.	<i>Formalitas juris</i> , a' törvénykezésnek rend szerint való folyamattya.
	<i>Formalitas processus</i> , a' pörnek formabéli mivolta.
	<i>Formulare</i> , példa, mustra, forma.

a) Ezen szó képzett (p. o. képzett világ: *gebildete Welt*) közönségesen *pallérozottnak* mondatik; de a' *pallérozott*: polírt, a' Németben csak a' testekről mondatik, és helyébe van Magyar szónk: *kisimított*.

- Forum**, törvényszék, bíróság, piac.
- Fori competentia**, a' Törvényszéknek illősége, il-
lendősége.
- Fori incompetentia**, a' Tör-
vényszéknek helytelensége.
- Forum primae instantiae**,
első bíróság.
- Forum appellatorium**, fel-
visgáló Törvényszék.
- Forum superrevisorium**, Fő
ítelő szék.
- Fora pedanea**, al ítélő szé-
kek.
- Forum poli**, a' lelkiösmé-
retnek bírósága.
- Forum fori**, külső bíróság.
- Forum contradictorium**,
vitaló (ellenkező) bíróság.
- Forum delegatum**, megbí-
zott bíróság, vagy kiren-
dellett bíróság.
- Fossile**, ásvány.
- Fossatum**, ásat.
- Montes metalliferi**,
ásványhegyek.
- Fractio**, törött szám.
- Frater**, bátyám, vagy is
öcsém. *Verböcny*.
- Fragmentum**, tördelék, tö-
redék, toldalékirás, da-
rabos írás.
- Fraudulenter**, csalárdul, ál-
nokul (vafre).
- Fraudatio**, megcsalás.
- Fraus**, csalárdság.
- Frigiditas**, hidegvérűség,
hitvesi hidegség.
- Fructus**, gyümölcs, haszon.
- Percepti**, befzedett
gyümölcs, v. haszon.
- Pendentes**, függő ha-
szon.
- Refundere**, a' hasz-
not megtéríteni.
- Collecti fructus post
vindemiationem**, benge,
azaz, a' szőlőszedés után
ott felejtett gyümölcs, v.
szőlőfür.
- Colligere tales fru-
ctus**, beagézni, Szabó u-
tán.
- Fugitivus**, szökő, bujdosó.
- Verböcny**.
- Fundamentum**, talp, talp-
kő, alap. a)
- Infundatus**, alaptal-
lan.
- Fundamentum rei**, a' do-
log' veleje.
- Fundamentalis res**, fő do-
log, sarkallatos dolog.
- Fundamentalis ratio**, fő ok.
- Ruente fundamento**,
ruit et superaedificatum,
öszverogyván az alap, ösz-
ve kell az épületnek is
rogynia.
- Ruente parte funda-
menti**, *pars tantum su-
peraedificati subjacet pe-
riculo*, ha az alapnak

---

a) Szemmel kell tartanunk, hogy az osztály veti meg
alapját jövőre a' kölcsönös örökösödésnek.

csak egy része száll le, akkor nem az egész épületet, hanem csak egy szárnyát éri a' veszedelem.	<i>Funditus</i> , fenekestül.
<i>Foundationalis</i> , hagyományi, örök hagyományi.	<i>Funeralia</i> , temetési intézetek.
<i>Bona politico-fundationalia</i> , polgári örök hagyományi jószágok.	<i>Fungi officio</i> , tisztségben, hivatalban eljárni.
<i>Piae foundationes</i> , kegyes hagyományok.	<i>Functio judiciaria</i> , bírói eljárás.
<i>Fundare</i> , hagyományt tenni, szerezni, felállítani.	<i>Fungibilis</i> , élélhető; emészthető, tartós használatú.
<i>Fundi selectivitas</i> , az értékeknek válogatása.	<i>Non fungibilis</i> , el nem élhető.
<i>Fundi defectus</i> , az adós' értékjének fogyta.	<i>Fur</i> , lopó, orr. <i>Verböczy</i> . (Tolvaj.)
<i>Fundus Religionis</i> , egyházi érték.	<i>Furtum</i> , lopás, tolvajság, tolvajkodás.
<i>Fundus studiorum</i> , az iskolákra rendelt érték.	<i>Futura contingentia sunt ambigua</i> , a' következő dolgok kétségesek. <i>Verböczy</i> .
	<i>Furiosus</i> , dühös.
	<i>Fustigatio</i> , botozás.

G.

Gallicismus , a' Franczia nyelvnek tulajdonsága.	zatit számba venni, megbizonyítani, a' nemzetség sorát kötni.
Galvanismus , érczinger, érczingerlés, mellyet <i>Galvani</i> nevű Olasz Tudós talált fel.	Generalis . Vide <i>Exercitus</i> .
Garantia , kezesség, jótállás.	Generaliter , közönségesen, általlýában.
Geminus , kettős. Vide <i>Ascendentes</i> .	Genericus , köz nemű, köz nembéli, általlýában való.
Gemma , gyöngy. <i>Verb.</i>	Genie , remek elme, nemtő, természeti Isten. <i>Szabó.</i>
Genealogia , ágazat, nemzés, ízármazás, nemzet' ágazattya.	Észláng, tudományos ízelem. <i>Balogh Samuel. a)</i>
Genealogiae tabella , nemzés' rendgye, nemzetség' fája, sora.	Generatio , nemzetség.
Genealogiam deducere , ízármazását megmutatni, nemzetségbéli eredetét 's ágazatit számba venni, megbizonyítani, a' nemzetség sorát kötni.	Genus , nem, nemzet, faj, eredet, fajzat. <i>b)</i>
	Gentes Regis, vel Comitatus , a' Fejedelemnek, v. Vármegyének ereje.
	Gentes Primorum Regni ,

a) A' ízelíd erkölcs, és ízívbélyeg, ha néha gyümölcse is a' gondos nevelésnek, a' *lángész* és *elme* nem az soha, hanem a' jótékony természet' adománya.

b) A' régi oklevelekben olvashatni: *de genere Subich Bikach etc.* azaz, *Subich, Bikach's* a' t. nemzetségek.

záfzló alá való: Megvolt határozva, mennyi Lovas Sereg térne egy záfzló alá.	<i>Gnomon</i> , csapó zfinor, zög- letmérték, mutató vas az árnyékórában.
<i>Gentes levare</i> , sereget gyű- teni, (hadaikat adni).	<i>Grabatus</i> , nyofzolya.
<i>Geometra</i> , Földmérő.	<i>Gradualiter</i> , lépesönkint, garádicsönkint, izenkint való.
<i>Germanus frater</i> , testvér bátyám, v. öcsém.	<i>Graduatio</i> , léptetés, tudo- mányi jelesítés.
<i>Germen</i> , zsfenge, mag, ki- hajtás.	<i>Gradus</i> , lépeső, garádics, grádics.
<i>Germinare</i> , kizsfengézni, ki- csirázni, kiliajtani.	<i>Gradus genealogicus</i> , iz. <i>Linea</i> , ág: á)
<i>Gestus</i> , viselés, önviselés; item: testállás, testmoz- gás.	<i>Graius</i> , Görög.
<i>Glarea</i> , kövecs, fővény.	<i>Granarium</i> , élésház, gabo- naház, csür.
<i>Gleba</i> , föld.	<i>Grandaevus</i> , éltés, megéle- medett, üdős, meglett ko- rú, agg korú.
<i>Glossare</i> , magyarázni, fej- tegetni, jegyezni.	<i>Granifer</i> , magtermő.
<i>Gnarus</i> , járatos, jártos, ta- pasztalt, tudós.	<i>Graphiarium</i> , pennatartó, kalamáris.

ü) A' vérséges atyafiság' ízei számlálásának szabásai e'
következendők: Az atyafiaknak egymástól való távul-
létét (*distantia*) iznek nevezzük, és így:

Az egyenes ágban annyi ízt számlálunk, a' men-
nyi a' nemzés, vagy annyi az íz, a' mennyi a' sze-
mély, kivévén a' gyököt (*stipitem*).

Az egyenlő oldalos ágban ugyan, hányan izen-
kint való atyafiak a' fenn forgó ízemélyek közt a
gyökhöz, annyian izenkint való atyafiak egymáshoz is,
vagy a' hány íznyire vannak a' legközelebb való tör-
zsfőktől, ugyan annyira vannak egymástól is.

Az egyenetlen oldalú ágban pedig a' hányan
izenkint való atyafiak a' távulabb lévő (*remotior*)
gyökhöz, ugyan annyi izenkint való atyafi egymáshoz
is elegyítve.

Graphice, ékesen, szépen; mesterül, rajzolatósan.

Graphium, vas, vagy ön penna.

Grassator, kóborló, rontó.

Gratiarum actio, hálaadás, hálaadás, régi szó. (Megköszönés.)

Beneficii recordatio, seu gratus animus, hálaadás, régi szó (hálaadás, a' jótéteményről való megemlékezés).

Gratias agere, hálaadás lenni szóval, megköszönni.

Gratias habere, hálaadás (hálaadás) lenni szívvel.

Gratias referre, hálaadás (hálaadás) lenni cselekedettel.

Gratiae via, kegyelem' útja.

Gratiales, kegyelmező levél.

Gratia, suavitatis, placencia, kellem, kellemet, régi szó.

Gravamina Regni, az Ország' sérelmei, nehézségei, súlljai.

Gravitas, nehézség; item: emberi méltóság, tekintet, komolyság.

Gremium, kebel, megye.

Gremialis, megyehéli.

Gubernaculum, kormány.

Gubernium, Kormányfő.

Gustus, íz, ízlet, ízlés.

Gymnasium, kis anyaszkola, al iskola. Vide *Scholae*.

Gymnastica, testi gyakorlás' mestersége.

Gyrus, kör, kerület, tekervény.

H.

H*abituated*, megrögzött.

H*abitus*, gyakorlottság, terméltté vált szokás, megrögzöttség, megrögzött szokás.

Ex frequentibus actibus fit habitus, a' gyakorlott cselekedetek szokásá válnak.

H*aereditas*, örökség, örökösödés.

H*aeres*, örökös. *Verböczy*.

H*aeres universalis*, közönséges örökös.

H*aeres ex asse*, fő örökös.

H*aeres ex semisse*, fél örökös.

H*aeres substitutus*, várandó örökös.

H*aeredes, et posteritates utriusque sexus*, mind a' két ágonn lévő örökösök, és maradékok.

H*aeres succedit in universa jura et onera defuncti*, az örökös a' megholt-

nak minden jussaiban és terheiben örökösödik.

H*agiographi*, szent írók.

H*ajdonicale oppidum*, hajdú város.

H*armonia*, hangeggyezés, eggyezés.

H*astiludium*, kopjajáték.

H*ecticus*, afzükórságos.

In herba, in principio, in exordio, fűben, fűventiben, kezdetében.

H*ermaphrodita*, két nem-beli testű, csira.

H*eterodoxia*, helytelen tudomány.

H*exameron*, hat napi munka, p. o. a' teremtésnek.

H*ierarchia*, Egyházi Kormány.

H*omagialis*, hűségfogadó, hóduló.

H*omagium*, hűségfogadás, hódulás, p. o. úrnak hűségére való esküvés; *item*: díj, div, váltság.

<i>Homagium mortui</i> , a' megholttnak díja, díjatlan (tehetetlen) ember. <i>a</i>)	<i>Horizon</i> , látás' határa, lát-határ.
<i>Homicidium</i> , emberöldölés, emberölés, gyilkosság. <i>Verböczy</i> .	<i>Horror</i> , <i>horrificus</i> , <i>horribilis</i> , das Schreckliche; rettenetes, irtóztató ijedség. Márton után. Helyesebben-rémítő, <i>subst.</i> rémülés. — Furchtbar, retten-tő; — schauerlich, borzaf-ztó, Márton után, helye-sebben: rezzentő, rezzé-nés. — Schauder, borzaf-ztó, borzódás; — gräulich, irtóztató, rettenetes, Már-ton után. — Entsetztlich, irtóztató; — das Entsetzen, irtózás; — der Abscheu, iszonyodás. <i>b</i>)
<i>Homicida</i> , emberölő, gyil-kos. <i>Idem</i> .	<i>Hospitale</i> , ispita, kórház.
<i>Homo regius</i> , Királyi em-ber. <i>Idem</i> .	<i>Humanitas</i> , emberség, sze-lid emberség.
<i>Honestas</i> , illendőség.	<i>Humor</i> , seu <i>constellatio</i> , szeszélyesség; Laune, sze-
<i>Honestas publica</i> , köz il-lendőség, vagy sógoro-sodás.	
<i>Honor</i> , tisztelet, böcsület.	
<i>Honorum aviditas</i> , ambitio, böcsületvadászás, dücsvadá-szás.	
<i>Honorarius</i> , tiszteletbéli, böcsületbéli.	
<i>Honorarium</i> , jutalom.	
<i>Honoratior</i> , előkelő, tisz-teletes.	

a) Szent István alatt az akkori pénz' szükében a' Ma-gyaroknak minden gazdagsága többnyire barmokban állott, és az ellenek kiszabott testi fenyítéket (*poena corporalis*) néha ugyan pénzzel, de többnyire csak barmokkal váltották meg. Innen vette eredetét a' *díj*, azaz, a' főnek böcse (*aestimatio capitis*).

b) A' rezzentő bizonytalan veszedelemtől fél, nem tud-ván még miből álljon az, és mi módon, vagy mikor fog kiütni.

A' rémülésben láttyuk már a' veszedelmet 's megije-dünk annak nagyságátul; ha pedig azt más gonolzsá-gának tulajdoníttyuk, 's így az ijedtséghez még er-kölcsi utálás és irtózás járul, akkor azt mondgyuk, hogy borzadunk: schaudern, erschrecken. *Fabritzi Sam.*

szély, kedvesiklandozás, kedvesappangás.	<i>theca</i> , valóságos zálogul lekötni.
<i>Hydrophobia, seu rabies</i> , veszetség, dühösség, adá- fzat. a)	<i>Hypothecae constitutio</i> , ha- tározásért való jószáglekö- telezés.
<i>Furere</i> , adáfnizni.	<i>Generalis</i> , általjá- ban való.
<i>Hydrostatica</i> , vízmérésnek mestersége, és annak tu- dománya.	<i>Specialis</i> , különös, vagy nevezet szerint való, melly által valamelly bi- zonyos jószág rendeltetik a' kielegítésnek tárgyául.
<i>Hydrotechnica</i> , vízépítésnek mestersége.	<i>Selectiva</i> , szabad vá- lasztást engedő.
<i>Hypocrita</i> , képmutató.	
<i>Hypotheca</i> , zálog.	
<i>Pro speciali hypo-</i>	

---

a) Ez olyan nyavaly, melly a' benne fetrengő ember-
nek, vagy állatnak érző inait, legfőképen az agyve-
lejét megzavarja, a' hígságot, de főképen a' vizet
félelmese és utálatosa telzi. — A' víztől, levego-
tól, és minden hígságtól való félelem, a' legfőbb os-
mertető jele a' veszettségnek.

I.

Idea, képzet, képzelet, képzelés, érzkép, kép.

Idae, distinctae, tiszta, v. megkülönböztetett érzkek.

Ideale, subs. képzeménység; **ideale, seu prototypus rationis**, az érznek zsengeképe; ez annyi, mint valamely **ridegség (individuum)** azaz, oszthatatlan dolog, a' mennyire valamely érzképpel eggyezőnek gondolatik.

Idealitas, képzeménység.

Idem non potest simul esse et non esse, lehetetlen ugyanazon egy dolognak lenni, és egyfzersmind nem lenni.

Identitas, azonság.

Identitas Juris, a' jusnak egysége, ugyanazonsága, ugyanazon egy jus.

Idiota, tudatlan.

Idioticon, környékszókönyv, tájékszótar.

Idiotismus, nyelvtulajdonosság, a' szöllásnak formái.

Ignobilis, nemtelen. **Verb.**

Ignorantia Juris, a' tör-

vénynek nemtudása, tudatlansága, a' törvényben való járatlanság.

Ignorantia, nemtudás, tudatlanság.

Ignorantia facti, a' dolognak nemtudása.

Ignorantia culpabilis, vétkezes tudatlanság.

Ignorantia vincibilis, meggyőzhető tudatlanság.

Ignorantia crassa, vastag tudatlanság.

Ignorantia supina, henye tudatlanság.

Ignorantia affectata, színlett tudatlanság.

Illecebrae, gedélet, csalogány.

Allicere, gedélni, kecsegni, kecs egetni, kecs egetni.

Illegitimus, törvénytelen.

Illuminare, deríteni, világítani.

Illuminatio, mécselő játék, mécsvilágítás.

Imitari, mimelni, utánózni, **Döbrentei után.**

Immatriculatio, beírás p. o.

a' születéskönyvbe, vagy az egyházi anyakönyvbe.

Immatriculare, köz lajstromba, anyakönyvbe beiktatni.

Immediate, eszközetlenül, eszköz nélkül; — *mediate*, eszközözleg.

Immemorialis, emlékezhetetlen, emlékezethaladó.

Immunitas, szabadság, mentesség, megmentés.

Immunis, szabados, mentt, mentes.

Immunitare, szabaddá, vagy mentté tenni.

Immoralis, erkölcstelen.

Impartialis, részre hajlatlan, részre nem hajló.

Impedire, háborítani. *Verböczy*. Akadályoztatni.

Impedimentum, gát, akadály, part, geréb, p. o. elmosta a' gerebet (partot) a' víz.

Impedimenta matrimonii, házassági akadályok.

Impedientia, gátló, meggátló. Ezek e' következők:

Tempus sacratum, Szent üdö.

Vetitum, tilalom.

Sponsalia, előbbi eljegyzés.

Votum, fogadás.

Irritantia, sükeretlenítő, semmisítő.

Dirimentia, felbontó. A' házasságot felbontó akadályok e' következők:

Horror, irtózás.

Conditio, szolgasors.

Votum, szerzetes fogadás.

Cognatio, atyafiság.

Crimen, gonosz tetemény.

Cultus disparitas, hitbéli különbözés.

Vis, erőszak.

Ordo, egyházi rend.

Ligamen, fenn álló házasság.

Publica honestas, sógorodás, köz illendőség.

Aetas, gyermekkor.

Affinitas, sógorság.

Clandestineitas, alattomoság.

Impotentia, tehetetlenség.

Impotentia antecedens, (a' házasságot) megelőző tehetetlenség.

Impotentia subsequens, következő (a' házasság alatt) tehetetlenség.

Impotentia perpetua, orvosolhatatlan tehetetlenség.

Impotentia medicinalis, megorvosolható tehetetlenség.

Impotentia respectiva, a' hitvesre nézve fenn álló tehetetlenség.

Raptus, elragadás.

Impendere judicium, törvényt, v. igazságot szolgáltatni.

Impensionalis causa, igazságtételbéli ügy.

Impensionale judicium, a'

- jobbágyi hatalmaskodást
ítélő ízék.
- Imperium*, birodalom, or-
szággló hatalom.
- Impetitor*, megtámadó.
- Impetrare*, megnyerni, fel-
kérni.
- Impetrator*, felkérő, (a' Ki-
rályi adományra).
- Deductio ad impe-
trantem*, a' felkérővel va-
ló ölzve képesedés.
- Impignoratio*, elzálogosítás.
- Implicite*, bekötve, hozzá
értve, értetődve.
- Impotentia*, tehetetlenség.
Vide *Impedimenta*.
- Impopulatio*, megültetése va-
lamelly helynek lakóso-
kal. *Item*: népesség, nép-
szám, lakókók száma.
- Imposita*, kivetett adó.
- Impraegnatio*, teherbe ej-
tés.
- Impressio*, benyomás, ille-
tődés. foganat.
- Improtocollare*, bejegyezni.
- Imputatio*, beadás, beszám-
lálás.
- Imputatis imputandis*, be-
tudván a' betudandókat.
Defalcatis defalcandis, lehajtván a' lehajú-
landókat.
- Inactionatus*, megpörletett,
pörbe húzatott, vádlevél-
be foglaltatott.
- Inadvertenter*, észre vetet-
lenül, észre nem véve.
- Inarticulare*, törvénybe ik-
tatni, becikkellyezni.
- Incantare*, megigézni.
- Incantator*, igéző.
- Incapacitas*, birhatatlanság,
tehetetlenség, megfogha-
tatlanság.
- Incapacitas possessorii*, jó-
szág' birhatatlansága.
- Possessorii capaci-
tas*, a' jószág' birhatósága.
- Incaminare causam*, a' pört
elkezdeni.
- Incattus*, al pörös, a' ki el-
len követelés támasztatik.
- Incendiorum indemnita-
ria societas*, gyulladások
bátorságosításbéli társaság,
v. tűzkár' védlését intéző
társaság; vagy röviden
ben: tűzkárt védő társa-
ság.
- Incendarius*, gyújtogató, é-
gétő. *Verböczy*.
- Incestus*, vérségfertőztetés.
- Incidens*, ötlés, közbejöv-
tel.
- Inclusive*, belevéve, bele-
rekefztve, berekefztőleg.
- Incompatibilis*, egybe- v.
öszve sérhetetlen, v. szer-
kezhetsen.
- Incrementum*, nevededés,
gyarapodás.
- Incuba*, lidércz.
- Incurrere notam infidelita-
tis*, hűtelenség' vétkébe
esni.
- Inculpatus*, büntelen.
- Moderamen inculpa-
tae tutelae*, büntelen, v.
szabad védelem' mérték-
lete. Vide *Moderamen*.
- Indebita*, helytelen panasz,
v. kereset.

<i>Indebitorum poena</i> , a' méltatlan kereset' büntetése, vagy a' helytelen panasz- nak terhe.	<i>Infamia juris</i> , törvénybéli böcstelenítés.
<i>Indebiti solutio</i> , a' nem tar- tozás' fizetése, v. tévely- désből tett fizetés. Vide <i>Debitum</i> .	<i>Infamia facti</i> , cselekedet- béli gyalázatosság. b)
<i>Indemnitas</i> , káratlanság, károrvoslás.	<i>Ignominia</i> , gyalázat.
<i>Satisfactio</i> , elégtétel.	<i>Dehonestatio</i> , böcs- telenítés.
<i>Indemnitasio</i> , kármenttség.	<i>Infanticidium</i> , gyermek- ölés.
<i>Indemnitasus</i> , kártúl meg- mentetett.	<i>Ingenii acumen</i> , ész' éle.
<i>Indemnitas</i> , káratlan.	<i>Ingerens</i> , avatkozó (p. o. pörbe) beeglyedő, egye- ledő.
<i>Indemnitasare</i> , káratlanítani.	<i>Infidelis</i> , hűségtelen.
<i>Independentia legalis reg- ni</i> , az Országnek törvé- nyes függetlensége.	<i>Perfidus</i> , hűtelen.
<i>Indigena</i> , lett hazafi, fo- gadott hazafi.	<i>Perjurus</i> , hitelszegett.
<i>Indigenatus</i> , hazafiság.	<i>Nota infidelitatis</i> , hűségtelenség' vétke, ha- zasértés, hűségtelenkedés- nek szennye.
<i>Indorsatio</i> , ráírás, v. hát- írás. a)	<i>Ingrossista</i> , számadásjegyző.
<i>Industria</i> , munkásság.	<i>Inhibitoriae</i> , eltűlt levél.
<i>Inexigibilitas</i> , befzedhetet- lenség.	<i>Inhibere</i> , eltűltani.
<i>Infamia</i> , böcstelenség.	<i>Prohibere</i> , megtil- tani.
	<i>Injuria</i> , méltatlanság, kár, sérelem, törvénytelenység, igazságtalanság.

a) Hátírásnak neveztetik ama' megadatvány, vagy felelet, melly a' beadott írásba való foglalások' kül-
ső oldalára íratódik.

b) A' cselekedetnek gyalázattya csupán az emkereknek
vélekedésénn áll; — a' törvénybéli pedig a' bírói
itelet által valamelly gonosz tette meghatározot bün-
tetés, melly által a' gonosztévő jó híréül 's nevétől
megfosztatik.

<i>Inimicus animae et spiritus</i> , a' léleknek ellensége. a)	<i>Insidiator</i> , cseklész, régi /zó, lesekledő.
<i>Inquirere</i> , tanút vallatni.	<i>Insidiari</i> , cselt vetni, le- selkedni.
<i>Inquiri faciens</i> , vizsgálato fél.	<i>Insignia nobilitaria</i> ne- mes czímer.
<i>Inquisitio</i> , tanúvallatás.	<i>Insignis ordo</i> , jeles rend.
<i>Inquisitio authentica</i> , hi- teles tanúvallatás.	<i>Insinuare</i> , be - vagy meg- jelenteni, befízínleni ma- gát.
<i>Inquisitio authenticata</i> , meghitelesített tanúvalla- tás.	<i>In solidum</i> , egymásért, v. eggy mindnyájáért, és mindnyájan egygyért által- lyában.
<i>Inquisitio communis</i> , köz tanúvallatás.	<i>Installatio</i> , bevezetés, be- iktatás, beállitás.
<i>Inquisitio collateralis</i> , ol- dalos, vagy előre való tanúvallatás.	<i>Instantia</i> , kérelem, kérő, esedező levél, könyörgő levél.
<i>Inquisitor</i> , tanúvallató. Vi- de <i>Formularia</i> .	<i>Instantiae via</i> , a' kérelem' úttya. b)
<i>Inscriptio</i> , beírás, lekötés, megfzolgált birtokadás.	<i>Instinctus</i> , ösztön, <i>rectius</i> inger.
<i>Pro fidelibus servi- tiis</i> , érdemjutalmazó vallás.	<i>Stimulus</i> , ösztön.
<i>Inscriptio temporanea</i> , ü- deig tartó jutalom.	<i>Institutio haeredis</i> , örökö- si névezés.
<i>Inscriptionalista</i> , fzolgált birtokos.	

a) A' fergeget előbb, hogysem pufztít, fenyeget, a' háznak befzakadását a' ropogás jelenti meg; a' füst megelőzi a' gyulladást; de a' léleknek ellensége, hol gyengébb szereit fenekleni láttya, egyfzerre önti ki dühösségét, és miképen a' hadban, nem az eldülttekre, hanem a' fenn állókra arányoztatnak a' csapások; úgy ezen ellenség is a' keményen ellenállóval birkózik, hogy homlokárul a' győzedelmekofzorút lerángassa.

b) A' könyörgő levélnek három fő része vagyon: a' ké-
rés' alkalmatossága, vagy is az indító ok, maga a'
kércs, és annak okai.

Institutum, ügyút, ügyelet, intézet.

Instituti condescensio, az ügyeletnek lefzallítása.

Institutum invalidatorium, elrontató ügyelet.

Institutum ad superinscriptionem, fellyül fizettető ügyelet.

Institutum violentiale, a' hatalmasságot tárgyazó ügyelet. Vide *Processus*.

Instructio, utasítás, útmutatás, oktatás, megtanítás. a)

Instructus fundus, gazdasági kézfűlet.

Instrumenta literalia, oklevelek.

Originalia, eredeti oklevelek.

Copiae simplices et vidimatae, magányos v. pufzta és meghitelesített mássa valamely eredeti oklevélnek.

Requisita instrumentorum litteralium, az okleveleknek megkívántóságai.

Requisita interna, belső; — *externa*, kül-

ső: — *communis*, közös megkívántatóságok.

Copia vidimata, az oklevélnek mássa.

Insula, sziget, köz, régi szó; ebből valók *Csalóköz*, *Rábaköz*, *Muraköz* és többek.

Insurrectio, felkelés, fegyverre kelés, felülés.

Insurrectio portalis, kapuszámos fegyverre kelés.

Intabulatio, beiratás, bejegyzés, hiteles feljegyzés.

Extabulatio, kitörülés.

Integritas, épség.

In sua integritate, a' maga épségében.

Integrare, redintegrare, egészíteni.

Intelligentia, értelmesség.

Intemeritas vitae, feddhetetlen élet.

Intercessio, közbenjárás.

Interponere se, közbe vetni magát.

Interdictum, tilalom (egyházi).

Interessatus, haszonra néző, részre hajló, önhafzonkereső.

a) Köz hivatalú Tisztnek, mind akkor, midőn valaminek végre hajtása bízattatik reá, 's a' dolog úgy kívánja, útmutatás szokott kiadatni, és ezen tiszti útmutatás annak, a' ki azon egy hivatalt viseli, vagy viselni fogja, hivataljának minden részeire nézve törvényt szab.

<i>Disinteressatus</i> , e- gyenes, hasznot nem ke- reső.	<i>Usus est optima le- gum interpres</i> , a' szokás legjobb magyarázója a' tör- vénynek.
<i>Interesse</i> , java, haszna va- lakinek, köze valamihez, részvétel.	<i>Interpretatio extensiva</i> , ter- jesztő magyarázás b)
<i>Interusurium</i> , kamat.	<i>Interpretatio restrictiva</i> , mérészkő magyarázás. c)
<i>Interimalis</i> , üdőkorbéli.	<i>Interregnum</i> , királyságfü- net, vagy függés.
<i>Interimaliter</i> , üdőközre, üdeig óráig.	<i>Interstitium</i> , közbehagyás, megállapodás.
<i>Interlocutoria sententia</i> , közbe szőllő, közbe való, közbe hozott ítélet.	<i>Intimatum</i> , intéző levél, rendelés, parancsolat.
<i>Intermediatio</i> , közbejárás.	<i>Intoxicatio</i> , megéttetés.
<i>Intermedio tempore</i> , üdö- közben.	<i>Interregnanus</i> , belföldi.
<i>Interpretatio authentica</i> , törvényes, hiteles magya- rázat. a)	<i>Invadere</i> , megtámadni, akár személyt, akár nemes ud- varhelyt.
<i>Interpretatio usualis</i> , szo- kásbéli magyarázat.	<i>Invallescere</i> , elhatalmazni, szokásba jönni.
<i>Interpretatio doctrinalis</i> , tudós, tudományos, (vo- lunt aliqui etiam tudá- kos!!) magyarázat.	<i>Invalidabilis</i> , sükeretlenít- hető, foganatlanítható, e- rőtlenítható, felbontható, megrontható.

a) A' szavaknak betű szerint való értelme mind addig fenn áll, míg azoknak a' szokás más értelmet nem ad, avvalgy, a' betű szerint való értelem igazságta-
lanná vagy helytelené nem teszi a' törvényt. Az ol-
lyatén állítások, mellyek a' dolognak természetéből
csupán tudományos magyarázás által következtetnek,
csak annyira állhatnak meg, a' mennyire a' nyilván-
ságos törvényekkel öszve nem ütköznek.

b) Magyarázni eredetikepen annyit tenne, mint magyarra
fordítani, de *interpretari*, *explicare*, többet tesz, és
magyarul ezen szóval fejeztetik ki: *megfejténi*.

c) A' Törvényhozónak szándéka és czéllya határozza
meg a' törvénynek értelmét.

Invalidus miles, szolgálatra alkalmatlan, nyomórék katona.

Inventatio, feljegyzés, számba vétel,

Inventarium, jegyzemény, jegyzés. a)

Investitio, ráköltés, valamire fordítottatott pénzérték, valamiben fekvő érték.

Investitus, benne - vagy rajta fekvő.

Investire, dicitur etiam beoltni, p. o. jószágába.

Investitura apud Ecclesiasticos, beöltöztetés, beöltöztető levél.

Investigare, kinyomozni, nyomozni.

Investigatio Magistratualis, tiszti nyomozás, vizsgálás.

Inviare, útasítani, útba igazítani.

Invinculatus, vasban álló, vasra vertt.

Invidia, kajánság, kajánszem, irigység.

Invitatoriae, meghívó levél.

Involare, becsapni, általcsapni.

Involutio, szövevény, behálózás, p. o. más birtokába.

Irasci, exacerbati, berzen-

kedni, agyarkodni. mér-
gelődni, ingerkedni, boj-
torkodni, másba kapni.
tépelődni, helém, v. reám
berzenkedett, berzent, ber-
zengetem, haragra in-
gerlem, mérgesítem.

Irritare, izgatni.

Irritabilitas, izgathatóság.

Incitare, ingerelni.

Instigare, unszolni.

Irruptio, beütés, az ellen-
ségnek beütése.

Ileratus actus, kétszerezett,
többszörözött cselekedet.

Repetitus actus, is-
mételtt cselekedet.

Iubilare, nyugodalomra bo-
csátani, nyugalmazni.

Iudex, Bíró, v. Igazlító,

régi szó *Sylvester* után.

Iudex pedaneus, al Bíró.

Iudices Regni Ordinarii,
az Ország' Fő Birái.

Iudicatus condescendit, a'
bírótság helytelennek íté-
tetik.

*Iudicatus manifesta incom-
petentia*, a' bírósnak
szembetűnő helytelensége,
v. illendősége.

Iudicium octavale, nyol-
czados ítélőszék.

Iudiciarius vel judicialis,
bírói p. o. *iudiciaria ad-
monitio*, bírói megintés.

---

a) A' feljegyzéskor mindazonáltal az árvák' jószágát illető
levelekbe való betekintés egyáltalában tilalmazta-
tik. (68. 1715.)

Judicialiter, bíróiképen.

Functiones judicia-
riae, bírói eljárások.

Iuridicus, törvénybéli.

Legalis, törvényes.

Legitimus, törvény-
szerint való.

Iuramentum, Esküvés, az
az szabados, és szemé-
lyes erősítése valamely
cselekedetnek, vagy pe-
dig természet, és erkölcsi
lehető ígéretnek erősítése
az Isten előtt, a' ki böl-
csen, és szentül kormá-
nyozza a' világot.

Iuramentum litis decisi-
um, ügydöntő, vagy pört
végző esküvés, vagy eskés
régí szó.

Iuramentum purgatorium,
vádmentő, tisztító hit.

Iuramentum revelatorium,
fedeztető hit.

Iuramentum suppletorium,
pótoló hit.

Iuramentum voluntarium,
önkényes hit.

Falsum, hamis eskü-
vés vagy hitbizegés.

Iuramentum judiciale, bi-
rólag ítélt hit.

Iuramentum oblatum, de-
latum, relatum, ajánlott,
megkínáltt, vissza ajánló
hit.

Iuramenti determinatio, né-
ha magok a' felek ha-
tározzák meg, mellyik te-
gye le az önkényt való hi-
tet, vagy pedig, mind a'
kétfél a' bíróra hagyja,
hogy ítélye azt oda, akár
mellyiknek, 's ebben arra
van a' fő tekintet, mellyik-
nek állapottya érdemel na-
gyobb hitelességet, hit meg-
határozást.

Iuratus Tabulae, Tábla' hi-
tesse.

Iuratus Notarius, hites
Jegyző.

Iuristitium, törvényfűzet.

Iurisdictio, hatalom, felső-
ség, törvényhatóság, tör-
vényfzolgáltató hatalom.

Iurisdictionati, úri hatalom
alatt lévő vagy alatt való.

Ius, törvény, igaz, igazság.
(Jog.) a)

Corpus Iuris, tör-
vénykönyv.

Articulus, ágazat.

Titulus, cím.

Prologiales tituli,
első czikellyek.

Paragraphus, cik-
kely.

Ius municipale, város' tör-
vénye.

Cynosura, törvény-
lajstrom.

a) *Ius*, Jog, hajdoni mondásképp jobb kezét jelentett.
Ezen kifejezés' formájával él a' Német das Recht,
a' franczia le droit, és ebben az értelemben haf-
nállják is ezt a' szót.

Iuris consultus, törvénytudó.

Iuris cautela, törvényes óvás.

Ius perennale, örök jus.

Virtuale, várandó igaz.

Temporaneum, üde-ig való törvény.

Ius validum, erős, fogantatos törvény.

Ius invalidum, erőtlen, fogantatlan törvény.

Ius radicale, gyökeres, vagy gyökös (törzfökös). a)

Ius Capilare, hajadoni járandóság, vagy hajadonok' igaza. b)

Ius viduale, özvegyi Jus.

Coaquisitum, közszerzeményi jus.

Ius regium, a' Király igaza.

Ius latens, lappangó, vagy rejtekben lévő jus.

Ius actuale, eventuale, a' megfzülemllett, és a' szülemlendő fejedelmi igaz. c)

Clausula in donationalibus ex jure regio, öfzveségesen minden fejedelni igazunkat, mellyel azon jószágok iránt bírnánk, és Felségünket akár-melley okokból, és akármi féleképen illetnék is, adgyuk, általengedgyük, 's ajándékoz-zuk.

Jura regalia, K. haszonvételek, vagy a' Király' igazai.

Iuris prioritas, jusbéli elsőbbség.

Ius in rem, sajátságának igaza.

a) Ha jó szó a' gyök, *radix*, jó lesz annak származéka is gyökös, azaz *radicalis* (Geoch).

b) A' szüzek régenten öfzve fonyott hajjal szoktak jární minden fokötő nélkül, hogy pártájok által megkülömböztessenek a' kontyos Alfzonyoktól, és ugyan csak azért az igazságok is hajdoni járandóságnak neveztetik a' törvényben.

c) *Ius in re* vagy *rem*, egyedül a' vagyonban gyökereztetik, p. o. az önnön sajáttyával való szabad bánás, a' második pedig olly tehetőséget (*facultas*) foglal magában, melly. szerint valamelly személy valamit adni, vagy cselekedni köteleztetik p. o. az eladott jószág' árának követése.

Ius ad rem, köztartás, füzamtartás. a)

Ius postliminii, helyre állott előbbenni jus.

Ius armorum, fegyveri igaz, a' fegyver jusnak vált-sága által azon somma pénz értetődik, mellyet a' törökjárom alúl felfzabadított jószágokért azoknak urai hadi költségnek fejében a' K. kincstárnak fizetni tartoztak.

Ius montanum, hegyvám.

Ius Majestaticum, Felség' jussa, Fejedelem' igaza.

Ius gladii, főben járó hatalom, vérhatalom (*juxta nonnullos* pallosi jus, vér-bíróság).

Ius exclusivum, mást kizá-ró (mással nem közös) jus.

Ius privative masculinum. a' férfiaknak magányos gyökössége.

Iure perpetuo et irredem-tibili, örökösen és villza-válthatatlanul.

Iuri statuit, előállította.

Iuri statutio, előállítás, Törvény' elejébe való állítás.

Ex jure procedere, gyökeres örökséget keresni, gyökeres örökségre ügyel-ni.

Iuris sui, önmagától, füg-gő, magával szabad.

Iuris alterius, mástól füg-gő, más' hatalma alatt lévő.

Iuris aequalitas, a' gyö-kösség' egyenlősége.

Salvo jure alieno, másoknak sérelme nélkül, másoknak igaza fenn ma-radván, fenn hagyattatván.

In recognitionem juris do-minalis, az úri hatalom-nak jelöl.

Iuridica remedia, ügyor-voslások.

Ex praelatione ju-ris, az elsőségnek erejé-vel.

Ius tertii intacte maneat, más' igazának fenn kell maradni.

-
- a) Meg szülemlett nyilván-ságos igazzal akkor monda-tik bírni a' Fejedelem, ha a' jószág már Fejedelem-re szállott, vagy legalább a' Királyi ügyész azt már kereset alá vette; lappangó igazzal pedig ak-kor, ha a' Fejedelem' igaza, a' jószág' Fejedelem-re szállásának valamelly forrásából, megfzülemlett u-gyan már, de mivel azt a' Királyi ügyviselő meg-nem tudgya, azért se elnem foglalta még a' jó-szágot, se törvénytelen birtokossát törvénybe nem-idézte.

Iuris terminus, pörfzakasz.

Iudiciorum terminus, a' törvénykezés' üdeje, vagy a' törvénykezés' szakasza.

Iuristitii tempus, törvény-

szünet, törvénynyugvás.

Iura constitutionalia regni, az Országnek sarkallatos, vagy alkotmányos törvényei.

Ius naturae, a' természet' törvénye.

Ius civile, polgári törvény.

Ius positivum, szabott törvény.

Ius criminale, büntető, v. fenytő törvény.

Ius municipale, tartománybéli, v. helybéli törvény.

Ius gentium, Nemzeteknek törvénye.

Ius publicum, alkotmányi (közönséges *non rite dicitur*) törvény.

Ius commune, köz, közönséges törvény.

Ius privatum, különös törvény.

Ius scriptum, írott törvény.

Ius consuetudinarium, szokásbéli törvény.

Ius Patrium, hazai törvény. a)

Iudicium, vel *jus statarium*, álló büntörvény, vérbírósi szék, nyomban ítélőszék.

Ius belli et pacis, a' hadnak és békességnek hatalma.

Ius Tavernicale, Tárnoki törvény.

Ius financiale, a' köz adóságról szóló törvény.

Ius fortioris, ököltörvény, az erő' törvénye.

Ius repressalium, elégvétel, saját bíróság' jussa.

Ius cambio mercantile, a' kereskedésnek és pénzváltásnak törvénye.

Ius cambiale, cseretörvény.

Iussio et commissio, ráparancsolás, és hagyomás.

Quod quis per alium facit, per se fecisse censetur, a' mit valaki más-sal tetet, annyiba vetetik, mintha maga tenné.

Iustitia, igazság.

Iustitia commutativa, kölcsönös igazság.

Iustitia distributiva, elosztó, mérseklő igazság.

Iustitia vindicativa, fenytő igazság.

Iustitia communis, köz igazság.

Communi svadente iustitia, a' köz igazság azt hozván magával.

Iuridica remedia. Vide *uberius sub R.*

Iuvellier, ékességgyártó.

---

a) Honni (nem honnyi) törvény, *improprie sumitur ad Ius Patrium*; honni annyit tesz, mint *domesticum*.

L.

Labyrinthus, Tömkeleg.

Laboratorium, olvasztó műhely, szerműhely, szerfőző műhely.

Lacinia, fölzlék, a' mi lehámlott, vagy leszakadt valamiről, Sandor utján.

Lamina ferri stanno obducta, bádóg.

Lapis infernalis, égetőkö, pokolkő.

Lappalia, hafzontalanságok, csekélységek.

Larva, állnevezet, vagy alakosság, álорcза, álорczáskodás.

Larvatus, álорczás, álnevű, alakos.

Convictus in larva,

alakosságban marasztaltott. a)

Lascivus, salax, beléendes, búja, vinczos, finczározó, folyár régi főzö kaczerkodni. Vagy, kaczkos, szilajkodni.

Lateraliter, oldalaslag, mellesleg.

Laterisatio, oldalszámítás, lapalás.

Laterisare, oldalszámot vetni, lapalazni.

Latus translutum, általtételt oldal, túlsó oldalszám, vagy általtétel, vagy általtéve, vagy általtéve oldal, átlap.

- a) A' törvény azt rendeli, hogy az efféle alakosságot elkövető fzemély a' végett a' Királyi Tábla elejébe idéztetvén, a' megsértetett félnek jobbágyává tetessen, fiai pedig a' mennyire attyoknak áluok téteménnyérül meggyőzve lévén, az általa felvett hamis nevet, és fzemélyt ők is vakmerőn magoknak tulajdonítyák, és attyoknak nyomdokit követik, ha semmi jószágok nincs, ők is a' megsértetett félnek uradalma alá jobbágyi sorsra jutnak.

Latro, rabló gyilkos.

Crimen lat., rabló

gyilkosság.

Laudemium, engedelember.

Lazaretum, kórház.

Lecta notarialis, jegyzői aláírás, vagy felolvasás.

Lectum et extradatum per N. N. megolvasta és kiadta N. N.

Lecticale, ágybér.

Legatarius, hagyományos.

Legatum pium, kegyes hagyomány.

Legalis, törvény szerint való. Vide *Lex*.

Legatus natus, Pápa' örökös követtye.

Legenda, szentek élete.

Legislativum corpus, törvénytevő- vagy hozó test.

Legitimatae proles, megtörvényesített, vagy megtörvényesült gyermekek.

Legitimatio, törvényesítés, jussának kimutatása.

Lepra, belpoklosság.

Lethargus, álomkórság.

Levata causae, a' pör' felvétele.

Levata ex paribus, írások' mássaiból lett felvétele, v. a' pörnek párbéli felvétele.

Levata taxa, felvétel' vált-sága.

Levata continuativa, folytatólag felvetetett pör.

Lex, törvény, (származik e' kettőből, *tör* és *vén*, minthogy a' legrégibb, tiszteletre legmértőbb, legfogatosabb fegyver az emberi nemnek fenytékére a' törvény.) a)

Lex scripta, írott törvény.

Lex consuetudinaria, szokásbéli; amaz a' törvénytevő hatalomnak rendelkezéit, emez pedig a' népnek kötelező szokásait foglalja magában.

Lex positiva, meghagyó törvény.

Lex prohibens, tiltó törvény.

Lex poenalis, büntető, fenytő törvény.

Lex criminalis, főben járó törvény.

Lex irritans, sükeretlenítő törvény.

Lex fundata in praesumptione, gyanításonn épült törvény.

Legis promulgatio, a' törvénynek kihirdetése.

Legis acceptatio, a' törvénynek elfogadása.

Legis cessatio, a' törvénynek megfűzése.

---

a) A' törvény tágas értelemben mind azt magában foglalja, a' mi kötelező erővel bír.

<i>Inimicus animae et spiritus</i> , a' léleknek ellensége. a)	<i>Insidiator</i> , cseklész, régi /zó, leselkedő.
<i>Inquirere</i> , tanút vallatni.	<i>Insidiari</i> , cselt vetni, leselkedni.
<i>Inquiri faciens</i> , vizsgálható fél.	<i>Insignia nobilitaria</i> nemes czímer.
<i>Inquisitio</i> , tanúvallatás.	<i>Insignis ordo</i> , jeles rend.
<i>Inquisitio authentica</i> , hiteles tanúvallatás.	<i>Insinuare</i> , be- vagy megjelenteni, beízülni magát.
<i>Inquisitio authenticata</i> , meghitelesített tanúvallatás.	<i>In solidum</i> , egymásért, v. egygy mindnyájáért, és mindnyájau egygyért által-lyában.
<i>Inquisitio communis</i> , köz tanúvallatás.	<i>Installatio</i> , bevezetés, beiktatás, beállítás.
<i>Inquisitio collateralis</i> , oldalas, vagy előre való tanúvallatás.	<i>Instantia</i> , kérelem, kérés, esedező levél, könyörgő levél.
<i>Inquisitor</i> , tanúvallató. Vide <i>Formularia</i> .	<i>Instantiae via</i> , a' kérelem' útja. b)
<i>Inscriptio</i> , beírás, lekötés, megfolygált birtokadás.	<i>Instinctus</i> , ösztön, <i>rectius</i> inger.
<i>Pro fidelibus servitiis</i> , érdemjutalmazó vallás.	<i>Stimulus</i> , ösztön.
<i>Inscriptio temporanea</i> , ü-deig tartó jutalom.	<i>Institutio haeredis</i> , örökös névezés.
<i>Inscriptionalista</i> , ízolgált birtokos.	

a) A' fergeteg előbb, hogysem pufztát, fenyeget, a' háznak bezakadását a' ropogás jelenti meg; a' füst megelőzi a' gyulladást; de a' léleknek ellensége, hol gyengébb szereit fenekleni látta, egyfzerre önti ki dühösségét, és miképen a' hadban, nem az eldülttek-re, hanem a' fenn állókra arányoztatnak a' csapások; úgy ezen ellenség is a' keményen ellenállóval birkózik, hogy homlokárul a' győzedelmekofzorút lerángassa.

b) A' könyörgő levélnek három fő része vagy: a' kérés' alkalmatossága, vagy is az indító ok, maga a' kérés, és annak okai.

Institutum, ügyút, ügyelet, intézet.

Instituti condescensio, az ügyeletnek leszállítása.

Institutum invalidatorium, elrontató ügyelet.

Institutum ad superinscriptionem, fellyül fizettető ügyelet.

Institutum violentiale, a' hatalmasságot tárgyzó ügyelet. Vide Processus.

Instructio, utasítás, útmutatás, oktatás, megtanítás. a)

Instructus fundus, gazdasági készület.

Instrumenta literalia, oklevelek.

Originalia, eredeti oklevelek.

Copiae simplices et vidimatae, magányos v. puszta és meghitelesített mássa valamely eredeti oklevélnek.

Requisita instrumentorum litteralium, az okleveleknek megkívántóságai.

Requisita interna, belső; — *externa*, kül-

ső: — *communis*, közös megkívántóságok.

Copia vidimata, az oklevélnek mássa.

Insula, sziget, köz, régi szó; ebből valók *Csalóköz*, *Rábaköz*, *Muraköz* és többek.

Insurrectio, felkelés, fegyverre kelés, felülés.

Insurrectio portalis, kapuszámos fegyverre kelés.

Intabulatio, beíratás, bejegyzés, hiteles feljegyzés.

Extabulatio, kitörülés.

Integritas, épség.

In sua integritate, a' maga épségében.

Integrare, redintegrare, egészíteni.

Intelligentia, értelmesség.

Intemeritas vitae, feddhetetlen élet.

Intercessio, közbenjárás.

Interponere se, közbe vetni magát.

Interdictum, tilalom (egyházi).

Interessatus, hafzonra néző, részre hajló, önhafzonkereső.

- a) Köz hivatalú Tifztnak, mind akkor, midőn valaminek végre hajtása bizattatik reá, 's a' dolog úgy kívánja, útmutatás szokott kiadatni, és ezen tífzti útmutatás annak, a' ki azon egy hivatalt viseli, vagy viselni fogja, hivataljának minden részére nézve törvényt szab.

Disinteressatus , e-	Usus est optima le-
gyenes, hasznót nem ke-	gum interpretes , a' szokás
reső.	legjobb magyarázója a' tör-
Interesse , java, haszna va-	vénynék.
lakinek, köze valamihez,	Interpretatio extensiva , ter-
részvétel.	jesztő magyarázás b)
Interusurium , kamat.	Interpretatio restrictiva ,
Interimalis , üdőkorbéli.	mérséklő magyarázás. c)
Interimaliter , üdőközre,	Interregnum , királyságszü-
üdeig óráig.	net, vagy függés.
Interlocutoria sententia ,	Interstitium , közbehagyás,
közbe ízlő, közbe való,	megállapodás.
közbe hozott ítélet.	Intimatum , intéző levél,
Intermediatio , közbejárás.	rendelés, parancsolat.
Intermedio tempore , üdö-	Intoxicatio , megéjtetés.
közben.	Interregnanus , belföldi.
Interpretatio authentica ,	Invadere , megtámadni, akár
törvényes, hiteles magya-	személyt, akár nemes ud-
rázat. a)	varhelyt.
Interpretatio usualis , szo-	Invalescere , elhatalmazni,
kásbéli magyarázat.	szokásba jönni.
Interpretatio doctrinalis ,	Invalidabilis , sükeretlenít-
tudós, tudományos, (vo-	hető, fogatlanítható, e-
lunt aliqui etiam tudá-	rőtleníthető, felbontható,
kos!!) magyarázat.	megrontható.

a) A' szavaknak betű szerint való értelme mind addig fenn áll, míg azoknak a' szokás más értelmet nem ad, avagy, a' betű szerint való értelem igazságtalanná vagy helytelenné nem teszi a' törvényt. Az olyatén állítások, mellyek a' dolognak természetéből csupán tudományos magyarázás által következtetnek, csak annyira állhatnak meg, a' mennyire a' nyilvánosságos törvényekkel öszve nem ütköznek.

b) Magyarázni eredetiképen annyit tenne, mint magyarrá fordítani, de *interpretari*, *explicare*, többet tesz, és magyarul ezen szóval fejeztetik ki: *megfejteti*.

c) A' Törvényhozónak szándéka és czéllya határozza meg a' törvénynek értelmét.

<i>Invalidus miles</i> , szolgálatra alkalmatlan, nyomorék katona.	kedni, agyarkodni, mérgeledni, ingerkedni, boj-torkodni, másba kapni, tépelődni, belém, v. reám berzenkedett, berzent, berzengetem, haragra ingerlem, mérgesítem.
<i>Inventatio</i> , feljegyzés, számba vétel,	<i>Irritare</i> , izgatni.
<i>Inventarium</i> , jegyzemény, jegyzés. a)	<i>Irritabilitas</i> , izgathatóság.
<i>Investitio</i> , ráköltés, valamire fordított pénzérték, valamiben fekvő érték.	<i>Incitare</i> , ingerelni.
<i>Investitus</i> , benne - vagy rajta fekvő.	<i>Instigare</i> , unfolzni.
<i>Investire</i> , dicítur etiam beleöltni, p. o. jószágába.	<i>Irruptio</i> , beütés, az ellenségnek beütése.
<i>Investitura apud Ecclesiasticos</i> , beöltöztetés, beöltöztető levél.	<i>Iteratus actus</i> , kétszerezett, többszörözött cselekedet.
<i>Investigare</i> , kinyomozni, nyomozni.	<i>Repetitus actus</i> , ismételt cselekedet.
<i>Investigatio Magistratualis</i> , tiszti nyomozás, vizsgálás.	<i>Iubilare</i> , nyugodalomra bocsátani, nyugalmazni.
<i>Inviare</i> , útasítani, útba igazítani.	<i>Iudex</i> , Bíró, v. Igazlító, régi szó <i>Sylvester</i> után.
<i>Invinculatus</i> , vasban álló, vasra vertt.	<i>Iudex pedaneus</i> , al Bíró.
<i>Invidia</i> , kajánság, kajánszem, irigység.	<i>Iudices Regni Ordinarii</i> , az Ország Fő Birái.
<i>Invitatoriae</i> , meghívó levél.	<i>Iudicatus condescendit</i> , a bíróság helytelennek ítéltetik.
<i>Involare</i> , becsapni, általcsapni.	<i>Iudicatus manifesta incompetencia</i> , a bíróságnak szembetűnő helytelensége, v. illendősége.
<i>Involutio</i> , szövevény, behálózás, p. o. más birtokába.	<i>Iudicium octavale</i> , nyolczados ítélőszék.
<i>Irasci</i> , <i>exacerbari</i> , berzen-	<i>Iudiciarius vel judicialis</i> , bírói p. o. <i>judiciaria admonitio</i> , bírói megintés.

---

a) A' feljegyzéskor mindazonáltal az árvák' jószágát illető levelekbe való betekintés egyáltalában tilalmaztatik. (68. 1715.)

Judicialiter, bíróiképen.

Functiones judicia-
riae, bírói eljárások.

Iuridicus, törvénybéli.

Legalis, törvényes.

Legitimus, törvény-
szerint való.

Iuramentum, Esküvés, az
az szabados, és szemé-
lyes erősítése valamely
cselekedetnek, vagy pe-
dig természeti, és erkölcsi
lehető ígéretnek erősítése
az Isten előtt, a' ki böl-
csen, és szentül kormá-
nyozza a' világot.

Iuramentum litis decisorium, ügydöntő, vagy pört
végző esküvés, vagy eskés
régí szó.

Iuramentum purgatorium,
vádmentő, tiltató hit.

Iuramentum revelatorium,
fedeztető hit.

Iuramentum suppletorium,
pótoló hit.

Iuramentum voluntarium,
önkéntes hit.

Falsum, hamis eskü-
vés vagy hitszegés.

Iuramentum judiciale, bí-
rólag itélt hit.

Iuramentum oblatum, de-
latum, relatum, ajánlott,
megkínált, vissza ajánló
hit.

Iuramenti determinatio, né-
ha magok a' felek ha-
tározzák meg, mellyik te-
gye le az önkényt való hi-
tet, vagy pedig, mind a'
kétfél a' bíróra hagyja,
hogy ítéllye azt oda, akár
mellyiknek, 's ebben arra
van a' fő tekintet, mellyik-
nek állapottya érdemel na-
gyobb hitelességet, hit meg-
határozást.

Iuratus Tabulae, Tábla' hi-
tesse.

Iuratus Notarius, hites
Jegyző.

Iuristitium, törvényfűzet.

Iurisdictio, hatalom, felső-
ség, törvényhatóság, tör-
vényiszolgáltató hatalom.

Iurisdictionati, úri hatalom
alatt lévő vagy alatt való.

Ius, törvény, igaz, igazság.
(Jog.) a)

Corpus Iuris, tör-
vénykönyv.

Articulus, ágazat.

Titulus, cím.

Prologiales tituli,
első cikkellyek.

Paragraphus, cik-
kely.

Ius municipale, város' tör-
vénye.

Cynosura, törvény-
lajstrom.

---

a) *Ius*, Jog, hajdoni mondáskép jobb kezét jelentett.
Ezen kifejezés' formájával él a' Német *das Recht*,
a' francia *le droit*, és ebben az értelemben hasz-
nályák is ezt a' szót.

<i>Iuris consultus</i> , törvénytudó.	<i>Ius latens</i> , lappangó, vagy rejtvebén lévő jus.
<i>Iuris cautela</i> , törvényes óvás.	<i>Ius actuale, eventuale</i> , a' megfzülemllett, és a' fzülemlendő fejedelmi igaz. c)
<i>Ius perennale</i> , örök jus.	<i>Clausula in donationalibus ex jure regio</i> , öszveségesen minden fejedelmi igazunkat, mellyel azon jószágok iránt birnánk, és felségünket akár melly okokból, és akármi féleképen illetnék is, adgyuk, általengedgyük, 's ajándékozzuk.
<i>Virtuale</i> , várandó igaz.	<i>Jura regalia</i> , K. haszonvételek, vagy a' Király' igazai.
<i>Temporaneum</i> , üdeig való törvény.	<i>Iuris prioritas</i> , jusbéli elsőbbség.
<i>Ius validum</i> , erős, fogantatos törvény.	<i>Ius in rem</i> , sajátságának igaz.
<i>Ius invalidum</i> , erőtlen, fogantatlan törvény.	
<i>Ius radicale</i> , gyökeres, vagy gyökös (törzfökös). a)	
<i>Ius Capilare</i> , hajadoni járandóság, vagy hajadonok' igaz. b)	
<i>Ius viduale</i> , özvegyi Jus.	
<i>Coquisitum</i> , közszerzeményi jus.	
<i>Ius regium</i> , a' Király igaz.	

a) Ha jó szó a' gyök, *radix*, jó lesz annak származéka is gyökös, azaz *radicalis* (Geoch).

b) A' füzek régenten öszve fonyott hajjal szoktak jární minden fokötő nélkül, hogy pártájok által megkülömböztessenek a' kontyos Alfzonyoktól, és ugyan csak azért az igazságok is hajdoni járandóságnak neveztetik a' törvényben.

c) *Ius in re* vagy *rem*, egyedül a' vagyonban gyökereztetik, p. o. az önnön sajáttyával való szabad bánás, a' második pedig olly tehetőséget (*facultas*) foglal magában, melly szerint valamelly személy valamit adni, vagy cselekedni köteleztetik p. o. az eladott jószág' árának követése.

Ius ad rem, köztartás, [zámtartás. a)

Ius postliminii, helyre állott előbbenni jus.

Ius armorum, fegyveri igaz, a' fegyver jusnak vált-sága által azon somma pénz értetődik, melyet a' törökjáróm alúl felszabadított jószágokért azoknak urai hadi költségnek fejében a' K. kincstárnak fizetni tartoztak.

Ius montanum, hegyvám.

Ius Majestaticum, Felség' jussa, Fejedelem' igaza.

Ius gladii, főben járó hatalom, vérhatalom (*juxta nonnullos* pallosi jus, vér-bírótság).

Ius exclusivum, mást kizáró (mással nem közös) jus.

Ius privative masculinum, a' férfiaknak magányos gyökössége.

Iure perpetuo et irredemibili, örökösen és vílzáválthatatlanul.

Iuri statuit, előállította.

Iuri statutio, előállítás, Törvény' elejébe való állítás.

Ex jure procedere, gyökeres örökséget keresni, gyökeres örökségre ügyelni.

Iuris sui, önmagától, füg-gő, magával szabad.

Iuris alterius, másútól füg-gő, más' hatalma alatt lévő.

Iuris aequalitas, a' gyökösség' egyenlősége.

Salvo jure alieno, másoknak sérelme nélkül, másoknak igaza fenn maradván, fenn hagyattatván.

In recognitionem juris dominalis, az úri hatalomnak jelöl.

Iuridica remedia, ügyorvoslások.

Ex praelatione juris, az elsőségnek erejével.

Ius tertii intacte maneat, más' igazának fenn kell maradni.

-
- a) Meg szülemlett nyilvános igazgal akkor mondatik birni a' Fejedelem, ha a' jószág már Fejedelemre szállott, vagy legalább a' Királyi ügyész azt már kereset alá vette; lappangó igazgal pedig akkor, ha a' Fejedelem' igaza, a' jószág' Fejedelemre szállásának valamelly forrásából, megszülemlett ugyan már, de mivel azt a' Királyi ügyviselő meg-nem tudgya, azért se elnem foglalta még a' jószágot, se törvénytelen birtokossát törvénybe nem-idézte.

Iuris terminus, pörszakasz.

Iudiciorum terminus, a' törvénykezés' üdeje, vagy a' törvénykezés' szakasza.

Iuristitii tempus, törvényfűzet, törvénynyugvás.

Iura constitutionalia regni, az Országnek sarkallatos, vagy alkotmányos törvényei.

Ius naturae, a' természet' törvénye.

Ius civile, polgári törvény.

Ius positivum, szabott törvény.

Ius criminale, büntető, v. fenyegető törvény.

Ius municipale, tartománybéli, v. helybéli törvény.

Ius gentium, Nemzeteknek törvénye.

Ius publicum, alkotmányi (közönséges *non rite dicitur*) törvény.

Ius commune, köz, közönséges törvény.

Ius privatum, különös törvény.

Ius scriptum, írott törvény.

Ius consuetudinarium, szokásbéli törvény.

Ius Patrium, hazai törvény. a)

Iudicium, vel *jus statarium*, álló büntörvény, bírósági szék, nyomban ítélőszék.

Ius belli et pacis, a' hadnak és békességnek hatalma.

Ius Tavernicale, Tárnoki törvény.

Ius finciale, a' közadóságról szóló törvény.

Ius fortioris, ököltörvény, az erő' törvénye.

Ius repressalium, elégvétel, saját bíróság' jussa.

Ius cambio mercantile, a' kereskedésnek és pénzváltásnak törvénye.

Ius cambiale, cseretörvény.

Iussio et commissio, ráparancsolás, és hagyomás.

Quod quis per alium facit, per se fecisse censetur, a' mit valaki másal tetet, annyiba vetetik, mintha maga tenné.

Iustitia, igazság.

Iustitia commutativa, kölcsönös igazság.

Iustitia distributiva, elosztó, mérseklő igazság.

Iustitia vindicativa, fenyegető igazság.

Iustitia communis, köz igazság.

Communi svadente iustitia, a' köz igazság azt hozván magával.

Iuridica remedia. Vide *uberius sub R.*

Iuvellier, ékességgyártó.

a) Honni (nem honnyi) törvény, improprie sumitur ad *Ius Patrium*; honni annyit tesz, mint *domesticum*.

L.

Labyrinthus , Tömkeleg.	alakosságban marasztaltatott. a)
Laboratorium , olvasztó műhely, szerműhely, szerfőző műhely.	Lascivus , salax, beléndes, bűja, vinczos, finczározó, folyár régi szó kaczerkodni. Vagy, kaczkos, szilajkodni.
Lacinia , folzlék, a' mi lehámlott, vagy leszakadt valamiről, Sándor utnán.	Laterisare , oldalság, mellesleg.
Lamina ferri stanno obducta , bádóg.	Laterisatio , oldalzámitás, lapalás.
Lapis infernalis , égetőkö, pokolkő.	Laterisare , oldalzámitot vetni, lapalazni.
Lappalia , haszontalanságok, csekélységek.	Latus translutum , általtétett oldal, túlsó oldalzám, vagy általtétel, vagy általtéve, vagy általvitt oldal, átlap.
Larva , állnevezet, vagy alakosság, álorcza, álorczáskodás.	
Larvatus , álorczás, álnevű, alakos.	
<i>Convictus in larva</i> ,	

- a) A' törvény azt rendeli, hogy az efféle alakosságot elkövető személy a' végett a' Királyi Tábla elejébe idéztetvén, a' megsértetett félnek jobbágyává tessen, fiai pedig a' mennyire attyoknak álnok téteménnyérül meggyőzve lévén, az általa felvett hamis nevet, és személyt ők is vakmerőn magoknak tulajdonítyák, és attyoknak nyomdokit követik, ha semmi jószágok nincs, ők is a' megsértetett félnek uradalma alá jobbágyi sorsra jutnak.

Latro , rabló gyilkos.	Levata continuativa , folytatólag felvetetett pör.
Crimen lat. , rabló gyilkosság.	Lex , törvény, (származik e' kettőből, <i>tör</i> és <i>vén</i> , minthogy a' legrégibb, tiszteltre legméltóbb, legfogantatosabb fegyver az emberi nemnek fenytékére a' törvény.) a)
Laudemium , engedelembér.	Lex scripta , írott törvény.
Lazaretum , kórház.	Lex consuetudinaria , szokásbéli; amaz a' törvénytevő hatalomnak rendelkezéseit, emez pedig a' népnek kötelező szokásait foglallja magában.
Lecta notarialis , jegyzői aláírás, vagy felolvasás.	Lex positiva , meghagyó törvény.
Lectum et extradatum per N. N. megolvasta és kiadta N. N.	Lex prohibens , tiltó törvény.
Lecticale , ágybér.	Lex poenalis , büntető, fenytítő törvény.
Legatarius , hagyományos.	Lex criminalis , főben járó törvény.
Legatum pium , kegyes hagyomány.	Lex irritans , sükeretlenítő törvény.
Legalis , törvény szerint való. Vide <i>Lex</i> .	Lex fundata in praesumptione , gyanításonn épült törvény.
Legatus natus , Pápa' örökös követtye.	Legis promulgatio , a' törvénynek kihirdetése.
Legenda , szentek élete.	Legis acceptatio , a' törvénynek elfogadása.
Legislativum corpus , törvénytevő- vagy hozó test.	Legis cessatio , a' törvénynek megszűnése.
Legitimatae proles , megtörvényesített, vagy megtörvényesült gyermekek.	
Legitimatio , törvényesítés, jussának kimutatása.	
Lepra , bélpoklosság.	
Lethargus , álomkórság.	
Levata causae , a' pör' felvétele.	
Levata ex paribus , írások' mássaiból lett felvétele, v. a' pörnek párbéli felvétele.	
Levata taxa , felvétel' váltása.	

a) A' törvény tágas értelemben mind azt magában foglallja, a' mi kötelező erővel bír.

<i>Legis surrogatio</i> , a' törvénynek felváltása.	nem pedig a' lelkét tudja a' törvénynek.
<i>Legis abrogatio</i> , a' törvénynek eltörlése.	<i>Libellus actionalis</i> , vádlevél. Vide <i>Actio</i> .
<i>Legis derogatio</i> , a' törvénynek megcsorbitása, rész szerint való eltörlése, megmásoltatása. a)	<i>Libella</i> , vízmérték.
<i>Legi derogare</i> , a' törvényt fogantatlaná tenni.	<i>Libera dispositio</i> , szabad rendelés.
<i>Legis dispensatio</i> , törvény alul való feloldozás.	<i>Libertas preli</i> , nyomtatási szabadság.
<i>Sine lege vapulant securitas, vita, et rerum proprietas</i> , törvény nélkül veszély alá volna vetve belső bátorságunk, életünk ^a , vagyónunk. b)	<i>Libertas ephemeridum</i> , újságírási szabadság.
<i>Legulejus</i> , törvény tudakos, t. i. a' ki csak a' szavait,	<i>Libertinus</i> , szabados. c)
	<i>Licentia</i> , feketlenség.
	<i>Licentiatius</i> , szabadságos, szabadsággal bíró.
	<i>Licitatio</i> , kótyavetye.
	<i>Licitare</i> , kótyavetyélni, kótyavetye által eladni, v. venni.
	<i>Liga</i> , szövetség.

a) Az üdők változnak, és így történhet, hogy a' környüállásoknak mivoltára nézve a' törvények is megmásíttassanak.

b) A' törvények legnagyobb vigyázást kívánnak az írásban foglalótúl (*concipiente*), a' kinek azoknak feltevésében szeme előtt kell tartani a' törvényhozótestnek méltóságát, és czéllját. Ezt bővebben tárgyzza országunk magányos törvénnének tudományja.

c) A' szabadosok' neve alatt értetődnek azok, kik sem nem polgárok, sem pedig nem lekötelezett jobbágyok, azaz, a' kik úri hatalom alatt nincsenek. Ezen 'Zabadosok' számába tartozandók a' nemes anyátúl szültt, de nemtelen atyátúl nemzett emberek (*agiles*) a' nem egyesültt Görög Papoknak gyermekei, a' török kereskedők, vagy másegyéb akármi sorsbéli nálunk letelepedett, vagy az utazó idegen nemzetbéli jövevények, és mind azon hazafiak, kik vagy soha nem voltak úri hatalom alatt, vagy az alul felszabadultak.

<i>Limitatio</i> , árszabás, böcs- rovás.	lált (szikkellyezett) hang- ejtésekre való tehetség. — a)
<i>Limitare</i> , árt szabni, meg- határozni.	<i>Linguae cultura</i> , a' nyelv- nek művelése, tökéletesíté- se, gazdagítása. b)
<i>Linea</i> . Vide <i>Ascendentes</i> , <i>et Descendentes</i> .	<i>Linguae volubilitas</i> , a' nyelv könnyen folyósága.
<i>Lingvista</i> , nyelvtudó.	<i>Lingva est cogitationum</i>
<i>Lingva</i> , nyelv, az articu-	

a) A' legtökéletesebb állatok is noha általlában ész-
mélettel bírnak; de ön észméletre nem juthatnak mi-
vel a' hangalkotások nincsenek birtokában. A' nyelv,
minthogy ez a' szóllásnak legfőbb eszköze, által
véttetett a' beszédnek jelentésére is, melly értelem-
ben teszi a' mi elmébéli képzeinknek a' szózat' ér-
tethető hangjai által való kijelentését. Ezek a' han-
gok tehát hallható jegyei a' mi képzeinknek. —
Nemzeti nyelvnek mondjuk azon szónak, 's szókö-
téseknek egész öfzveségét, mellyek által valamelly
nemzetnek tagjai egymásközött a' magok képzeit
(*conceptus*, élfogás; *idea*, élfkép; *notio*, értemény;
phantasma, látomány, látfszat; *phantasia*, képzölődés.
Pápai.) előadgyák. — A' sokféle változások adtak alkal-
matosságot a' nyelvtudósoknak arra, hogy a' nyelve-
ket is a' származás' rendgyéhez alkalmaztatva külö-
nöznek el 's azokat, a' mellyekbül más nyelveknek
származását lehetett lehúzni, *anyanyelveknek* (u. m.
Zsidó, *Görög*, *Deák*, *Német*, *Magyar*, *Tót*, 's a' t.)
a' származottakat az anyához képest *Leánynyelveknek*,
végre pedig ezeket egymás között *Rokonoknak*
neveznek. Azon nyelvek, mellyekkel már ma egy
nemzet sem él úgy, mint született nyelvvel, ha-
nem csak a' könyvekben veszi hasznát, *holt nyel-
veknek* hivattnak.

b) A' tiszti írásmódnak tulajdonságai ezek: a' nyelv
tisztasága, érthetősége, rövidsége, es illendősége. —
Valaki hazájának nyelvét emeli, nemzetének érdemét
teszi ragyogó fénybe; már azt a' vért dűcsőségesen
emelni, mellyben élf, lehelf, csak tarthatod fiúi
kötelességednek.

interpre, a' nyelv a' léleknek tolmácsa, a' melly a' gondolatokat szavak által fejezi ki: *vagy* a' nyelv nem egyéb, mint a' mi elmebeli képzeteknek a' szózat' érthető hangjai által való kijelentése.

Amplitudinis capacitas, a' nyelv' bővítésének, *vagy* bővülhetésének tehetsége, p. o. a' Magyar nyelv bir a' könnyen bővülhetésnek lehetőségével.

Linguae consuetudo, nyelv-fizokás, a' melly is minden nemzetnél a' szókkal való éleést, a' fizók' formálásának 's hajlításának különös módgyát, szóval a' nyelvnek különös tulajdonát (*linguae genium*) meghatározza, a' nyelvet a' minden időkor, és így a' minenket a' mostani nyelv fizokás határozza meg.

Liquidatio, előszámlálás, felszámlálás, számba vétel.

Liquidare, nyilvánítani, előszámlálni.

Liquidus in jure, írásban elősmertt, fizembe való adósság.

Liquidum debitum, világos adósság.

Lista, Lajstrom.

Litterae, levelek.

Litterae adjudicatoriae, oda ítélő levél.

Litterae sententiales, ítéletlevél.

Litterae executionales, vég-re hajtásról szóló levél.

Litterae testimoniales, bizonyító, *vagy is* tanúlevél.

Litterae ablicentiales, szabadságra ereztő levél.

Litterae dimissoriales, elbocsátó levél.

Litterae passuales, utazó, úti levél.

Litterae metales, határlevél.

Litterae reambulatoriae, hajtárjáró levél.

Litterae Compassuales, által késérő levél.

Litterae statutoriae, iktató levél.

Litterae arendatitiae, hasonbérő levél.

Litterae cambiales, cserelevél.

Litterae praesidiales, előlőli levél.

Litterarum communicatio, az okleveleknek közlése.

Litterarum falsificatio, az okleveleknek meghamisítása.

Litterae revisionales, korlevél.

Litterarum repetitio, levélkövetés, ismételés.

Litterarum detentio, a' leveleknek letartóztatása.

Litterarum transumpta, a' leveleknek hiteles mássa, oklevélmásolás.

Literarum suppressio, a' leveleknek elszikkasztása.

Literarum interruptio, a' leveleknek elfogása.

Literarum violatio, a' levélnek feltörése, megsértése.

Literalia instrumenta, oklevelek. Vide *Instrumenta*.

Literatura, Nyelvtudomány, könyvek' ösmere-te, t. i. a' benne foglalt tárgyakra nézve; könyvből való tanulás által szerzett tudomány; *Pápai* utánn írástudás; *juxta alios* Deákság, tudósság. a)

Lithographia, köre való írás' és köre való metszés' mestersége.

Litigatio, pörlekedés.

Lis, pör, törvénykezés.

Lis brevis, rövid folyású pör.

Lis longa, hosszas, négy szakaszú pör (*quatuor terminorum*); az első szakasz az anyapör, *fundamentalis processus*; — a' második az első eltiltás's a' t. — a' harmadik a' teher-

rel való tiltás's a' t. — a' negyedik a' villzaverési pör; mert ezek mellett az al pörös négy húzomban védelmezheti magát a' birtokban, és ügyét elvesztvén, magát a' pör' sarkalattyt is megorvosolhattya ezeknél fogva. (*Georch Illés.*)

Litis incaminatio, pörtámasztás, pörkezdés.

Litis contestatio, a' pörnek elfogadása, pör' divattya.

Affirmativa, keresetvitaló; — *negativa*, tagadó; — *qualificativa*, módosító, vagy kifogó pör-elfogadás.

Litis curator, ügykormányozó, gondviselő.

Litis prorogatio, a' pörnek megállítása.

Litis dilatio, a' pörnek elhalasztása.

De quota litis, aut depalmario convenire nefas, a' nyerességből járandó, vagy valamelly nevezetes jutalom iránt al-

a) Ez a' szó *Literatura*, mellyet csak nem minden Nemzet felvett nyelvébe, és vele úgy él, mint saját szavával, általlýában tekintve, könyvekből és írásolvasás által szerzett tudományt tesz, és így a' könyveknek, a' benne foglalt tárgyakhoz képest való igaz ösmere-tét jelenti. A' Könyvtudománnyal (*juxta alios Literatura*, Deákság, sed male) ízorosán egybe van kapcsolva a' nyelv' állapotja.

- knba erefzkedni nem szabad.
- Litis cardo*, a' pörnek sarkalattya.
- Littorale*, tengerpart, környék.
- Localitas*, helytáj, helyfekvés, helyeztetés.
- Locatio*, bérbe adás; *conductio*, kibérlés. Ezen két cselekedet által tartós hasznú jószágoknak, vagy hasznót hajtó birtoknak hasznonolását bizonyos időre, és bizonyos bérért másnak lekötteleztetik.
- Locumtenens*, helytartó.
- Locus credibilis*, hiteles hely (levéltárbéli gyülekezet, biztos hely, köz hitelességű levéltárhely).
- Locus supplicii*, vesztőhely.
- Locus originis*, eredeti, v. eredetbéli hely.
- Logomachia*, szóharcz, szófiabeszéd, szószaporítás.
- Lucrum cessans*, meggátoltatott nyeresség, megszüntt haszonvétel.
- Damnum emergens*, eredő kár.
- Lues venerea*, bűja dög.
- Lunambulo*, holdas, holdkórságos.
- Lupanar*, bordélyház.
- Luxus*, fényűzés, pompázás, fényveskedés.
- Lyceum Episcopale*, Püspöki köz iskola.

M.

<i>Macellatio</i> , húsvágás.	<i>Magistratualis</i> , Tisztviselő,
<i>Macellationis jus</i> , mélfár- lzik' jussa, v. szabadsága.	köz Tisztviselő.
<i>Maculatura</i> , takaró nyom- tatvány.	<i>Magnates</i> , az Ország' Nagy- gyai, Fő Rendek.
<i>Magazinum</i> , csűr, élésház, lárház, tárbolt.	<i>Magnetismus animalis</i> , ál- lati magneserő.
<i>Magia</i> , bolygórányosság, bü- hajosság, babonáság, ör- döngösség.	<i>Majoratus</i> , első szülöttség.
<i>Magus</i> , ördögös, (tátos, taltos, régi szók). Talto- sok, <i>Druidae</i> , <i>Magi</i> , a' régii pogány Magyaroknak Bölcsői.	<i>Majoratus institutio</i> , szü- letés elsőégi intézet. a) <i>Majorennis</i> , felseerdültt, v. nagy korú.
	<i>Minorennis</i> , kis ko- rú. Vide <i>Aetas</i> .
	<i>Majores nostri</i> , Eldődeink, Eleink. Vide <i>Antenati</i> .

a) *Majoratus*: Ezen Intézet alatt valamelly nemtesnek ollyas rendelése értetődik, melly által ő a' Nemzet-
ség' fényének fenntartására némelly szabad, ingó,
vagy ingatlan jószágait olly feltétel alatt haggya,
hogy azok az általa meghatározott rend szerint a'
Nemzetségnek mindenkor csak egyetlen egy tagjára
oztály nélkül szállyanak, de úgy, hogy azokat se el-
ne idegeníthesse, se szükségtelen adósságokkal ne ter-
heltesse.

Senioratus, öregebb-
ség. a)
Maleficium, bájolás, ártalom, rossz cselekedet. b)
Maleficia loci, helység' terhei, szenvedései.
Maleversatio, gonosz lelkűség, gonofzság.
Malitia, gonofzság, rossz-
ság.
Malitia superat aetatem,
mohónn korosodik.
Mance, hiányosan.
Mancipium, rah, rabfzolg.
Mandatum, parancsolat, v.
hagyás.
Mandatum judicarium, bírói parancsolat. c)
Mandatum sequestratori-

um, zárató, v. bírói zárt rendelő parancsolat.

Sequestrium reseratorium, zárt nyitó, vagy a' zárt feloldozó parancsolat.

Moratorium, a' fizetést késleltető, v. üdöt engedő parancsolat.

Compulsorium, tanú hiteztető, vagy tanúvallató, esküdtető parancsolat.

Inhibitorium, a' bíróságot eltiltó parancsolat.

Declinatorium, vel *relegatorium*, más törvényfzékre útasító, elmelőző, eltérítő parancsolat.

-
- a) Külömbözik az első szülöttségtől az öregebbség annyiban, hogy az első szülöttségben mindenkor az első szülöttnak nemzetsége, és ebben is csak az első szülött az ide tartozandó jófzágoknak birtokába jön, az öregebbségben pedig kizárja ugyan az öregebbik az ifjabbikat; de mindegyiknek a' Nemzetségben lehet reménnye, hogy kihelván az öregebbik, ő lehet valaha a' legéltesebb, és azonnal az ő birtokába száll a' jófzág.
- b) *In maleficio ratihabitio aequiparatur mandato*, a rossz cselekedetnek jóvá hagyása a' parancsolással egyet ér.
- c) A' parancsolatok, mellyeknél fogva vagy maga a' Király, vagy az Orfzágnak rendeltt Bírói az alattok való Bíráknak tetelet, vagy elhagyását parancsolják, nem nevezetnek ügyorvoslásnak; öly foganattal bírnak mindazonáltal, hogy nem csak az igazság' kiszolgáltatását siettetik és annak helyes folyamattját igazgattják, hanem néha a' Bíró által tett hibát is meg-
orvosolják.

Cassatorio continuatorium, ítélőtöréssel folytatott parancsolat.

Correctorium, foglalást, v. végre hajtást igazított parancsolat.

Cassatorio reexecutorium, vílza faglalató parancsolat.

Fulminatorium, fenyegető, v. dörgő parancsolat.

Novi cum gratia, pörújításra kegyelmező, v. újító parancsolat, v. újítélethéli kegyelem parancsolat.

Relegare ad forum contradictorium, az ellenkező feleknek vetélkedése alá bocsátani; vagy rövidben: vitatásra bocsátani. a)

Mandatum requisitorium, levelet kerestető parancsolat.

Evocatorium, idéztető parancsolat.

Extraseriale, soronn kívül folytatott parancsolat.

Acceleratorium, siettető parancsolat.

Dilatorium, halasztó parancsolat.

Prorogatorium, a) pört állító parancsolat. b)

Suspensorium, felfüggesztő parancsolat.

Transmissionale, átküldető, átküldő parancsolat.

Resuscitatorium, folyásba hozató parancsolat.

Interpretatorium — magyarázó parancsolat.

Renovatorium, ítéletújító, elevenítő parancsolat.

Executorium, végre hajtató parancsolat.

a) A' nagyobb Cancellariából jött parancsolatok nem eshetnek már a' mai időben ilyen kérdés alá, mert azok ki nem adódnak addig, míg az alsó Bírótul minden körülállásokról tökéletes tudósítás nem vetetett.

b) Ezt *Vaslevélnek* hitták a' Régiek, még 1611. ezrtend. nyomtatott *Verböcziben* is feltaláltatik: *Vaslevéllel való vontatás*. Eredetét vette, ammint *Göde Pál* feljegyzi, *Hollós Mátyás Király'* parancsolatgyából, melly által vashéköval és csonka toronnyal fenyegette azt, a' ki *Fridrik Császárhoz* követségbe küldött *Zápolya Imre*-het ez alatt pörbe fogja.

Cassatorio - reexecutorio - inviatorium, az ítélőtörléssel vissza foglaltató és útasító, v. ítéltesemmisítés mellett visszafoglaltató parancsolat.

Repositorium, visszafoglaltató parancsolat.

Brachiale, erőhatalmat rendelő, erőt rendelő parancsolat.

Superabundans, felesleg való parancsolat, mellyel az előbbeni parancsolatnak végre hajtása sürgettetik.

Captivatorium, le tartóztató, elfogattató

Salvi conductus, menedékét engedő, szabadmenetelt engedő.

Potentiale, oltalmazó, pártfogó, oltalmaztató parancsolat.

Delegatorium, megbíráló, bírót nevező parancsolat.

Praeceptorio - divi-

sionale, osztálytetető parancsolat.

Statutarium, iktató parancsolat, v. bevezetető parancsolat. a)

Mandatarius, meghatalmazott.

Mandatariusus, meghatalmazottság.

Mania, örülltség.

Maniacus, örültt.

Manifestum, hirdetmény, nyilatkoztatás.

Manipulare, kezelni, kezénn forgatni.

Manuale, kézi könyv.

Manufactura, kézi csinálvány, kézi mű.

Manufacturista, kézi műves.

Manu mittere, fel - vagy elszabadítani.

Manumissio, kibocsátás.

Manuscriptum, kézírás.

Manuum impositio, kézterjesztés, kézvetés, p. o. kezét vetni valakire, valami jószágra.

Manutentio, fenntartás.

-
- a) Az illetén parancsolatban, vagy benne van az egész adománylevélnek foglalattya, ezen bevezetéssel: *Cum Nos attentis et consideratis*, azaz, tekintetbe vévén hív szolgálattyaít 's a' t. vagy pedig csak általlában van az adományról emlékezet, ezen bevezetéssel: *Dicitur Nobis*, azaz, értésünkre esett 's a' t. Az első az adományi gyökösségnek vitatására elegendő; — a' második pedig (mivel az adománylevélnek tartalmát nem foglalattya magában) elégtelen a' gyökösségnek megbizonyítására.

Mappa, földrajzolat, földkép, mappa.

Mappatio, a' földszínek papirosra való felvétele.

Marca, gira, birság.

Marcalis, girás, markás, birságos.

Marcalis processus, birságos, vagy birságot követő pör.

Mardurinarum solutio, et

Mardurinae, nyesett, vagy nyúzott hörbül való adó, tengeri vám.

Mare, Tenger.

Maris fretum, tenger' szorosa, vagy szorúlatnya.

Maris sinus, tenger' öble.

Maris procella, tengervélz.

Maris vortex, tenger' örvénye.

Maris syrtis, tengerátöny.

Marginaliter, a' szélén, szélelre.

Intra marginem, szélén belül, szélén kívül.

Maritacidium, férjölés.

Martialis, bajnoki, hadra termett.

Martyr, vértanú.

Massa, érték, vagyon.

Massae curator, annak gondviselője.

Materia, anyag, szer, testmény.

Materialia pro aedificiis,

műszerek, építőszerek.

Materialista, fűszerzámos.

Mathesis. Vide *Scientiae*.

Matricula, egyházi anyakönyv.

Matrimonium, házasság, azaz a' férfi, és asszonyi személy között magzatnemzés, és nevelés végett törvényesen szerződött társaság.

Matrimonium legitimum, törvényes.

Matrimonium illegitimum, törvénytelen.

Matrimonium licitum, szabad, törvényes.

Matrimonium verum, valóságos.

Matrimonium validum, fogantatos, sikeres.

Matrimonium ratum, szerzése szerint helyes.

Matrimonium consummatum, elhálást értt házasság. a)

Matrimonium publicum, nyilván való házasság.

Matrimonium clandestinum, alattomos házasság.

Matrimonium putatum, véltt házasság.

Matrimonii indissolubilitas, a' házasságnak bont hatatlansága.

Matrimonii vinculum, a' há-

ρ) Ezen szó elhálás a' két rendbeli nemnek egymással való közlését, vagy (a' mint a' Sz. Írás előadgya) megismerését jelenti.

zasság' kötele, házasságkötél.

Ad matrimonii nullitatem ex defectu consensus, aut impotentia, a' házasság sikeretlenségének elhatározására, szabad megegyezésnek foglyatkozása, vagy a' meg-
orvosolhatatlan tehetetlenség miatt indított pör.

Divortium quoad thorum et mensam, az egygyütt lakásról való elválásztás.

Matrimonium mixtum, elegyes házasság.

Matrimonii impedimenta. Vide sub *Impedimenta*.

Matrimonium apud Catholicos ad 4. consanguinitatis gradum prohibitum, a' Romai közönséges hitűeknél negyedik ízig való atyafiak között vagyon megtiltva a' házasság; *apud alios* más vallásúaknál mind a' törvényes, mind a' törvénytelen atyafiak között csak a' második ízig vagyon megtiltva a' házasság.

Matrimonium morganaticum. Vide sub *Morganaticum*.

Matrimonium conscientiae,

bal, vagy titkos házasság.

Mediate, közbe vetve vagy közvetve, elz közösen.

Immediate, közvetlen, elz közvetlenül.

Mediatus, közbevetett.

Mediator, közbenjáró.

Meliorationes, javítások. a)

Mentis perturbatio, elmeháborodás, tébolyodás.

Mente captus, elfezogyott, elzement, tébolyodott.

Amens, elzelős.

Maniacus, örültt.

Lunaticus, havas.

Mentalis reservatio, belső elzében való, *rectius*: értelemtitkolás, visszatar-
tás.

Mercantilis liber, kalmárkönyv, rováskönyv.

Mercantilis codex, kalmárkönyv.

Mercantile Judicium, kalmári ítélőszék.

Mercipotus, áldomás.

Meritum, érdem, dolog, állapot.

Meritum rei vel causae, a' dolog' vagy pör' veleje, dereka a' dolognak.

In meritum causae se immisit, az ügynek velejébe bocsátkozott.

a) A' javításnak betű szerint való értelme azt foglallya magában, hogy jobba tétetessen, és több hafznot hozzon a' jófzág.

In merito aegre, a' dolog' velejét vitatni.

Meritorie rem assummere, a' dolog' velejéhez látni.

Meritoria sententia, a' dolog' velejét érdeklő ítélet.

Sententiam in merito approbari, az ítélet a' dolog' velejére nézve helyben hagyatik.

Meta, határ, határjel.

Metae, czéldombok.

Bimeta, kettős határ.

Trimeta, hármas határ.

Metatio, határozás, határjelelés.

Metarum erectio, határjelelés.

Metarum reambulatio, határjárás.

Metarum rectificatio, határigazítás.

Metales literae, határlevelek.

Metalis contractus, határkötés. a)

Metalis controversia, ha-

tárrúl való villongás, pör. *Metalis cumulus*, határhalm.

Methodologia, tanításmód' tudománya.

Methodus, rendszer.

Militia. Vide *Exercitus*.

Minorennis, gyermekkorú.

Misericordianus, irgalmas, vagy könyörülő, vagy gyógyító Barát, vagy Szerzetes.

Mitis, *lenis*, enyhe, régi szó.

Mobilis res, ingó, bingó vagy (holmi).

Immobilis, ingatlan vagy, fekvő jószág.

Modalitas, módszer.

Suo modo, okkal, móddal, vagy szerével.

Modestus, serény; Beszéden, artig.

Modela, mustra, példa.

Moderamen inculpatae tutelae, szabad maga védelem, vagy véteknélkül való maga védelme, oltalma, vagy büntelen maga

a) A' *határjelelés* kezdetben van, midőn még annak előtte nem voltak a' jószágdarabok jelekkel egymástól elválasztva. — A' *határjárás* a' végre van, hogy a' szomszédok között ne talán támadható pörnek eleje vetessen. — A' *határigazítás* pedig akkor tetetik, midőn egyik szomszéd az előbbeni határt által hágván, a' másiknak jószágából valamelly részt elfoglal, és ez iránt köztök már is pör támadt, és ha a' régi határ jeleket kinyomozni nem lehet, újak jelettetnek ki.

- védelmes, vagy az ártatlan oltalomnak mérséklése. Vide *Inculpatus*.
Monasterium, Klastrom.
Moneta currens, folyó, v. kelő pénz.
Monopolium, kizáró kereskedés.
Monstrum, rém, rémség, szörnyeteg *Szabó utánn*. Vide *Horror*.
Montanisticus, bányai, bányabéli, bányász.
Iudicium montanum, bánya törvényfélék.
Supremum officium montanum, fő bányahivatal.
Schürfen, bánya kémelés, a bánya mező' kijegyzése. (*Einischürfen*.)
Muthen, gyanítás.
Fossilien Lagerstätte, ásványok' fekvő helyei.
Streichen, und Fallen, oder Verflachen der Erzader, az érczér' csapattya, és dülése.
Gewerkschaft, bánya művelő társaság.
Schacht, bányamenetel. *Marton utánn* kútforma bányája. *Sz. Péteri Imre utánn* (kuta.)
Stollen, pinceforma bánya, vagy hegy, bány. *Sz. Péteri utánn*.
Berg = Kopey, bánya fizető könyv.
Erbstöllner örökös hegybuvász. *Erbstöllen*, hegybuvák.
Grubensfeld, bánya mező.
- Kluft*, nyílás.
Lager, helyhezeti.
Größ, terület.
Feldmaass, mező, határ.
Scharung, egybejövét.
Marfcheider, földalatti méző.
Marf = Eisen, határvas.
Schurf, jeldarab.
Schurfstein, jelkő.
Lehen, jutalomrészt.
Saufenwerk, fűlafztó mű.
Schlackenwäscherei, salak mosás.
Feldort, mezővég.
Weilarbeit, későmunka.
Schufinne, lövő csatornya.
Kristung, halasztás.
Gruben = Wetter, bányafél.
Steigen, emelkedés.
Flügelort, szárny, mezővég.
Zimmerung, faerősítés.
Wetterschacht, szelkuta.
Abtaufen, lemélyeztetés.
Lauf, futás.
Wasserleitung, vízfolyás.
Berbau, vesztesség.
Haldensturz, köhalmazat.
Friedzeichen, béke jel.
Hettmann, bányászati al tiszt.
Gefelle, jövedelmek.
System, rendfűzer.
Göpl, tekemű.
Einsöfung, beváltás.
Krohne, dözma, vagy bér.
Kuge, bányarész.
Materialien, műeszközök.
Vertheil der Bergwerksprodukte, a' bányatermesztményeknek eladása. (Lásd *Sz. Péteri Imre utánn*; Tud. Gyűjt. 4. k. 1824.)

Mora, haladék, késedelem, mulatság.

Nulla intelligitur ibi mora fieri ubi nulla petitio est, nemtörtént ott mulasztás, a' hol teljesítés nem kívántatott.

Morganaticum matrimonium, feleséget megvető házasság. a)

Morosus debitor, akaratos, késedelmes, röst adós, v. fizető, v. késleltető, megátalkodott, vagy nyakas adós.

Moratorius, késleltető.

Mors, halál, v. átfzenderülés boldogabb honba. b)

Mortuarium, a' megholtának javaihoz való jus.

Mortis poena cum exaspe-

tionem, megsúlyyosított halálos büntetés.

Ad mortuas manus, e. g. Ecclesiis etc., holt kézre adni a' jószágot.

Motivum, indító ok.

Motto, elmés mondás.

Mulcta, marottság, birság, büntetés.

Municipalitas, városi Tanács, Felsőség.

Museum nationale, Nemzeti gyűjteményes Tár.

Mutilare aliquem, megcsontítani.

Mutilatio, megcsontítás.

Mutuatarius, hitelt vevő.

Mutuum, hitel, kölcsönadás, kölcsön.

Mutua successio, kölcsönös örökösödés.

a) Eme' Francia szóból *morgant*, reátartó, *morganaticum* szavat faragták az oda való Deákok, azon házasságnak kifejezésére, melyben magát a' reátartó, következőképen feleségét megvető férj arra kötelezi le, akár magához hasonló, akár alsóbb sorból eredett feleségét, hogy ez urának címjében és méltóságában ne részesüljön, a' gyermekek pedig (attyok' sorsában nem részesülvén) a' nekik kivetendő és élelmekre szükséges vagyonnal megelégedni tartozzanak.

b) Az ember' életének legnyomósabb czikkellye, az ő halálának közelítése: ezen helyzetben nyilatkozik ki, ki volt ő, már végére járó szarándokságában elkelte minden napjaiban; a' haldoklásban, mint igazán mutató tükörben, látják meg az élőnek képe. *Seneca epist. 44.*

N.

Naiv, bájos, együgyűség, egyszerűség, természetesség, az a' különös tulajdonság, hogy az előtt, a' kiben találtatik, egészen ösmeretlen, és mihelyest általa észre vetetik, azonnal elenyésczik, mint egy test nélkül való tünemény. Innen lehet azt megmagyarázni, hogy éppen azon nemzet, a' kiben az legkevesebbé találtatik t. i. a' Franciaában, adott annak legelőször nevet, és utánna nevezik a' többi nemzetek azt majd mindnyájan *naivnak*.

Narcotica medicamenta, bódító szerek.

Natio, nemzet.

Nationalismus; nemzeti tulajdonság.

Nationalitas, nemzetiség.
Nationalis character, nemzeti bélyeg.

Naturae lex, a' természet törvénye, melly némelly tárgyakra nézve mind addig nem áll, míg írott törvény által fogamatosan nem mérsékeltetik (restringitur). a)

Naturalia, termések, elegség, természetmények.

In naturalibus praestare, a' tartozást természetbe adni meg.

In natura praestare, természetiben, vagy maga nemiben adni meg.

In aequivalenti, megváltva megadni.

Naturae producta, természetmények.

a) Ezen minden embert, és nemzetet egyaránt kötelező törvényre támaszkodnak minden nemzeteknek külön törvényei, ebből pótollyak hiányosságait.

<i>Naturalismus</i> , természeti vallás.	vagy kiküldött Mtosság.
<i>Naturalisare</i> , polgárrá tenni, polgárnak bevenni.	<i>Neoaquistica bona</i> , újabb bebizonyítás alá esett jószágok.
<i>Naulum</i> , révbér, révvám, révpénz.	<i>Neologismus</i> , szóníjtás. a)
<i>Telonium</i> , szárazvám.	<i>Nepotismus</i> , onoka' kedvesség, vérségre nézés.
<i>Necessitare</i> , kényfszeríteni, erőltetni.	<i>Neutralitas</i> , pártatlanság.
<i>Necrologium</i> , holtak' lajsztróma.	<i>Nivella</i> , vízarány mérték.
<i>Negativa</i> , tagadás.	<i>Nivellatio</i> . a' víznek arányba való hozása.
<i>Negative</i> , tagadólag.	<i>Nivellator</i> , vízarányt mérő.
<i>Neoaquistica commissio</i> , a' jusoknak újonnan való megvizsgálására kirendeltt,	<i>Nivellare</i> , vízarányt mérni, egyenlővé tenni.
	<i>Nobilitatio</i> , nemesítés. b)
	<i>Nobilitaris processus</i> , a' nemességet vitató pör. c)

a) A' ki az idegen szavakat igen kerüli, hamar a' szóújtás' hibájába esik. A' szóújtást csak akkor lehet helyben hagyni, midőn a' nyelv' tulajdonságához a' szükség' esetében alkalmaztatik. — Iparkodgyatok fozokatlan szavakkal is élni, éllýünk néhánykor még nem hallatott szavakkal is. *Cicero*.

b) Hazánkban a' hazafiak nemesek lehetnek, vagy ingatlan jofzágnak K. adományya, vagy fiúítás, vagy örökbe fogadás (hozzájok járulván a' K. engedelem), vagy czímeres levél által, ha ebben a' nemesítés iránt való szándék nyilván kifejeztetik. E' szerint a' Királyi adomány egyik ága a' nemesítésnek. A' Királyi adománynak ismét kettő a' neme, az egyik magvaíszakadatból (*defectus*), a' másik a' pártútsból (*nota*) származik.

c) *Sententia*. Minthogy a' vitató sem az eredeti levelet elő nem adhattá, sem pedig annak elvcsztét be nem bizonyította, sem magát nemzetségének meg nem nemesedett gyökehez nem kapcsolhatta, 's a' t.

- In nobilitaribus formulare*, ötlet a' nemtelenség' szolgasága alúl feloldván, kivérén; a' kétségbe nem jöhető valóságos Ország' Nemesseinek társaságába, rendgyébe, és száma közé iktattjuk, felrójuk.
- Nobilitas gentilitia*, nemzetségi nemesség.
- Pro capacitate possessorii requisitum*, a' jószág' birhatására megkívántató fzemélybéli minéműség; vagy a' jószágnak birhatására alkalmatossá való lételbül áll a' Nemesség 's a' t.
- Nocte sera*, késő éjszakánn.
- Nocte tota*, egész éjszakánn.
- Normales scholae*, alsó mustra iskolák. Vide *Scholae*.
- Nostalgia*, hazavágyás.
- Nota*, jegyzés, pártütés.
- Nota infidelitatis*, hazasértés, hazaárulás.
- Nota marginalis*, széljegyzés.
- Nota correspondentialis*, értekező levél.
- Ad notitiam publicam*, az egész világ' tudtára, közönségesen tudósítani, az egész világ' előtt kimutatkozatni.
- Notorius*, elhíresedett, czégeres; item: pártütő, hazasértő.
- Novisans*, újító fél.
- Novisatus*, újított fél.
- Novum*, porújítás.
- Nullitas*, semmiség, semmivé tétel.
- Numerisare*, számozni.
- Numero*, számozok.
- Numeror*, számíthatom; — *neutro-passivum*, számíthatom.
- Curo numerari*, számittattatom, *alter me curat numerari*.
- Numisma*, emlékpénz, érdemjel, érdempénz.
- Numismatica*, pénzt ösmertető Tudomány.
- Numismaticus*, pénzt ösmertő, pénzt ösmertető.
- Numophilaceum*, pénz' gyűjteménnyé.
- Nunciatura*, Pápai követ-ség.
- Nunciatus apostolicus*, a' Pápa' rend' szerint való követség.
- Nundinae*, vásár (sokadalom); — *Tandelmark*, zfibvásár; *zfibvásáros*, a' ki avít, viseltt ruhákat 's a' t. árul.
- Nunquam*, sohasem, soha-koronn, sohanapiánn, sonha, régi szó.
- Nuptiae*, menyegző, lakodalom.
- Nymphomania*, méhduh.

O.

Objectum, tárgy.

Obligatoriales, kötelező, v. adósságlevél.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, praesenti die debetur, a' jelenvaló nap tartozik, a' ki kötelességének napot nem határozott.

Oblivio sui, elragadtatás.

In oblivione sua, feledtében.

Obscurantismus, sötétség, buvársága, a' lelki sötétség, tenyésztetése.

Obscurans, sötétség, buvársága.

Obscurus, homályos. a)

Obschied, v. *literae dimissoriales*, elbocsátó levél.

Obsoletus, avúlt, ki- vagy elavúlt, ereje vesztett.

Obstetricator, bábálkodó.

Occasus solis, napnyugodt.

Sole cadente, napnyugodtkor, napenyészet.

Reoccupatio, vissza foglálás.

Occupare injuste, elhucsní. *Sándor István*.

Octava, nyolczad.

Octavalis, nyolczados.

Oculata, szemrevétel, szemvizsgálás, megfigyelés.

Oculata judiciaria, bírói szemlélet, mellyel a' pörös dolognak szemmel látható környüállásait bővebb belátás, és meggyőződés végett maga a' pörben az ítélő Bíró megtekinti.

Oculista, Szemorvos.

Odium implacabile, megengesztelhetetlen gyűlölség.

Odia restringenda, a' gyű-

a) A' homályos dolgokban azt kell tartani, a' mi az igazhoz leginkább közelít, vagy a' mi rend szerint megszokott történni.

lőlséges dolgokban mérsékelni kell a 'törvény' értelmét.

Offensive, bántólag.

Offensivum bellum, megtámadó hadakozás, háború.

Ominari, *ominatio*, előre érzés, érezhetőség: *Wdhungsb-Vermögen*.

Onania, önfertőztetés, önszeplősítés, önparáznítás.

Ontologia, Valótudomány.

Onus, teher, büntetés, adó, bér, marattság.

Onus revocationis Procuratoris, az ügyész állítás' tagadásának díja, v. az ügyviselő megmásolás' béré.

Opifex, kézműves. A' kézműveseknek, és művészeknek (*artifices*) nevei a' szokott betűrend szerint e' következők:

Acuarii, *acicularii*, Nádler: Tücsinálók.

Acupictores, Goldsticker: himvarók.

Alutarii germanici, Gerber: Irháfszok.

Alutarii hungarici, Gerber: Tabakok.

Amillifices, Sterkmacher: Keményítőcsinálók.

Antiquarii, Tröddler: Zlibvásárok.

Aquileges, Brunnmeister: Kútmesterek.

Arcularii, Tischler: Asztalosok.

Aureorum filorum Crispatores, Goldspinner: Aranyfonyók.

Auriscalcharii, Gartner: Gomböntők.

Aurifabri, Goldschmied: Ötvösök.

Auricutores, Goldschlager: Aranylapítók.

Balneatores, Bader: Fürdösök.

Bibliopolae, Buchhändler: Könyvárosok.

Braxatores, Bierbrauer: Sörfőzők.

Calcarifices, Sporcr: Sarkantyúso.

Calcographi, Kupferstecher: Rézmetlők.

Caminarii, Rauchfangkehrer: Füstfaragók.

Campanarum Fusores, Glockengießer: Harangöntők.

Capillamentarii, Perückenmacher: Hajfodritók.

Capsularum Confectores, Seidenmacher: Órafödemesek.

Cavearii, Koffeesteder: Kávésok.

Centonifices, Kosenmacher: Pokróczosok.

Cerdones, Lederer: Timárok.

Ceroplastae, Lebzelter: Bábsütők.

Cerusae confectores, Bleistiftengießer: Irónöntők.

Chartae marmoratores, Papier-Marmorierer: Papirosmárványozók.

Chartae foliorum Confectores, Kartenmacher: Kártyafüstök.

Chirurgi, Heilſcheer:
rer: Seborvosok.

Chyrotecarii, Sand-
ſchuhmacher: Keſztyűsök.

*Chocolade confecto-
res*, Chokolademacher: Cso-
koládésok.

*Circinorum Confe-
ctores*, Zirkelſchmied: Czir-
kalomesinálók.

Circularii, Ringel-
ſchmied: Csatosok.

Clavicularii, Nagel-
ſchmied: Szögcsinálók.

Compactores, Buch-
binder: Könyvkötők.

*Chordarum Confe-
ctores*, Saitenmacher: Húr-
csinálók.

Corbifices, Korbma-
cher: Kosárfonyók.

Coriarii, Cordibi-
sarii, Kordowancer: Taba-
kok.

Cothurnarii, Zifch-
menmacher: Csizmadiaók.

Cribrarii, Cirnicu-
larii, Sieb- und Böden-
macher: Szítások.

Culcitarii, Decken-
macher: Paplanyvarók.

Cuprearii, Kupfer-
ſchmied: Rézművesek.

Cultrarii, Meſſer-
ſchmied: Késcsinálók.

Dardanarii, Greiß-
ler: Apróárlók, Aprósok.

Dulciarii, Zuckerbä-
cker: Nyalánköttők.

Ephippiarii, Sattler:
Nyergesek.

Exomidarii, Rödel-
ſchneider: Zubonyſzabók.

Fabri ferrarii, Huſ-
ſchmied: Kovácsok.

Fabri serarii, Schloſ-
ſer: Lakatosok.

Fidium Confectores,
Geigenmacher: Hegedűcsi-
nálók.

Fili argenti ductores,
Drathzieher: Dróthúzó.

Figuli, Hafner: Ge-
rencserek.

Flavifusores, Gelb-
gieſer: Rézöntők.

Fabri lignarii, Zim-
merleute: Ácsok.

Frameatores, Säbel-
macher: Kardkéſztők.

Fullonarii, Waſſer:
Kallósok.

Gausapearii, Reper-
neſſchneider: Szűrſzabók.

Glutinis Coctores,
Leimſieder: Enyvſzők.

Horologiarii, Uhr-
macher: Óráók.

Hortulani, Gärtner:
Kertéſzek.

Imbricatores, Siegel-
decker: Cserepesek.

Inauratores, Vergol-
der: Aranyozók.

*Instrumentorum ma-
thematicorum Confecto-
res*, Zeugſchmied: Műſzer-
gyártók.

Incernicularii, Sieb-
bödenmacher: Szitalſzővők.

Laminarii, Klam-
pferer: Bádogosok.

Laniones, Fleischha-
cher: Mészárosok.

Lapididae, Steinmetz:
Kőfaragók.

Lebetarii, Pfannen-
schmied: Vasüstgyártók.

Limarum incisores,
Feilhauer: Ráspametszők.

Ligno Lagenarii,
Tschutoramacher: Csutará-
sok.

Limbularii, Posamen-
tierer: Palzomántverők.

Lorarii, Riemer:
Sziiggyártók.

Macheropaegi, die
Schwerdfeger: Csilzárok.

Materiarum textores,
Zeugmacher: Szerlő-
vők.

Mercatores, Handels-
leute, Kaufleute: Keres-
kedők, Kalmárok.

Molitores, Műllner:
Molnárok.

Murarii, Maurer:
Kőművesek.

*Nodularii hungari-
ci*, Schnürmacher: Gomb-
kötők.

*Nodularii germani-
ci*, Knöpf- und Krepinma-
cher: Krepényverők.

Organarii, Orgel-
macher: Orgonacsinálók.

Pannifices, Tuchma-
cher: Polztósok.

Pannitonsores, Tuch-
scheerer: Polztönyírók.

Papyrifices, Papier-
macher: Papirosesinálók.

Pectenarii, Kamma-
cher, Fésűsök.

Penestici, Speckver-
kauser: Hentesek.

Pelliones, Kürschner:
Szűcsök.

Peronifices, Botsch-
formacher: Boeskorvargák.

Pharmacopolae, A-
potheker: Patikások.

Pictores, Mahler:
Képfők.

*Pileatores Hunga-
rici*, ungarische Hutterer:
Süvegesek.

*Pileatores germa-
nici*, deutsche Hutterer: Ka-
lapiasok.

Piscatores, Fischer:
Halászok.

Pistores, Bäcker: Sü-
tők.

Pulverarii, Pulver-
macher: Puskaporesinálók.

Restiarii, Seiler:
Kötélgyártók.

Salis nitri coctores,
Salpetersieder: Salitromfő-
zők.

Samiatores, Schleis-
fer: Köfzörűsök.

Sartores hungarici,
ungarische Schneider: Magyar
Szabók.

Sartores germanici,
deutsche Schneider: Német
Szabók.

Sclopetarii, Büchsen-
macher: Puskagyártók.

Scloporum Theco-

paei, Bűcsenszűster : Puskaágyművesek.

Sellarii, Taschner : Bőrszegrényesek.

Serici Coloratores, Seidenfárber : Selyemfőstők.

Setaceorum Confectores, Bűrstenbinder : Ke-fekötők.

Smigmatores, Seifensieder ; Szapanyosok.

Speculorum Confectores, Spiegelmacher : Tükörcsinálók.

Stannarii, Binnigieser : Ónárosok.

Statuarii, Bildhauer : Képfaragók.

Stratores viarum, Pflasterer : Kőpadlók.

Stratagematum Fusores, Schrötgieser : Serétöntők.

Sutores germanici, deutsche Schuster : Német Vargák.

Sutores hungarici, ungarische Schuster : Magyar Vargák.

Sutores Slavonici, slawische Schuster : Vargák.

Udonarii, Wollensstrümpfmacher : Szürkepczacsinálók.

Tabacarii, Tobackmacher : Tobákosok.

Tapetarii, Tapezierer : Falborítók.

Tegularii, Ziegelbrenner : Téglavetők.

Telae impressores, Leindrucker : Színfőstők.

Telae Textores, Leinweber : Takácsok.

Textores Tibialium, Strumpfstreicher : Harisnyalövők.

Tibialifices, Strumpfwärter : Kapeczakötők.

Tinctores, Fárber : Főstők.

Torneatores, Drechsler : Eztergályosok.

Typographi, Buchdrucker : Könyvnyomtatók.

Vietores, Binder : Kádárok.

Vitriarii, Glaser, Üvegesek.

Oppositio, ellent állás.

Oppugnatio in Scholis, vitatás.

Orator, Szónok, Szóvezér.

Orbis terrarum, földkerekség, föld' köre.

Ordinans, rendelő, intéző, elrendelő, elintéző, item : Papszentelő.

Ordinatus, rendes, rendszerezető; item : felszentelt.

Ordinarius, rend szerint való, közönséges.

Ordo, rend.

Militaris, hadi rend.

Equestris, vitézlő, nemes rend.

Civilis, polgári rend.

Ecclesiasticus, egyházi rend.

Religiosus, szerzetes Rend.

S. Francisci, Szent Ferencz' Szerzete.

<i>S. Dominici</i> , Szent	<i>Organisatio</i> , alkotás, el-
<i>Domonkos</i> ' Szerzete.	rendelés, öfzve szerkez-
<i>S. Pauli</i> , Szent Pál'	telés.
első Remetének Szerzete.	<i>Organisare</i> , rendbe szedni.
<i>Piaristárum</i> , kegyes	<i>Orgya</i> , öl; — <i>quadrata</i>
Oskolák' Szerzete.	lázogés; — <i>cubica</i> , köbös.
<i>S. Benedicti</i> , Szent	<i>Originale</i> , eredeti levél.
<i>Benedek</i> ' Izabad Szerzete.	<i>In origine</i> , eredeté-
<i>Praemonstratenses</i> ,	ben.
Szent Norbert' Izabad,	<i>Originalitas</i> , eredetiség.
és fejeér Szerzete.	<i>Origo</i> , eredet, származás.
<i>Cistercitarum</i> , Szent	<i>Originale exemplar</i> , ere-
<i>Benedek</i> ' Izabad, és fe-	deti példány, nyomtat-
jeér Szerzete.	vány.
<i>S. Ioannis de Deo</i> ,	<i>Orographia</i> , hegyek', vagy
Irgalmas Barátok' Szer-	bérczek' leírása.
zete.	<i>Orphanalis deputatio</i> , ár-
<i>Camaldulenses</i> , né-	vákra ügyelő Bíztoóság.
ma Barátok Szabó utánn.	<i>Orthographia</i> , helyesírás.
<i>Ordinis beneficium</i> , sortar-	<i>Ortus solis</i> , napkelet, nap-
tás.	felkölte.
<i>Ordo. Vide Eques.</i>	

P.

- Pacificatio*, békességekötés, békeszerzés, *vagy* békeség.
- Paqueta*, csomó, kötet.
- Pactatio*, megalkuvás.
- Pacisci*, fogadni, felfogadni.
- Pactato termino* fogadott üdöhatárban.
- Pactio*, saczolás, *Verböczy*. (Megböcsülés.)
- Paedantismus*, iskolai tudósság.
- Pagina*, oldal, lap.
- Palliare*, födözni, palástolni.
- Palmarum dies*, Virágvasárnap.
- Panorama*; körül főtés, ke-rekfőtés.
- Paragraphus*, szakasz.
- Paraphernum*, menyegzői ajándék.
- Parenthesis*, rekefz.
- Intra parenthesim*, rekefzben.
- Pariare*, lemásolni p. o. az írást.
- Par*, mássa valamelly eredeti írásnak, másolat.
- Parodia*, átöltöztetés: *Tramewestirung*.
- Presbyteri seculares*, világi áldozó Papok.
- Pars*, rész, fél, vidék.
- Partes*, felek.
- Iudices in partibus*, első Birák.
- Pars triumphans*, nyertes fél,
- Pars succumbens*, vesztes fél.
- Parsimonialis*, takarékos.
- Partialis*, részcs, p. o. elválás; *item*: részre hajló.
- Partialitas*, részszelkedés, részre hajlás.
- Particularis*, rész szerint való.
- Partus ingenii*, agyszülemény.
- Pasoum*, legeltető mező. *Verböczy*. (Legelő.)
- Pasquillus*, gunyoló, gyalázó, mocskoló írás.

<i>Passivus status</i> , adósság, tartozó állapot.	<i>Pecuniae fluctuans cursus</i> , a' pénz' böcsének habzás.
<i>Passuales</i> , útzó levél, útlevél.	<i>Pecuniae prenumeratio</i> , a' pénznek voltaképen való leolvasása.
<i>Patentales</i> , hirdetmény.	<i>Exceptio non numeratae pecuniae</i> , pénz leolvasása ellen tett kifogás.
<i>Patria potestas</i> , szülői, atyai hatalom.	<i>Pecunia cuprea</i> , kongó pénz.
<i>Patriota</i> , hazafi.	<i>Pecuniae procurator (proxeneta)</i> , pénzhajhászó.
<i>Patriotismus</i> , hazafiság, hazafszeretés. —	<i>Pedaneus judex</i> , alsó Biró.
<i>Patronus</i> , lőszólló, pártfogó.	<i>Pedagium</i> , vámpénz. <i>Verb.</i>
<i>Patronatus jus</i> , egyházi pártfogói hatalom, vagy egyházi gyámság. a)	<i>Pennaneum</i> , írásváltás.
<i>Pauper</i> , cui patronus assignatur, ügyefogyott.	<i>Pensio</i> , nyugalom pénz, (kegyelem pénz, jutalom.)
<i>Super paupertate testimoniales</i> , ügyefogyottságot bizonyító levél.	<i>Pensionatis officialibus militaribus</i> , hópénzzel nyugalalmazott hadi Tisztoknak.
<i>Peculatus</i> , köz pénz lopás.	<i>Penumbra</i> , fél árnyék.
<i>Peculium</i> , saját munkával szerzett jószág, és örökség. <i>Verböcny.</i>	<i>Peremptorius</i> , haladást nem szenvedő.
<i>Pecunia messorialis</i> , sarló-pénz.	<i>Peremptoria exceptio</i> , ügydöntő, vagy végvető kifogás.
<i>Pecunia christianitatis</i> , kereszténység' pénze.	

a) *Patronatus*: mellynek erejével a' pártfogó a' megüresült egyházi hivatalra papi személyt tettezésére kinevezhet. — *Nominatio regia*: Királyi kinevezés, mert az egyházi hivatalra papi személyt a' Király is nevezhet ki. — *Praesentatio, vel praesentatio*: más pártfogó által történt kijelelés, melly az egyházi jövedelmeket nem teszi sajáttyaivá a' kijeleltnek, hanem a' Püspök, vagy Ersek, a' kijelelt Papi személyt azon egyházi hivatallal, mellyre kijeleltetett, és az ahhoz mekivántató egyházi hatalommal rend szerint felruházni tartozik.

Perennalitas, örökösség.

Perennalis, örök, örökös.

Perfidia, hitetlenség.

Periculum, veszedelem, szerencsétlenség, kezesesség, koczka szerencse, p. o. meo *periculo*, az én kezeségemre, auf mein Risiko.

Peripheria, táj, környék, vidék.

Periodus, időkerület.

Perjurium, hitzegés, hamis hitűség.

Perjurii poena, hite szegetség' béré, (büntetése.)

Perpendicularum, függettyű, függő szál.

Permanens, állandó, megmaradó.

Persistentia, állhatatosság, állhatatos megmaradás.

Personale, személyek' száma.

Personalitia sedes, személy viselői széke.

Personalitas, személyesség.

Personificare, megiszemélyesíteni.

Petitorium, kérelem' úttya.

Esse in petitorio, kereset' úttyánn lenni.

Phantasma, képzelet, látzat.

Imaginatio, képzelet; de a' képzelettől különbözik a' *phantasia*, melyet alakozásnak lehetne mondani.

Philotea, emléke könyv, melybe jó barátok' nevei iratnak.

Physica. Vide *Scientias*.

Pietismus, kegyeskedés.

Pignoratarius, zálogos, zálogoló, zálogba vevő, zálogbíró, zálogtartó.

Pignus judiciale, bírói zálog.

Pignus legale, törvényes zálog.

Pignus contractuale, kötött zálog.

Pignus colligatum, öszve kötött, kapcsolott zálog.

Pignoris realitas, zálog' valósága.

Pignoris quidditas, zálog' misége.

Pignoris localitas, zálog' helyheztetése, fekvése.

Pignoris jure tenta immobilia bona, a' zálogi jussal bíráto ingatlan jószágok.

Pignoratitia fassio, zálogvállás.

Fatens, zálog valló.

Fassionarius, zálogvevő.

Pignoratitiae literae, záloglevél.

Pignus non perimit proprietatem in defectu constituti, a' zálog el nem öli a' sajátságot, mely a' magvalzakadottat illette.

Pignoris transvestitio, a' zálognak felváltása.

Ex neglecta praemonitione ad transvestitionem pignoratitiarum conditionum, a' megkínálás' elmulasztása miatt a' zálog' feltételnek felváltására.

<i>Pignori, ut pignori, nunquam praescribitur</i> , a' zálog, úgy, mint zálog, soha üdejét nem müllyá.	talmi biztosság, vagy tel-lyes hatalom.
<i>Praepignus</i> , az előre való zálog.	<i>Plenipotenciales</i> , meghatalmazó levél.
<i>Pignoris devolutio</i> , zálog' háromlása.	<i>Plenipotentarius</i> , tellyes-hatalmú biztos, v. meghatalmazott képviselő.
<i>Piscina</i> , gyalmos tó. <i>Verb.</i> (Halas tó.)	<i>Poena indebitae</i> , helytelen panasz' büntetése, (bére.)
<i>Phaenomenon</i> , jelenet, tü-nemény.	<i>Poena talionis</i> , vissza három-ló, vagy szintannyiban való büntetés. Vide <i>Lexi-con</i> .
<i>Philosophia</i> , Bölcselkedés-tudomány. Vide <i>Scien-tias</i> .	<i>Poena praeculsi</i> , oltalom-tól való elzárás.
<i>Pisetarius</i> , pénzverés' fő fel-vigyázója.	<i>Poena dementiae, fidei</i> , el-csábításnak, vagy ígéret-szegésnek büntetése.
<i>Pisetum</i> , pénzvám, (pénz-verésből járó rész.)	<i>Poena mortis cum exaspe-ratione</i> , megsúlyosított halállal való büntetés.
<i>Placetum regium</i> , királyi tetszés.	<i>Politia</i> , köz, vagy polgá-ri rendtartás, vagy arra való ügyelés.
<i>Plajaso</i> , plajás, őrző a' vég-helyenn.	<i>Politica</i> , Kormánytudo-mány.
<i>Plagium</i> , más' munkájának meglopása.	<i>Pons ligneus pro peditibus</i> , hűrű, gyaloghid, palló.
<i>Plagiarius</i> , íráslopó.	<i>Popularis</i> , nyájas, nép' ked-vében járó.
<i>Planum</i> , előképzület, raj-zolat, síktér.	<i>Populatio</i> , népesség, púfz-títás.
<i>Planities</i> , térség, síkság, térföld, rónaság, lapály, orgovány.	<i>Populosus</i> , népes. a)
<i>Platina</i> , fehér arany.	
<i>Plenipotentia</i> , tellyes ha-	

-
- a) A' népesség magában foglalja az emberi boldog-ság' minden nemeinek talpkövét; a' hol emberek vagynak, ott hőség is vagyon. — *Montesquieu*: Eu-ropanak javára csak olly törvényeket ohajt, mel-lyek a' népesedést előmozdították. Jákob Professor pedig az igen nagy népességről való panaszokat

<i>Porta palatinalis</i> , kapufszám, (kapútúl, jószágtól való fizetés, adó.)	<i>Postscripta</i> , toldalékirás, levéltoldalék, utól írás.
<i>Portus</i> , révpart, kikötő hely	<i>Postliminium</i> , visszatérés, meglelés, szarándokság, hazajövés.
<i>Portio</i> , szám, rész, adó.	<i>Potentiarius</i> , hatalmaskodó.
<i>Portio oralis</i> , emberszám, vagy kenyér porezió.	<i>Potestas</i> , hatalom.
<i>Portio equilis</i> , lószám, v. lóporezió.	<i>Practicans</i> , gyakorló.
<i>Possessionaria</i> , rész, jószág.	<i>Practicus</i> , gyakorlott.
<i>Portiopraedialis</i> , puszta rész.	<i>Practice</i> , a' cselekedetre nézve, gyakorlásügyelőleg.
<i>Possessio</i> , birtok, melly által a' józággal való élés, és annak halználása értődik, birtokban létel, vagyon, vagyomány, vagyonság. a)	<i>Theoretice</i> , az értelemre nézve, elmékedésügyelőleg.
<i>Possessionatus</i> , birtokos.	<i>Precarius</i> , kérelmi, kegyelmi.
<i>Possessorii incapacitas</i> , birtokhatatlanság.	<i>Praebenda</i> , Egyházi hivatal.
<i>Possessorii titulus</i> , birtoknak neve.	<i>Praecautio</i> , előre őrizkedés, előre való gondoskodás.
<i>Posthumus</i> utánlét, azaz, atya halála után született.	<i>Praecedentia</i> , előbb valóság.
	<i>Praeclusi terminus</i> , véghatárnap, zárnap, vagy elzáró üdöhatár.

egy rövid látású, és hibás uralkodás' jeleinek tartya, melly az emberek' böcsét nem ösmérvén, munkásságoknak a' helyett, hogy azt elő mozdítaná, gátot vet.

- a) A' vagyonnak letartóztatását (*detentio*), birtoknak lehet nevezni, és így birtokában vagyunk annak is, a' mit más' nevével magunknál tartunk zálogképen, hafzon' fejében (*commodatum*), őrizetképen (*depositum*), amibár nem a' magunk sajáttya; de efféle birtok csak természetes (*possessio facti*). — Az adomány és a' birtokba iktatás, valóságos birtokba jutás nélkül ingadozatlan örök just, és gyökeres igazat nem szül.

Praedialistae, fő papok' nemessei, *vagy* papnemes.

Praedicatum, birtok név, (mellék név.)

Praedium, puszta.

Praedialis, egy házhelyű Nemes. *Verböc*y.

Praedocinium, haramtiaság, útonn álló tolvajság, (vitarum obsessio,) rablás, foltogató.

Praedominium, fő, *vagy* első uralkodás.

Praeemptio, vevésbéli elsőség.

Praefectio, fiúítás, férjiasítás, fiú ággá tétel, t. i. ha a' fiaknak magvok' szakadta' esetében valamelyik leány fiúi karba emeltetik.

Praeferentia, előbb valóság.

Praeferenter, megkülömböztetve előbb való.

Praesidentia, maga meghittség, elbizottság.

Praejudicium, örökségtől megfosztó sérelem, v. jus-sérelem, *item*: előítélet.

Praejunctura, vontató lovak, *vagy* vontatások.

Praelati, egyházi fő Rendek.

Praelatio, elsőség, előbb valóság.

Praeliminaris, előre való,

Praemonere condicionalis, az osztályosokat előre megkínálni.

Neglecta praemonitio, elmulasztott megkínálás.

Praerogativa, jeles külömb-ség, szabadság, méltóság.

Praescriptio, üdö multta, üdö múlás, elüldösítés, v. üdö eltelés, (üdöntúltság.) a)

Praescriptionis efficacia, elüldösítésnek foganatossága, *vagy* foganattya.

Alterius juri praescribere per ejusdem possessionem, birtokbanléte által másnak jussát elüldösíteni.

Ne bonum, cuius proprietatem quis per praescriptionem habere vult, a praescriptione legibus exceptum sit, hogy azon jolság, melyet valaki elüldösítés által sajáttyává tenni akar, törvény által az elüldösítés alúl ki ne legyen véve.

Praescriptio noncurrit, megátoltatik, nem fog.

a) A' *Praescriptio* által értyük a' törvény szerint kiszabott bizonyos üdönek eltölttét, mely alatt a' folyvást való birtok olly állandó lábra állítottatik, hogy senki bennünket többé nem háborgathat, sem a' birtokból ki nem vethet.

Praescriptio rescinditur, elvágattatik, ha a' birtokos kivettetik birtokából, vagy a' törvényes intézés, ellenmondás, vagy porindítás által.

Praescriptio dormit, megszűnik az üdömlő, nyugszik, vagy nincsen sikerre. a)

Praescriptio interrumpitur, félbe szakad.

Praescriptionis interruptio, megszakasztás, vagy félbe szakadás.

Praescribitur 100. annis juri regio, a' Király' igazsága 100 éftendő után abban mulik.

Quibus rebus praescribi non potest, minémű ügyeket nem mulattat el az üdö.

Praesentia, Pap kijelelés, v. bemutatás, kinevezés, beadás, benyújtás. Vide *Patronatus*.

Praesidium, előhülés, őrizet, erősség.

Praesidiarii, Várőrök.

Praeses, Elölülő.

Praesumptio, magahittség, igazvélés.

Cedit veritati, az igazvélés enged a' valóságnak.

Praesumptio cedit veritati, csak úgy erőtlenedik meg

a' gyanítás, ha az ellenének (oppositum) valósa kitételik.

Praesumptio juris tantum, megczáfoltható törvény' gyanítása.

Praesumptio juris et de jure, megczáfolhatatlan törvény' gyanítása.

Praetendens, követelő, igazságot tartó.

Praetensio, követelés, (némmeliek követésnek mondgyák; követni többet is telf, u. m. *sequi, imitari, deprecari*, követmény újszó.)

Praetensiove, állítólag, vélve.

Praetensus, véltt, kereset alatt lévő.

Praetextus, szín, örv, ürügy, fogás.

Praeventio, előzés, megelőzés.

Pragmatica sanctio, országlási szerződés.

Praxis criminalis, et judiciaria, bűnpöri szokás, v. büntető törvényes, és törvénykezésbéli szokás, v. gyakorlás.

Pretium, ár.

Pretium elevare, drágítani, valaminek árát felemelni, felverni.

Pretium affectionis, kedvesség.

a) Az elődösítés nyugvása éftendeinek az a' termézte, hogy azok a' birtokban lételnek éftendeiből levonatnak.

Primas Regni, az Ország
Primása (*juxta nonnullos*
az Országnek Egyházi Fe-
jedelmek).

Prior Auranae, Auraniai
Elöljáró.

Principium, eredet, kezdet,
talpmondás, talpállitás, fő
ok, kütfő. a)

Principalis, fő, v. első.

Privatus, magányos; de ez
a' szó annyit tesz, mint
solitarius, és azért a' kü-
lönözött helyette jobbnak
látzik.

Privigna, mostoha leány.

Privilegium, kegyelemle-
vél, Szabó után pedig
szabad levél. b)

Proba, bizonyítás, megbi-
zonyítás, megmutatás, ta-
núbizonyosság.

Proba plena, tellyes bizony-
ság.

Proba non plena, hiányos
bizonyosság.

Proba semiplena, fél bizony-
ság.

Proba conformis, egyne-
mű bizonyosság.

Proba mixta, elegyes bi-
zonyosság.

Ex visceribus cau-

sae, a' dolog' velejénn é-
pült bizonyosság.

Positiva, állító bi-
zonyosság.

Negativa, tagadó bi-
zonyosság.

*Actori incumbit pro-
ba*, a' bebizonyítás a' fel-
pörös' kötelessége.

Problematicus, kérdés alatt
lévő, kérdésben forgó, bi-
zonytalan.

Procedens judex, közben
járó Bíró, ítélő Bíró.

Procedura judiciaria, a'
törvény' folyamattya.

Procedere, eljárni.

Procentuatio, századolás.

Procentum, század rész, p.
o. ötöt száztul.

*Processualis Iudex Nobili-
um*, járásbéli Szolgabíró.

Processus, pör, pörfolyás,
pörfolyamat.

In merito processus,
a' pörnek velős divattyá-
ban.

Processus longae litis, hu-
zós folyású pör.

*In anterioribus ter-
minis*, az előbbeni pör-
szakaszban. Vide *Lis*.

a) A' *principium* az, melly valami' lételemnek feltételét
magában foglalja, mellybül, vagy melly által valami
kezd lenni. Kétféle: *reale*, dologbéli, mellybül valami
vagyon; és *ideale*, gondolatbéli, mellybül valami ér-
tetődik.

b) Hogy a' kérelemlevélnek sikere legyen, belső mi-
voltára nézve, Országunknak sarkallatos szabadsági-
val meg kell neki egyyezni, azért vagyon minden
Királyi kérelemlevélben ama' közbevetés (*clausula*):
Salvo jure alieno, másnak igazá fennmaradván.

Processus brevis litis, rövid folyású pör.

Solennis, rendes alkotmányú.

Fundamentalis, törzökös pör, anyapör.

Post amissum processum fundamentalem, az anyapörnek elvesztése után.

Summarius, sommás pör (külső forma nélkül való).

Tabularis, a' Kir. Táblát illető pör.

Passivus, al pör.

Activus, fel pör.

Civilis, polgári pör.

Auszugalis, a' lajstrom kivonásbéli adósságnak pöre.

Sequestratorius, zárató pör.

Criminalis, büntető, főbenjáró pör.

Processus debiti, tartozást, adósságot, hitelt követő pör.

Processus liquidi debiti, szembe tűnő, vagy világos adósságot követő pör.

Ad superinscriptionem, fellyül fizettető, az adósságnak a' jószágra való átírását kereső pör.

Metalis ex jure, a' határ gyökösségére ügyelő pör.

Metalis ex usu, birtokonn épült határozó pör.

Pignoris, zálogos.

Ad transvestitionem conditionum pignoris, a' zálognak, v. zálogvallásnak alkukötéseit átöltöztető pör.

Commodati, kölcsönbéli.

Depositum, hitre bízott, v. letéttetett jószág-béli pör.

Successionalis, örökséges.

Iuris, elidegenített örökségbéli.

Perpetui evictoratus, örökös szavatosságbéli.

Ad transumpta, levél-mással vételbéli.

Proportionalis, arányos (mértékfabasbéli).

Vincularis, bánatbért követő pör.

Damni, károsításbéli.

Falsi, álnokságot bősztülő; ide tartozik az alakosságot, vértagadást, állevél költést, hittörést, v. hamis esküvést bősztülő pör.

Ad contractus implementum, kötést tellesztető.

Ad contractus invalidationem, kötés' sükerességét vitató.

Concursualis, hitelezőket öszve hívó.

Relictorius, zálogos.

Decimalis ex jure, a' tizednek gyökeres jusából.

Ex usu, birtok mellett vitató.

Ad exclusionem sexus feminei, a' leány ágnak kizáratására.

Ad aequalitatem juris, a' gyökösség' egyenlőségére. Vide *Jus et Donatio*.

Rectificatorius divisionalis, osztályigazító ügy.

Ad sententiae renovationem, az ítéletnek megújítására.

Nobilitatis legitimatorii, nemességet vitató ügy.

In facto honoris, a' böcsület' dolgában való ügy.

Marcalis, baromtartásbéli.

Marcalis contra testificare nolentes, a' vallani nem akarók ellen indított birságos pör.

Ad fassionis invalidationem ex praejudicio, a' sérelmes felvállásnak sikeretlenítésére, v. elrontására, v. a' sérelmenn épült elrontó pör.

Ex neglecta praemonitione, a' megkinálás' elmulasztásán épült ügy.

Ad dandas rationes tutelares, a' gyámaságról ízámot vevő ügy.

Ad dandam contradictionis rationem, az

ellenmondásnak okát kérő ügy.

Ad recipiendam c. r. okát adó.

Ex puritate stationis, ellenmondással nem sértetett iktatásból indított pör.

Ad excisionem quartalitii, leány negyedek kereső.

Ad revindicationem communium bonorum abalienatorum, az elidegenített osztatlan javaknak vissza vételére.

Ex radicalitate juris, az ingadozatlan gyökerez igazonn épült pör.

Processus successorio-divisionalis, a' törvényes örökösödést, és osztályt egyetemben kereső, vagy is ügy nevezett örökösödési osztályos pör.

Ad revindicanda damna ob malam indivisi boni administrationem, az osztatlan jószág' rossz kormányozása által szülemlett kár megtérítésére.

Ad vinculi desumptionem, a' kötésbéli büntetést kérő pör.

Ex superfluitate fundi, a' jószág' feleslegességének által engedését kérő pör.

Ad poenam non impensionis, az igaztételnek megtagadását bolzuló pör.

Proclamatio, proclamata, az előkiáltás, mellynél fogva a' törvénylők töstént a' pörnek felvétele után az ellenfelet háromszori hangos kikiáltás által megjelenésre előszóllíttattya.

Procuratoria constitutio, ügyvédői, vagy pörvédői vallomány, v. megbízás.

Testimoniales, megbízó levél. Vide *Sectionem octavam.*

Procuratoriae locus, az ügyész' szobája, helye.

Procuratoria revocatio. Vide *Remedia juridica sub litera R.*

Proditio fraterni sanguinis, vér árulás, v. tagadás, árúztatás. a)

Proditionis poena, a' vértagadásnak bére.

Producta in processu, pörbéli írományok.

Professio religiosa, szerzetes fogadás.

Professio fidei, hitvallás.

Professoris cathedra, tanítószék. b)

Profugere clam, elillani, elorozkodni, elosonni, ellábalni, eliszkodni, elfököni, elkotródni.

Stante prohibita, az ítélet tiltásnak helye lévén.

Projectum, javallat, javaslat.

Proportio, simetria, egyarányúság, arányosság; a' jószagnak haszonvételeiben dicitur mértékszabás.

Proportionate, arányosan, mérsékelve.

Proportionare, elarányozni (idomozni?).

Proprietas, tulajdonság, sajáttság.

Proprietarius, tulajdonos.

Proprium, tulajdon, saját.

a) A' vértagadás által azt érti törvényünk, midőn valaki valamelyik vér szerint való osztályos atyafiát, az őtet illető ősi örökségtől álnok csalárdsággal megfosztani ügykezik.

b) **Professoris qualitates:** a' Tanítóban az okosság a' tudománnyal párasítva, az érett tanács, beketürés, kémelés, magával bírhatás okvetetlenül megkívántatnak; a' Tanító nem néz azokra a' terhekre, melyek vállait nyomkodgyák, nem azokra a' gondokra, melyek őtet belülről éjnap eméztik. Az oktatásban az a' cél, hogy mind lelkünket, mind testünket általlýában, mind pedig különösen polgári állapotunkat tökéletesebbé tegyük.

<i>Proprium valorem, aestimationem sentire</i> , önböcsét érezni.	<i>Provinciales voces</i> , megyebeli szavak.
<i>Prorogatio</i> , halasztás, haladék.	<i>Provisio</i> , intézet, intézet-tétel.
<i>Prosecutio</i> , folytatás.	<i>Provisio militiae</i> , katonatartás.
<i>Prosilire</i> , budgyanni, p. o. kibudgyant a' vér az órából, a' víz a' földből.	<i>Provisorio modo</i> , előzőleg, további rendelésig.
<i>Protocollista</i> , jegyzőkönyv író.	<i>Protocollum</i> , jegyzőkönyv. a)
<i>Protomedicus</i> , Fő Orvos.	<i>Provocans sine provocato non probat</i> , az állítás bizonyítás nélkül süketlen.
<i>Proverbia</i> , közmondások, p. o. <i>promissum cadit in debitum</i> , az ígért adományt vár; — <i>quod differtur, non aufertur</i> , a' minyúlik, nem múlik; — <i>ab esse ad posse non valet argumentum</i> , a' meglettrül a' lehetőségre jó az okoskodás.	<i>Pruina</i> , fagy, harmat, dér-harmat.
<i>Provincialismus</i> , környékszó, környékfzöllás.	<i>Pseudo-Propheta</i> , ál orczás jövendőmondó.
	<i>Pubertas</i> , serdültt kor.
	<i>Pubertatis tempore</i> , a' gyermekornak kitelttekor.
	<i>Puerilis</i> , gyermekes kor.
	<i>Filialis</i> , gyermeki kor. b)
	<i>Pulsus</i> , harangozás.

a) Minden tífzttségnek, sőt a' közhivatalú Tífzteknek is tulajdon jegyző könyvek szokott lenni, mellyben a' végbe vittek, elrendelttek, és még azok is, a' mellyek a' Tífztségek által a' Felsőbbekkel közöltetnek, iktattatnak be. — Ezen jegyzőkönyvben lehet szemlélni a' végbe vitendő dolgoknak rendét, a' hivatalbéli Tífzteknek pontosságát, és a' felsőbb helyeknek igazgatását, melly szerint azt legnagyobb hűséggel, tellyességgel és pontossággal kell öfzve írni.

b) A' gyermeki kort (findid) meg kell különböztetni a' gyermekestül (findid), ez fzanakodásra, amaz tífzletre indít; ez éfzbéli gyengeséget, éretlenséget, amaz egy ártatlansággal, természetü erővel tellyes fzívet árul el.

<i>Pululare</i> , kifakadni, vagy posdúlni.	<i>Purgatorium</i> , tisztukóhely.
<i>Puniri</i> , büntetődni, 'bün- tettetni.	<i>Purum</i> , tiszta.
<i>Punctum</i> , végpont.	<i>Puritas</i> , tisztság.
<i>Punctualitas</i> , pontosság.	<i>Puritas conscientiae</i> , a' lel- kiösméretnek tisztsága.
<i>Punctatim</i> , pontonkint.	<i>Purgamentum</i> , peripsema, söprő, söprelek, valaminek az allya.
<i>Puncta interrogatoria</i> , seu deutri, vallásban lévő kérdések.	<i>Purismus</i> , Tíztaélszvitás.
<i>Punctualiter perficere</i> , pon- tig megtenni.	<i>Purpurarius</i> , bársonyáros.
<i>Purgatio canonica</i> , vel vul- garis, törvényes, vagy közönséges kitisztulás a' vádbul.	<i>Pupillus</i> , árva. <i>Verböczy</i> - nél atyátlan gyermek.
	<i>Purizare</i> , letisztázni p. o. az írást.
	<i>Pyrrhonismus</i> , mindenről való kételkedés.

Q.

Quaestio facti, vel juris, történeti dolgot érdeklő, v. törvényes kérdés.

Quaestionatus, kérdésben lévő, vagy forgó, kérdéses.

Qualificatio, mellékes magyarázás, miképenezés, v. jeles tulajdonság.

Qualitas, minőség, tulajdonság.

Qualitas essentialis, állatos, mivolti tulajdonság.

Qualitas accidentalis, mellékes tulajdonság.

Qualitas physica, természetes tulajdonság.

Quadrans, negyed.

Quantum contributionale, adó.

Quantitas, mennyiség, v. mekkoróság.

Quartalitium, leány negyed (a' leány ágnak kijárando negyed).

In signum propaginis ab acquiretore, a'

szerzőtől való származásnak jelöl.

Quartalitii excisio, a' negyed' kihasítása, akár legyen a' leány egy, akár több, mindnyájoknak egyetemben kihasíttatik az egész jószágnek negyed része.

Expositio super solutione quartae, leány-negyedrül szóló levél.

Quarterialis, szállásbéli.

Quarterialis domus, szálló ház.

Quarterium, szállás.

Querulans, panaszolkodó, panaszló, vádoló.

Querulatus, panaszos, panaszlott, vádolt.

Qui jure suo utitur, nemini facit injuriam, ki saját jussával él, senkinek sem tesz bántást,

Qui vult causam, vult etiam effectum, a' ki az okot akarja, az akarja az

okozatot is; vagy akarván az okot, nem lehet nem akarni annak okozatját.

Quidditas, miség, mivolta valaminek.

Quietare, megnyugtatni, *v.* nyugtatott, nyugtató, *v.* menedék levelet adni.

Quietantia, nyugtalék, *v.* nyugtató, nyuglevél.

Contraquietantia, viszont nyugtató.

Quietismus, veszteglőség.

Quiritatio, sopánkodás.

Quod nocet, docet, a' mi árt, tanít.

Quod patet expresse, non

non est probare necesse, a' mi nyilván való, azt nem kell megbizonyítani.

Quot, hányan, vagy mennyien.

Quotquot, akárhányan, *v.* akármennyien.

Quotalitas, hányadság.

Quotta litis, hányad, tartozás, pör osztály.

Convenire eatenus

Advocatis vetitum est,

az Ügyészeknek tilalmas

a' pöröltt kereset' részét,

vagy a' pör' hányadát magoknak leköteleztetni.

Vide Lis.

R.

R <i>adicalitas juris</i> , a' törvénynek gyökössége. Vide <i>Ius. a)</i>	<i>Recepisse</i> , megösmelő írás.
<i>Radix et ramus acquisitionis</i> , a' szerzésnek gyökere és ága.	<i>Recipe</i> , orvosság rendelés.
<i>Raptim</i> , futólag, ragadólag.	<i>Reciproce</i> , viszontag, vagy viszont.
<i>Raptus</i> , Szűz ragadás.	<i>Recognitionales</i> , megösmelő levél.
<i>Rasio</i> , vakarás.	<i>Reconveniens</i> , viszont megpörlő.
<i>Rata divisionalis</i> , osztályrész.	<i>Reconvenire</i> , viszont megpörleni, pörbe fogni.
<i>Rationista</i> , Számtartó.	<i>Rectificatio metarum</i> , határigazítás. Vide <i>Metae</i> .
<i>Reaccludere</i> , vissza zárni, kapcsolni.	<i>Redemptio</i> , megváltás, vagy váltáság.
<i>Reactio</i> , viszont követés, viszont kereset.	<i>Redemptio juris armorum</i> , vívás váltáság.
<i>Realisare</i> , valósítani, valóságosítani.	<i>Redimere vexam pecunia</i> , pénzenn béket váltani.
<i>Reambulatio metalis</i> , határjárás. Vide <i>Meta</i> .	<i>Redintegrare</i> , egészíteni, helyre állítani.
<i>Reassumere</i> , ismét elővenni, vagy újra felvenni.	<i>Reductio</i> , kisebbítés, kisebb mértékre vevés, vissza vezetés, jobbitás, javítás, jóvá tevés.
<i>Recalculare</i> , újra felszámolni, felvetni.	

a) A' gyökösség származik egyedül az adományból; — más az ősiség, *avilicitas*; — más pedig a' gyökösség.

Referada, előadás.

Reflexio, észrevétel, emlékeztetés.

Refrigerantia remedia, hűvesítő szerek.

Regales, Ország gyűlésre meghívó, vagy idéző Királyi levél.

Registrator, lajstromozó.

Regnicolaris, orfzágos.

Regnotenus, orfzáglizerte.

Regressus, rajta keresés.

Salvo ad complices regressu, fenn hagyatván a' bűn társainu való keresése.

Regula, szabás.

Regula est prior regulato, a' szabás előbb való, hogysen a' szabott dolog.

Religio, vallás; *naturalis*, természeti; *revelata*, ki nyilatkoztatott.

Regulamentum militare, hadi rendszabás, katonatartás' rendgye.

Reglamentare pretium, hadi szabott ár.

Regularis, rendszerint való, rendes.

Regulativus, elrendelő, v. rendfzabó.

Regulatio fluviorum, et lacunarum, a' folyó vizeknek, és mocsároknak megigazitásai.

Lacunarum exsiccatio ad optatum effectum deducenda, a' folyóvizek' mocsárjainak kívánt sü kërrel teendő kizárítása, v. kizárítása.

Lacunarum mephiticae evaporationes, a' mocsároknak ártalmas, v. veszedelmes kigözülgései.

Transectiones serpentinarum, a' görbüléseknek, vagy görbületeknek által vágásai, vagy átmetszései.

Sárvizianorum paludum exsiccatio, a' sárvizi hozótság' kizárítása.

Accommodae dispositiones ad fodiendos canales, czél arányos intézetek a' csatornyak' vájáására.

Post profusas multas expensas, de felicit laborum exitu desperantes animo conciderunt, donec observato tepori, quis sapienter obviavit, adinventis novis resuscitandae majoris activitatis mediis, sok költségeknek kizórása után az ügykezeteknek és a' megteendő munkáknak szerencsés foganattyárul elcsüggedvén, ezen hasznos izárításbéli munka iránt mutatott hevekben egyfzerre hültni kezdettek, még valaki a' nagyobb serénység' felébrefizésére izolgáló újabb észközöket felfedezvén, az észrevett lanyúságnak bölcsen elejét vette volna.

Rejecta judicialis, törvényes bírói halasztás, vagy

más, *vagy* további üdöfe való halasztás.

Relatio, tisztai jelentés, tudósítás, *vagy* öszve kötetés. a)

Relationes, seu *correlationes*, képestségek.

Relative, tartozatosan, viszonyosan.

Relaxata, elengedés.

Relegare, igazítani, elutasítani, kitiltani.

Religiosus, Szerzetes, Szerzet.

Remanentia, maradék.

Remedium juridicum, pör orvoslás, ügyorvosló mód úgymint:

Depositio, letétel.

Revocatio Procuratoris, az Ügyész' vissza hívása, *vagy* az ügyviselőnek megmásolása, *vagy* ügyvéd másolás.

Prohibita, tiltás, az ítélet' megtiltása (tilalom).

Prohibere, tilalommal élni.

Repulsio, vissza verés (az ítélet' végre hajtásakor), vissza üzés.

Reoccupatio, vissza foglalás.

Oppositio, ellent állás.

Novum, pör újítás. *Cum gratia*, kegyelem mellett.

Novum simplex, egyszerű pör újítás.

Appellata, fellyebb vitel.

Pro oneribus reoccupationis fundum assignare, a' hatalmas vissza foglalás béréül értéket adni.

Reorganisatio, új karba hozás, új rendbe szedés.

Repartitio, felosztás, adó kivétel.

Replica, felelet, válaszolás, viszont felelet (szóváltás).

Duplica, második felelet.

Triplica, harmad felelet.

Quadruplica, végső, v. végfelelet.

Repositio, birtokába való vissza helyezettetés, *vagy* vissza állítás, *vagy* vissza tevés.

Repressalia, elégvétel.

Repraesentans, képviselő.

Repraesentatio, felírás, felterjesztés.

a) A' jelentés egy oly írásba való foglalás, mellyel az alább való a' felsőbbnek előadgya, hogy parancsolattyát, *vagy* meghagyását miképen hajtotta végre; némellykor a' jelentéshez vélemény is (*opinio*) csatoltatik, és akkor a' jelentés hivatalból való jelentésnek mondatik.

- Reprotestatio*, vizsont ellenmondás.
- Requisitoriae*, megkérő, v. megkereső levél.
- Requisitum*, megkívántatóság.
- Rescriptum*, Királyi válaszolás, válasz, v. levél.
- Reserva*, tartalék sereg, v. tartalék.
- Reservata mentalis*. Vide *Mentalis*.
- Reservatio*, kikötés, fenn tartás.
- Residentia*, lakóhely.
- Resignatio*, lemondás a' hivatalról, letétel, átadás.
- Resignatorium instrumentum*, által adó levél.
- Resiliens*, elálló, szavát, v. ígérletét vissza húzó.
- Resolventia remedia*, felolvasztó szerek.
- Resorbentia rem*, magába szívó szerek.
- Respective*, ugyszólván, némelly tekintetben, tekintve, rész szerint.
- Respirium*, üdöhaladék, pörtül való pihenés, pihenő üdö.
- Restantia*, hátralévő, vagy elmaradt tartozás.
- Restitutio*, vizsont iktatás.
- Restauratio*, tisztválasztás.
- Restauratoria sedes*, tisztválasztó szék.
- Resultatum*, kimenetel, következés.
- Resultus*, elállás, megmásolás.
- Revelatio*, kinyilatkoztatás, felfedezés.
- Reversales*, vissza térítettő, visszaterést kötő levél, megösmerő levél.
- Revisionales literae*. Vide *sub L*.
- Revisorium forum*, vizsgáló ítélőszék.
- Superrevisorium*, fő ítélő, v. vizsgáló szék.
- Revocatio*, megmásolás, v. vissza húzás.
- Revocare procuratorem*, az Ügyész' tettét megmásolni.
- Rheumatismus*, folyókór-ság.
- Rubrica*, rovatolat, vonás, olzatalék.
- Rumor*, köz hír.
- Rudimenta scientiae alicuius*, eleje valamelly tudománynak.

S.

Saecularisatio, világivá tétel, szerzetes fogadástól való felszabadítás.

Saeculum, világi állapot, század.

Salgamum, katonatartás, toldalék, aprólék, hálaspénz.

Salva guardia, menedék hely, szabad hely, mentt hely, bátor hely.

Salvo jure alieno, másnak igaza fenn maradván.

Salvis expensis eventualibus, az előkelhető költségeken kívül.

Salvus conductus, szabad menet, vagy menedék, bátorság levél. (Glit, glitlevél, régi szó.)

Salvi conductus literae, ol-talomlevél, (Hit, és glit

alatt hivta ötöt, és ezek hittet glitet adtanak egymásnak.)

Satyra, gunyolódás.

Satisfactio, Vide *Indemnitas*.

Skeleton, csontváz.

Scelus, gonoltság, rossz cselekedet, fertezet.

Sceleratus, gonol, rossz, (fertezetes, régi szó.)

Schematismus, köz Tiszték' lajstroma, vagy tiszti tár.

Scientiae, Tudományok, (tudalom, Sándor.)

Scientiae doctrina, a' tudománynak tanítása: Wissenschaftslehre; das Urwissen, és tudás. a)

Scientiarum termini technici, a' tudományoknak mesterfázvai.

a) A' tudás (wissen), és ösmérés (erkennen), egymástól különböznek; az első csupa észrevételből származik, a' második az érzékeknek tanúságiból; —

Philosophia et AA.
LL. Bölcselkedés, és szabad
 mesterségek.

Logica, Észtu-
 domány, az észfogások' tu-
 mánya.

Pseudo Philosophus,
 ál bölcs.

Ontologia, valótu-
 domány.

Metaphisica, Bölcsel-
 kedéstudomány.

Metaphysicus, Böl-
 cselkedésügyelő.

Mathesis, Tudákos-
 ság, vagy mennyiség' tu-
 dománya, az egésznek tu-
 dománya; ennek tárgyai
 a' tér, idő, és szám.
 (Mérőtudomány.)

Extensa quantitas,
 terjedt, mennyiség.

Intensa, erős nagy-
 ság.

Intensiva, erőbéli
 nagyság.

Concreta, öszve nőtt,
 egyesült, egyesített.

Discreta, különböz-
 tetett.

Figura, kép.

Indifferentia, men-
 nyiségnek külön válatlan-
 sága.

Algebra, betűvetés.

Arithmetica, szám-
 vetés.

Cosmologia, Világtu-
 domány.

Scientia transcendentalis,
 tapasztaláshaladó Tudu-
 mány.

Scientia theoretica, elme-
 ügyelő Tudomány.

Scientia practica, gyakor-
 lásügyelő Tudomány.

Scientia abstracta, elvont
 Tudomány.

Scientia rationalis, észes
 tudomány.

Methodus, tanításnak
 módgya.

Physica, Természet-
 tudomány.

Anatomia, tagolás.

Chemia, kifőzésbéli
 mesterség, választó mester-
 ség, vagy tudomány.

Zoographia, állatok'
 leírása.

---

a' tapasztalásokból való: *Verstand*, tapasztalásbéli
 ész, értelem, értelembéli tehetség; *reine Vernunft*,
 tisztá ész, (okosság); — *absolute Vernunft*, által-
 lyában való ész. — A' tudományok által ébred a'
 jónak és szépnak érzése; fzelídü az erkölcs; erő-
 sebb lábra áll a' külső 's belső hátorság; neveke-
 dik a' szorgalom; fogynak a' nehezségek; könnyeb-
 bedik, 's boldogul az élet.

Zoologia, az állatok' tudománya.

Politia et stilus aulicus, köz rendtartás, és udvari írásmód.

Politica, kormányzás.

Statistica, az ország' mostani állapotjának tudása, vagy ország leírás.

Statistica Europaeorum aularum, az Európai udvarok' ösmerte.

Ethica, erkölcsstudomány.

Etymologia, szónyomozás.

Botanica, fűvek' ösmerte, (fűvelzet, fűvelzéség, Sándor.)

Veterinaria, barmokat orvosló tudomány, v. baromorvoslás.

Physiologia, test természeti mivolta, természetnyomozás, élő test tudomány, az alkotó részek', vagy érzékszerek' életének, munkásságának, és tulajdonságainak tudománya.

Anthropologia, ember ösmertetés, embertudomány.

Psychologia, Lélektudomány.

Pneumatologia, Szellemtudomány, a' melly a' léleknek külömbféle kifejtődéseit, és jeleneteit adgya elő, véltt Lélektudomány.

Theologia naturalis, érzvallas Tudomány, v. természetes Istentudomány.

Critica, vizgálat tudomány, a' műtélésnek tudománya.

Chirurgia, seborvosi tudomány.

Obstetricia, báhaság' mestersége, vagy szüléstudomány.

Politia medica, et forensis, a' köz rendtartást, vagy közbátorságot, és az ítélő székeket illető orvosi tudomány.

Historia Universalis, közönséges történetek' megírása, vagy történettudomány, vagy egyetemi történetírás, közönséges történetírás.

Geschichte der Menschheit, az emberiség' története.

Staaten Geschichte, álladalmi történet, tartománybéli történetek. Vide *Statistica*.

Diplomatica, oklevelek' tudománya.

Numismatica, emlékeztető pénzek' ösmerte, vagy tudománya.

Mythologia, a' költött Isteneknek, és a' bajnokoknak ösmerte; — költött beszédek' fejtése.

Heraldica, a' czímerek', és a' vitézi Rendek' ösmerte.

Aesthetica, jó ízlésű tudomány, érzéstudomány.

a) *Archaeologia*, a' régiség' Tudománya.

Epigraphica, a' régi felírások' Tudománya.

Mechanica, az alkotmányok' ösmerete, v. alkotó Tudomány, gépelytudomány.

Astronomia, Égvisgálás' Tudománya, vagy a' csillagos égnei megismeretése, (Égtešt Tudomány,) csillagjósolás, csillagvarázslás, csillagjövedülés.

Sphragistica, pecséttek' tudománya. b)

Philologia, nyelv-tudomány.

Articulationum, hangalkotás.

Grammatica, nyelv tudomány, t. i. a' szavak' elszármazásainak, hajtogatásainak, képestegeinek, 's ezekből a' nyelv' öfzve rakása' reguláinak rendszerint való előadása.

Lexicon, szótár, v. szókönyv.

Schul lexicon, iskolai szókönyv.

Etymologicon, származtató, (szónyomozásbéli) szótár.

Idioticon, vidéki szótár.

Glossarium, kiavúlt szókönyv.

Synonymicon, eggyeztető szókönyv.

Oratoria, beszéd tudomány, szónoki mesterség, szónoki tudomány; *stricto sensu*, ékeszólás, *eloquentia*.

Prosa, folyóbeszéd.

Geographia, föld' leírása.

Geologia, földtudomány.

Statica, a' nehézség' tudománya.

Dynamica, erő tudomány.

Metallurgia, érc tudomány.

Technologia, mű tudomány.

Medicina, orvosi tudomány.

Organognosia, érzékfzer' tudománya.

a) A' szépnek külümbsegei e' három nemre vétettethetnek: kedves, nagy, és rendes, das *Anmüthige*, *Erhabene*, und *Sonische* (való, szép, jó.)

b) Az okleveleknek külső ereje, és valósága leginkább függ a' pecséteteknek minémüségétől és valóságától.

Pathologia, test érzés tudomány, az életbéli erőnek a' testhez való különbféle képestségeinek (egészség, betegség) ösmerete.

Diaetetica, az egészség' fenntartásának tudománya.

Macrobiotica, hosszú élet' tudománya.

Pharmacologia, orvosifizertudomány.

Therapia, gyógyítás' tudománya.

Clinica, orvosi praxis, gyakorlás.

Oculistica, szemorvosi tudomány.

Theologia Istentudo-
mány.

Biblia, Szentírás.

Religio, vallás.

Exegesis, szófejtés.

Hermeneutica, tolmácutudomány.

Historia Ecclesiastica, Anyafszentegyházi történet.

Theologia dogmatica, Hittudomány.

Theologia moralis, Keresztény erkölcsi tudomány.

Mysticismus, Keresztény ábrándóság.

Theologia pastoralis, Lelki gond tudomány.

Scientiarum termini technici, tudományos mesterfzavak.

Organismus huma-

nus, emberi életművesség.

Forma vitae humanae, emberi életkép.

Formae huius materialia substrata, ezen életképek anyagos alapjai.

Musculus, izálashús.

Hypomochlion, nyugvó pont.

Potentia, erőtehetőség, hatalom.

Fluidum, hig.

Materia fluida higfzer.

Medium resistens, akadályozó köz.

Schistus, agyag pala.

Penestrarum ventillabrum, ablak pörgetyű.

Metallum larvatum, álorezás érez.

Substantia, állatasság, jobb magavaló.

Acidum animale, állati savany.

Acidum vegetabile, növevény savany.

Pars constitutiva, alkotó rész.

Trochlaea fixa, álló karika, csiga.

Series arithmetica, alszer.

Diameter, általérő, átmérő.

Impenetrabilitas, áthalthatatlanság, elérhetetlenség, áthathatatlanság.

Perlucidum, látható, általtetfző, átlátható.

Cruor, aludt vér.

Directio, arányzás.

Acidum minerale, ásványi savany.

Affinitas chemica, chemiai atyafiság.

Coementatio, beborítás, aczélyozás.

Pyxis coementaria, aczélyozó korogla.

Animal infusorium, azalék főreg.

Maceratio, áztatás.

Scala barometri, barometrom' mértéke.

Anatomicus, bonczoló.

Vitrum loricatum, borított üveg.

Tartarus vinaceus, borkő.

Salt tartari, borkőszó.

Recipiens, boríték.

Spiritus vini, bor' vékonya, borléfz.

Urinae, húgyléfz.

Thermometrum florentinum, borléfzész melegmúató.

Mercuriale, kénköves melegmúató.

Alkali volatile, bűzsó.

Spiritus alcali volatilis, bűzsó léfz.

Gas ammoniacale, bűzsó levegő.

Gas hepaticum hydrogenium, kénkögyulladó levegő.

Embolus, bunkós toló.

Sulphur sodae, kénkösavanyu, hamúzfir.

Materia narcotica, bódítófzer.

Cylinder, henger.

Sensatio caloris, hősség' érzése.

Cavitas, hézag.

Fila glaciata, jegyfonalak.

Phoenomenon, jelenet, tühemény.

Chemicus apparatus, chemiai készület.

Chemicæ operationes, chemiai munkák.

Chemicum laboratorium, chemiai műhely.

Chemicæ vegetatio-nes, növevények.

Angulus acutus, hegyes szöglet.

Obtusus, tompa szöglet.

Rectus, derék, vagy egyenes szög.

Obliquus, rézfzeltt.

Anguli alterni, váltó szögletek.

Opticus, látás' szöglete.

Refractionis, megtörtetés' v. szegés' szöglete.

Cavitas tympani, dob' ürege.

Convexum, domború.

Detonatio, durranás.

Pulvis tonans, durranó por.

Spiritus vini, égettbor.

Stapes, kengyel.

Aequinoctium, éjnap' egyyenlőssége.

Aequinoctium autumnale, őszi éj' nap' egy-
gyenlősége.

*Aequinoctium ver-
num*, tavaszi éj' nap' egy-
gyenlősége.

Aequilibrium, egy-
mértékűség.

Paralellum, egy-
arányú.

Aequatio, egyenlet.

*Motus uniformis, ac-
celeratus, vel retardatus*,
egyenlő, siető, vagy kés-
lő mozdulás.

Aequator, egyenli-
tő.

Fissile, elhasadó.

Amylum, keményítő.
tő.

Divisibilitas, elosz-
tódhatás.

Minutum, perczentés.

Amalgamatio, kéne-
sőzés.

Appropriatio, eltu-
lajdonítás.

Aër vitalis, gas o-
xigenium, éltető levegő.

Decompositio, elvá-
lasztás.

Analysis virium, e-
rőbontás.

Synthesis virium,
erőfoglatat.

Centrum virium, az
erők' közép pontya.

Planum inclinatum,
eresztek, hajlott lap, kor-
csolya.

Species, faj, felekezet.

Hemisphaerium, fél-
gömbölyeg.

Systema solutionis,

a' felolvadásnak rendgye.

Intumescencia, fel-
puvadás, felpuffadás.

Sublimatio, felröpi-
tés.

Ferrumen, forralz-
tó.

Horizontalis, föld-
szinti.

Punctum ebullitionis,
forrás' pontya.

Sphaera, gömböly.

Atmosphaerica, leve-
gő gömböly.

Recta, egyenes.

Paralella, egyközű.

Obliqua, ferde, vagy
horgas.

Armilaris, perczes.

Coelestis, csillagos.

Concavum, gödrös.

*Pyrites sulphure-
us*, kénkövas.

Motus rotatorius,
gördülés.

Vapor, gőz.

Rota dentata, ko-
rong.

Solutio gallarum,
gubacs olvadék.

Aër inflammabilis,
gyulladó, vagy vízfzerű
levegő.

Motus undulatorius,
habos mozdulás.

Vectis inflexus, haj-
lott rúd.

Ventillus, kinyíló.

Tuba acustica, hal-
ló cső.

Eductum, kihúzatat.

Meatus auditorius,
hangjárás.

Quantitas negativa,
hiányos mekkoróság.

Sypho, szivárvány.

Fons pneumaticus,
szivárványos kút.

Proprietas relativa,
képes tulajdonság.

Ductile, kinyújtha-
tó.

Materia, series, szér.

Basis, talp.

Color fundamentalis,
talpfőzin.

Effluxus, kiömlés.

Extensio, kiterjedés.

Fulcrum, *hypomo-*
clion, tartalék, támasz.

Anllia pneumatica,
levegő szivattyú.

Sugens, szopó.

Pendulum, lógó, füg-
gelék.

Oscillatio, lógás, len-
gés.

Motus oscillatorius,
lógó, lengő mozdulás.

Coagulatio, kocso-
nyosodás, meghegedés.

Centrum oscillatio-
nis, a lógás' közép pontya.

Inertia, lomhaság.

Porositas, lyukacsos-
ság.

Cubus, koczka.

Magnesia alba, taj-
tékföld.

Opium, máklé.

Centrum massae,
a' massa' közép pontya.

Fermentum, kovász.

Complexus, tartalom.

Atropeaa bella don-

na, maszlagos nadragula.

Conductor caloris,
melegereklítő.

Globus aërostaticus,
röpülő gollyóbis.

Sal volatile, repülő só.

Vis repulsiva, vissza-
rúgó erő.

Attractiva, vonzó e-
rő.

Vis centrifuga, kö-
zépülő erő.

Vis centripeta, kö-
zépre tartó erő.

Scintilla electrica,
mennnykő szikra.

Axis major, nagyobb
tengely.

Hygrometrum, ned-
vesség mutató.

Insundiculum ma-
gicum, ördögös, vagy
búbajos tölcser.

Evaporare, párgol-
ni.

Carthilago, porczo-
gó.

Pondus specificum,
különös, vagy tulajdon-
súly.

Bilanx, mérték.

Spatium, tér' hossza.

Temperamentum,
mértéklet.

Quadratum, négye-
zet.

Quadrare, négyezni.

Gravitatio, nehez-
kedés.

Gravitatis centrum,
nehezség' pontya.

Gravitatis directio, nehézség' arányzása.

Nasiloquus, nyifogó.

Theoria vectis, rúd' törvénye.

Destillare, lecsöpögtetni.

Destillatio, lecsöpögtetés.

Declive, lejtő.

Compressibilitas, öszve nyomhatás.

Putrefactio, poshadás.

Fermentatio putredinosa, poshatszító forrás.

Vis corrosiva, rágóerő.

Apparatus pneumaticus, levegői készülék.

Gazometrum, levegőmérő.

Gumi, mézga, gyánta, (csipa.)

Mobile perpetuum, mindétig mozduló.

Orbita mobilis, mozduló' úttya.

Sacharum saturni, ólom ezukor.

Tremor, rezketés.

Gumi elasticum, rúgós gyánta.

Elasticum, rúgós.

Polus, sark.

Antarcticus, déli sark.

Arcticus, északi sark.

Poli elevatio, sark felbillenése, vagy magassága.

Polares circuli, sarkí karikák.

Machina, gépely, mülzer.

Mechanica, mülzer' tudománya, vagy gépelytudomány.

Effectus machinae, a' mülzer' okozattya.

Adaequatus effectus, tökéletes, egész okozat.

Solutio, olvasztás.

Peracta solutio, olvadék.

Menstruum, olvasztó szer.

Cochlea, sajtoló csiga.

Vis acceleratrix, sielő erő.

Parsimonia naturae, a' természet' mértékletessége.

Volumen, terület.

Terra aluminis, timó föld.

Fragile, töredékeny.

Praecipitans, üleptető.

Incus, üllő.

Adfrictus, csiszalódás.

Aqua fortis, választó víz.

Cohaesio, öszve ragadás.

Limes cohaesionis, a' ragadás' határa.

Cohaesio respectiva, feltétben való öszve ragadás.

Suber, parafa.
Glabrum, síma.
Susurrus, sisergés.
Compages, structura corporis, a' test' alkotvánnya.

Ala, sarkantyú.
Defendens, védelmező.

Serum sanguinis, vérsavó.

Radius vector, vezető fentő.

Aequilibrium aquae fluidorum, vizeggyaránylat.

Vas docimasticum, vizsgáló, vagy próba csűr.

Hydrotectus, víz igazgató.

Libella, vízmérték.

Echo, visszahangzat, visszhang.

Tuba Stentorea, Stentor' kürtye.

Analysis aquae, vizbontás.

Magnetismus animalis, állati mágnesítés.

Dioptica, által látás' (átlátás) tudománya.

Lusismus, *visus obliquus*, bandzfaság.

Numerator, számláló.

Specula convexa, domború (gödrös) tükrök.

Speculum planum, egyenes lapú tükör.

Prismaticum, hét színű kép.

Propagatio luminis, a' világitónak elterjedése.

Anemometrum, szélmutató.

Galvanismus, érczingerlés, (vagy érczes.)

Penumbra, félárnyék.

Telescopium, nésző lő.

Eclipsis solis annularis, gyűrűs napfogyatkozás.

Retina oculi, szemhártya.

Opacitas, homályosság.

Versicolor, játzó szín.

Electromotor, inger támasztó, vagy inger élesztő.

Optica, látástudomány.

Declinatio magnetis, mágnes' elkanyarodása, vagy lehajlása.

Curatio magnetica, mágnesi orvoslás.

Magnetisare, mágnesíteni.

Poli magnetis, mágnes' sarkai.

Acus magnetica, mágnes tű.

Electrisare, megmennykővezni.

Director electricus, mennykőfőző kormányozó.

Pisces electrici, mennykőfőző halak.

Electrometrum, mennykőfőzőt mutató.

Machina electrica,
mennykövet élelítő ma-
china, (gyántás szerkezet.)

Materia electrica,
gyántás szer, vagy menny-
követ élelítő szer.

Electrisatio, menny-
kövező ágyú.

Bateria electrica,
mennykövező ágyú.

Pistola electrica,
mennyköves pisztoly.

Microscopium, nagyí-
tó üveg.

Lucerna magica, ör-
döngös lámpás.

Radix convergentes,
öszve hajló sugarak.

Scintilla urens, *cre-
pitans*, pattogó, v. égető
szikra.

*Motor Electricita-
tis*, rángozás' élelítője.

Camera obscura, söté-
tetes izoba.

*Heterogeneitas ra-
diorum lucis*, a' sugár'
külömbönműsége.

*Lex refractionis lu-
cis*, a' sugár' megtörete-
tésének, vagy szegésének
törvénye.

Radix divergentes,
széllyel terjedő sugarak.

Structura oculi, szem'
alkotása.

Iris oculi, szem' izi-
várvánnya.

Axis oculi, szemten-
gely.

Illusiones opticae,
szem' csalattatások.

Tubus acromaticus,
színetlen cső.

Tubus astronomicus,

csillag vizsgáló (jósoló) cső.

Magnitudo apparens,
teljes nagyság.

Zodiacus, állatos ka-
rika, jeltartó.

*Signa zodiaci aus-
tralia*, déli égi jegyek.

Lumen zodiacale, ál-
latos abroncz, vagy po-
lya' világossága.

Stellae fixae, álló
csillagok.

Stella oriens, felke-
lő csillag.

Stella occidens, nyug-
govó csillag.

Sporades, magányos
csillagok.

Zona torrida, hég
öv.

Zona frigida, hideg
öv.

Zona temperata,
mértékletes öv.

Zonae, övedzetek.

Horizon, látáshatár.

Systema planetarum,
bűjdosóknak rendgye.

Aurora australis, dé-
li hajnal.

Meridianus, déli ka-
rika.

Aequator coelestis,
égi egyenlítő.

Montes metalliferi,
érczes hegyek.

Hyetometrum, eső-
mérő.

Particulares pluviae,
páztás eső.

*Provinciales pluvi-
ae*, országos eső.

Pontes petrificantes,
a' kővé változtató forrá-
sok.

Globus terrestris, földi gömböly.

Electricitas terrestris, földi mennykövesség.

Phases lunae, holdvilág' változásai.

Halo lunae, hold' udvara.

Halo solis, nap' udvara.

Meteorologia, idő változás' tudománya.

Spicula glaciata, jég csap.

Draco volans, spectrum, lidércz, vagy röpülő sárkány.

Dies intercalaris, Mátyás' ngrása, vagy szökő nap.

Tropici, nap fordítók.

Systema solare, nap' rendgye.

Eccliptica, nap' útja.

Vortex euripus, tengeri örvények.

Meteora emphatica, színes levegői tűnemények.

Annus bissextilis, szökő éftendő.

Propontis, tenger' pitvara.

Aestus marinus, tengerdagadás, és apadás.

Ignis fatuus, bolygó tűz.

Torrens ignitus, lava, tüzes, folyó salak.

Oceanus, nagy tenger.

Axis mundi, világ' tengellye.

Planeta retrogradus, visszataró bűjdosó.

Syrtes, zátonyok, v. porondok.

Cataractae, zúgók.

Schöne Künsten des Raumes, und der Zeit, ürneke, és időnek művei.

Balogh Samuel.

Sensus, érzék. Sinn.

Idem.

Künste der Form, alak művek. *Idem.*

Künste der Bewegung, mozgásművek. *Idem.*

Licht, villány, *Nuance*, arányzat.

Litographia, kömetezés. *Idem.*

Scholae, Oskolák.

Universitas, Fő Oskola, Fő Tudományok' széke. *Vide U.*

Academia, Akademia, (nagy Oskola.)

Gymnasium, Gimnasiun, (kis Oskola.)

Nationales, nemzeti.

Triviales, falusi Oskola.

Conscholaris, tanuló társ.

Superiores Directores, Fő igazgatók.

Nationalium Inspectores, Nemzeti Oskolákra vigyázók.

Senatus Universitatis, Fő Oskoláknak tanácsa.

Facultatum Directores, tanító Rendei igazgatói.

Magistratus, fő tiszteviselői.

Rector, Elöljáró.

Decani, a tanító rendeknek vénei.

Quatuor Facultates, a Tudományoknak négy tanító Rendgyei.

Professores, tanítók.

Studiosi, tanulók, tanítványok.

Pedellus, iskola udvarló.

Camera naturalium, a természeti ritkaságok gyűjteménye.

Numophilaceum, a pénznek öltve gyűjtése, v. pénzgyűjtemény.

Hortus botanicus, orvosi füves kert.

Bibliotheca, könyvtár, vagy könyvház.

Typographia, nyomtató műhely.

Director, igazgató.

Factor, elszközlő.

Corrector, igazító, vagy hibajobbitó.

Grammatica, nyelv tudomány.

Eius Classes, szakaszai.

Poesis, költőség, költés, versszerzés.

Rhetorica, ékes szövegek tudománya.

Syntaxis, szöveközés.

Historia naturalis, természet leírása.

Arithmetica, számvetés.

Orthographia, helyesírás.

Scopus, meta, v. objectum, vel propositum, tárgy, irány, vagy erény, arány.

Scopo carens, v. incurius, arányatlan.

E regione, ex adverso, arányotla, arányában, vagy irányában.

Ezen szóval lehet élni a cél helyett, mert a Német

Zielből származik, melly annyit tesz, mint irány,

Síden, irányozni.

Sedes judiciaria, törvény szék.

Sedes personalitia, személy viselői szék.

Sedes tavernicalis, Tárnoki szék.

Sedes restauratoria, Tisztválasztó szék.

Seminarium, nevelő ház.

Senex, élemez, élemeztes.

Vide *Aetas*.

Senioratus, öregebbség. Vide *Maiores*.

Sensus, értelem, érzés, érzékenység, (érzék.)

Literalis, betű szerint való, vagy betűi.

Mysticus, titkos, elrejtett.

Vulgaris, köz értelmű.

Strictus, szoros.

Latus, tágos.

Proprius, literalis, tulajdon, vagy betűi.

Improprius, idegen.

Sententia capitalis, főbenjáró ítélet.

Sententia capitis, halálos ítélet.

Sententia interlocutoria, közben hozatott, v. közbe szóló ítélet.

Sententia simplex interlocutoria, merő közben hozott ítélet.

Sententia interlocutoria indirecte talis, részint közben szóló ítélet.

Sententia meritoria, a' dolog' velejét érdeklő, vagy derék erő ítélet.

Sententia jure nulla, törvény szerint sikeretlen ítélet.

Sententia favorabilis, kedvező ítélet.

Sententia definitiva, a' pört végképen elhatározó ítélet.

Sententia diffavorabilis, terhes ítélet.

Sententia remissoria, vizsgáló ítélet.

Sententia inappellabilis, felelőbb nem vitethető ítélet.

Sententia convictiva, marasztaló, megbuktató ítélet.

Sententia absolutoria, fel szabadító, feloldozó, felmentő ítélet.

Sententia, ite, régi szó, (innen ítélet.)

Aprobatur, helyben hagyattatik.

Modificatur, némelly részben megváltoztatik.

Reformatur, megmásoltatik.

Sententiales, hozott ítéletről való bizonyosság, vagy rövidebben; ítélet levél.

Sequestrum, köz kéz. Sándor utdnn.

Sequestrum judicarium, törvényes, vagy bírói zár.

Series causarum, pör sor.
Extraserialis, soronn kívül való.

Servitus rei, a' jószágoknak szolgálattya, azaz, az olyan örökös lekötöztetése, mellynek erejével a' jószágoknak úra saját jószágában másnak hasznára valamit elzenvedni, vagy nem tenni tartozik; p. o. hogy földgyénn kereltül vízcatornyák, vagy az ország' úttyai csináltassanak, 's által vitessenek, hogy a' hajó vontatás végett parti útát engedgyen, hogy az erdejét kényne szerint ne vágathassa. 's a' t.

Sexus, nem, ág.

Sigillum authenticum, hiteles pecsét. a)

Pendens, függő.

a) A' melly kétféle. A' nagyobbak hitelessége mindenben, a' kisebbnek csak némelly tárgyakban van. Nagyobb pecséttel bírnak a' Király, és a' Felség' ne-

Sigillum duplex, kettős pecsét.

Secretum, titkos.

Similes sibi, egy nyomonn járók, egy híronn pendülők.

Simoniacus, szentség áruló.

Silentiarius, nyelvkötésben marasztaltatott, vagy halgatóvá tett, vagy halgatásra büntetett.

Perpetui silentii, örök szava' megállításában marasztaltatott.

Situatio, collocatio, helyzet, helyhez.

Solanum tuberosum (poma terrestria), gurgonya, földi alma, kolompér, krumpli.

Solennis, jeles.

Solennizare, jelesíteni, jelességgel hitelesíteni.

Solennitas, jelesség, ünnepelés; a' törvényben: megkívántatóság, v. alkotmány.

Solidae rationes, fontos,

velős, vagy nyomós okok:

In solidum, egymásért, azaz egy mindnyájokért, és mindnyájan egyért.

Sollicitator, szorgalmaztató.

Somniambulanismus, az álmasan jároság, vagy álmas járás.

Sortilegium, sorsvetés.

Species, genus, nem, fajta, fajzat; elfajlani, elfajulni, elfajzani, *degenerare*.

Ad speciem, tüntető képen.

Species facti, dolog' mivelta.

Specificatio, felszámlálás.

In specifico, különkülön, külön véve.

In specie restitue-re, maga mivelttában vissza adni.

Specimen, jelség.

vében az Udvari Cancellaria, és a' Királyi fzemély viselő, a' Nádor Ispány, az Ország Bírája, a' Nádor Ispány' és Ország Bírájának ítélő mesterei, a' Káptalanok, és hiteles gyülekezetek. A' Városokra nézve a' Tárnok mester, és Horváth 's a' t. Országokra nézve a' Ban. Kisebb hiteles pecséttel bírnak a' vidéki (kerületi) Táblák, Vármegyék, Városok, falúk az őket illető tárgyokra nézve.

Hiteles pecsét közönségesen hitelt szerez az oklevélnek azon tárgyokra nézve, melyek a' pecséttel élő köz hivatal' hatalmának téréhez tartoznak.

<i>Speculari</i> , szemlelődni, vizsgálódni, kémlelődni.	tehetség. szabadság, ügyélzkedhetés.
<i>Speculans</i> , halzon kémlő, éfzmélkedő.	<i>Statarium iudicium</i> , nyommonn büntető ítélő szék, álló bün törvény, nyomban ítélő szék, a' fenn álló törvény, vagy kurta törvény.
<i>Speculatio</i> , halzon kémlés, éfzmélkedés.	<i>Statio</i> , állás, állapot, pósta pihenő. (kieresztő.)
<i>Speculative</i> , éfzmélkedőleg, halzonkémlelőleg.	<i>Statistica</i> , Vide <i>Scientiae</i> .
<i>Spiritus</i> , vel <i>inspiratio</i> , ízellet: régiszó, Geist, Hauch.	<i>Stativans militia</i> , szálló katonaság, (fekvő, vagy tanyázó katonaság.)
<i>Sponsalia</i> , eljegyzés, kézfogás, gyűrű váltás. a)	<i>Transennans</i> , utazó, költöző katonaság.
<i>Sponsalium efficacia</i> , a' jegy kötésnek ereje.	<i>Status</i> , állapot, kar, mihenlétel.
<i>Sponsalium donum</i> , jegy ajándék, vagy mátkatál.	<i>Status et Ordines Regni</i> , törvénytevő hatalommal felruházott négy álladalmak, és Rendek, vagy rövidebben Országának Rendgyei.
<i>Sphragistica</i> , pecsét ösmérés. Vide <i>Scientia</i> .	<i>Statutio</i> , birtokba iktatás, bévezetés, szállítás. b)
<i>Spontaneitas</i> , önkénység, önkint valóság.	<i>In capite boni</i> , a' jószág' derekán, a' fő jószágban.
<i>Spurius</i> , Vide <i>Ascendentes</i> , et <i>Descendentes</i> .	
<i>Spurcidicus</i> , lepcsés száju, lözér.	
<i>Scurra</i> , in loquendo dissolutus, undok beszédű, kaczer beszéd, trágár, ocsmány, mosdatlan beszéd.	
<i>Stallum agendi</i> , ügyvédői	

a) Csak azok jegyezhetik el egymást, a' kik a' jövődő házasságra reá állhatnak; ugyan azért a' félelűek; lunatici; hagymáfzók, fanatici; megtéholodottak, amentes; éfztelenek, stulti; bolondok, furiosi's a' t. egy általlýában nem arra valók.

b) Ezen beiktatás abban áll, hogy a' szomszédoknak jelenléteben elolvastatván az adomány levél, az adományos a' felkért jófzágnak birtokába bevezettetik, vagy is beiktattatik.

Statutio pura, vulnerata, depurata, tiszta, vagy sértetlen, ha a' törvényes idő alatt senki ellene nem mondott; *vagy* az ellene mondást elmulasztotta; *v.* megsértett, ha valaki ellene mondott; *vagy* meg-tisztult, ha az ellen mon-dásnak ereje ákármi módon elenyészett.

Statutionales, beiktató levél.

Statuta, állítványok, sza-bások, rendelés, végzés.

Non pugnent cum sana ratione, aliorum-que, aut regni libertati-bus cardinalibus, sem a' józan észszel, sem mások-nak, sem az Ország' sar-kallatos szabadságival ölz-ve ne ütközzenek.

Stellionatus, világ csalás, *vagy* fortélyos csalás.

Stellio, világ csaló, *vagy* fortélyos csaló.

Stigmatisatio, bélyegezés.

Stillicidium, ház erefz, esz-terha, házcsurgás, erefz, csöpögés.

Ius stillicidii, esz-terha' törvénnye, *v.* ház erefz törvény.

Stipendium, zfold, hópénz.

Stipendium Scholasticum, iskolai segedelem pénz, *vagy* ösztön pénz.

Stupor, admiratio, elhülés, ehülemedés.

Stilus curialis, tiszti írás-mód; (tiszti, *vagy* hiva-talbéli toll.) a)

Stola, papi bér.

Subalternus, al tisz.

Subductio, levonás, elillan-tás.

Subhastatio, elkotyavetyé-lés.

Subordinatio, függés.

Subreptitius, alattomos, be-csulzott.

Substantialis, állatos, sar-kallatos, fő, derék.

Substratum, tárgy, tárgya-zat.

Subsummere, rosz névenn venni, felvenni, (orolni.)

Successio in jure, örökösö-dés.

a) Nem következik, hogy a' mit ki tud, azt jól is ki-tudgya mondani, de az is igaz, hogy senki a' felül jól nem ír, a' mit nem tud, és ha legjobban tud is valamit, de az ékesen írás' mesterségét nem tanulta, azt a' mit tud is, ékesen kimondani nem tudgya, *Cicero*.

A' szaporá írás nem teszi a' jó írást; de a' jó írás a' hamarságot, *Quintilian*.

Viventis nulla successio, az élő javaiban nincs helye az örökösödésnek, *vagy* az élőknek nincs semmi örökösse. a)
Successionalis ratae excisio, az örökösödési jószág' osztályának kifizakasztása.

In capita, fejenként.

In stirpes v. lineas, ág szerinti, *vagy* ágankint való.

Successio fisci, Királyra szállás.

Ad vires successionis, a' mennyire az örökösödött józágnak értéke feléri.

Antiqua, megaggott, azaz: 32 éltendőt fellyúl muló örökösödés.

Mutua conjugum successio, hitves társi kölcsönös örökösödés.

Collateralis, oldalági örökösödés.

Radicatur in communione sanguinis, et divisionis, ezen örökösödés épül a' közös vérségenn, és a' testvéri köz osztályonn.

A tempore enatae

successionis, az örökösödés' megnyíltától fogva, *Succrescens sylva*, ereftvény.

Succumbens, vesztés, ügye vesztett.

Succumbere, ügyét elvesztetni.

Sufflamino, fellázasztom, fellázítom, izgatom, fitetem; ültetem, zúdítom, zendítem p. o. a' népet.

Sufflaminator, concitator, lázító, lázasztó, ingerlő, felültető, bujtató, gyullasztó; *subs.* lázadás, zendülés.

Summarium, sommázat.

Superabundare gaudio, örömmel bővelkedni.

Superabundans, bővelkedő, felesleg való.

Superacuta vocalis, éles hangú betű.

Superarbitrium, bővebb vizsgálás, vizgát.

Supererogatum, felesleg való kiadás, feleslegezés.

Superficialiter rem considerare, fűtőlag tekinteni, felülletesen eggy dolgot.

a) A' meddig a' józágnak birtokossa él, addig abban valóságos örökösödést senki nem követelhet, és az örökösödéssel a' kereset is jár; következik ezen állításból az, hogy sem a' negyed' ki hasítására, sem a' vallás tételnek elrontására nem ügyelhet addig a' távulabb lévő atyafi, míg a' közelebb lévő életben vagyon.

<i>Superficies rei alicuius</i> , fel- lezet, felle valaminek, fel- lület. a)	<i>Suspendere causam</i> , a' pört felfüggesztetni, v. függőben hagyni.
<i>Superficies terrae</i> , a' föld' lzíne.	<i>Sussurratio</i> , sutlogás, fon- dorkodás.
<i>Superfluitas</i> , felesleg való- ság.	<i>Sylva succrescens</i> , eresz- vény, terjedő, nevedő, fiatal erdő.
<i>Superinscriptio</i> . Vide <i>Pro- cessus</i> .	<i>Symbolum</i> , jelkép.
<i>Superioritas</i> , előjáróság, felsőség, (főség.) felsőbb- ség, felső rendenn valók.	<i>Synodus</i> , egyházi gyüleke- zet, zsinat.
<i>Superstitiosus</i> , babonás.	<i>Sympathia</i> , eggyenlő érzés.
<i>Suppositum</i> , feltétel.	<i>Symetria</i> , mérseklet.
<i>Surculus ultimus</i> , utolsó cse- mete.	<i>Synonymus</i> , azon jelentő, eggyet jelentő, eggy jelen- tésű, hason lzó, eggyér- telmű.
<i>Surrogatum</i> , pótolék, pót- ló elköz.	<i>Systema</i> , alkotó rendszabás, alkotmány, rendszer, tu- dományos épület.
<i>Suspendere</i> , fel, megakaf- tani.	

---

a) Az *at*, és *et* csak ígéből formál magánérthetőket.
Jó szók tehát mindezek: okozat, *causatum*; műve-
let, *effectus*; jövődölet, *vaticinium*; fejezet, *caput*;
tárgyazat, *substratum*; javaslat, *projectum* 's a' t.
Ellenben rossznak tartatik ez *felület*, *superficies*, mert
a' *felül* nem *ige*, hanem *részecske* (*particula*.)

T.

T abella confrontationis, összve egyeztető lajstrom.	Tactus in musica , üdö-mérték.
Tabula , törvényszék, ítélő szék.	Talio , szintannyi, hasonló (vilzolás, vagy vilzont taglás). <i>b</i>)
Tabula Magnatum , Fő Rende-k Táblája.	<i>Poenā talionis</i> , szem-ért szem. Sándor után- 's a' t.
Tabula Statuum , Rende-k Táblája.	Tariffa , vám, vagy böcs-lajstrom.
Tabula Districtualis , Ke-rületi Tábla.	Taxa , váltság.
Tabula Regia , Királyi Tábla.	Taxalista , taksás, váltságos.
Tabula Septemviralis , Hét Bírás (Hét Személyű) Tábla. <i>a</i>)	Taxare , váltságolni.
Taglia , fogóbér, fogásbér.	Taxa tolerantialis , türe-delembér.

a) Fő Törvényszéke Országunknak a' Septemviralis Tábla, melly egyéb Bírak előtt folyt, és a' lépcsőnkint való fellyebb vitel' úttján elejébe terjesztett pöröket meg-másolhatatlanul elintézi, egyedül azokat terjesztvén megerősítés végett Ő Felségének színe elejébe, mel-lyekben a' gonofztévőt halálra ítélte.

b) A' *Talio* olly büntetés, a' millyent a' hamisan fel-adott személy hünös létére nézve megérdemlett volna.

<i>Indigenatus</i> , hazafiság' váltsága.	<i>Terminus causae</i> , porfzalkaz.
<i>Tavernicus</i> , Tárnok, ceterosque Barones Regni lásd <i>Tiszi Toll</i> 13. lap. a)	<i>Sub termino iudiciorum S. Stephani</i> , a' törvénykezésnek Sz. István' napjára kiszabott üdeje alatt; vagy a' Sz. István' napi törvényfolygaltatás' üdeje alatt.
<i>Tavernicalis Sedes</i> , Tárnoki Szék.	<i>Terrae facies</i> , föld' színe.
<i>Telegraphus</i> , távíró.	<i>Super faciem terrae</i> , földszínt, a' föld' színén.
<i>Teloniator</i> , vámos, vámfizető.	<i>Vide Superficies</i> .
<i>Tener</i> , gyengéd.	<i>Terragium</i> , földvám, földbér.
<i>Tenere</i> , gyengéden.	<i>Telluris stratum</i> , föld' terület.
<i>Tenuta</i> , telekek, v. földek.	<i>Testamentum</i> , utolsó, végső intézet, végső rendelés,
<i>Terminus</i> , határ, item: szókitétel.	
<i>Terminusthechnicus</i> , remek, v. mesterfő.	
<i>Terminus praeclusi</i> , véghatárnap, v. zárnap.	

a) Ezen végzőcskák: *nok*, *nök*, *áfz*, *éfsz* valami körül való foglalatosságot jelentenek, és nevekből formálnak szavakat, p. o. *pohárnok*, *asztalnok*, *udvarnok*, *konyhafőz* (vide Sectionem I. pag. 13.) *Ügyész* (vide Lexicon sub *Advocatus*), *juhász*, *kertész* 's a' t.

Az *at*, *et*, *ék* pedig olyan végzőcskák, melyek csak csupán igékből formálnak fő neveket, és nem művelést, hanem magát a' műveletet (*effectum*) jelentik, p. o. gondolat, tárgyazat, *substratum*; javaslat, *projectum*; látízat, *phantasma*; hasadék 's a' t. Különös jegyzést érdemel ezen fő foglalat, mely némelyek ízerint annyit tesz, mint *occupatum*, nem pedig *contentum*, *continentiae*, és helyette javasoltatik ezen régi fő *tartalom*; de azért még is jól van mondva: a' *munkának foglalatya*, *operis continentiae*, seu *complexus*.

A' *mány*, *mény* csak cselekvő igékhez járulhat, p. o. *hagyomány*, *vetemény* 's a' t. (Vide *Constitutio* sub *A.*)

azaz, elhatározó akaratunknak elégséges, érthető ki nyilatkoztatása. a)

Solennitates, szertartások, jelességek, törvényességek.

Intrinsecae, belsők.

Extrinsecae, külsők.

Libere quivis de sua re disponit, intézhet ki ki önön szerzeménnyéről szabadon.

Res in specie legata, nevezet szerint kijelelt, v. kiszabott vagyon.

Exhaereditare proles ex acquisitis, a' gyermekeket kizárni, v. kitagadni a' szerzeményre való örökösödésből.

Acquisitori non est licitum in statu indiviso congenerationales ex acquisitis excludere, az atyafiakkal osztatlan Szerzőnek nem szabad tulajdon maga szerzeményéből a' vele osztatlan atyafiakat végső intézete által kizárni.

Testamentum solenne, jeles intézet.

Testamentum authenticum,

vel publicum, köz hitelességű, v. hitelesen bevallatott végintézet.

Testes rogati, megkérített tanúbizonyságok.

Simul constituti, együtt lévő tanúk.

Ad pias causas, kegyes hagyományú, vagy ajtatos czélú.

Inofficiosum, mostoha, vagy szülői indulattal ellenkező, v. illetlen.

Activum, tehetőséggel készült.

Inactivum, fogatlan.

Praejudiciosum, sérelmes.

Rescindibile, felbontható.

Nuncupativum, szóbeli.

Illegale, törvénytelen.

Dolosum, csalárd.

Ex defectu activitatis, hatalmát felgyül muló, felgyül haladó.

Ex defectu solennitatis extrinsecae, törvényes szertartásban fogyatkozó.

a) Az intézetnek tárgya egyedül a' szerzemény, ezen szabadság meg van valamentig határozva. Vagy, végső intézeteinknek egyedül csak sajátunkban lévő jószágaink lehetnek tárgyai.

Testamenti invaliditas, az intézetnek erőtlensége.

Testamenti nullitas, az intézetnek sükeretlensége, v. semmisége.

Lex disponit, ut omnia testamenta legitimum sortiantur vigorem, a' törvény rendeli, hogy minden végső intézetek törvényes foganatba 's tellyesedésbe mennyenek.

Testiculi, embergolyók, v. férjfi golyók, tökök.

Testimonium, tanúság, régi szó.

Testimonium articulare, törvényes bizonyság.

Testimonium authenticum, köz hitelességű bizonyság.

Testimonium Capitulare, Káptalan' bizonysága.

Testimonium fidedignum, hiteles tanúbizonyság, hiteelt érdemlő tanúbizonyság.

Testis, tanú.

Oculatus, szemmel látott, szemtanú.

Auritus, füllel hallott, hallomású (hallott tanú) fültanú.

Adjuratus, meghiteltetett, megesküdtetett.

Exceptioni obnoxius, kifogást szenvedő.

Exceptione major, minden kifogásonn kívül való.

Prohibitus, eltilta-

tott, v. megtilalmaztatott.

Fidedignus, hiteles.

Habilis, idoneus, alkalmatos, bizonyságot tehető.

Perjurus, lúdas, hitelezgett.

Interessatus, részre hajló.

Uniformiter fatens, egyezőleg, egy formánn való.

Difformiter, nem egyezőleg, külömbféleképen való.

Dissentiens, egyet nem értő.

Varians, a' vallást változtató, változó.

Vacillans, tétovázó habozó, ingadozó.

Contradicens, magával ellenkező.

Singularis, egyes, magányos, rideg.

Singularis, singulartate pugnante, külön tárgyakról való egyes tanú.

Subornati, reá bérletett tanúk.

Legalia requisita in testibus, a' tanúknak törvény kívánta tulajdonságai.

Testi nonnisi jurato creditur, csak a' meghiteltetett tanúnak adatik (adattatik) hitel. a)

---

a) A' törvényes önzabad, és tanúvállásokban, előre bocsátván az elszendőt, hónapot, és napot, melyekben

<i>Thaumaturgus</i> , csudatövő.	<i>Thesaurus</i> , kincs.
<i>Theologia</i> , Istentudomány.	<i>Titularis</i> , czímes.
<i>Theorema</i> , tudni való, állomány.	<i>Titulatio</i> , czímezés, czímezet.
<i>Theoreticus</i> , eszmélkedésbéli, elmélkedésügylő.	<i>Titulatura</i> , czímadás.
<i>In theoria</i> , gondolkom fzerint, véltében, elmalkotmányban.	<i>Titulus</i> , czím.
<i>Thermometrum</i> , hév mérő.	<i>Titulus Imperantis</i> , lásd a' <i>Tifztilollat</i> az 1 — 3. laponn. a)

a' vallás kivételt, azok kétfelé hajtott papirosnak bal lapjára különös számba íratódnak, p. o. a' f. elz-tendőnek — napjann kiküldetésünkhez képest itt és itt következő önn szabad, vagy tanúvallást vettünk ki's a' t. — A' jobb oldalonn minden számú kérdésre mint felelet következik a' vasban lévőnek, vagy más tanúnak vallása, és így folytatódik ez az első után a' második, harmadik, vagy több vallást tévők, vagy bizonyosságokra nézve is. A' végénn pedig mindegyikbe a' vallást kivévő Tífzateknek neve íratódik.

a) In Propositionibus Regiis comit. anni 1790. (Királyi előtételek) *Sacratissima Majestas*, Szentséges Felség. — *Sacratissimae R. Majestatis nomine etc. hisce benigne significandum*: Ő Szentséges Királyi Felségének 's a' t. nevében ezek által kegyelmesen jelentetik.

Post obitum SS. condam Principis D. N. Regis etc. néhai Szentséges bírálkodó Úr N. — Ország' Királyának. *Ibidem*.

Piae reminiscentiae, boldog emlékezetű.

Domini Status et Ordines, az Úrak, azaz, a' Statusok és Rendek.

Percari sui Regni, ejusdemque Dominorum SS. et O.O. különösen kedves Magyar Országának, és annak Uri Statussainak és Rendgyeinek. *Ibid.* (Mostanában a' Statusok helyett a' Karok nevezés tetszik.)

Inauguratio Regia, Királyi felkenettetés. — *Organisatio Regni*, az Ország' alkottatása. *Ibidem*.

Iobbagyionalis servitus, jöhbágyi szolgaság.

<i>Titulus possessorii</i> , a' bir- tok' neme, oka, úttya, színe.	<i>Traditio longa manu</i> , ki- mutatással tétetett által- adás (hosszú kézzel) mez- szirül való.
<i>Titulo mutui, mercedis</i> , <i>lucris</i> kölcsön', fizetés', nyereség' fejében.	<i>Traditio brevi manu</i> , rö- vid kézzel, képzeltető, v. is rövideden: történő.
<i>Tolerantia</i> , vallás tűrés, türedelem.	<i>Traditio</i> , Eleinktől szóval által jött tudomány, ha- gyománynak mondatik.
<i>Tolerantiae taxa</i> , türede- lem' bére, váltsága.	<i>Transactio</i> , alku, békekö- tés, egyezés, pörbéli le- engedő egyezés. b)
<i>Tolus</i> , könyvpolcz.	<i>Transenna</i> , ütazó katonaság.
<i>Torrens</i> , esső folyam. Sán- dor István.	<i>Transenna stativans</i> , fekvő katonaság. Vide S.
<i>Toties, quoties</i> , a' mennyi- szer, annyiszor.	<i>Transpiratio</i> , általgőzölés, kigőzölés, paradzás.
<i>Tractatus</i> , értekezés, alku- dozás.	<i>Transportus</i> , által szállitta- tás, szállítás.
<i>Traditio</i> , által adás, kézre adás.	<i>Transumptum</i> , más, máso- lat, hiteles más vétel, v. másba vett levél. c)
<i>Traditio symbolica</i> , jel ál- tal történő.	
<i>Traditio realis</i> , valóságos által adás. a)	

a) A' jószág' uradalmának más kézzől reánk leendő háromlása az átadás által megközhözsegesen véghez; át-
adatik a' jószág, vagy valóságosan (*realiter*), az ingó
jószágokban kézbe adás, az ingatlanokban bevezetés
által, vagy jel által (*symbolice*), p. o. midőn a' ház
helyett, a' háznak kulcsa átadatik, vagy rövid kézzel,
vagy hosszú kézzel, azaz, mutatókepen, midőn az
elterjedett átadandó jószág csak újjal mutatattatik.

b) A' bekekötés' felbonthatatlan mivoltának egyetlen
egy oka a' pörnek kétséges (kétes) kimenetelében
gyökereztetik.

c) A' hiteles másolat által ertyük az eredeti levélnek
hiteles helyenn szórul szóra lett leírását (leíratá-
sát). Vide *Litterae et Locus*.

Transumptum authenticum, hiteles másba vett levél.

Simplex, merő más-sa (pufzta mássa).

Transumtionale institutum, más vételű ügyelet.

Triangulum, háromszög.

Tribunal, ítélő - vagy törvényszék.

Tricesima, harminczad.

Tricesimator, harminczados.

Tripartitum, hármas törvény.

Triumphans, diadalmaskodó, nyertes, győző.

Tubus opticus, *telescopium*, szemcső, szemlecső.

Tumultus, zendülés, láz, régi szó; innen van *lázadni*, *lázulni*, *concitari*, *tumultuari*.

Concitare ad seditionem, lázafeltani, lázítani.

Tutor, gyámatya, gyámoló.

Tutrix, gyámánya.

Tutor naturalis, természet szerint való gyámatya.

Tutor legitimus, törvényes gyámatya

Tutor legitimus, et naturalis, törvény, és termé-

szet szerint való gyámatya.

Tutor testamentarius, vég-ső intézetbeli, v. intézeti gyámatya.

Tutor dativus, rendeltetett, adatott, pártfogói gyámatya.

Tutor immissivus, avatkozott gyámatya.

Tutore destitutus, gyámol-talan.

Tutelatus, gyámolított.

Tutela, gyámság, gyámol-ság.

Tutela onus eo ordine defer-tur, quo bonorum successio, a' törvényes gyámságnak rendgyét az örökösödésnek rendgye szabja ki.

Curator, gondviselő.

Tutela, et Curatela officium, a' gyámi és gondviselői hatalom, v. hivatal.

Typographia, könyvnyom-tató műhely.

Typographus, könyvnyom-tató.

Tyro, tanítvány, inas.

Tyro militaris, új katona, újoncz.

Tyronum statutio, újonczoknak kiállítása.

U.

Ubicatio, hollét.

Unilateralis, egyszerű, v. egy oldalú.

Universalis, közönséges, v. minden.

Universalis haeres, mindenben örökös.

Universitas Scientiarum, a' Tudományoknak közönsége, 'Tudományok' egyeteme; *egyetem*, inkább *unitas*, 'Egységet', a' melly *egységgel* jobban fejeztetik ki; fő Oskola. Vide *Scholae*.

Universitas, közönség, p. o. az Ország 'Naggyainak közönsége. Innen lehetne mondani: *közön*, das Weltall, avvagy a' *világnak mindene, mindenség*.

Urbarium, jobbágyi szabás, urbáriom, melly mind az uradalmaknak, mind pedig a' jobbágyoknak kötelesegeit meghatározta.

Subditorum obligationes et praestationes,

a' jobbágyoknak kötelesegei, és adózásai, *vagy tartozásai*.

Beneficia et maleficia, haszonvételei, és fogyatkozásai.

Intravillana sessio, házhely, belső telek, birtok.

Defectus fundi, a' teleknek hiányossága, v. fogyatkozása.

Extravillana, külső telek, v. birtok (az az, a' szántó földek és rétek).

Iura subditorum, a' jobbágyoknak igazai.

Integra sessio, egész telek, $\frac{1}{2}$ fél, $\frac{1}{4}$ negyed, és $\frac{1}{8}$ nyolczados, v. nyolczad telekü jobbágy.

Iugalia pecora, v. n. marhák.

Pascuum, legelő.

Gleba, gaj.

Lignatio, fájezás, tűzre való, épületre való.

Glandinatio, mak-

koltatás, makkolás, gu-
bacsízedés.

Epocillatio, korcs-
máltatás. Vide *E*.

Arundinatio, nádlás.

Robota; Úrdolga, na-
pi szolgálat (napkelettől,
napnyugodtig) abba szám-
lálván a' munkára való me-
netelt, és vissza jövetelt, s az
etetésnek (*pabulatio*), és
itatásnak (*aquatio*) üdejét.

*Supererogatae robo-
tae*, felesleg, v. köteles-
ségen felül tett szolgál-
latok, v. Úrdolgai.

*De qualiter institu-
enda itus, et reditus in
robotam imputatione*, a'
közelebb, v. távolabb lé-
vő helységekből szolgál-
atra jövő jobbágnak az ura-
ság' dolgára lévő jövetele,
és onnan vissza menetele
meunyi üdőbe számláltas-
son. Az oda jövetele, és
vissza menetele vetetőd-
gyön a' szolgálat' számá-
ba.

*Manualis, jugalis ro-
bota*, kézi, v. marha szol-
gálat (vonyós marhával te-
endő szolgálat, vagy ígás
nap).

Inquilinus, zsellér.

Merces, bér.

*Robotarum etc. re-
lucio*, a' napi szolgálatok-
nak, és egyéb adózásoknak
kélz pénzül való megvál-
tása.

Longa vectura, hofz-
szú fuvarozás (négy mar-
hás szekeret hofszú fuvar
alá állítani.)

*Contractus, conven-
tio*, megegyesülés, kötés,
alkukötés. a)

*Transmigrans colo-
nus*, átköltöző.)

Libera migratio,
szabad költözés (de csak
úgy, ha ilyen jobbágy
mind a' köz adóra, mind
az uraságnak járandó adó-
zásokra nézve mindenek-
ről eleget tett.)

*Iobagyonatus per-
petuus*, örökös jobbágyság.

Abolitus ex integro,
egészén eltörölletett.

Regulatio sessionum
jobbágyi telekigazítás.

Ius montanum, hegy
vám, hegyvám' adomány-
nya.

*Exaestimatio colo-
ni*, a' jobbágnak kibő-
csülése.

Exaestimatus, kibő-
csült.

Semet quoad prae-

---

a) Ezen kötésnek olly tulajdonságúnak kell lenni, hogy
a' jobbágyság' sorsát meg könnyebbítse, melly pontok
azonban ezen kötésben ki nem merítették, azokra
nézve a' jobbágyi szabás szolgálat' szinormértékül.

stationes urbanales latis determinationibus bona, vel amica modalitate sub-mittere, magokat a' jobbágyi szolgálatok iránt hozott végzéseknél szépségesen alája vetni.

Processus ex saevitie colonorum, a' jobbágyi sanyargatást hozzó pórk.

Excedere limites defixae potestatis, a' kijelölt hatalomnak határit áthágni. a)

Urbura, bányabér, vám, v. jövedelem.

Urburarius, bányabéri tífztség.

Urburarius, bányavám fzedő, adó.

Usucapio, birtokfogás, haszonvétel.

Usura, uzfora, törvénytelen kamat.

Usurarius, uzforás.

Usuroboratio, erősítés, birtokkal erősítés, fogantossá tétel.

Usurpator, bal birtokos, bitangoló.

Usurpare, vele élni, szókásban tartani, bitolni, bitangolni.

Usus, szókás, vele élés, v. élés, használás, haszonolás.

Usus pacificus, békességes birtok.

Usus turbatus, háborgatott birtok.

Usus precarius, elnézett birtok.

Usus subreptitius, alattomos birtok.

Longaevus, pacificus usus possessorii supponit ejusdem proprietatis jus, a' húzamosan tartó békességes birtokban való létél gyökeres gyanítást szül a' birtokosnak saját igazáról.

Ad notitiam publicam exercitus, nyilván-ságos.

Usus fructus, haszonvétel.

Usufructuarius, haszonvevő.

Utensilia, házi butor.

Utopia, sohonna.

Uxoriciidium, feleségölés.

a) A' jobbágyi szabás iránt indított pórok az Úrfzék előtt vetetnek fel, honnét a' Vármegyének ítélő fzedékéhez felyebb vitetnek, innét pedig a' N. Mélt. Magyar Kir. Helytartó Tanácsához, és végtére (csak némelly esetekben) Ő Felségének fzedéje elejébe terjesztetnek.

V.

Vacantia, tisztüresség.
Vacillanter, tétovázva.
Vaccinatio, tehén, v. mentő himlő oltás.
Vadimonium, kezesség.
Vagus, bitang, lödörgő, lözér, lödör, kóborló, koslató, kurittyoló, üllő sillő p. o. tolvaj jószág; bitanglő; mindenét elbitangolni, bitangoltatás (omnia pessumdare).
Vagabundus, kóborló, tekerő.
Validus, foganatos, sükeres, helyes.
Validitas, süker, sükeresség, helyesség, foganat.
Valor, érték, böcs, divat, p. o. most kezd divattyában lenni a' Magyar nyelv.
Valuta, érték.
Vanitas, hiúság, hitság; — *vanus*, hiú, hívságos, hitságos, régi szó Komjáthy után.
Vectigal, vám.

Vectigalium gravitas contribuentes exhaurit, et depopulatur regionem, a' terhes, és felesleg való vámfizetés kiüríti az adózó népet, és a' tartományt pusztává teszi.
Vectis, csaptató fa, gémfa, sorompó (le 's felvonó gyaksás, gerenda) gát szobor.
Vecturisatio, szekerezés.
Vegetabilia, növények.
Velum, peplum, takaró.
Velamen, tegmen, *vestis*, mez, mező, régi szó; ezekbül valók; meztelen, meztelen, most pedig meztelen.
Velum pro sexu sequiori, orczaborék, orczaboríték.
Vellicare, hánytorgatni, bizgatni, fitymálni.
Veredarii, folyók, folyosók, régi szó B á t h o r y után.
Verecundia, szérem, szár-

- mazik a' fzemtfl, melly
 széke és legbizonyosabb
 tanúja ennek a' szép tulaj-
 donnak.
- Veritas*, valóság, igazság.
- Versutus*, agyafúrtt.
- Verticaliter*, tetőt arányoz-
 va, függőlegesen, tető'
 hegyében, tető' arányá-
 ban.
- Vespertilio*, böregér, de-
 nevér, szárnyas egér, tün-
 devény, bőrmadar.
- Vetitus*, tilos, tiltatott.
- Vetitum*, tilalom.
- Vexa*, kötekedés, bofzontás.
- Via juris*, törvény' úttyánn.
- Via facti*, hatalmasan, erő-
 szakkal, maga' szabadsá-
 gával.
- Via instantiae*, kérelem' út-
 tyánn.
- Via gratiae*, kegyelem' út-
 tyánn.
- Via propter excavationes
 impracticabilis*, kátyós,
 vagy kátyolós út, az az,
 lyukakkal és mély kerék-
 vágásokkal megromlott út;
 kátyó, kátyol *substant.*
- Vicaria potestas*, képviselő
 hatalom.
- Vices gerens*, személyviselő.
- Vicesimalitas*, hűzad.
- Vidimare*, mássát igazolni,
 igaznak vallani, látomoz-
 ni, látomásozni; p. ok.
 ezen levelet, vagy írást
 hitelesen ölvve eggyeztet-
 ven az eredetivel, annak
 valóságos mássának lenni
 megösmérem, v. vallom.
- Viduale jus*, özvegynek iga-
 za. Vide *Ius. a*)
- Vigilia*, ör, őrizet, ünnep'
 estvéje.
- Vigiles nocturni*, éjeli vir-
 ralztók, a' kik tüzre szor-
 galmatosan vigyázni, és
 minden órát megkiáltani
 kötelesek (bakterok).
- Vigor*, divat.
- Vilipendium*, ócsárlás.
- Vinculum*, bánathér, kötés.
- Violatio sedriae*, széksértés.
- Violationis poena*, székbán-
 tás' terhe.
- Violentia*, hatalmaskodás.
- Virgatio*, vészlözés, vészlő-
 csapás.

a) Az adományi ősi jófzágnak birtokában haláláig, vagy
 férjhez menetelég özvegyi jussal megmarad a' mag-
 talannak özvegye, azután száll annak uradalma az
 osztályos atyafiakra. A' magtalan által szerzett adomá-
 nyi jófzágnak birtokában hasonlóképen az özvegy
 haláláig, vagy férjhez menetelég megmarad, azután
 annak uradalma egyenesen a' Felségre száll, ha a'
 férjfi intézetlenül meghalt, és az osztályos atyafiaknak
 nevei az adománylevélben nem foglaltatnak.

<i>Virtus</i> , erény, jobb, mint rény, Szabó után. Lel- ki jószág, melly kötelessé- geinknek tiszta indító ok- búl való tellyesítésére erő- ködésben áll.	<i>Voluntas</i> , akarat.
<i>Virtualia jura alicuius</i> , mindennémü várandó iga- zai, jussai.	<i>Votum</i> , fogadás, voks.
<i>Visitatio canonica</i> , megye járás.	<i>Votum solenne</i> , lizeretes fogadás.
<i>Visus repertum</i> , orvosi vis- gálat, tapasztalás.	<i>Votum consultativum</i> , ta- nácskozó voks.
<i>Volenti non fit injuria</i> , nem fér sérelem az önnakarat- hoz.	<i>Votum informativum</i> , tu- dósító voks.
	<i>Votum decisivum</i> , határo- zó voks.
	<i>Votisatio</i> , voksolás, vagy lzbadás.
	<i>Vox, vocabulum</i> , szó. a) <i>Nationalisatae vo-</i> <i>ces</i> , megatyaliságosított, megnemzetesített lzavak.

a) Hibáznak azok, kik a' szót a' többesben (in plurali) egyáltalában szavaknak írják, mert a' szónak két különböző értelme vagon; ugymint:

1.) Szó, accus. szavat, plur. nom. szavak annyit telf, mint vox, az az, bizonyos hangot, vagy beszédet, p. o. nem hisz az én szavamnak, non credit meis verbis; nem vocabulis, er glaubt meinen Worten nicht, nem Wörtern; — ennek az embernek jó szava van, bonam habet vocem: er hat eine gute Stimme.

2.) Szó, accus. szót, plur. Nom. szót, annyit telf, mint vocabulum: ein Wort, az az, a' beszédnek egy részét, p. o. egy szót sem értettem, ne unum quidem vocabulum intellexi. Hasonló különbség van a' Németben is, die Worte, és die Wörter közt.

A' szó több egy arányra szolgáló hangokból áll, azért, ha a' Fortepiánonn a' húrok még megfzavolva (gestimmt) nincsenek, csak hangzanak, ha pedig megvannak szavolva, szóllanak.

A' tiszti írásmódnak tiztaságára nézve köz szabás: minden idegen, a' nyelv' tulajdonságával ellenkező szavak hibásak mind akkor, midőn azon nyelvnek, mellyen valaki írni akar, tulajdon és helyes szavai vannak.

Vocabuli derivatio, szószármaztatás.

Compositio, öszvetétel, öszvetetés.

Vocabulorum coadunatio, a' szók öszvetétele, mely által több szó úgy öszve olvad, hogy belőlök csak egy magányos szó válik, egy különös dolognak meghatározására, p. ok. láthatár, *horizon*, védírás, *apologia*, vide sub *A*.

Vocabula synonyma, egy forma értelmű szók. Vide *Synonymum*.

Cavendum, ne, dum quid nomine, seu vocabulo designare volumus, nominis, seu vocabuli definitionem demus, vigyázzunk, hogy midőn valamit elnevezni akarunk, akkor azt körül ne írjuk, mert más a' körül írás, más pedig az elnevezés.

Vocum declinatio, a' szavak' hajtása, szóhajlítás, v. szómásolás.

Syntaxis, szókötés.

Vocum formatio, szóképzés.

Vocum pronuntiatio, kimondás (hangmérséklés).

Declinatio, névragasztás, névhajlítás.

Conjugatio, ige-hajtogatás, igeragasztás.

Constructio, a' szók-nak öszvehelyeztetése, v. rövidebben: mondas.

Dialectus, szó- vagy bef zédejtés.

Novarum vocum actio tamdiu non est consultata, dum usuatae antiquiores praesto sunt, ut ex lingua extranea mutuatae, ast jam patriae donatae, az új szavaknak szaporítása mind addig nem tanácsos, míg szokott régieket találunk, ha ezek idegen nyelvekből kölesőnözött, és állandó szokás által megnevezetett szavak volnának is.

Nomen, név.

Pronomina, névmásai.

Participia, részesülők.

Prae- vel postpositiones, utóljárók.

Adverbia, határozók.

Conjunctiones, egybefoglalók.

Interjectiones, közbevetők, v. indúlátjel.

Pronomen demonstrativum, mutató névmással.

Verbum, ige.

Inflexio, hajlítás.

Casus, ejtés.

Substantivum, magánérthető, fő név.

Adjectivum, mellék név.

Indicativus, jelentő; *imperativus*, parancsoló, *optativus*, óhajtó, *infinitivus modus*, határozatlan mód.

Tempus praesens, je-

lenvaló, *praeteritum*, elmúltt, *futurum*, jövőendő.

Affixum, ragaszték, *affixa possessiva*, birtokos ragasztékok.

Vocalis, magánhangzó, *consonans*, más-salhangzó.

Singularis numerus, rideg, *pluralis*, többes szám.

Genus, nem; *differentia masculini, et feminini generis*, him és nyöstény nembéli külömb-ség.

Neutrius, közép nem. *Verbum activum*,

művelő; *passivum*, szenvedő; *verba potentialia*, tehető igék, p. o. *vág-hat, üt-het's a' t.*, *verba factitiva*, műveltető igék, p. o. *vá-gat, üt-tet's a' t.*; *frequentativa*, többszöröző, p. o. *hivogat, ütöget*, melyek a' cselekedetnek többszöri előfordulását jelentik; *auxiliaria*, segítő igék, p. o. *irtam volt, irtam volna, irtam legyen's a' t.*

Voluptas, kény (kőj, kij, régi szó); *deliciosus*, kiejes, régi szó.

Voluptatum sectatio, kényűzés.

Z.

Zelare, búzgólkodni.

Zelotypia, féltés, irigybá-nat, félték, féltőség, és legjobban nőféltés.

Zelotypus, féltő, féltékeny, nőféltő.

Zelus, búzgóság.

Zerus, nulla; *czifrának is* szokás nevezni, de ez a' Német *Siffer* szóból kóhol-tatott.

Zodiacus, jeltartó.

Zona pellicea, szíjöv.

T o l d a l é k.

I.

A' természeti hangbúl, és zörgésbúl eredett némelly szavaink.

1. Beregni szoktak a' juhok a' kosokkal (*beregtetni a' juhokat, oves ad coitum mittere*).
2. Bernyákolni, vernyákolni a' macskák szoktak, *vagy* miávodni, nyávogni, miogni, miogatni.
3. Búgnak a' galambok és gerliczék, nyögnek, burukolnak, turbokolnak (innét galambbúgás, buroklás, buliklás, turbikolás, nyögés).
4. Disznóröfögés, görögni szoktak a' Disznók (*grunnire*).
5. Kígyók' sívása, sívítása, az az süvöltése, *sibilus, stridor*.
6. Cساهolás, csehelés, *canum latratio feram persequen-tium*, nyifogni, és nyafogni a' vadászebek szoktak, midőn a' vadat kergetik.
7. *Patt*, pattogni, pattani, pattantani.
8. *Pes*, pesegni; *ptr/sz*, ptrüszenni, prüszzenteni; *taps*, tapsolni; *top*, topogni, toppanni; *sus*, susogni.
9. Kurutyolni, régelni, rekegni a' békák szoktak; vicz-kándoznak az apró halak a' vízben; kákog a' varjú.
10. Böngeni a' méhek szoktak, böngés, dongás; bömböl-ni, bika módra bögni, p. o. mit bömbölsz? bönget-ni, bögni, mint a' tehén, böngetés.
11. Durrognak a' kisütött ágyúk, durrantani, nagy dur-rogást tenni, nagyot durrantott; heregne a' kutyák.
12. Morog a' medve; ordít az oroszlány; a' bagoly hu-hong; kukurít a' kakas; mekeg a' kecske; a' juh be-get; gágog a' lúd; a' kácsa sápul. (G. I.)

13. Csep, kong, zúg, zörren, zörög, csattan, csattog,
dörren, dörög, rotyog, kopog, ropog, csikorog.
14. Nyerít a' ló; bög a' marha; ugat az eb; czinczog az
egér; kadácsol a' tyúk; kelepel a' gólya; csiripel a' veréb.

II.

A' Keresztényeknek kereszt neveik nagy részint Zsidó, és Görög eredetűek (*Cházár András* N. Gömör Vármegye' Tábla-Bírájának levelébül. Lásd *Tudom. Gyűjtem.* 1825. 12. Köt.)

Zsidó szók.

Ádám, az az, földi.
Gedeon, pufztító.
Aron, erős hegy.
Ábrahám, sokaságnak attya.
Dávid, fzeretet.
Job, bánkodó.
Moyses, vízből kifogatott.
Mihály, ki olyan, mint az Isten.
Gábor, Isten' erőssége.

Görögök.

András, erős férjfi.
Péter, kőszikla.
Sándor, felsegítő.
Miklós, népgyőző.
Susánna, kellemetes.

Által jöttek a' Deáoktól, és Németektől is számtalan keresztnevek.

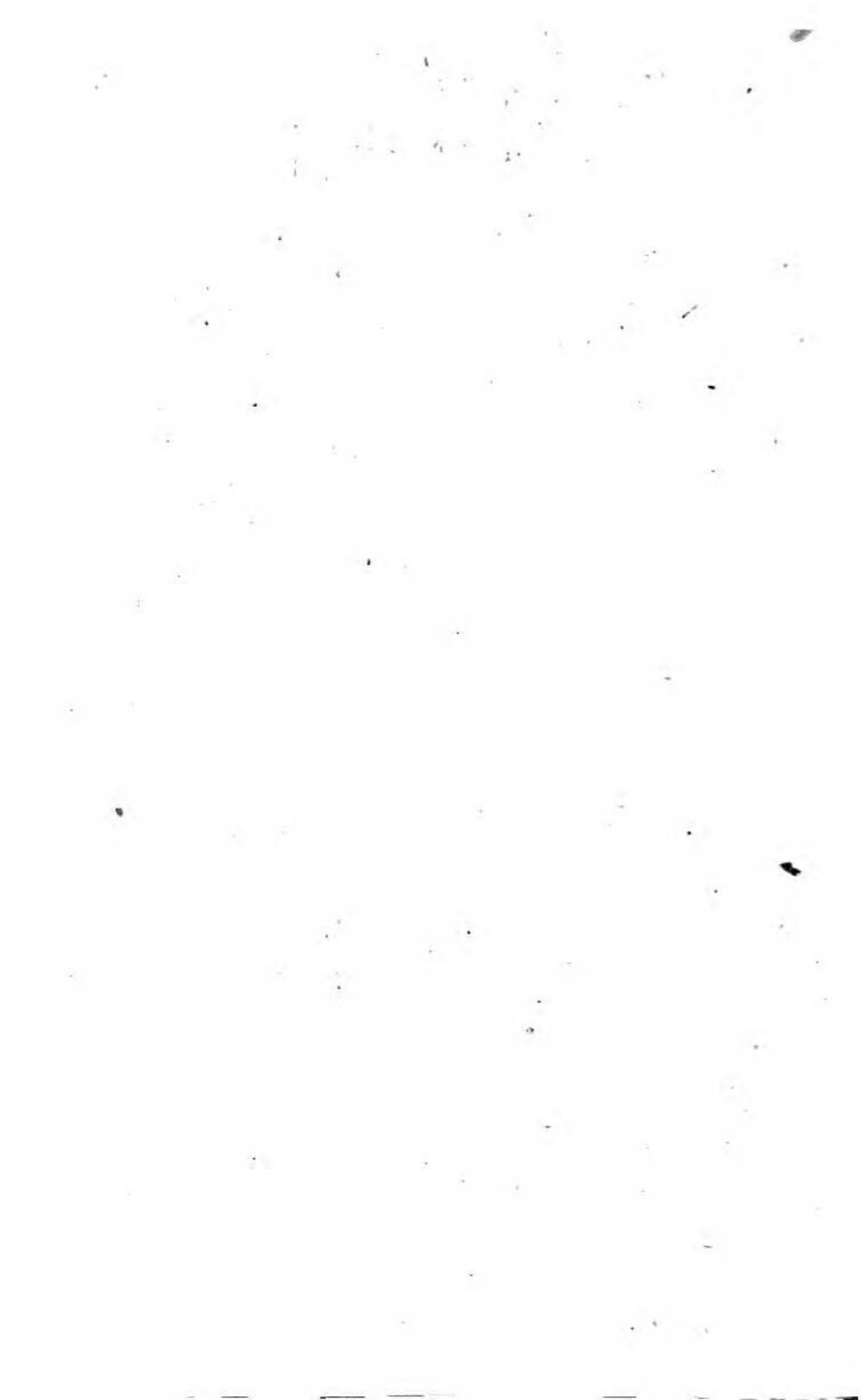
E r r a t a .

<i>Pag.</i>	<i>Col.</i>	<i>Ord.</i>	<i>Error.</i>	<i>Corrige.</i>
30.	2.	14.	szmélyesen	személyesen
37.	2.	6.	<i>pecunia</i>	<i>pecuniariorum</i>
77.	in Nota		(Geoch)	(Geörch)
80.	1.	7.	utnán	utánn
91.	1.	22.	tengerátöny	tengerzátöny
93.	2.	22.	serény	szelíd, csendes.
95.	in Nota		<i>Senca</i>	<i>Seneca</i>
96.	2.	7.	nem	fenn
108.	2.	12.	Vide <i>Lexicon</i>	<i>deletur.</i>
112.	in Nota	39.	kérelemlevélnek	kegyelemlevélnek
—	—	42.	kérelemlevélben	kegyelemlevélben.
113.	1.	41.	határozó	határzó.
116.	1.	19.	<i>non</i>	<i>deletur</i>
123.	1.	24.	<i>rem</i> ,	<i>remedia</i>
131.	1.	ult.	<i>atropeaa</i>	<i>atropaea</i>
134.	1.	8.	mennykövező ágyú	mennykövezés.
—	2.	42.	<i>Pontes</i>	<i>Fontes</i>
137.	1.	36.	<i>Setentia</i>	<i>Sententia</i>
140.	2.	9.	ehülemedés	elhülemedés

A' következő szavak a' könyv' foglalattýában kitett Magyar értelmeikenn kívül még a' következendők is elfogadgyák.

<i>Pag.</i>	
8.	<i>Aequivalens</i> , v. hasonlót erő.
9.	<i>Aggressor</i> , v. megtámadó.
10.	<i>Aggressus</i> , v. megtámadott.
11.	<i>Apologia</i> , v. védírás.
18.	<i>Assumptus</i> , v. segéd.
25.	<i>Catechismus</i> , v. valláskönyv.
99.	<i>In aequivalenti</i> , v. hasonlót erőben.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z1578

